NEWA AMERICAN DABU

𑐱𑐶𑐎𑐵𑐐𑑀 𑐣𑐾𑐰𑐵𑑅

CHICAGO NEWA

WELCOME
NEWA AMERICAN DABU
North Shore Senior Center

Chandani Suwal is an artist. She is originally from Jhhochhen, Kathmandu. Now she lives in Michigan, USA

Vol 4.

शिकागो नेवाः

CHICAGO NEWA

Newa American Dabu Nepal Sambat 1135/2014 AD नेवाः अमेरिकन दबु

Chief Editor

Mr. Keshar Man Tamrakar

Editors

Mrs. Junoo K. Tuladhar

Dr. Sampurna Man Tuladhar

Advertisement & Collection Committee

Mr. Shrawan Shrestha Mr. Uday Maharjan

Mrs. Shradha Kamal Tamrakar Mr. Radha Krishna Shrestha

Mr. Raju Prajapati

Cover Artwork

Miss Shrasta Tayo Tamrakar

Design & Computer Type Setting

Mr. Suraj Maharjan

Publication of Newa American Dabu
Chicago, Illinois, USA

Email: chicagonewa@yahoo.com

Editor's note

We take pride in bringing out the fourth annual issue of *Chicago Newa*. This is the flagship magazine of Newa American Dabu.

Since 2010 we have been able to maintain our cultural heritage despite being a small community with limited resources.

We are very happy to receive an overwhelming number of articles in Nepal Bhasa and English from the U.S. and Nepal. These articles give a glimpse of Newa cultural history, literature, folklores, and sociocultural activities of Nepali community in Chicago. We also encourage the younger generation to submit their write-ups for publication in *Chicago Newa*.

We appreciate the Nepali and American communities for supporting the publication of *Chicago Newa* through their commercial advertisements and personal greetings and felicitations. We also like to thank the members of Newa American Dabu for their logistic support of communications and collection of contributions.

We are indeed grateful to Honorable Governor Pat Quinn, Honorable Secretary of State Jessie White, Chargé d'Affaires at Embassy of Nepal Mr. Rishi Ram Ghimire, Honorable Consulate General Marvin A. Brustin and Honorable President of World Newah Organization Dr. Bal Gopal Shrestha for their kind messages and warm greetings. We would like to thank Prof. Nirmal Man Tuladhar for his valuable suggestion and advice, Ms. Shashikala Manandhar for her continued assistance in collection of articles and distribution of *Chicago Newa* in Kathmandu, Mr. Bimal Tamrakar for collection of articles from Bhaktapur and Mr. Sushil Joshi for his insistent efforts to get messages and greetings from prominent public figures of Illinois. We are also thankful to Mr. Suraj Maharjan for formatting, designing and printing *Chicago Newa.* We would like to appreciate the executive members who have contributed $ 100 each for the greetings published on the back cover of this magazine.

We wish all our readers a very happy new year of Nepal Sambat 1135.

Pat Quinn

STATE OF ILLINOIS
OFFICE OF THE GOVERNOR
SPRINGFIELD, ILLINOIS 62706

October 24, 2014

Greetings!

As Governor of the State of Illinois, I am pleased to congratulate Newa American Dabu on the publication of the fourth issue of *Chicago Newa* and to offer my greetings to the Newa community as you celebrate New Year Nepal Sambat 1135.

I commend Newa American Dabu for their outstanding dedication to the community. Since its inception, this organization has helped create a community united in its dedication to the preservation and promotion of Newa cultural heritage. I am certain that this newsletter will greatly benefit the community and serve to further the worthy mission of Newa American Dabu.

Ringing in a new year is an opportunity to reflect upon the previous year, and look toward the future with bright hope and optimism. It is also a time of renewal and revitalization, and the exciting events planned for this celebration of New Year Nepal Sambat 1135 are certain to uplift the spirits of everyone in attendance. I congratulate Newa American Dabu for organizing a celebration that so fittingly encompasses the joy of this occasion, and I am proud to join them in wishing you all a very happy New Year.

On behalf of the people of the Land of Lincoln, I offer my best wishes for an enjoyable and memorable celebration and for continued success of Newa American Dabu and *Chicago Newa*.

Sincerely,
Pat Quinn
Pat Quinn
Governor

EMBASSY OF NEPAL
2131 LEROY PLACE N.W.
WASHINGTON, D.C. 20008

Rishi Ram Ghimire

Message

August 28, 2014

I am happy to learn that the Newa American Dabu (NAD) is bringing out the "Chicago Newa Newsletter", fourth in its series. On this occasion, I would like to express my hearty congratulations to NAD and the Nepalese communities in the USA.

It is a matter of satisfaction that the NAD has been engaging in promoting and preserving the Newa culture and heritage since its inceptions. I believe that the Nepalese community is largely benefited by the various social, cultural and educational activities organized by the NAD in Chicago and hope that it will continue to do so for the welfare of Nepalese community in the days to come.

I am confident that the organization would be able to play meaningful role in advancing the interest of Nepal and Nepalese community in the United States.

I wish all success of NAD.

Rishi Ram Ghimire
Charge d' Affaires a.i.

OFFICE OF THE SECRETARY OF STATE

JESSE WHITE • Secretary of State

October 24, 2014

Jesse White

Keshar Tamrakar
President
Newa American Dabu
2541 West Jerome Street, Unit A
Chicago, Illinois 60645

Dear Mr. Tamrakar:

As Secretary of the State of Illinois, I am proud to send my congratulations to the Newa American Dabu on the release of the 4th issue of the *Chicago Newa*.

I commend this publication, which celebrates Newa culture and keeps the public up-to-date on current events and issues. This important newsletter has served as a great source of information in Chicago for the past few years. It is necessary to maintain the cultural identity of the Newa people, while sharing your heritage with the people in your surrounding communities.

On behalf of the people of Illinois, I am pleased that this publication showcases some of the best and brightest of our city, state and nation.

Again, congratulations on another completed publication. Best wishes for continued success for years to come with future editions of *Chicago Newa*.

Sincerely,
Jesse White
Jesse White
Illinois Secretary of State

100 W. Randolph Street
James R. Thompson Center
Chicago, Illinois 60601
(312) 814-2262

Rahm Emanuel

OFFICE OF THE MAYOR

CITY OF CHICAGO

October 24, 2014

Dear Friends:

As Mayor and on behalf of the City of Chicago, it is my pleasure to extend my warmest congratulations to all involved in the Newa American Dabu organization as they celebrate the New Year.

Newa American Dabu is a non-profit organization dedicated to charitable, educational, and social causes around Chicagoland and abroad. Made up of those who celebrate a Newa background, Newa American Dabu promotes and preserves Newa culture and heritage for all to explore and enjoy. Newa American Dabu continues a longstanding tradition in Chicago.

This year, Chicago Newa, the flagship letter of Newa American Dabu, will join in the celebration of New Year Nepal Sambat 1135. With the publishing of their national newsletter to commemorate this year's special activities and great achievements, Newa American Dabu celebrates past, present and future. I commend Newa American Dabu for committed service to the greater community.

Please accept my congratulations as you celebrate this important milestone. Best wishes for much continued success.

Sincerely,

Rahm Emanuel

Mayor

Honorary Consul General of Nepal
Marvin A. Brustin, Attorney at Law
10 N. Dearborn St. • Seventh Floor
Chicago, Illinois 60602
United States of America
Phone: (312) 263-1250
Fax: (312) 263-3480
Email: mablaw1@voyager.net

Marvin A. Brustin

Congratulations to Newa American Dabu. We wish you success and continued success in your goals of preservation and publication of the Newari culture and traditions and their world famous skills and talents.

We are honored at my office to issue and sign tourist visas to Nepal upon presentation of the proper information and documentation.

Very truly yours,

MARVIN A. BRUSTIN
Honorary Consul General of Nepal

WORLD NEWAH ORGANIZATION

http://www.worldnewah.org • info@worldnewah.org

Happy Nepal Samvat New Year 1135!

भिंतुना बुखं

Dr. Bal Gopal Shrestha

World Newah Organisation (WNO) is delighted to learn that the Newah American Dabu is bringing out its annual magazine on the auspicious occasion of Mha Puja and the Nepalese New Year 1135 Nepal Samvat. On this joyous occasion WNO would like to wish health, wealth and happiness to all the members, friends and well wishers of the Newah American Dabu.

Mha Puja, the worship of the self, is a unique Newah tradition. Similarly, the Nepal Samvat or the Nepal Era is unique in itself because it glorifies the name of our country 'Nepal.' The importance of the Nepal Samvat lies not only with its name but also with its relation to religious and cultural life of Nepal and Nepalese people. The name of the Nepal era clearly suggests it belongs to all Nepalese people. From the viewpoint of Nepal's distinct national identity the whole Nepal and Nepalese people can feel proud of this unique national calendar.

It is commendable that the Government of Nepal led by Dr. Baburam Bhattarai declared the New Year's Day of the Nepal Samvat as a public holiday. It is disappointing to note that despite of historical political change in Nepal, the Nepal State remained oppressive and brutal against languages and cultures of all indigenous nationalities of Nepal. For instance, the Government has not taken any steps towards introducing any laws that would permit using the languages of these indigenous nationalities in court, administration and educational sectors. In this respect, except the ruling Khas-Nepali speaking community, Nepalese people of all other indigenous nationalities including the Newars are deprived of basic human rights in Nepal.

As the Newar people in Nepal have constantly been neglected and discriminated by the state it is essential that Newah people around the globe continue organising themselves for the promotion and preservation of Newah culture, Newah heritage and Newah language (Nepalbhasa). In this regard what the Newah American Dabu doing is commendable.

WNO is confident that the Newah American Dabu will continue with its various activities towards promotion and preservation of Newah culture, heritage and Nepalbhasa more vigorously in the days to come.

Long Live Newah Solidarity!

Long Live Nepalbhasa!!

Happy Nepal Samvat New Year!!!

भिंतुना दु भिंतुना – न्हू दंया भिंन्तुना !!!

BgShrestha

Dr. Bal Gopal Shrestha
President
World Newah Organization
www.worldnewah.org

President's Message

I am happy to announce that Newa American Dabu, a sociocultural organization, has been successfully making strides since 2010. Like previous years, we celebrated the 4th Annual *Nhu Dan* (New Year Nepal Sambat) program which was participated by the Chicago Nepali community with great enthusiasm. It was our honor to have Mrs. Shanta Manandhar, who graciously inaugurated the program by kindling *twā dewā* (panas). Three children performed the Nepali and American and Nepal Bhasa national anthems. This was followed by Sagan, songs and dances, and the delicious meal was served. Raffling fabulous prizes and dancing concluded the program.

Newa American Dabu organized a *yomari* making workshop for children. We went on an annual picnic to Bunker Hill, Chicago on 29th 2014. We had over 100 picnickers. We would like to thank them all and particularly Himalayan Restaurant and Cumin Restaurant for making this event a great success.

Newa American Dabu has been able to raise substantial funds through *Chicago Newa* this year. We are most grateful to Mrs. Shanta Manandhar and her family for financially supporting us to celebrate the New Year.

Despite our limited funding, we were happy to support three literature interactive programs (Raja Shakya: Story; Pratisara Sayemi: Poetry; and Lochan Tara Tuladhar: Story) organized by Nepal Bhasa Parishad, Kathmandu. We have been extending invitations to other Nepali and American communities to participate in our annual picnic, cultural program, and other activities. We would keep it up and we also reach out to other Newa organizations in USA and abroad. Having said that we were pleased to have Mr. Season Shrestha, President of NOA at our New Year program. On behalf of Newa American Dabu, I was also delighted to attend the Chittadhar "Hridaya" 108 Birthday Celebration in Kathmandu this year. This event gave me a wonderful opportunity to talk about our Dabu and a mutual exchange of views.

The Newa culture has a rich language, script and hundreds of festivals and rituals including the traditional artistry, architecture, music and cuisine. Thus, it is our responsibility of making our cultural heritage alive and vibrant so that our younger generation will be well aware of their identity in the context of American society. We are also looking forward to holding 'ihi' and 'kyetapuja' ceremonies in the near future in Chicago.

Last but not least, I would like to thank all those who have dedicated their time and energy to uplift and uphold our inherent rich culture and language. We also welcome ideas and comments from every corner of the American and Nepali communities.

Subhay (Thank You)

Keshar Man Tamrakar

President

Newa American Dabu

chicagonewa@yahoo.com

Executive Committee of Newa American Dabu

Keshar Man Tamrakar
President

Shrawan Shrestha
Vice-president

Junoo K Tuladhar
Secretary

Uday Maharjan
Treasurer

Rami Pradhan
Member

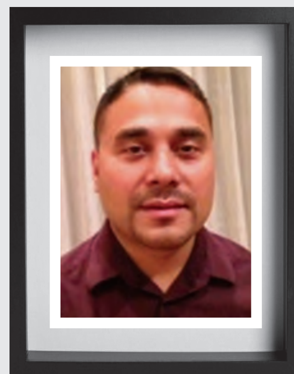

Sushil Joshi
Member

Executive Committee of
Newa American Dabu

Manesh Pradhan
Member

Prawan Ranjit
Member

Kiran Byanjankar
Member

Raju Prajapati
Member

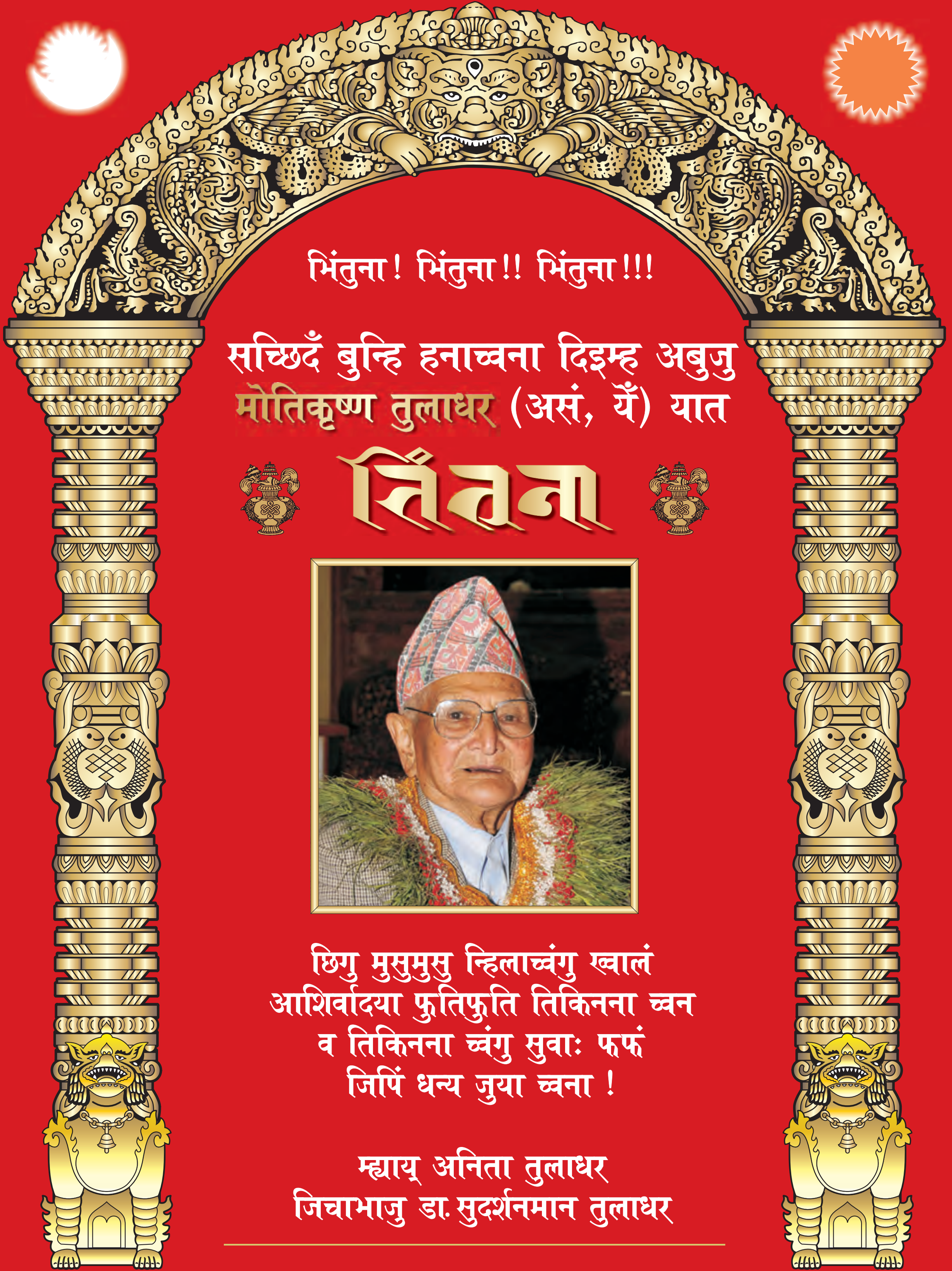
Radha Krishna Shrestha
Member

Sarita Dhaubhadel
Member

Kedar Manandhar
Member

भिंतुना! भिंतुना!! भिंतुना!!!
सच्छिदँ बुन्हि हनाच्वना दिइम्ह अबुजु
मोतिकृष्ण तुलाधर (असं, यैं) यात
तिंवना
छिगु मुसुमुसु न्हिलाच्वंगु ख्वालं
आशिर्वादया फुतिफुति तिकिनना च्वन
व तिकिनना च्वंगु सुवाः फफं
जिपिं धन्य जुया च्वना !
म्ह्याय् अनिता तुलाधर
जिचाभाजु डा. सुदर्शनमान तुलाधर

Congratulations

to Mr. Ranish Shrestha!

Newa American Dabu congratulates Mr. Ranish Shrestha (son of Radha Krishna Shrestha and Matina Shrestha), a 12th grade student at Friedrich W. Von Steuben Metropolitan Science Center, on being conferred on "The Youth who Excel Award 2014" by The Honorable Jesse White, the Illinois Sectary of State, during the Asian Pacific American Heritage Month. This award is given to high school or college students, aged 16 – 22, from each Asian community, who excel in scholarship, service, leadership and character. Mr. Ranish Shrestha is one of the receipts from the Nepalese community.

Sambhav Man Tuladhar
Nepal

TABLE OF CONTENTS

श्री स्वयम्भू महाचैत्य

पदम धर तुलाधर
नेपाः

थ्व नेपागाः पुखू जुया च्वंगु इलंनिसें व बिभिन्न काल खण्डय् श्री शिखीबुद्ध, श्री बिस्वम्भू बुद्ध, श्री ककुच्छन्द बुद्ध, श्री कनकमुनि बुद्ध, श्री काश्यप बुद्ध व श्री शाक्यमुनि गौतम बुद्ध पिसंनं स्वयम्भू ज्योतिरुप दर्शनयाना बिज्याना वंगु जुइ ।

श्री स्वयम्भू महाचैत्ययात भ्रीसं स्वयम्भू ज्योतिरुप धर्मधातु बागिश्वर धकाः धया वयाच्वनागु दु । नापं स्वयम्भू महाचैत्य सत्य युगय् श्री बिपश्वी बुद्धं जामाःच्व (जातमात्रोच्चो)य् च्वनाः कलश साधना यानाः भ्रीगु नेपाःगाः दह जुया च्वंगु इलय् चउलाथ्व पुन्ही (चैत्र शुक्ल, ल्हुति पुन्ही) स पियाः बिज्यानाः वगु पलेस्वाँया पु बुया वःगु सहस्र हःदुगु पलेस्वाँ व उगु पलेस्वाँ हःलय् कौलाथ्व पुन्ही (आश्विन शुक्ल, कतिं पुन्ही) कुन्हु स्वयम् उत्पति जूगु ज्योतियात त्वःपुयातःगु जक मखु महायान, बज्रयान, तन्त्रयान व बौद्ध शिक्षायागु गहन बिषयत कना च्वंगु दु व बास्तुशास्त्र व खगोलशास्त्र नाप मिलय् जुइक श्री स्वयम्भू चैत्य धस्वाना च्वंगु भ्रीगु न्ह्योने दु । श्री स्वयम्भू महाचैत्ययात अःपुक भ्रीसं स्वयम्भू जक धया वयाच्वंगु न्येना वया च्वनागु नं खः, धया वया च्वनागु नं दु । थथे हे तिबेतन भिक्षु लोपोन छेचु रिंपोछेया धापू अनुसार भगबान बुद्धया पालय् स्वयम्भू पर्बतस स्वयम् उत्पति जुयावःगु कृष्टलयागु चैत्य छगः नं स्वयम्भू चैत्य दुने गर्भय् त्वपुया तःगु दु ।

स्वयम्भू पर्बतयात सत्य युगय् पद्मागिरी (पलेस्वाँया पर्बत) नामं प्रख्यात जुया च्वंगुलिं नं सिइदुकि सत्य युगयहे स्वयम्भूस पलेस्वाँ ह्वया च्वने धुंकल । अथेहे ल्हुतिपुन्ही कुनु आतकनं भ्रीपिं दँयदसं जामाःच्व गया वनाः बिपस्वी बुद्धं पलेस्वाँया पु पिया बिज्यागु दिन लुमंकुसे अन धस्वाना च्वंगु बिपस्वी बुद्धया लुमंति चैत्य, गुगु ङत तुन्छेया तुलाधरपिसं स्थापना यानातःगुयात पुज्याना वया च्वनागु दु । उकुनुया दिनय् ङत तुलाधरपिसं चीभाः बुसाधं यासे चिभालय् लुँया द्यः व मतु ब्वसे द्यःपाला जुया वया च्वंगु नं दु । कतिंपुन्ही कुनु स्वयम्भू ज्योति उत्पत्ति जूगु दिन लुमंकुसे आःतकनं स्वयम्भूइ वःला च्वनाः जनमानसं "हे जक मस्त हे हे, भगबान खँला खँ खँ" धकाः मे हाला च्वंगु भ्रीसं न्येना च्वनागु दनि व उकुनु चान्हे स्वयम्भूया आकाशय् स्वयम्भूया प्रतिबिम्भ लुयावःगु भ्रीसं खःना च्वनागु दनि । थ्व मे भ्रीसं कतिंपुन्ही कुनु छन्हु जक स्वयम्भूस न्यने खँ, मेबलय गनं हाःगु न्यने मदु ।

श्री स्वयम्भूया ज्योति गनं उत्पति जुया वःगु, गय् जुयाः उत्पति जूगु थ्व रहश्य खः धकाः धायेगु व बिचाः याना च्वनेगु ठिक, बेठिक व थःगु थासय् दु । भगबान बुद्धं कना बिज्यागु ज्ञान छकः वालाः बिचाःयाना स्वःसा थुया वइ, व सहस्र हःदुगु पलेस्वाँनय् उत्पति जुया च्वंगु ज्योति अनं थनं मसिइक सुन्यतां उत्पति जुउगु खः । सुन्यता धयागु प्रज्ञा खः, महायान बज्रयानया मुल हेतु नं खः । उकिं स्वयम्भू चैत्य महायानया खनेदुगु छगु प्रतिक खः, भगबान बुद्धं देसना याना बिज्यागु गहन धर्मया दसु खः । थ्व मनुस्य जन्मय् स्वयम्भू दर्शन यायेगु, चाहिलेगु, पुजा यायेगु छगूनं भगबान बुद्धयागु ज्वःमदुगु धर्मयात आत्मसाथ यानाः बन्दना यायेगु व प्रज्ञा चक्षु चायेकाः निर्बाणया लँपु सत्तिक थ्यंकेगु माध्यम खः । उकिं हे जुइमाः थ्व नेपागाः पुखू जुया च्वंगु इलंनिसें व बिभिन्न काल खण्डय् श्री शिखीबुद्ध, श्री बिस्वम्भू बुद्ध, श्री ककुच्छन्द बुद्ध, श्री कनकमुनि बुद्ध, श्री काश्यप बुद्ध व श्री शाक्यमुनि गौतम बुद्ध पिसंनं स्वयम्भू ज्योतिरुप दर्शनयाना बिज्याना वंगु जुइ । श्री शिखीबुद्धला ल्हुतिपुन्ही कुनु स्वयम्भू चैत्य दुने लिन जुया बिज्यात । थ्व बृतान्त खँ स्वयम्भू पुराणय् लिपिबद्ध यानातःगु जुल । स्वयम्भू चैत्य चाहिले बलय् वा अन च्वना च्वने बलय् भ्रीगु मन गुलि याउँ, भ्रीगु चित्त गुलि थातय् लाना च्वं वला भ्री फुक्कसिनं वाःचागु हे खः ।

मायाजाल महायोग तन्त्रयागु १६,००० श्लोकयात निचोड यानाः रचना याना तःगु व समाधिजाल पतलय् दुथ्याना च्वंगु श्री आर्य नामसंगीति स्त्रोत्र या स्वंगूगु खण्ड "षट कुलावलोक ज्ञानगाथा द्व" लय् बुद्धया कुल खुगू दु धकाः बज्रपाणि बोधिसत्व यात शाक्यमुनि बुद्धं कना बिज्याना च्वंगु दु, व खः पञ्चबुद्ध (बैरोचन तथागत, अक्षोभ्य तथागत, अमिताभ तथागत, रत्नसम्भव

तथागत, अमोघसिद्धि तथागत) व न्याम्ह तथागतपिनिगु ज्ञानकाय मन्जुश्री। श्री स्वयम्भू महाचैत्यनं श्री आर्य नामसंगीति स्त्रोतय् धयातःथें बुद्धया खुगू कुल, न्याम्ह तथागत व मन्जुश्रीयात थःगु नुगःलं उत्पत्तियाना बिज्याम्ह गुरु बज्रसत्व प्रतिस्थापना यानातःगु भ्कीसं खनाच्वना । गुरु बज्रसत्व भगबान बुद्धं देसना यानाबिज्यागु गहन बज्रयानया प्रतिपादक जूगुलिं वसपोलया प्रतिमा स्वरुप स्वयम्भू चैत्यस बैरोचन तथागतयागु देगः व मामकि तारा यागु देगः बिचय् तोरण सहित द्यगं स्थापना दुगु जुल। द्यगमय् मूर्ति मतसे सुन्यता ज्ञान स्वरुप होप्वाः जक जुयाच्वंसां तोरणय् गुरु बज्रसत्वया प्रतिमा कियातःगु भ्किसं खनाच्वना । निष्पन्नयोगाबलिया धर्मधातु बागीश्वर मण्डल अध्यायलयनं बज्रसत्व धकाः धयातगु जुल। अथेहे भ्किंछगूगु खण्ड "इति पञ्च तथागत ज्ञानगाथा स्तुति पञ्च" य् पञ्च बुद्धयागु स्तुति न्यागू श्लोकनं दु । थुकिंनं सिइदु श्री स्वयम्भू महाचैत्य शाक्यमुनि बुद्धं देसना याना बिज्याःगु सुन्यता ज्ञानया छगू भौतिक रुप नं खः, धर्मकायया छगू चिं नं धायेफु ।

भगबान बुद्धं कना थका बिज्याःगु दु, मनू जुयाः जन्म कायेदुगु दुर्लभ खः। प्राणिपिं मध्ये मनूयाके जक बुद्ध जुइ फुगु गुण दु। थ्व गुण द्यःपिंके तकं मदु। बुद्ध जुइत प्रबजित वा संन्यासि हे जुइमाः धयागु नं मदु, गृहस्थिपिंनं जुइफु। खालि भ्कीसं मानबता, दृधता, पारमितागुण पुरा यायेगु कुतः व चित्तयात बसय् तये फयेमाः। भगबान बुद्धया पालय् व वया लिपानं श्रोतापति, सकृदागामी, अनागामी, सिद्धा, अरहत फल प्राप्त याःपिं फुक्कं ब्यक्ति गृह त्याग यानाः प्रबजित जूपिं जक मखु, छैंय् च्वनाः परिवार पालन यानाः, ब्यबसाय याना च्वंपिं ब्यक्तिपिंनं यक्को दु । गृहस्थिइ च्वनाः मां, अबु, काय्, म्ह्याय्, छय्, छ्इ परिवार दुसांनं भ्कीपिं बुद्ध जुइफु, थ्व खँ स्वयम्भू महाचैत्यया छचाखेरं पञ्च बुद्धपिं, व तारापिं बिज्यानाः बुद्ध परिवार रुप क्येना च्वंगु भ्की गृहस्थि परिवारपिनिगु लागि उपमा जुयाः क्येना च्वंगु जक खः, भ्किसं ज्ञान चक्षु चायेकाः थुइका कायेमाल। बुद्ध ज्ञानयात आत्मसाथ याना दुमनंनिसें ध्वाथुइके जक माः निर्बाण फल प्राप्त यायेत परिवार दयां छुं पंगलः जुइमखु धकाः स्वयम्भू चैत्यस आदि बुद्धपिं परिवार सहित बिज्याकाः भ्कीपिं गृहस्थिपिन्त हौसला बियाच्वंगु खः । अथेला द्यःपिन्त (करुणामयपिन्त) दँय्दसं न्हवं धुंका दसकर्म याये बलय् नं जंको, ईहि, कयतापुजा यानाः व बारा छुनाः वसपोलपिंनं सुरुइ गृहस्थिइ च्वना बिज्याःपिं मनू खः धकाः भ्की लुमंकातय्गु लागिनं दँय्दँय् पतिकं क्येनाच्वंगु दु । लोकेश्वर बोधिसत्वपिसं समस्त प्राणिपिंत भेदभाब मतसे दया, माया, करुणा तसें थ्व भबसागरं उद्धार याये धकाः दृध संकल्प याना च्वना बिज्याःगुलिं भ्किसं वसपोलपिन्त द्यभाःपिया पुजायाना च्वना । वसपोल बोधिसत्वपिंनं न्हापा भ्कीथे गृहस्थि मनू हे खः व भ्की गृहस्थिपिसं बुद्धया शिक्षा मध्येया साधारण छगू शिक्षा मैत्रि, करुणा, मुदिता व उपेक्षाया भावना याना वन धाःसा भ्कीसंनं थ्वहे जन्मय् निर्बाण फल कायेफइ, द्यः जुइफइ धकाः उपमा जुयाः क्येना बिज्यानाच्वंगु ख । चन्चल मनयात थासय् लाकाः परम् सुःख, आनन्द काये फैगु जुयाः नं स्वयम्भू चैत्य बुद्धया सम्भोगकायया नं दसु खः ।

जीबयागु उत्पत्ति धयागु सुक्ष्म कोष (cell) पाखें जुइगु बैज्ञानिक धापू दु। छगू नमुना काये - खेँ। खेँचय दुने जीबयागु प्राण गनं वल, गय जुया हुर्के जुल, खेँचय दुने जीबया प्राण दइगुनं अनं थनं मसिइक सुन्यं उत्पत्ति जुइगु व जीबयात रक्षायाना च्वंगु नं वभल (oval shape) कवच दया ख । खेँया छगू कुँया आकृति गुम्बज लू। सायद उकिं जुइमाः सुन्यं उत्पत्ति जूगु ज्योतियात त्वपुइत दयेकूगु स्वयम्भूनं देगःया आकार मयासे गुम्बजयागु दयेका तल, पृथ्वीया बागः हिस्सा थें। पृथ्वी पूरा ग्वः मलासे उत्तर व दक्षिण ध्रुब गथे भचा सम्म जुया च्वंगु दु। स्वयम्भु चैत्यया गुम्बजया च्वय्या ब्व नं सम्म जुया च्वंगु दु । गय् भ्कंगः पंक्षियागु निर्माणकार्य खेँ धकाः धायेफइगु दसु दु अथे हे स्वयम्भूनं बुद्धया निर्माण कार्यया प्रतिबिम्ब नालाः दयेका तःगु खः धकाः थुइके फु ।

ई. कुलदिप रत्न तुलाधरया धापू दुकि स्वयम्भू चैत्यया गुम्बज अथेहे मतिई वःथे दयेका तःगु मखु, व गुम्बज, व चैत्य, व गुंगः देगः, व धर्मिका छगू गणितीय सूत्र (formula) अनुसार दयेकातःगु दु। गुम्बज यागु कोन नं ६ (छ) डिग्रि धल्के जुया च्वंगु दु गुगुकि पृथ्वीयागु मेरुडण्द (axis) नाप ज्वःला। पृथ्वी थ्व अन्तरिक्षय् गथे ६ (छ) डिग्रि कोनं धेचुला न्ह्याना वना च्वन

वहे कोनं स्वयम्भू चैत्य पृथ्वीया मेरुडण्द नापनापं parallel जुयाः चाःहिला च्वंगु दु । थुकिं यानाःनं सायद पृथ्वीलय् बरोबर वयाच्वंगु हलचलनं स्वयम्भू चैत्ययात छुं लिच्वः मजूगु जुइमाः । स्वयम्भू चैत्यय् तयातःगु पन्च तथागत पिनिगु ५(न्या) गः देगः मध्ये बैरोचन तथागतयागु देगः बरखां गुगु कोनं सुर्द्य लुइगु खः

पन्च महाभुत	बुद्ध	मुद्रा	बर्ण	गुण	चिं	शक्ति	काय
लः (Liquid)	बैरोचन	बोध्यंग	तुयु	शान्त रुप	चक्र	बज्रधात्वेश्वरी (प्रज्ञापर्रमिता)	समन्तभद्र बोधिसत्व
आकाश (Space)	अक्षोभ्य	भूस्पर्श	वँचु	ज्ञान रुप	बज्र	मामकी तारा	बज्रपाणि
पृथ्वी (Solid)	रत्न सम्भव	बरद	म्हासु	बरदान रुप	रत्न	पाण्डरा तारा	रत्नपाणि
मि (Heat)	अमिताभ	ध्यान	ह्याउँ	करुणा रुप	पलेस्वाँ	आर्य तारा	पद्मपाणि
फय् (Gas)	अमोघसिद्धि	अभय	वाउँ	बिद्या रुप	बिश्व बज्र	लोचनि तारा	बिश्वपाणि

वहे कोनय् लाका तयातःगु दु । उकिनं सिइदु स्वयम्भूया बास्तु कला खगोल शास्त्र व गणितया बिषेश सुत्र अनुसारं बुद्ध धर्मया मर्म सिद्वान्त अनुरुप निर्माण यानाः तयातःगु ख ।

थ्व ब्रम्हाण्ड, पृथ्वी व जीब पदार्थ गुलिनं दु न्यागू (५) तत्वः (पञ्च महाभुत) लः, आकाश, पृथ्वी, मि व फय् मिलय् जुयाः दुगु खः । भ्रीपिं नं थ्व न्यागु (५) तत्वं दुपि खः । भ्रिः म्वाना च्वनेत नं थ्वहे न्यागु (५) तत्वःया सहारा माः व भ्रि सितकि नं थ्वहे न्यागू (५) तत्वय् बिलिन जूवनिगु खः । थ्व पञ्च तत्व ज्ञानयात लुमंका च्वने फतकि भ्री थःथमंतुं लोभ, मोह, तृष्णा, उपादान (प्यपुना च्वनेगु) व अहंकार पाखे तापाका च्वनेफइ धकाः बुद्धशिक्षाया धापू अनुसार बोधिज्ञान प्राप्तिया लागि व जन्म-मृत्युया भब सागरं मुक्त जुइफैगु दसु स्वरुप स्वयम्भू चैत्यय् धर्मधातु मण्डल अनुसार पञ्च तत्वया प्रतिक स्वरुप पन्च बुद्ध स्थापना यानाः भ्रीत ध्वाथुइके अःपुक फरक फरक मुद्रा, बर्ण, गुण व परिवार क्येनातःगु थथे दु ।

असं जधुँछेया साहु सप्तबिरसिं भाजुं जितः कना थकूगु कि स्वयम्भूया गर्भ (Dome) दुने खालि खः व कोथा कोथा दयेका तःगु दु । व ने.सं. १०३८, बिक्रम सं १९७४ सालं साहु धर्ममान तुलाधर (धमां साहु) स्वयम्भू जिर्णोद्धार याःबलय् गर्भ दुने च्वंगु कोथात चायेका वंबलय् थनं दुने चायेके मते धःका च्वःयातःगु खःनेवं लिहाँ वल । अन ह्वः छप्वाःनं दु । गुगु ह्वःतं ध्यबाः छाया छोय् बलय् ध्यबां क्वय् बँय् थ्युउगु सः तायेमदु । वयकलं धया दिगु खँ मिलय् जुईक महाकबि चित्तधरभाजुं 'जिगु जातः' सफुतिइ पेज ६ लय् च्वया तलकि "अन गःतकिंनय् ४ इन्चिति प्यकुं लाःगु ह्वः छह्वः दु । जितः नं धमांसाहुं लुँ छकू बियादिल, भागि याना कुर्का बलय् ख्वाउँसे च्वंक फय् वः । जिगु लुँ कुतु वंगु छुं तायें दुगु हे मखु, गन थ्यं गन थ्यं ।" थुकिनं सिइदु स्वयम्भू चैत्य पलेस्वाँयात त्वपुया दयेका तःगु जुयेमाः ।

स्वयम्भूया साख्वाःलं पाना तःगु गर्भगृहया द्योने प्यकुंलाःगु चुकू (पिखाद्वार, गर्बस्थिमाला) या प्यंगू दिसास मिखा व दिब्य रश्मीं, लोकय् सुयात न्हापां उद्धारया जरुरत दु धकाः सिईकेगु "महाकरुणा समापति रश्मी" छोयाः उद्धार यायेगु बुद्धपिनिगु सुथसिया चर्याया चिं ख । व मिखा बुद्धयागु प्रज्ञा व उपाय्या चिं खः चन्द्र, सुर्यया प्रतिक खः, जिबन सुथां लाकेत मदयेकं मगाःगु आर्य अष्टांग मार्गया छपु लँपु सम्यक दृष्टिया भौतिक स्वरुप खः । अथेला प्यकुंलाःगु पिखाद्वारं चतुआर्य सत्ययात नं कनाच्वंगु खः । न्हाय्या थासय् दुगु चिं गुगु खापा चायकेगु क्वयँ खः । गथे छेँ दुने दुहाँ वनेत लुखा चायेके माः, लुखा चायेकेत दुनेयागु चुकू (खगः) चायके माः । पिने च्वनाः दुने याःगु चुकू चाय्केत क्वःयँ मदयेक मगाः । अथे हे भ्रिसंनं थुगु हे जिबनय् निर्बाण प्राप्त यायेत व थःपिंके दया च्वंगु बुद्ध जुइफइगु गुण पिब्वयेत बुद्धया शिक्षायात क्वयँ दयेकाः छेलेमाः धकाः क्येनाच्वंगु खः ।

भगबान बुद्धयागु धर्म गहन जुयानं मानबतां बिलिबिलि जायाच्वंगु व मनुस्य फुकं बुद्ध जुइफैगु वा निर्बाण फल प्राप्त यायेफइगु सतीगु लँपु खः । प्राणिपिनिगु उद्धार व मोक्षया लागि बुद्ध, आदि बुद्ध, बोधिसत्वपिं, अरहतपिं, सिद्धापिं व गुरुपिं सकल सिगु देनय् छुं फरक मदु । स्वयम्भू चैत्यया हलपौ (तोरण) लयनं बुद्धपिं, बोधिसत्वपिं, अरहतपिं, सिद्धापिं व गुरुपिं स्थापना यानाः थ्व खँ कनाच्वंगु भ्रीसं न्हिन्हि खना च्वनागु दु । स्वयम्भूया तोरणय् बिज्याका तयातःपिं बुद्धपिं, बोधिसत्वपिं, अरहतपिं, सिद्दापिं व गुरुपिं थःथे दु ।

प्यकुंलाःगु पिखाद्वार (गर्बस्थिमाला)या द्योने थाहां वया च्वंगु चैत्यया १३ चा चक्कायात त्रियोदश भुबन धाइगु खः । थ्व चक्रत च्वय् वंलिसे चिचीचाः जुजुं गजुलिई थ्यनकि मदया अनन्त आकाशय् (सुन्यताय्) बिलिन जुयावंगु भान भ्रीत जुयाच्वंगु क्येना च्वंगु खत । थ्व त्रियोदश भूमिया छचाः छचाः चक्कां श्रावक, अर्हत, महायानि, बज्रयानि व अन्तय् बुद्ध पद थ्यंकेत माःगु पारमिता (perfection) ज्ञानया प्रतिकया रुपय् धस्वाकाः भ्रीत पारमिता ज्ञान कनाच्वंगु खः । थेरबादया धापू अनुसार भ्रिगू पारमिता गुण पुरा याये फतकि तिनि अर्हत फल काये फइ, भ्रिगू पारमिता व भ्रिगू उपपारमिता यानाः नीगू पारमिता

पूर्व

ओँ बुद्ध बैरोचनाय नमः

ओँ आय्र्य समन्तभद्राय नमः, ओँ आय्र्य क्षतिगर्भाय नमः,
ओँ खूगर्बय नमः, ओँ नमः कन्हपाचय्र्यायः

पश्चिम

ओँ बुद्ध अमिताभाय नमः

ओँ गुरु श्री शान्तिगुप्ताय नमः, ओँ आय्र्य लोकेश्वराय नमः,
ओँ आर्यान गुरु पद्माकराय नमः , ओँ जालान्धराचाय्र्याय नमः

उत्तर

ओँ बुद्ध भैखर्ज्य गुरु बैदूय्र्यप्रनराजाय नमः

ओँ आय्र्य सर्बनिबरणबिष्कम्भनय नमः,ओँ आय्र्य बज्रपाणाय नमः,
ओँ श्री गोरषनाथाचाय्र्याय नमः, ओँ श्री आय्र्यताराय नमः

दक्षिण

ओँ बुद्ध शाक्यमुनय नमः

ओँ गुरु श्री नागर्जुनाय नमः, ओँ आय्र्य मन्जुश्री कुमाराय नमः,
ओँ आय्र्य मैत्रिनाथाय नमः, ओँ बागिन्द्रकिर्त्यचाय्र्याय नमः

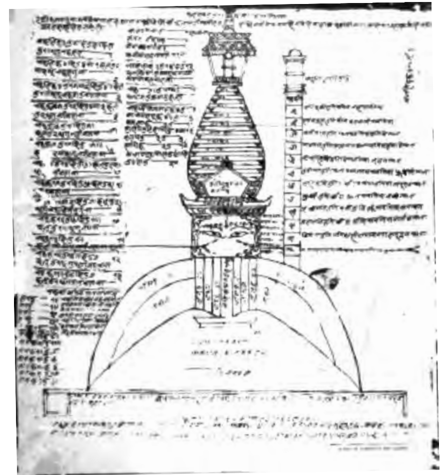
गुणं पुर्ण जुलकि प्रत्येक बुद्ध जुइ फइ । झिगू पारमिता, झिगू उपपारमिता (sub-perfection) व झिगू परमत्थपारमिता (super-human perfection) यानाः स्वीगू पारमिता गुण पुर्ण याये फत धाःसा तिनि सम्यक सम्बोधि फल दयाः बुद्धत्व प्राप्त जुइ । सम्यक संबुद्ध थ्यंकेत स्थबिरया नं स्वीगू पारमिता गुण पुर्ण यायेमाःसा महायान, बज्रयान अनुसार दस पारमिता गुण व थप स्वंगू पारमिता गुण समन्तप्रभा भुमि (बज्रकर्म्म पारमिता), निरुपमा भुमि (अरिमुकी) (रत्न पारमिता), ज्ञानबतिका बज्रभुमि (चमुनि भोग बिशुद्धि) याना झिस्वंगू पारमिता गुण पुर्ण याये फतकि बुद्धत्व फल प्राप्त यायेफइ । उकिं थ्व त्रियोदश भुमि जक मखु थ्व अर्हत, प्रत्येकबुद्ध व बुद्ध फल कायेत माःगु ज्ञानया स्वाहाने त्वाथःत धाःसां छुं पाइमखु । उकिं बज्रयान धयागु सकल सत्व प्राणिया उद्धारयासें बुद्ध जुइ फइगु सतिईगु लँपु खः धकाः स्वयम्भू चैत्यं भौतिक रुपं क्येना च्वंगु दु । त्रियोदश भुमिया नां व थ्व नाप स्वापू दुगु पारमिता गुणया नां थथे जुया च्वंगु जुल ।

१ प्रमुदिता भुमि .... दान पारमिता
२ बिमला भुमि .... शील पारमिता समुद्रय ज्ञान
३ प्रभाकरी भुमि .... क्षान्ति पारमिता निर्बाण ज्ञान
४ अर्च्चिष्मति भुमि .... बिर्य पारमिता योग ज्ञान
५ सुदुर्जया (सुर्य) भुमि .... ध्यान पारमिता रच्छ ज्ञान
६ अभिमुखि भुमि .... प्रज्ञा पारमिता अनुत्तर ज्ञान
७ दूरङ्गमा भुमि .... उपाय पारमिता धर्म ज्ञान
८ अचला भुमि .... प्रनिधि पारमिता अदोय ज्ञान
९ साधुमति भुमि .... बल पारमिता समाधि ज्ञान
१० धर्ममेघा भुमि .... ज्ञान पारमिता प्रनिधि ज्ञान
११ समन्तप्रभा भुमि .... बज्रकर्म्म पारमिता
१२ निरुपमा भुमि (अरिमुकी) ...... रत्न पारमिता
१३ ज्ञानबतिका बज्रभुमि .... चमुनि भोग बिशुद्धि

छत्रया च्वसं चैत्य तयाः गजू छुना तःगु दु । गजू धयागु च्वकालुनाः फुक्कं भौतिक बस्तु धयागु बिस्तारं अनन्त आकाशय् बिलिन जुया वनिगु खः धका क्येना च्वंगु जुल । नापं गजू धयागु 'उष्निस चुडामणि' बुद्धपिनिगु दकलय् च्वय्या छ्योँया ब्व अथवा ज्ञानया खानि व करुणाया प्रतिरुप । अथेला भगबान बुद्धं थःम्हं बैशाख पुन्हि कुनु लुइकूगु ज्ञान दकलय् न्हापां सारनाथ मृगदा बनय् यागु धर्म देशना धुंकाः भिक्षुपिन्त "बहुजन हिताय बहुजन सुखाय", बहुजनया हितया निम्ति व बहुजनया सुखया निम्तिं धकाः धर्म प्रचारयाके छ्वया बिज्यात सा, निकोगु धर्म देशना गृद्धकुत पर्बतय् बिज्याना देबपुत्रादिपिं, बोधिसत्वपिं, अर्हतपिं, भिक्षु भिक्षुणिपिं, यक्षराजपिं सकलसिगु सभाय् महायानया गहन धर्म सिंहनाद यासे "बुद्धो भवेयं जगतो हिताय", जगत हितया निम्तिं बुद्धं जन्म काः बिज्याःगु ध्वाथुइका बिज्यातसा, स्वःकोयागु धर्म देशना धन्यांकर पर्बतय् "सर्ब प्रकारं जगतोहिताय", न्ह्यागु उपाय यानानं जगत सत्व प्राणिया दुःख मुक्त याये फइगु बज्रयानया खँ कना बिज्यात । झीसं स्वयम्भू स्वयाः थयक बिचाः याना स्वयेबलय् चैत्यस बिभिन्न कालखण्डय् जगत हितया निम्तिं जन्म काःबिज्याःपि (आदि) बुद्धपिं व परिवार स्वरुप तारापिं झीत लुमंकेगु लागि तयातःगु खना च्वना । ब्रम्हाण्ड स्वरुप गर्भगृह, सम्यक दृष्टि सहित पिखाद्वार, तोरण (हलंपौ) लय सिद्धापिं, गुरुपिं, बोधिसत्वपिं, शाक्यमुनि व आदि बुद्धपिं तयाः जगतया हितया लागि थीथी प्रकार छेला तःगु खना च्वना, नापं सम्यक संबोधि ज्ञान प्राप्त यायेत माःगु झिंस्वंगू त्वाथः (पारमिता) स्वरुप १३गू भुबन व अन्तय् जन्म, जरा, मृत्युं मुक्त जुयाः सुन्यताय् बिलिन जुया वनेगु लँपु चैत्यस छर्लंग क्येनातगु दु । आः झीसं स्वयम्भू दर्शन नापनापं बुद्ध बचन कथं जगत सत्व प्राणिया हित व सुखया लागि बुद्ध ज्ञान छेले माःगु दु गुकिं याना झीपिं याकनं जन्म, जरा व मृत्यु यागु भबसागरं मुक्त जुया अर्हत सिनं च्वय्यागु निर्बाण फल प्राप्त यायेफइ व थःके दुगु बोधिचित्त यात जागरुक यायेफइ ।

ने.सं. ८७४ - ८७७ स जुजु जयप्रकाश मल्लया पालय् जिर्णोधार याःबलय च्वया तःगु नक्सास स्वयम्भुया त्रियोदश भुबनया नां व बिशेषता नापं भुबन दयेकेत ग्वहालि ब्यूपिं त्वाः, बिहार खलः पुच उल्लेख यानातःगु जुल ।

स्वयम्भू चैत्य महायान व बज्रयानया ज्वः मदुगु बास्तु खः । बास्तुपाखें सर्ब प्राणि यात बुद्ध धर्मया सार नुगलय् ध्वाथुईकेगु, रोग, लोभ, मोह, इच्छां तापाकाः चंचल मनयात काबुइ तया चतुर्ब्रम्हबिहारया भाबनाय् कोसाय्का यंकेगु व थ्व भबसागरं मुक्त यानाः थःके दुगु बोधि चित्तयात जागरुक याकेगु व निर्बाणया आजुइ थ्यंकेगु अति उत्तम दसु स्वयम्भू चैत्य ख ।

ओँ नमो बुद्धायः, ओँ नमो धर्मायः, ओँ नमो संघायः,
श्री आदि बुद्ध स्वयम्भू ज्योतिरुप धर्मधातु बागिश्वर नमः

ग्वहालि सफु -----

१। आर्य्य नामसंगीती गाथा -
पण्डित रत्न बहादुर बज्राचार्य

२। तारा पाराजिका -
पं. बै.आशाकाजि बज्राचार्य

३। श्री स्वयम्भू महाचैत्य -
पं. हेमराज शाक्य

४। जिगु जातः - चित्तधर 'हृदय'

५। गुरु मण्डल पुजाबिधि -
भिक्षु धम्मालोक महास्थबिर

६। दस पारमिता - आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थबिर

७। स्वयम्भू - श्री भुबनलाल प्रधान

८। बौद्ध दर्पण - प्रकाश बज्राचार्य

९। धर्मधातु बागीश्वर मण्डल व स्तोत्र -
पं. बद्रीरत्न बज्राचार्य

१०। Shell structure of Swoyambhu Mahachaitya - ई. कुलदिप रत्न तुलाधर

११। स्वयम्भू चैत्यया नक्सा -
ने.सं. ८७४ - ८७७ जुजु जयप्रकाश मल्लया पालय् जिर्णोधार याःबलय् च्वया तःगु

भाजु पद्म धर तुलाधरं नेपाल भाषाया कला, संस्कृति सम्बन्धि यक्व हे अनुसन्धानात्मक च्वसू झीत बीधुकूगु दु । वय्कः न्यत त्वाःया उराय् खः ।

न्हूदँया भिन्तुना

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपाःमिपिन्त भिन्तुना !

Happy New Year

Nepal Sambat 1135

Dr. Subarna Pradhan
and
Cecilia Pradhan
Downers Grove, Illinois

तापालय्

हरिशंकर रंजितकार
नेपाः

ज्या यानाः नयेगु पाखे स्वःसा चिप, भाडा व वसः हिइपिन्त लय् भिंन्यासः । ग्राजुयट जुइधुंकाः बैंक व ततःधंगु प्राइभेट अफिसय् जागिर नये धाःसा लय् न्याद्धः । थुलिं म्हो मजू ला धाःसा थ्यौरी जक जुल, प्राक्टिकल ज्ञां मदुनि । ज्या सयेकु सयेकुं वंलिसे तना बी का धाइ । उखे सरकारी जागिर नया च्वंपिसं सिंह दरवार कम्पाउण्ड दुने हे जुलुस पिकयाः, नारा लगय् यानाः पिउनया लय् भिंप्यद्धः अले च्वय्यापिं हाकिमतय्सं लख थ्यंके धुंकल ।

पुनमायां एस.एल.सी. पास यात, सोनियाया नामं । पुनमाया धायेबलय् म्हतिं नं न्ययद्ँ पुले धुंकूम्ह थें च्वं । एस.एल.सी. बी न्ह्यः वा नागरिकता काये न्ह्यः न्ह्याक्को नां फेरय् याःसां जिउगु जुयाच्वन । उकिं पुनमायायात सोनिया नामं एस.एल.सी.या प्रमाणपत्र वल । व हे नामं नागरिकता काल, पासपोर्ट दयेकल, अले वय्कःया लाइसेन्स नं काल ।

आः रामदेवी, हरिमाया, कृष्णप्यारी धैगु पुलांगु नां ल्यासे मस्तय्सं मतये धुंकल, माले हे थाकु । थः मांभाय् पाखे माया दुपिं मांबौपिन्सं थः म्ह्याय्या नां लसता, लजना, नःलि तःदनि, व धाःसा काचाक्क हिले मछाः ।

क्याम्पस, कलेज, एकेडेमि न्ह्यागु धा, अनया लुखा हाचां गाये न्ह्यः सोनियां आपालं सामान्य ज्ञान बृद्धि यात । कम्प्यूटर कःनि मुइकूथें मुइ किइगु, नेट चलय् यायेगुली ल्हाः उतिकं ज्वः । अंग्रेजी बल्लाः । आः छु मानि ! अष्ट्रेलियां निसें कयाः जापान, क्यानाडा, डेनमार्क व मेमेगु स्काण्डीनेभियन व युरोपियन देसय् ल्याय्म्हतय्त छु मौका दु, छु फिहर दु कण्ठ याये धुंकल । अमेरिका ला पुलां जुइ धुंकल, अन ला डी.भी. लाकावंपिं पाकःतय्सं जायेके धुंकल ।

एस.एल.सी. बीत्ययेकाः छकः सोनियां नं हण्डर नल । गन माल अन मत मदु । इन्भर्टरया ब्याट्रीं नं मौकाय् हे धोखा बीगु । म्वःल्हुइत स्वःसा मत मदु । मत व लःया राजनितिइ हे देय् तक्येना च्वन ।

ज्या यानाः नयेगु पाखे स्वःसा चिप, भाडा व वसः हिइपिन्त लय् भिंन्यासः । ग्राजुयट जुइधुंकाः बैंक व ततःधंगु प्राइभेट अफिसय् जागिर नये धाःसा लय् न्याद्धः । थुलिं म्हो मजू ला धाःसा थ्यौरी जक जुल, प्राक्टिकल ज्ञां मदुनि । ज्या सयेकु सयेकुं वंलिसे तना बी का धाइ । उखे सरकारी जागिर नया च्वंपिसं सिंह दरवार कम्पाउण्ड दुने हे जुलुस पिकयाः, नारा लगय् यानाः पिउनया लय् भिंप्यद्धः अले च्वय्यापिं हाकिमतय्सं लख थ्यंके धुंकल ।

नेपाःया संक्रमणकालय् जुयाच्वंगु ज्या खँ थ्व हे ! न्ह्यानाच्वंगु राजनीति थथे हे ! उखे विदेशय् स्वयादिसँ, छगू डलरया चिठ्ठा काःसा भिगू लाख डलर म्हतिं लाइगु । लाःगु नं छम्ह नेपालीयात हे । अले चुरोट जक त्वनाः लत लगय् जुयाः भाःतम्ह स्वँया क्यान्सर जुयाः सित धकाः कलाःम्हेसिनं क्षतिपूर्ति माग यासें दायर याःगु मुद्दाय् अदालतं नीस्वंगू अर्ब डलर पुलेमाःगु चुरोट कंपनीयात आदेश जुल ।

थुखे भ्रीथाय् स्वयादिसँ– भ्री प्रधानमंत्री सुशील कोइराला चुरोट, बिडीया लतं स्वँया क्यान्सर जुल धकाः थःम्हं हे बय्बय् याना जुल । तर क्षतिपूर्ति कायेगु व बीगु पाखे सुयां हे ध्यान मवं ।

सोनिया तापालय् वनेत म्होतिं निदँ पीमानि । उमेर भिंच्यादँ थ्यंकेमाल, पढाइ म्होतिं + २ सिधयेके माल ।

उकिं सोनियां कलेजय् पलाः तल । थः नं डाक्टर, इञ्जिनियर जुइगु लाइनय् मखु, व ला डेट एक्स्पायर जुइ धुंकल । आःला सी.ए., कम्प्यूटर, हस्पिटालिटी, होटल म्यानेजमेण्ट ल्ययेगु जमाना !

व हे मध्ये छगू विषय कयाः सोनिया न्ह्यज्यात । टप जुजुं वन । पिने देसय् नं थप ब्वनेत सम्पर्क ततं जुल । निथाय् स्वथाय् देसं ल्ययेगु ज्या नं जुल । तर सोनियां मांबौपिन्त बोभ्र बीगु

बिचाः मयाः । उमित धयाछ्वल– 'जिपिं निम्न वर्गयापिं, ब्वनेत, ज्या चूलाकेत आपाः खर्च यायेमफु । स्कलरसिप चूलाःसा जक न्ह्यचिले, मखुसा थन हे तुं ब्वनाः मन तये ।'

उखें खबर वल– 'नां मात्रया खर्च चूलाकूसा गाः, प्यब्वय् स्वब्वं मल्याक स्कलरसिप उखें हे व्यवस्था जुइ ।'

थुखे टप जुयाः सोनियां + २ सिधयेकल । उखे तापालय् ध्वाखा चाल ।

उखे नं टप जुजुं सोनियां आपालं मेडल त्याकल । नेपाःया नां तल । लय् लाखौं डलर कमय् यायेगु बैंकय् मैनेजर जुल ।

नेपाःयागु तःधंगु पार्टी पालेस धयादिसँ बैंक्वेट, द्वःछिं मनू मज्जां न्ह्यः ।

ड्रिंक्स, कोल्ड ड्रिंक्स, जूस, स्नेक्स मज्जां न्ह्याना च्वन, फाइभ स्टार होटलयागु स्वयाः चर्कोगु डिनर सप्लाई जुयाच्वन ।

सोनिया थः विदेशी भाःत लिसे निपां ल्हाः ज्वजलपा यानाः पाहाँतयृत परिवार लिसे च्वनाः लसकुस याना च्वन ।

स्नायुक नयाच्वंपिं छ्थ्वःया दथुइ खँ जुल– 'सोनिया अष्ट्रेलियां वःगु धाःथें च्वं । भाःतथें थः नं विदेशी जुइ धुंकल ।'

मेगु कुनय् च्वंपिं छ्थ्वःचा थःथवय् खँल्हाबल्हा जुल– 'सोनिया क्यानाडां वःगु थें । करोडौं डलर वंगु छैं दये धुंकल हँ । भाःतम्ह नं अरबपति धाःगु ।'

सोनियाया पासापिनि दत्थुइ डिनर याःथाय् खँ मुइका च्वन– 'सोनिया ला धात्थें हे भाग्यमानि का । डेनमार्कय् जमय् हे जुल का । वाः पतिकं अष्ट्रेलिया, क्यानाडा, जापान वनेगु ला ड्यूटिइ हे लाये धुंकल ।'

सोनियाया भाःतं नं छता निता शब्द लाना काये धुंकल । भ्वय् वःपिं व लिहांवंपिं पाहांतयृत लसकुस, सुभाय् धाधां इधूथिधू जुयाच्वन ।

भाजु हरिशंकर रंजितकार नेपाल भाषाया नांजाःम्ह बाखं च्वमि खः । वयुकःया न्हापांगु बाखं 'सुवाः' सितु पत्रिकाया ल्याः ४ सं ने.स. १०८५ पिदंगु खः । वयुकःया 'कँगाः', 'कँचा' व 'कँमा' ल्वःकंह्वाःगु बाखं सफूत छसीकथं ने.सं. १०८८, १०९१ व १११७ स पिदंगु दु ।

श्रद्धाया महत्व

मणि रत्न शाक्य
नेपाः

वास्तवय् श्रद्धा मनूतय् म्हसीका खः, मनूतय व्यक्तित्व खः । थ्व मनूतय् आस्था, प्रतिष्ठानाप स्वाना च्वनीगु जुयाः थुकिं मनूतय् जीवनय् तःधंगु भूमिका म्हिता च्वनी । श्रद्धाया कारणं मनूत महानताया शिखरय् थ्येनिसा, थ्व हे मनूत पतन ज्वीगुया लँपु नं ज्वीफु । उकिं श्रद्धाया स्वँ ह्वयेका तयेत अत्यन्त होशियारी जुया च्वनेमाः । श्रद्धावान व्यक्तित्व प्रत्येक पल श्रद्धायात आत्मसात् याना तयेगु प्रयास याना च्वनी ।

छकः भगवान बुद्धयात न्ह्यस्ः तःगु जुया च्वन, "धन मध्ये सर्व श्रेष्ठ धन छु खः ?" भगवान् बुद्धया लिसः खः, "श्रद्धा । श्रद्धा हे दकलय् तःधंगु धन खः । गुम्हेसिके श्रद्धा दइ, व हे धनी जुइ, श्रद्धा मदुम्ह मनू धन दयानं धनी जुइमखु ।"

भगवान बुद्धया थ्व उपदेशं श्रद्धाया महत्वयात उलाच्वंगु दु । श्रद्धा वास्तवय् भौतिक धन मखु । थ्व मनया भाव खः, स्वच्छ मनया प्रतिक खः । थुकिया कालबिल भावनात्मक रुपं जक जुयाच्वनी । श्रद्धां परोपकार भावयात ब्वया च्वनिसा, सेवा व उद्धार थुकिया मू उद्धेष्य जुया च्वनी । गुकी अहंकार शुन्य जुया च्वनी । श्रद्धां मनयात दया र करुणाया भावं सिंचित यानाः नरम र कोमल याना बी । अथे जुयाः श्रद्धालु व्यक्तित्व न्ह्याबलें क्यातुगु नुगः ज्वनाः सहयोगात्मक मानसिकतां भयूबिया च्वनी । उकिं धाई, श्रद्धा व मनया दथुइ ला व लुसियाथें स्वापू दया च्वनी ।

श्रद्धा सकारात्मक सोचया प्रस्फुटन खः । थुकिं मनूतयूत न्ह्याबलें भिंगु लँपुई जुयूत उत्प्रेरीत याना च्वनीसा, स्वच्छ मनं श्रद्धायात झन पवित्र याना बी । तर अस्वच्छ क्लेश युक्त मनं श्रद्धाया लँपुई बाधा उत्पन्न याना बी । थुकिं श्रद्धायात निश्क्रिय यानाः मनूतयूत स्वार्थी र एकोहोरो याना बी, गुकिं तृष्णा उत्पन्न यानाः मनूतयूत नकारात्मक सोच पाखे ध्वाना बी । थ्व हे मनूत कठोर र निर्दयी जुईगुया मू हुनि जुया बी । थथे अस्वच्छ क्लेश युक्त मनया उदय मनूतय् बैश, परिस्थिति व समय नापनापं जुया च्वनी । थुकिं मनूतय् स्वभाव, व्यबहारय् बदला व वया श्रद्धाय् थथ्याः क्वथ्याः वयेफु । वास्तवय् थ्व अपरिपक्व व कमजोर मनया संकेत खः । उकिं श्रद्धायात न्ह्याबलें मनय् ल्यंकाः स्वच्छ व आनन्दमय् जीवनयापन यायेया लागि मनूतयूसं मनयात नियन्त्रणय् तया तये आवश्यक जू ।

छम्ह महाजन श्रद्धावान जुयाः नं मन चंचल र परिवर्तनशील स्वभाव याम्ह जुया च्वन । वयागु मन स्थिर र श्रद्धां भयूबिका तयेत वयात छगू कथंया एकाग्रता वा समाधिया आवश्यकता जूगु जुया च्वन । भगवान् बुद्धयाथाय् बरोबर वनीम्ह थ्व महाजनया बानी वसपोलं सिउगु जुया च्वन । उकिं वयागु मनयात एकाग्र र स्थिर याना तयेत वयात छगू कथंया भावनात्मक संदेश बीगु जरुरी जूगु भगवान बुद्धं तायेकूगु जुया च्वन ।

थ्वहे झवलय् छकः भगवान् बुद्धं थः यःम्ह शिष्य सारिपुत्रयात सःता छुं दिं लिपा थः नापं भोजनय् सरिक जुयेत आज्ञा जुल । सारिपुत्र भन्तेनं विचाः यानाः स्वबलय् भगवान् बुद्धं गुगु दिं कुन्हु भोजन वनेगु धका उल्लेख जूगु खः वहे दिं कुन्हु वहे महाजनया थाय् भोजनया निमन्त्रणा न्हापा हे स्वीकार यानातये धुंकगु जुया च्वन । थयागु अवस्थाय् सारिपुत्र भन्तेयात तःधंगु समस्या वल । भगवान बुद्धया आज्ञा पालना मयाये अथें मजिल, याये महाजनया थाय् स्वीकार याना तये धुंगु भोजनय् सरिक जुइ मफईगु जुल । थुकिं महाजनयात धोखा बियेथें जुईगु जुलसा, अपमान यायेथें जुईगु जुल । नापं थम्हस्यां हे बियागु बचन त्वाःल्हाना थःगु आदर्श, ईज्जत व प्रतिष्ठाय् दाग लाके थें जुईगु जुल । सारिपुत्र भन्तेयात तसकं सुख मंत । अथे जुसां वं भगवान् बुद्धया आज्ञा शिरोपर यानाः महाजनया थाय् भोजन लिछयायेगु बिचाः यात । वहे कथं वं महाजनया थाय् वनाः भोजन लिछयायेत ईनाप यात । थबले महाजनं भन्तेयात न्ह्यसः तल, "भोजनला लिछयाये तर अबले तक्क जि म्वाईला मम्वाईला ? जि सितकि जिगु मनोकामना पुरा

मज्वीगु जुल, गुगु जिगु लागि अभिशाप सिद्ध जुई ।" महाजनया न्हयसः न्येनाः भन्ते शान्त जुल । मनूत सी म्वाइ सुनां धाये फइ ? अथेनं भन्तेनं ध्यान दृष्टिं स्वयाः धाल, "धन्दा कायेम्वा, छि म्वाई तिनि । थुकिया जिम्मा जिं कायेगु जुल ।" थ्व खँ न्येना महाजनं मेगु न्हयसः तल, "अबलय् तक जिके भोजन याकेत सम्पति दैला मदैला ?" थ्व खँ न्येनाः भन्तेनं हानं विचाः यानाः धाल, "थुकिया जिम्मा नं जिं कायेगु जुल ।" भन्तेया खँ न्येनाः महाजनं मेगु न्हयसः तल "अबले तक्क जिके भोजन याकेगु श्रद्धा दैला मदैला ?" थ्व खँ न्येनाः सारिपुत्र भन्ते भ्कसंग वन । श्रद्धा मनूतय् मनया खँ खः, परिवर्तनशील मनया स्वभाव नापं भोजन दान यायेगु श्रद्धा मदयेत छु वेर ? मनयात सुनां नियन्त्रण यायेफइ ? अनियन्त्रित मन माःत्तेजूम्ह किसि थें खः, वं मनय् वःथे यायेफु । थथे अनेक खँ मनय् वयेका च्वंम्ह भन्ते मौन खनाः महाजनं धाल, "ठिक जू भन्ते, थुकिया जिम्मा जिं हे कायेगु जुल । भोजनया लागि तयार जुया बिज्याहुँ ।" महाजनया खँ न्येना सारिपुत्र भन्ते खुशी जुयाः वयात आशिर्वाद बिसें धाल, "थ्व छंगु महानता खः, श्रद्धाया छगू दसु खः । मनयात स्थिर व एकाग्र यानाः न्हयावलें श्रद्धाया स्वाँ ह्वयेका च्वनेगु मनूतय् धर्म खः । थ्वहे सुख व शान्तिया लँपु खः ।"

वास्तवय् श्रद्धा मनूतय् म्हसीका खः, मनूतय व्यक्तित्व खः । थ्व मनूतय् आस्था, प्रतिष्ठानाप स्वाना च्वनीगु जुयाः थुकिं मनूतय् जीवनय् तःधंगु भूमिका म्हिता च्वनी । श्रद्धाया कारणं मनूत महानताया शिखरय् थ्येनिसा, थ्व हे मनूत पतन ज्वीगुया लँपु नं ज्वीफु । उकिं श्रद्धाया स्वाँ ह्वयेका तयेत अत्यन्त होशियारी जुया च्वनेमाः । श्रद्धावान व्यक्तित्व प्रत्येक पल श्रद्धायात आत्मसात् याना तयेगु प्रयास याना च्वनी । अयापिं मनूत सत्यताय न्ह्यैपुका ज्वीपिं, त्यागी स्वभाव अले धर्मयात थूम्ह जुया च्वनी । अयापिं मनूत "जि व जिगु" धैगु भावनाय् तक्येना च्वनी मखु । धाई, अयापिं मनूत बास याईगु छैं स्वर्ग समान जुइ । उकिं भगवान् बुद्धं धया बिज्यागु दु, **"यस्सते चतुरो धम्मा, सद्धस्स घरमेसिनो । सच्चं धम्मे धिति चागो, स बे पेच्च न सोचति"** अर्थात श्रद्धावान मनूत च्वनिगु छैं सत्य, धर्म, सन्तोश व त्याग थें जाःगु प्यंगु प्रकारका गुणं सम्पन्न जुया च्वनी । अज्यागु छैंय शोक व संताप ज्वीमखु ।

भाजु मणिरत्न शाक्य लजगाकथं छम्ह बरिष्ठ मौसमबिज्ञ खः । वयकलं धर्म, संस्कृति व मौसम विज्ञान सम्बन्धि यक्व हे च्वसू च्वयादी धुंकूगु दु ।

शिकागोया नेपाःमियात

दुर्गालाल श्रेष्ठ
नेपाः

अजू अहो ! गुलि अजू
मतिनाया खँ
तापाःलिसे वल गुगु
ससःतिनाः भं

उकिसनं छंगु माया
थुलि भराय्धं
नेपाः जुयाः न्हिलाहल
शिकागोया बँ

नुगः धैगु स्वकुंलाःगु
बुत्ता मखु पान
प्राणसिबें प्राण व खः
देया स्वाभिमान

गनतक छंके थ्व मि
दयां च्वनी रे
न्ह्यात्थाय् वंसां छंगु ल्यूल्यू
वयां च्वनी दे !

जनकवि भाजु दुर्गालाल श्रेष्ठ हलिमय् ज्वःमदुम्ह च्वमि खः । वय्कःया न्हापांगु सफू चिनियाम्ह किसिचा (कविता) ने. सं. १०७५ स पिदंगु खःसा दकलय् लिपागु सफू अंग्रेजी भासं भाजु ***David Hargreaves*** पाखें भाय्हिलाः ***"The Blossoms of Sixty Four Sunsets"*** ११३४ स पिदंगु खः ।

थःत हे माया !

माधव मूल
नेपाः

म्हनापं घयेसुया च्वनीम्ह थ्व जि
गुलि असहाय् खनिइ
म्हं मफैबले
जि ल्वगि जुइवं जिं चाल
थः व मेपिं ला गाक्क हे पाः

धात्थें जगया बिधिबिधान अजूचाइपुसे च्वं
छु जक जुयाः थन भी वयेमाःगु ज्वी
जन्म थःगु ल्हातिइ मदु
न त मृत्य हे

दुःख व सासना
हनेमाःगु थ्व म्वाना
ल्वय् धाःसा धनि
जि जक चीमि

अय्नं छू मन्तर यानाः
जीवन न्ह्याके नं थाकु

भाजु माधव मूल नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् तसकं परिचीत कविया नां खः । वय्कःया न्हापांगु सफू 'कविता आक्रमण' ने. सं. १११२ स पिदंगु खः ।

न्हूदँया भिंतुना

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपाःमिपिन्त भिन्तुना !

Happy New Year

Nepal Sambat 1135

Sagar Pradhan, Suman Shrestha
&
Mahendra Shrestha
Chicago

झीगु समुद्रया किनार

गोलकोष्ट । हनीमुनया निति अत्यन्त प्रिय थाय् । थनया विशाल भवनत, अपार्टमेन्टत घालं घीगु थाय् । पिनें वइपिं । निन्हु पेन्हु च्वनीपिं । हनीमुन पर्यटकं विशाल भवनत सदां जाइ । कोथात काये थाकु । अष्ट्रेलियाया भ्रमण । गोलकोष्टया निम्तिं जक वइपिं दु हँ । थनया समुन्द्रीय आकर्षण । पर्यटकीय दृष्टिं महत्वपूर्ण । न्येने । हनिमुन पर्यटनया दृष्टिं गोलकोष्ट नां जाः ।

प्रा. नर्मदेश्वर प्रधान
अष्ट्रेलिया

गोलकोष्ट । अष्ट्रेलियाया नांजाःगु सी बीच । समुद्रया किनार । "छख्येर अथाह समुद्र । वच्चुस्से ।" समुद्रया अथाह नुगलय् । असीम सर्गः दुनाच्वंगु दु । किचः जुयाः । "मत्ती लुइ ।" समुद्रया वँचुगु रङ्ग । सर्गः समुद्रया गुपुचुप यःत्यःया रङ्ग खः । "वचुगु रङ्ग स्वये ।" समुद्रय् सर्गतं लाल कयाच्वंगु अनुभव जुइ ।

"गोलकोष्टया समुद्रया तट ।" छख्येर समुद्र । "मेखेर ततःजाःगु छैँत ।" जि च्वनाच्वनागु इलाका । शहरं भचा पिने । अन छैँत चिचीखा । कविताया मुक्तक थें । हाइकुया संरचना थें । "गोलकोष्ट समुद्रतटया छैँत । ततःजाः । ततःहाकःगु गद्य कविता थें । यान्त्याङ्ग । स्वान्त्याङ्ग ।" थीङ्ग । थीङ्ग दनाच्वंगु थनया छैँत । बिशाल भवनत स्वये । "छकलं खनीमखु । मिखा च्वय् क्वय् याये । संका च्वने । छैँत । बहुल छन्दया कवितातथें । प्रयोगात्मक । आधुनिक, स्वतन्त्र, सृजनात्मक छन्दं जाःगु स्थापत्यकला । प्रत्येक भवनं पिज्वयाच्वनी ।'

'समुद्र । जिं न्हापा नं खनागु दु । "बम्बै । भारतया प्रसिद्ध समुद्री नगर ।" जगन्नाथ (पुरी) । भारतया प्रसिद्ध धार्मिक स्थल । समुद्रया सिथय् । "निथासं थ्यंगु दु ।" समुद्र गय् जुइ । गय्च्वं । स्यू । तर समुद्रतटया आधुनिक संस्कृति गय् ? छु ? न्येनागु दु । अनुभव यानागु मदु । "खनागु मदु ।" गोलकोष्टय् वये । समुद्रया किनारय् थ्येनी । च्वने । न्हि छ्याय् । समुद्रीतटया रमझम, चहलपहल स्वये । अनुभव याये ।

'समुद्रया किनार । फिंफिं जाः । "लाकां त्वःते । पाइन्त थकाये । भतीचा ।" पाइन्त च्वय् थ्यंक थकाये । जि कपति जुइ । आपाः थकाये मफु । "तिरिमय्जुं नं थकाइ ।" "बस बस गात ।" मतिं मतिं धाये । वं नं च्वथ्यंक थकाये मफु । जिं स्वयाच्वने । "प्याःसा प्यात ।" समुद्रय् वसेनिं । भचा भचा प्याइ । छु जुल लय् ? पाइन्त प्याइ । सुकूधन्दा मकया ।

समुद्रया किनार किनारं चाहिले । ब्रेसियर । स्वीमिङ्ग कट्टु । हलुका । नां जकया वसः पुनाः मय्जुपिं । फी गोतुलाच्वनी । याउँक । निभाः पानाच्वनी । मिजंत । न्यूनतम वसतय् । फिया खाताय् । लम्पसार खनेदइ । समुद्र किनारय् । गुलिं लः स्नानय् ब्यस्त । गुलिं फि द्वंय् । सूर्य स्नानय् लीन । स्नान सौन्दर्यया झलकत । प्यखेरं खनेदइ । खनेला दइ । तर सुनानं स्वैतं स्वैमखु । मखं पहः याइ । स्वःसां मखं पहलं जक स्वयेछिनी । स्वयेमाः । अघोषित चलन खनी । पश्चिमी खुल्ला संस्कृती ब्वलंपिन्त समुद्रतटया खुल्ला जीवन सामान्य जुइ । छलांगु पाइन्ट च्वय् क्वय् यायेत नं हिसाव किताब यायेमाःगु पूर्वीय संस्कृति । बुर्का फिनाः जक समुद्रया लखय् म्हितीगु संस्कार । निजी स्नानकक्षाय् नं निर्वस्त्र मोल्हुइ मछाःपिं । समुद्रया सैर यायां वने । अन्तरविरोधी चलन, खँत लुमनाच्वनी ।

'बाथरुम पिपिङ्ग' । अर्थात बाथरुमया क्वँय्प्वालं स्वयेगु । प्रसिद्ध यौन मनौबैज्ञानिक फ्रायडया धापू लुमनी । बाथरुमय् मोल्हुयाच्वंगु पचिंम्हया दृश्य दइ । बाथरुमया क्वँय्प्वालं स्वइ । यौन सन्तुष्टि काइ । यौन तृप्तिया परोक्ष विधि । बाथरुम पिपिङ्ग नं जुइ । फ्रायडं धाइ । यौन । पचिंम्ह । स्नान ।' यौन कामुकतसें थुपिं दथ्वी गहन स्वापू खंकी । फ्रायडं संकेट याइ ।

लुमनी । नेपालय् । बाइस धाराय् मोल्हुइगु ल्हुति पुन्ही । तीज पर्वय् पशुपती आर्यघाटय् द्वलंद्वः मिसातसें म्वःल्हुइ । न्येनातैगु दु । मिसातय् थीथी स्नान पर्वय् स्नान सौन्दर्य स्वयेत द्वलंद्वः युवात वनी । मुनी । भुनी । प्याकसाय् लखं थनीगु पारदर्शीताय् आनन्द काइ । फ्रायडया बाथरुम पिपिङ्गं तःचाः घेरा काइ । समुद्र किनारया खुल्ला वातावरण । खुल्ला जल स्नान । सूर्यस्नानया दृश्यत खनी । प्यख्खेरं खुल्ला । बाथरुमया

पःखाःत थन मदु । स्नान सौन्दर्यया दृश्यत थन क्वँय्प्वालं स्वयेम्वाः । फुक उदाङ्ग । खुल्ला । उखें थुखें स्वये । छाय्थें मस्यू । जिगु मिखात कय् कय् कुनी । दृश्यत फुक्कं । प्रत्यक्ष । खुल्ला । अय्नं छाय् थें । फुक्क दृश्यत क्वँय्प्वालं स्वैच्वनागु थें च्वनी । बाथरुम पिपिङ्ग यानाः च्वनागु अनुभव जुइ । मत्ती वइ । सिग्मण्ड फ्रायडं खंसा खुँ लाइ । ग्यासें वइ ।

न्येने । गोलकोष्ट । हनीमुनया नितिं अत्यन्त प्रिय थाय् । थनया विशाल भवनत, अपार्टमेन्टत बालं बीगु थाय् । पिनें वइपिं । निन्हु पेन्हु च्वनीपिं । हनीमुन पर्यटकं विशाल भवनत सदां जाइ । कोथात काये थाकु । अष्ट्रेलियाया भ्रमण । गोलकोष्टया निंम्तिं जक वइपिं दु हँ । थनया समुन्द्रीय आकर्षण । पर्यटकीय दृष्टिं महत्वपूर्ण । न्येने । हनिमुन पर्यटनया दृष्टिं गोलकोष्ट नां जाः ।

गोलकोष्टय् वयाच्वना । हनीमुन पर्यटक जुयाः मखु । जि जेष्ठ नागरिक । जेष्ठ नागरिकया हनीमुन । सुदूर बिस्मृत विगत जुइ धुंकी । जन्मंनिसें हे ब्याहा जूगु खःला । जि बुसांनिसें हे बिवाहित । जीवनय् अबिवाहित क्षण हे मदुला । दँदँया बिवाहित जीवनं थज्याःगु विश्वास थना बी । हनीमुन । सनीमुन । खःला मखुला लोमनी । लुमनाच्वनी मखु । हनीमुन पर्यटनया स्थल । गोलकोष्ट । समुन्द्रीय स्वच्छन्द दृश्यत खनी । बिगतय् लिहाँ वने । हनीमुन लुमंकेगु कुतः याये । पखालं ग्वयातःगु । चिच्चाकूगु कोठा । साधारण हनीमुनया चा । कोथाय् वने । जि सचेत जुइ । नये मखंम्ह थें । जि सनेमज्यू । लाकलुक याये मज्यू । फ्वगिं थें । तिरिमय्जुं धायेफु । धाःसा छु याये । जि ग्याइ । जिं बिचाः याये । ला सवाः थूम्ह धुंथें जि जुइ मज्यू । तिरिमय्जु आत्तेचाइ । चिन्ता जुइ । होशियार व सतर्क जुयाः हे सुहागरात हने । हनीमुन पर्यटनया केन्द्र । थ्व गोलकोष्ट । समुन्द्रया किनारय् वने । च्वने । बिचारय् तनाच्वने । थनया समुद्री हनीमुन । जिगु चिचाकूगु कोथाया सुहागरात । थुमित लने । समुद्र गुबलें चिधंगु कोथा जुयाः कयेकुनी । गुबलें समुद्र जुयाः चक्कनी । जिगु लुमन्तिया लहर । लब्बु । थां, क्वां जुयाच्वनी । न्ह्यानाच्वनी ।

थौं । मौसम बांलाः । निभाः दन्न त्वई । गाक्कं भिड । न्हिं वनी । ख्याउँसे च्वना वइ । समुद्रया फय् न्ह्याई । ख्वाउँगु अनुभव जुइ । लिहाँ वये । छैंय् थ्यनी । ख्युख्युं धाइ । त्यानुसे च्वनी । सिलखं फाये । नाप्पं । तिरि मय्जुं धाइ । भ्fीगु 'सी बिच' ला थन हे खः । वं छु धाःगु । पलख अलमले जुइ । 'छु धैगु' ? जिं न्येने । गोतुलाच्वनागु खाता क्येनी । 'झीगु समुद्रया किनार ... थ्वहे खः ।' तिरिमय्जुं लिसा काइ । वैगु धापुती समुद्री उत्तेजना अनुभव जुइ ।

प्रा. भाजु नर्मदेश्वर प्रधान नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् सकस्यां म्हस्यूगु नां खः । वय्कलं बाखं च्वयादी । कविता च्वयादी । समालोचना च्वयादी अले छधाः प्याखं नं च्वयादी । नेपाल सम्वत ११०५ स वय्कःया सफू 'जिगु बिचाः जिगु धापू' यात च्वसा पासा पाखें श्रेष्ठ सिरपालं छायेप्यूगु खः ।

असंया त्वा:या थाकुलि
मोति कृष्ण तुलाधरया
सच्छि दँ बुदिं

लोचनतारा तुलाधर
नेपाः

नेपाल सम्बत ११३४ थिल्लाथ्व तृतिया खुन्हु त्रिदेवी पार्टि भेन्यूलय् न्ह्यैपुगु लसता भ्वय् जुल । भ्वय् धयागु ला थौंकन्हय् त्वह छगू दतकि जुयां च्वनी, छुं त:धंगु खँ मखु । तर थ्व लसता भिं भ्वय् सितिमिति नये दइगु मखु । छगू विशेष पार्टी खः थ्व – असं त्वा:या त्वा: थाकुलि मोति कृष्ण तुलाधरजुया सच्छिदँ बुदिंया पार्टि ! भ्वजय् थ्या:पिं सकलें लय्ता:, सकलें मुसुका: । "ओहो थजा:गु सच्छिदँ बुदिंया पार्टि ला जिगु जन्मय् न्हापांगु का !" धा:पिं गुलि गुलि । सकस्यां लसतां बुदिंया:म्हेसित उपहार ब्यु ब्युं खादां न्ययेका: भागि यायां आशिर्वाद कया वन । अथे हे बुदिंया:म्ह मुसुमुसु काकां आशिर्वाद बिया च्वन । अजूचायापु वय्क:या जोश व फुर्ति खंखं ख्वा: नं यच्चुसे च्वना: तेज हे पिहां व:थें जू । थ्व उमेरय् नं ल्वय् मदयेका: च्वने दुम्ह वय्क:या सच्छिदँ बुदिंया दुर्लभ ज्याझ्वः स्वये दुगु झीगु नं भाग्य हे खः ।

मोति कृष्ण तुलाधर असं त्वा:या नापसं च्वंगु न्हाय्कं त्वा:या चाबहालय् बि.सं. १९७० स मां कुलप्रभा व अबु हेराकृष्ण तुलाधरया कोखं जन्म जुल । वय्क:या बाज्या हनुमन्त सिं तुलाधर खः । फागुण शुक्ल पक्ष परेवा कुन्हु जन्म जुया दीम्ह वय्कः दत्या दुबलय् हे अबुजु परलोक जुल । त:धंगु बज्रपात क:म्ह माँ कुलप्रभा दत्या दुम्ह मोति कृष्ण ज्वना: थ:छेँय् च्वं झाल । मोति कृष्णया प्यम्ह पाजुपिं दु । थुकथं वय्क:या मचा ई पाजुपिंथाय् हे बितय् जुल । मचाबलय् श्री ५ त्रिभुवन महाराजां छाउनीइ भुतुमालि ब्वयेकूगु स्वये नंम्ह वय्कलं घण्टाघरया ल्यूने च्वंगु पाठशालाय् आखः सयेका दीगु खः । वर्णमाला छपा: व नेपाली भ्वंया कापीइ तिंकथिं आखः च्वया: ब्वनादीम्ह वय्कः नापं नीन्ह्य्म्हति मिजं पासापिंसं आखः ब्वंगु दु, मिसात धा:सा छम्ह नं मदु । वय्क:याके नब्बे सालया त:भ्वखाय् ब्वबलय् तिंख्यलय् पाल ग्वया: च्वंबलेसिगु घटनाया बांलाक अनुभव दु । वय्कः मचाबलय् निसें साप बांला:, हिसि दुम्ह जुया: माघ पुन्हीबलय् हइगु मारखतय् प्यकः न्याक:ति च्वना दिल ।

न्हिथं थ:मांया पाली भागि याना: जक नयेगु भपिया दीगु बानी दुम्ह मोति कृष्णया बि.सं. १९९२ सालय् मय्जु तेजप्रभा नाप इहिपा जुल । पाजुपिंथाय् हे ब्वलना: त:धी जूम्ह वय्क:यात अनं हे इहिपा: याना बिल । असनय् पसः नं पाजुपिंसं हे चूलाका बिल । अतिकं मेहनति स्वभावम्ह वय्कलं न्हिया न्हिथं

पाजुपिंथाय् हे ब्वलनाः तःधी जूम्ह वय्कःयात अनं हे इहिपाः याना बिल । असनय् पसः नं पाजुपिंसं हे चूलाका बिल । अतिकं मेहनति स्वभावम्ह वय्कलं न्हिया न्हिथं ब्यापारय् उन्नति याना दिल । स्वीखुदँया उमेरय् तँलाछि त्वालय् थःगु हे छेँ न्याना दिल । वय्कःया म्ह्याय् न्याम्ह काय् स्वम्ह मध्ये न्हापांपिं न्याम्ह मस्त पाजुपिंथाय् हे ब्वलन । स्वम्ह जक तँलाछिइ ब्वलंपिं खः ।

ब्यापारय् उन्नति याना दिल । स्वीखुदँया उमेरय् तँलाछि त्वालय् थःगु हे छेँ न्याना दिल । वय्कःया म्ह्याय् न्याम्ह काय् स्वम्ह मध्ये न्हापांपिं न्याम्ह मस्त पाजुपिंथाय् हे ब्वलन । स्वम्ह जक तँलाछिइ ब्वलंपिं खः । तँलाछिया थःगु हे छेँय् थःमाँ कुलप्रभा ब्वनाः मचाखाचा जहान नापं च्वं झाल । तर निदँति लिपा हे मांम्ह परलोक जुल ।

असं त्वाःया घ्यो साहु कथं म्हस्यूम्ह वय्कःया असंभुलु अजिमा प्रति तःधंगु श्रद्धा दु । अन चापुजा, कलश पुजा, चैत्य पुजा आदि इलय् ब्यलय् याना दी । थःगु लजगाः प्रति अत्यन्त मेहनत याना दीम्ह वय्कः थःगु त्वाःया अनेक ज्याखँ, जात्राय् सकृय जुया दी । बि.सं. २०५० सालं चयदँया उमेरय् वय्कः रिटायर्ड लाइफ हने कथं लाजिम्पातया छेँय् च्वना दिल । बुद्ध धर्म प्रति श्रद्धा दुम्ह वय्कः बिहार बिहारय् झायाः जलपान, भोजन, दानप्रदान आदि इलय् ब्यलय् याना च्वनादी । अथे हे बुद्ध धर्म प्रति श्रद्धा दुम्ह जुयाः वय्कलं महापरित्राण पाठ नं याका दीगु दुसा बि.सं. २०५२ साल पाखे वय्कः सारनाथ झायाः भिक्न्हुया प्रबज्या ग्रहण यानाः अल्पकालिन श्रामणेर जुया दिल । बि.सं. २०५९ सालय् वय्कः असं त्वाःया त्वाः थाकुलि जुया दिल । बि.सं. २०६१

बैसाखय् वय्कलं पत्नी बियोगया दुःख फयेमाल । तर धर्मकर्म, पुजापाठ व सक्रिय जीवनया कारणं वय्कः जीवन खनाः हरेश नया मदी । सकृय जीवन शैली हे शायद वय्कःया सुस्वास्थ्यया कारण जुइमाः । आः तक नं वय्कलं छुं वासः भपिया दी म्वाःनि । भारत, श्रीलंका, थाइलैण्ड आदि देसय् चाःहिलाः दी धुंकूम्ह वय्कः बि.सं. २०६२ (२००५ ई.सं.) सालय् म्ह्याय् अनिता व जिचाभाजु डा. सुदर्शन मान तुलाधरया ब्वनाय् अमेरिकाया शिकागोय् लच्छि न्ह्यैपुक्क चाःहिलाः झाल । गुइनिदँ (९२) दुम्ह वय्कःया फुर्ति खनाः अन च्वंपिं मनूत हे अजू चाःया दिल । असं त्वाःया त्वाः थाकुलि जूपिन्त हनेत, ट्रष्ट दयेकेत बि.सं. २०६४ भाद्र ९ गते वय्कलं असं बाजं गुथियात १,०१,१९५/- तका दां लःल्हानाः उगु अक्षयकोष स्वना दीगु खः ।

वय्कः थौं कन्हय् नं इलय् ब्यलय् जनबहाः, श्रीघः बिहार, असंभुलु अजिमा, स्वयम्भू झाया च्वना दी । वय्कःयात अन्नपूर्ण ज्ञानमाला, उदाय् समाज, असं बाजं गुथि, वडा नं २ लाजिम्पाट पाखें अभिनन्दन याये धुंकूगु दु ।

थुकथं हे वय्कःया भिं उसाँय्या कामना याये ।

मयुजु लोचन तारा तुलाधर नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् स्थापित बाखं च्वमि खः ।
वय्कःया न्हापांगु बाखं सफू 'पँलासु' ने. सं. ११०१ पिदंगु खःसा दकलय् लिपागु 'वं लिफः स्वई तिनि' ने.सं. ११३३ स पिदंगु खः ।

हाथ्या

कर्किया म्हगसया सिन्हाज्या याइपिन्त

न्हयलंचाःगु दु आः इमि
अय्सां
छं पह याना च्वंगु दु बेहोसिया
मचाः छू यानाः
सिइ धुंकूम्हेस्यां थें ।

ई-थ्व मखुत आः
सतक थें सुम्क च्वनिइ मखुत इपिं
धैर्यया ता त्वःधुले धुंकल इमि ।

म्हगसय् खनेमते छं
रंगीन म्हगस् इमिगु
नौ जुइ धुंकल धकाः

फुस्कुलुगु भाषणया आश्वासन त्वंकाः
गुलि यायेगु छं
इमिगु म्हगसया सिन्हाज्या ?

दुकुलुगु म्हगस प्यूसा धकाः
दुकुलुगु तन्त्र सई ।
न च्वई उकिइ -

निर्दोषया हि बाः न्हयाःगु बाखं
कांम्ह कथिं मुइकुगु बाखं
अश्रु ग्यासं हियूगु ब्यथा ।

गुबलय्
म्हगसत चिप जुइ इमिगु
म्वाःम्वाःकं थुना बिइ
मांपिनि म्हगसत

थाःगाः मदयेक
भाःतपिनि कलाःपिं तंका बिइ
अथे हे
कलाःपिनि भाःतपिं
अलय्
ख्वबि पुईचिनिइ
मां अबु तंपिं मस्तय् न्यतालय् ।

हिइमिइ मचाइ गथे इपिं
मस्वसें मगाः -

लः मवःगु हिति, बुंगाः, ल्वहँ हिति
लःया तःमिगु देशय्

गुलि त्वंकेगु छं -
भाषणया आश्वासन ?
अलय्
पहः याना च्वनेगु
निरीहताया !
निर्लज्जताया !

प्यकालँय् दुवातय् वांछवयातःगु
चिप लप्ते ला मखु इपिं
अलय्
इमिसं लँस्वया च्वंगु तन्त्र ।

म्हितेदत धायेवं -
तायके मते तिनिख्यः, थःपुर्खाया बिर्ता ।
गन गन न्हयाः अन अन थ्वायेगु
ह्यामि पहलं
भकुंवारा मखु इपिं
अलय् -
इमिगु म्हगस !

इमिसं नं तायेके धुंकूगु दु -
सिइ नँवःगु
छाय् धाःसा -
खुना बिल छं झिरिझिरिं -
इमिगु म्हगसत -
आशात
प्रत्येक छंगु भाषणय्

प्वाथय् इगःमिगः दनाच्वन इमि
वाक्कि वइथें च्वंक
ध्वग्गी नँवःगु छंगु भाषणया आखःग्वःत न्यन्यं ।
छंगु सौजन्यताय् -

प्रतिसरा साय्मि
नेपाः

छपु च्वसा
छकू भ्वँ ला ल्यनिइ मखा
थःगु दे धाःगुया नां जक सां च्वयेत ?
मेगु छु आशा याई इमिसं ?

लाचारीया अभिनय् यायेत
थुलि अभ्यस्त, पोख्त छ !

अय्सां
सदां लाकांतय्गु न्हुया या
स्याःया पर्याय -
इपिं सतकला मखु

उकिं, आः तयार जु
सित्तिकं बाः वना च्वंगु
इमिगु म्हगसया मू पुलेत
खुना बियागु -
इज्जतया टाँका तया बिइत ।
छैं बुँ धाका च्वने माःपिं
अनाथपिनि मां अबुया
कन्हय्या ल्याःचाः पुलेत ।

मखुसा
संन्हयलं दने धुंकल इपिं
भाषणं शासन याइगु म्हुतुतय्त
कःनि थें सियाः
देशयात शेषयाइपिनिगु
जातः च्याकेत
ल्हाः पाःलाक्क ल्ह्वने धुंकूगु दु
खबरदार !

मयूजु प्रतिसरा साय्मि नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् तसकं नांजाम्ह व च्वन्ह्याःम्ह कवियत्री खः । वय्कःया न्हापांगु चिनाखँ सफू 'जि छकू नालिस भ्वं' ने.सं. ११०६ स पिदंगु दु ।

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त भिन्तुना !

न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Madan Rajbhandari & Dr. Dharma Rajbhandari
Hampton Cove, Alabama

लक्ष्मीपूजा, म्हपूजा

सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ
नेपाः

बिश्वया न्ह्यागु देय्या मनूतय्स नं थःथःगु देय्या चलन कथं न्हूदँ हनी । झीथाय् देशय् नेवाःतय् अलग हे थःगु मौलिक न्हूदँ हनेगु दु । दँय्दसं थःगु संस्कृति कथं स्वन्ति नखः हनाः लक्ष्मीपूजा यानाः कछलाथ्व पारु कुन्हु म्हपूजा यानाः ख्येंसगं कयाः भोय् नयाः न्हूदँ हनावयाच्वंगु दु । नेपाल सम्वत ११३५ दँ न्ह्यव छम्ह जोतिष शास्त्रय् तःसकं जाःम्ह जोशीं थःगु शास्त्र कथं विष्णुमति लखुतिर्थय् चान्ह्य् छगू इलय् लुँ बाःवइगु जोग सीकाः जुजु पाखें लखु तिर्थय् फि कायेके हल । छम्ह नेपाःमि साख्वालं व फिं लुंजूगु दामं भिंगु ज्या यानाः म्हपूजाया दिनय् लाकाः देया नामं न्हूगु संवत छय्ःगुयात "नेपाल सम्वत्" धया च्वन । थ्यासफुलिइ, बंशावलिइ, जुजु प्रजापिनि पतिइ "नेपाल संवत " धकाः छ्यलातःगु दु, अले नालावयाच्वंगु नं दु । थथे जुयाः "नेपाल संवत" छ्यःगु दँ निसें म्हपुजा यायेगु यानावइच्वंगु खः धकाः यक्वसित भ्रम जुयाच्वन । अथेहे स्वन्तिइ पुजा यायेम्ह लक्ष्मी द्यःयात नं मनूतय्स म्हमसिया च्वंगु दु ।

स्वन्ति वलकि द्यःया किपा च्वइपिं पुंत थःकुल पुर्खा धयाः कनाः स्येनाः च्वका तःकथं थःगु मौलिकता याम्ह लक्ष्मीद्यः पाः च्वयाः पिने लँय् ब्वयाः मियातइ । लक्ष्मीपुजा कुन्हु जलाखलापिनि छेय् मस्तयत छ्वयाः छपाः छपाः लक्ष्मीपाः बिइके छ्वइ । थ्व नेवाः संस्कृति खः । लक्ष्मी द्यःमाता जवगु ल्हातय् ज्वलान्हाय्कं खवःगु ल्हातय् सिन्हः मू ज्वंकाः शिरसोभा बांलाकाः आसन थिरयानाः तुति क्वय् काउलियात कलशया रुपय् छय्लाः ख्याः कवँ व बेताःयात गन यानातइ । ज्वला न्हय्कं व सिन्हःमू ज्वनाच्वंम्ह लक्ष्मीद्यः गृहलक्ष्मी खः । द्यःया धकिंलय् द्यःया रुप च्वयातइ । आगं आगंमय् नासः द्यः अंगलय् द्यःया धकिं तयाः द्यःपुजा यानातःगु खनी ।

यःमह्रि पुन्हिंकुन्हु नखः हनाः यःमह्रि, मायः बायः, म्हय् नायः म्हय्नकिं, लक्ष्मीद्यः व मेमेपिंत दयेका लाइ । लक्ष्मीद्यःयात ज्वलान्हय्कं व सिन्हःमू ज्वंकाः व द्यःतय्त सुकुन्दा, कलश, सिंपाथि, तुफि, हासा ज्वंकाः तइ । बहनी वाकुथिइ वाया द्यःने द्यःत स्वनाः लक्ष्मी थिर जुइक धयाः बाकू पुजा यानाः सम्हय् व यःमह्रि छाइ । फुक्कसिया यःमह्रि नइ ।

ज्वलान्हय्कं व सिन्हःमू धयागु सूर्द्यः व चन्द्रमा लुइकाः संस्कृति व कला जायेकाः दयेकातःगु बास्तुकला खः । ज्वलन्ह्याक व सिन्हःमू ज्वनाः शिरसोभा बांलाकाः द्यः आसन थिर याना च्वंम्ह लक्ष्मीद्यः गृहलक्ष्मी खः । म्ह्याय्मचा थःगु छेँय् लक्ष्मी अले भाःतपिनि छेंय् गृहलक्ष्मी खः । म्ह्याय्मचा पय्नं बिइबलय् अबुं ज्वलान्हाय्कं व मामं सिन्हःमू बियाः ग्वय् काइ । ज्वलान्हाय्कं व सिन्हःमू बीगु धयागु ल्हातय् ज्वंकाः सुर्द्य व चन्द्रमा लुइकीगु खः । म्ह्याय्मचा बाह्राः पिकाइ खुन्हु म्ह्याय् मचायात ज्वलान्हाय्क व सिन्हःमू ज्वंकाः सुर्द्य व चन्द्रमा लुइकाः पिने द्यःथाय् यंकाहयाः पिखालखुइ तयाः बाह्रां छुकी । म्ह्याय् मचा पय्नं बिइ धुनेवं भाःतपिनि छेँय् छ्यँ क्वछुनाः शिरशोभा बाँलाकाः जुइ । गृहलक्ष्मी थिर जुयाः सन्तान बुद्धि जुइ, कुलथामय् याइ ।

न्ह्यागगु नखःचखः वःसां न्ह्यागगु ज्या याःसानं आगंद्यःयात पुजायानाः माने यायेगु खः । आगंद्यः धयापिं थःथः कुलं मानेयाना वयाच्वंपिं आजु अजिमा द्यःत खः । आगंद्यःयात गृहलक्ष्मी, महालक्ष्मी धकाः आगं छेंया मूलुखाया तोरनय् ज्वलान्हाय्कं, सिन्हःमू बाय्

अजिमाद्यः तयाः पंचमकारया पात्र ख्वला फयेकातइ । स्वन्ति नखः हनाः न्हूदँ क्यँकुन्हु बहनी छेंयछेंय फुक्कसिया म्हपुजा याइ । आगंद्यःयातनं म्हपुजा यायेमाः ।

जीब धयापिं पंचतत्वया प्राणी खः । पृथ्वी, जल, बायु, आकाश व तेजयात पंचतत्व धाइ । जीव जीवित जुइत पंचतत्व माः । नेवाःतय् तान्त्रिक बिधिया पुजा जुइबलय् सम्ह्य् ज्वलंया न्याता स्याबजि (बजिनाप) हाकु मुस्या, पालु, सन्या (छ्वय्ला) व अय्लाः (थो) यात बाय् ख्येंसगं ज्वलं न्याताया माय्वः ख्यें, न्या, छ्वय्ला, अयलाः (थों) त पंचतत्वय् कयाः छयेला वया च्वंगु पुजाबिधि सिइदयाच्वंगु दु । थुपिं तयाः पुजा पुजायायेगु पंचमकारया पुजा खः ।

द्यः थापं (जीवित) यायेत पंचमकार (पंचतत्व) माः । आगं आगमय्, गुथिया पुजा, देगुपुजा जुइबलय् पंचमकारया नापं यानाः पुजा याइ । मोहनि बलय् थापं धकाः थापं कुन्हु पंचमकारया अय्लाः, थोया धालचा, कुलिंचा थनाः थःथः आगं द्यःया पुजा याइ । अथे हे स्वन्तिं लक्ष्मीद्यःया पुजायायेत पंचमकारया पुजा याइ । म्हपुज्याना छन्हु न्ह्यो बहनी छें छखां पाल्चा तयाः मत च्याकाः सन्हु चायेकाः लक्ष्मी पाः तिकी । निखे जःखः यानाः ज्वलान्हाय्कं व सिन्हःमू थाय् धौपति तइ । लक्ष्मीपाः धयागु द्यःया धकिं खः । आगं आगय् व नासः द्यः थाय् धकिं तयाः द्यःया पुजा यानातइगु भ्धीसं खना च्वंगु दु । लक्ष्मीद्यः पुजायायेत मोहनि बलय् आगंद्यः पुजा यानाः हि खूम्ह बाहाँचा ला बाय् लापाँय् स्वनाः आगंद्यःया पुजा यानातःगु ला तयाः लक्ष्मीद्यःया पंचमकारया पुजायानाः सम्ह्य् छानाः फयां फक्व घासाता अप्वः तयाः भ्वय् जोलं तयाः भ्वय् ब्व छाइ ।

उकिं लक्ष्मीपुजा यायेगु धयागु मोहनिपुजाया हे अंग खः । थुकिया अर्थ नेवाःतय् स्वन्तिं पुजायायेम्ह लक्ष्मीद्यः मोहनिबलय् पुजा यायेम्ह आगद्यःया अंग खः । थथे जुया मोहनि नाप स्वन्ति स्वाना च्वनी अले स्वन्ति सिमधयेकं मोहनि मनूतय् सिमधःनि यायेगु याइ । मोहनिया स्वाँ बिइमानिपिन्त लक्ष्मीद्यःया स्वाँनापं बिइ । लक्ष्मीपुजा कुन्हु लक्ष्मीद्यःया पुजा यानाः स्वाँ क्वकाइ मखुनि ।

म्हपुजा कुन्हु बैगलय् छखे लिक्क ह्याउँक सिउचां बँ इलाः न्हःगंकाः सुचुक बँपुइ । प्वताय् नं च्वय्पाखे द्यःया मन्दः च्वयाः म्हपुजाया मन्दः च्वइ । क्वय् पाखे द्यःया मन्दः च्वयाः अबिरं ह्याउँकी । मन्दः मन्दलय् न्या पाता यानाः सिन्हः तिकाः आखे वा पुचः पुचः तयाः स्वाँफ्वः तया तःसिचाः तइ । जजंका पियाः क्वखायेकाः निपु निपु इताः व छपु छपु धुपाँय् तइ । तःफ्वः स्वाँ स्यंकाः मन्दलय् स्वाँ व ताय् ह्वला भ्फः भ्फः धायेकी । तःसिभागय् ग्वयस्वाँमाः गोदाबरि स्वाँ ग्वय् स्वाँ, म्हपुजाया जजंका, खेलुइताः तयाः मन्दः मन्दः न्ह्योनेतयाः ब्वइ । द्यः खिउँया वल धायेवं मूलुखा निखे मूल लब लबय् मन्दः चाः च्वयाः पाल्चा तयाः मत च्याकाः फुक्कसिया छेंय् छेंय् भ्फःभ्फः धायेकी ।

आगंद्यःयात म्हपुजा मयायेकं छेंय् सुयां म्हपुजा याइ मखु । आगं आगमय् आगंद्यःयात, आगंया कुमारीयात नि म्हपुजा याइ । आगंखलःतय् थःथः आगंछेंय् वनाः कुमारीयात म्हपुजा याःवनी । छेय् छेंय् लक्ष्मीद्यःयात म्हपुजा यानाः ख्यें सगं छाइ । लक्ष्मीद्यः या म्हपुजा यानानं स्वाँ क्वकाइ मखुनि, मेपिं फुक्कसिया म्हपुजा याये मानि । कन्हय् कुन्हुनं लक्ष्मीद्यःया पुजायाये माःगुलिं म्हपुजा नखःयात स्वन्ति नखः धया च्वन ।

बैंगलय् म्हपुजा याये थाय् छसिंकथं थकालिनिसे थःथःगु मन्दः स्वयाः फ्येतुइ । सुकुन्दाय् धौग्वः तयाः क्वतः जोनाः छसिंकथं फुक्कसित थिइकाः भागियाइ । मन्दः पतिकं लखं हाः हाः यानाः सिन्हः तिकाः मन्दः पुजा यानाः मन्दलय् च्वंगु धुपाँय् व इताः च्याकी । अले छम्ह छम्ह यानाः फुक्कसित सिन्हः तिकाः स्वाँ छुकाः ह्याउँक धौ जाकि सिन्हः तिकाः स्वाँछुकाः म्हपुजा यानाः म्ह्य् थियाः भागियानाः म्हपुजा याइ, ख्येंसगं बिइ । तान्त्रिक मतं ख्येंसगं बिइगु धयागु जीव बलिभोग खः । द्यःतय् पुजा जुइ बलय् जीब बलिभोग बिइ । मनूतय् पुजा याइबलय् जीब बलिभोगया प्रतीक ख्यें संग बिइ । थथेहे ने पाःमि फुक्कसियां दँय्दसं म्हपुजा यानाः न्हूदँय् भिं जुइमाः धकाः ख्येसगं बियाः सुवाः बिइ ।

म्हपुजा यायेगु धयागु म्ह भिंकेगु खः । उकिं न्हूदँ कुन्हु छेंया नकिंनं फुक्कसित म्ह पुजायानाः दँय् कुथं कातुं वनाः (छुं कथ दुर्घटनाय् लानाः) अङ्ग भङ्ग जुयाः म्हमस्यनेमा म्हभिनाः बाँलायेमा धकाः सुवाः बियाः ख्येंसगं बियाः दशा फायेकी । अले वाउँसे च्वंगु सितु निपु ग्वः तमज्यागु आखें पुचः कयाः चिकनय् थुनाः सितु थे बाँलाक्क, आखेंथे तमज्याक्क, चिकंथे नाइक धयाः छयँनय् तिकी । म्हपुजा कुन्हु सकसिया म्ह भिंकेगु जुयाः उकुन्हु छेंय् लहिना तःपिं छुनं बस्तु स्यायेगु याइ मखु । म्हपुजा यायेमाः ख्यें सगं कायेमाः आत्मशक्ति दइ भिं जुइ । फुक्कसिया भिंजुइमाः जिगु न्हूदँया भिंतुना ।

भाजु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठं नेपाःया संस्कृति सम्बन्धि यक्व हे ग्यसू ग्यंगु च्वसु च्वयादी धुंकूगु दु ।
वय्कःया न्हापांगु सफू 'नेपाःया तान्त्रिक द्यो व तान्त्रिक पुजा' ने. सं. ११०५ स पिदंगु खः ।

तिलक प्रकाश
नेपाः

थ्व जिगु छें । जि यःथाय् च्वने

बृजेश कुमार रायया काय् मदु । म्ह्याय् अमिरिया । बौ बृजेश कुमार व मां पारबतिया अप्वः लाडप्यारय् ब्वलंम्ह । गामय् धन नं दुम्ह, इज्जत नं दुम्ह बृजेश कुमार । अमिरिया गामय् थः ज्वलिंज्वः पासापिं लिसें न्ह्यागु खँय् नं थःहे त्याके माःम्ह । बौया हे कपि । बौम्ह नं घमण्डी । धेबाया बुज्रक क्येनाः गामय् थःगु हे खँ खयेके माःम्ह । थः हे त्याके माःम्ह । उकिं गामय्यापिं मनूतय् उलि यः मजू ।

न्हापा वहे गामय् हरिया अहिर नं धनीम्ह मनू खः । मोजगिरी । बरोबर वेतिया गंज नम्बर चारे वनेमाः । लिपा सिल्पिस जुयाः तसकं दुःख नं सिल । धेबा नं फुत । सिइ धुंम्ह खिचाया म्हं कुसि हे नं त्वःता वनी धाःथें, हरियाया पासापिं हे छें मवयेगु यात । हरियाया कलाः सुखिया लाचार जुयाः मछाः मछाः व हे सेंठ बृजेश कुमारया थाय् धेवा भिन्द्रं भिनिद्र फ्वं वनी । बृजेश कुमारं बिइमखु धाइमखु । 'दां माक्वं यंकि, छु दी तयेगु ? छिमि भाःत नाप सल्लाह यानाः वःला ? धकाः न्येनी ।

सुखिया इतःमितः कनी । मोहियानि मदुगु बुँ भाःतं न्हापा हे छुइ धुंकल । मोहियानि दुगु बुँ न्हापा हे कायेमखु धाल । सुखियाया म्हुतु प्वाः हे तिना थें जुल । अलय् मजबूर जुयाः छैँय छकः सल्लाह याये धकाः ककु लथ्यानाः पिहां वनी । भाद्र महिना । तसकं तान्व । आलु आलु कं । सेठजीया म्ह्याय् पासापिं लिसे एकादशी खुन्हु खुसी म्वःल्हू वंगु । अमिरिया सुरुवाः त्वयाः थःम्हं पाछाया वनागु भचा हिनाः म्वःल्हुया च्व च्वं भतिचा तजाःथाय् लायेवं ई ई पन । भन भन चुइका यन । संजोगं पुलिसत निम्ह सपनपूर बजारं लिहां वया च्वंपिसं खनाः लाकां वसः हे मत्वतुसे भ्वाप्यांक खुसी तिंन्हुया वनाः काचाक्क ज्वनाः पाछायाः सिथय् पासापिं दुथाय् ग्वतुके हल । बिचरा अमिरियां हिना तःगु गाचा खुसिं चुइके यंकल । पूरा नांगा हे । अमेरियाया पासापिसं काचा काचां वयागु सुरुवा न्ह्याकल । फ्रक फिकल । पुलिस तसें न्येन - थ्व सुया म्ह्याय् ? धकाः । सेठ बृजेश कुमारया म्ह्याय् धायेवं पुलिसतय् भचा हौसला वल । छाय्धाःसा दकलय् तमिम्ह सेठ । शान सौकत नं उलि हे दुम्ह । निश्चय नं सेठजिं सिरपा नं बी । स्याबासी नं बी धयागु मनय् तयाः व मिसायात ल्यू ल्यू सेंठ बृजेश कुमारया छैँय् वन । मचातय्सं ला ब्वःबी धकाः छु धाये मछाः । पुलिसतय्सं हे जूगु खँ फुक्क कन । सेठला उल्टां जागय् जुल 'थ्वयागु गाचा ग्व ?' धकाः

गाचा ला न्हापा हे हुंकन थ्यंक चुइका यंका च्वंगु खना । जिमिगु ध्यान नानीयात बचय् यायेगुलि हे जक जुल । व छु कापः खः, सुयागु खः ? उखे पाखे ध्यान हे मवं । पुलिसतय्सं खःगु खँ धाल ।

"खः खः पुलिसत धयापिं गुज्याःपिं धयागु जिं स्यू" नांगाला याये हे धुंकल । थ्व मचात मदुगु जूसा छु याई, छु याई का, धकाः सेठं बृजेश कुमारं कृतज्ञता प्वंकल ।

पुरस्कार काये, स्याबासी काये धकाः छाति तब्याका वःपिं पुलिसत छाति कयेकुंकाः लुरुलुरु वना छवत ।

छन्हु सेँठया म्ह्याय् अमिरिया थः ज्वलिं ज्वः मिसा पासापिं नाप बिहाः यानाः कलाः, भाःत, ससःमां, ससः बौ, केहेभत जुयाः म्हिता च्वंगु । उकी भौमचा (कलाः) जूम्ह अमिरिया । भाःत जूम्ह कल्पना । ससःमां जूम्ह लछिमिया । ससःबौ जूम्ह परेम कुमारी । अथें तुं केहेभत जूम्ह बिमला ।

भौमचा जूम्हं अमिरियां भाःत जूम्ह कल्पना द्येना च्वंम्हेसित । म्वः ल्हुइत सैम्पु मदु, सैम्पु छगः न्याना हजि धकाः थनी । भाःत जूम्ह कल्पना उजुं दनी मखु । कलाः जूम्ह तँचाया, बँ पू वया च्वंगु तुफिं मेयात दाये थे दाई । भाःत जूम्ह जुरुजुरु दनी । हानं कलाःम्हेस्यां भाःतम्हेसिया तुतिइ दाइ । भाःतम्ह काचाकाचां खाता तले सूवनी । कलाःम्ह भं तचायाः - ए नामर्द, का पिहां वा । छंत यायेगु स्यूका । आःला थना च्वनागु' धकाः तुफि लम्हुया च्वनी ।

खाता तलय् सुला च्वंम्ह भाःत जूम्ह कल्पनां धया हई 'थ्व जिगु छें । जि यःथे । जि यःथाय् च्वने ।'

थ्व फुक्क दृष्य प्याखँया पात्र ससःमां, ससःबौ व केहेभत जूपिसं खनाः मे वान्याना च्वनीसा । उखे वास्तविक बौ बृजेश कुमार राय व मां पारबतिया राय निम्हं थः म्ह्याय् व म्ह्याय्या पासापिं कुने आगनय् म्हिता च्वंगु तलय् भ्यालय् च्वनाः आनन्दं स्वया च्वंपिं, म्ह्याय्यागु अभिनय् खनाः निम्हेसिया म्ह छम्हं क्वाःलखं लुना थें जुया वल ।

भाजु तिलक प्रकाश ख्वपया नांजाःम्ह च्वमि खः । थ्वय्कलं अप्वः धैथें कविता, निबन्ध व छधाः प्याखँ च्वया दी । आतक थ्वय्कःया स्वंगू सफू "योमरी", "यौन-ज्ञानबिज्ञान" व "धनमाया" पिदने धुंकूगु दु ।

मिं पुत

किशोर पहाडी
नेपाः

हुरुहुरुं मि च्यानाच्वन ।

छगू भुतुलिइ कें देछुनातल, मेगुलिइ दुरु सुनातल । जिमि कलाः रुक्मिणीं भाँडा सिस्युं धाल – "स्वइदिसँ सा तरकारी क्वल थें च्वं । ग्याँस स्यानादिसँ ।"

अन सिथय् च्वनाः लैं वांन्यानाच्वनाम्ह जि हथासं भुतुलिइ वना । तरकारी स्वयेत कापः कया । अले कापः कयाः कसौरी ज्वनाबले ला ... ... आपा ... ... कापः ज्वनागु मिले मजुल खनी, चुइँचुइ पूगु कसौरी जिगु देपा ल्हाःया दथु पतिंचाया च्वकाय् हे चुइँक्क पुत ।

"आपा ... ...!!!" धयाः जि थःगु पतिंचा म्हुतुइ तयाः चुचुप्याना । अले पलख लिपा रुक्मिणीयात स्वयाः धया – "कसौरीं गपाय्सकं पतिंचाय् पुत ।"

"का ... गथे जुया ?" – रुक्मिणीं सिलातये धुंकूगु भाँडा घ्वपुइकाः धाल । भाँडा घ्वपुइकाः छुं लुमंकू थें यानाः फरक्क छ्युं हिकाः जिथाय् स्वल । जिगु मिखाय् त्वलहं स्वयाः धाल – "छितः ला थौं पुत – छकः जक । जितः ला थन ग्वःकः पुत पुत – सच्चिकः पुइ धुंकल ।"

जिं वाताहाँ वयात स्वयाच्वना -" अँ खः ! सच्छिकः ?"

वयात सच्छिक ।

जितः थौं छकः ।

अयसां छाय् छाय्, व सच्छिक स्वयाः नं जिगु थ्व छकःया आभास हे अप्वः फील जुयाच्वन ।

भाजु किशोर पहाडी नेपाल भाषाया जक मखु नेपाली भाषाया नं सिद्घहस्त च्वमि खः । वय्कःया दकलय् लिपागु सफू 'मुग्ध सिम्फोनी' उखुनु तिनि पिदंगु खः ।

"स्वाँया पुन्हि"

किशोर धुसः
नेपाः

श्वेतकेतु बोधिसत्वया जन्म जूगु ।
थौं हे खः भिंगु न्हि 'स्वाँयापुन्हि' ॥
छपासः लः ल्हातय् जायेक तयाः ।
वसपोलयात थौं देछायेगु भिं ॥

सिद्धार्थया बोधिज्ञान लाभ जूगु ।
थौं हे खः भिंगु न्हि 'स्वाँयापुन्हि' ॥
वसपोलं ब्यूगु भ्कीसं ज्ञान कयाः ।
सम्यक आजीव यायेगु भिं ॥

तथागतया महापरिनिर्वाण जूगु ।
थौं हे खः भिंगु न्हि 'स्वाँयापुन्हि' ॥
सीमानि सकलें अनित्य थुइकाः ।
हानं हानं जन्म कायेम्वालीगु भिं ॥

थुकथं स्वंगू लक्षण चूलाःगु ।
थौं हे भिंगु न्हि 'स्वाँयापुन्हि' ॥
नीन्यासः व न्येच्यादँ क्येनीगु ।
बुद्ध जयन्ती थौं हनेगु भिं ॥

सुगतया मूल क्वसं

थौं थुगु बिहारय् बृद्ध उपासकं
थःगु न्ह्यापं बियाः न्येनाच्वन रे ॥
ज्ञानया गुञ्जन बिशारया प्यकुनं
गुनुहूं यईपुक थ्वया च्वन रे ॥

स्वर्ग व नर्क व स्वयां पुईक
थ्यंकेत यात वं चिन्तन रे ॥
खंकल बुलुगु मिखां न यच्चुक
अर्हतं क्यंगु ज्ञान खंकल रे ॥

थाकु अःपु मचासे बिहारे ववं त्वाथःचा गगं
भिंरत्नया ज्ञान वं खंकल रे ॥
न्यागू च्यागु व भ्कीगू त्वाथः गगं यानाः
सुगतया मूल क्वसं थ्यंकल रे ॥

किशोर धुसः नेपाल भाषाया साहित्य ख्यलय् पिलु भ्काःम्ह च्वमि खः । वय्कःया चिनाखँ इलय् ब्यलय् थीथी पत्र पत्रिकाय् ब्वने दु ।

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त

न्हूदँया भिंतुना

Amir Maharjan
Chicago

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त

न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Anil, Kanchan Rimal
&
Family
Illinois

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त

न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Arun Man, Sakun,
Darshana & Mahima Tuladhar
Rochester, USA

उपन्यासकार शशिकला मानन्धरया 'मतिनाया सगरमाथा' उपन्यासय् सत्यता व स्वाभाविकता

पूर्ण ताम्राकार
नेपाः

नेपालभाषाया खुइदँया औपन्यासिक साहित्यय् छम्ह चर्चित उपन्यासकार मयूजु शशिकला मानन्धर खः। उपन्यास ख्यलय् च्वसा न्ह्याके न्ह्यः शशिकला मानन्धर छम्ह बाखं च्वमि खः। वय्कलं क्याम्पसया विद्यार्थी जीवनं निसें नेपालभाषा ख्यलय् पलाः छिना च्वसा न्ह्याकूगु खनेदु। थ्व खँ वय्कलं बाखंमुना "निप्ययेगु जा" (ने.सं. ११३२) स जिगु धायेगुलिइ त्रिचन्द्र क्याम्पसय् २०३२ सालय् आइ.एस्सी ब्वनागु इलय् जिं नेपालभाषां च्वयेगु सुरु यानागु खः।

पाश्चात्य अंग्रेजी साहित्यय् उपन्यासया प्रादुर्भाव जुयाः थ्यंमथ्यं २३२ दँ लिपा नेपालभाषा साहित्यय् उपन्यास पिदंगु खः। नेपालभाषाय् उपन्यासया प्रारम्भ अभाव पूर्ति यायेगु तातुनाः जूगु खनेदु। थ्व खँ नेपालभाषाया दकलय् न्हापांम्ह व दकलय् अप्वः उपन्यास रचना याना भाम्ह उपन्यासकार धूस्वाँ सायमिं "न्हापांगु उपन्यास मदुगुलिं जक च्वयागु खः" ('जः' द पौ ल्याः ८, १०९८) धयागु घापूतिं उला ब्यू। थौं नपालभाषाय् उपन्यास सृजना जुयाः पिदंगु खुइदँ दत। थ्व अवधि दुने औपन्यासिक ख्यलय् ३९ म्ह उपन्यासकारपिं पिदने धुंकूगु दु। वय्कःपिनिगु च्वसां सृजित थीथी विषयया १०६ गू उपन्यास पिदने धुंकुगु दु। उपन्यासया कथावस्तु कथं सामाजिक, ऐतिहासिक, पूवक राजनैतिक विषयवस्तुइ मखुसां नेपाःया राजनैतिक घटनाक्रम नाप स्वाःगु उपन्यास, जासुसि, मनोबैज्ञानिक व बौद्ध जातक बाखनय् आधारित उपन्यास नं पिदने धुंकूगु दु। उकथं थौं भीगु औपन्यासिक ख्यः गाक्कं चकना वनाच्वंगु दु, औपन्यासिक क्यबय् थीथी नःस्वाःगु स्वाँ ह्वयाच्वंगु दु।

नेपालभाषाया खुइदँया औपन्यासिक साहित्यय् छम्ह चर्चित उपन्यासकार मय्जु शशिकला मानन्धर खः। उपन्यास ख्यलय् च्वसा न्ह्याके न्ह्यः शशिकला मानन्धर छम्ह बाखं च्वमि खः। वय्कलं क्याम्पसया विद्यार्थी जीवनं निसें नेपालभाषा ख्यलय् पलाः छिनाः च्वसा न्ह्याकूगु खनेदु। थ्व खँ वय्कलं बाखंमुना "निप्ययेगु जा" (ने.सं. ११३२) स जिगु धायेगुलिइ त्रिचन्द्र क्याम्पसय् २०३२ सालय् आइ.एस्सी ब्वनागु इलय् जिं नेपालभाषां च्वयेगु सुरु यानागु खः। जिं सःथें मसःथें च्वयागु बाखंयात बाखंच्वमि पासा केशरमान ताम्राकारं शुद्ध याना बीगु स्वस्वं जिं नेपालभाषां च्वये सयेकाःगु खः" धकाः च्वया दीगुलिइ स्पष्ट याः। वय्कलं रचित दकलय् न्हपांगु बाखं 'दबू' त्रिचन्द्र क्याम्पसं पिदंगु 'जः' दँपौ ल्याः १० स पिदन। थथे दकलय् न्हापांगु बाखं पिदना निदँ लिपा हे शशिकला मानन्धरया 'नमि' (ने.सं.११०२) बाखंमुना पिदन। थ्वकिं नःलिम्ह बाखं च्वमि जूसां वय्कःया च्वसा अतिक ज्वः धयागु उलाब्यू। 'नमि' पिदनाः प्यदँ लिपा शशिकलाजुया न्हापांगु उपन्यास 'शैलि' (ने.सं. ११०६) पिदन। न्हू बाखं च्वमि केशरमान ताम्राकार पाखे प्रेरित जुया हे शशिकलाजुं उपन्यास सृजनाय् च्वसा न्ह्याकुगु खनेदु। थ्व खँ वय्कलं 'शैलि'इ जिगु नुगलय् 'दक्वसिबय् न्हापां उपन्यास च्वयेगु प्रेरणा जिं न्हू बाखं च्वमि दाजु केशरमान ताम्राकार पाखें कया। वय्कलं नेपालभाषाय् उपन्यासया ल्याः म्हो जुयाच्वंगु खँ कनाः जितः उपन्यासय् नं ल्हाः च्वयेके माल धका बरोबर प्रोत्साहन याना दिल। थुकिंयानाः जिगु नुगःया क्यबय् उपन्यास च्वयेगु उत्साहया छफो स्वाँ ह्वया बिल।' धका च्वया दीगुलि प्रस्ट याः। थौं तक्कया बाखंच्वमि व उपन्यासकार शशिकला जुया च्वसां गुगूं सफू पिदने धुंकुगु दु। उकि मध्ये मचा उपन्यास व अनुदित उपन्यास नापंयानाः खुगू उपन्यास पिदने धुंकुगु दु। उकथं नेपालभाषाय् अप्वः उपन्यास सृजनायाःपिं उपन्यासकार कथं धूस्वाँ साय्मि, गिरिजाप्रसाद जोशी, नजरराम महर्जन, मथुरा साय्मि धुंकाः न्याम्हम्ह उपन्यासकार हे मय्जु शशिकला मानन्धर खः। थ्वकिं नेपालभाषाय् बाखं रचना यानाः साहित्यय् ख्यलय् तायतिति पलाः न्ह्याकुगू जूसां उपन्यास सृजनाय् हे शशिकलाया च्वसा अतिकं ज्वः धयागु उलाब्यू। नेपाल भाषाया उपन्यास सृजनाय् न्याम्हम्ह जूसां दकलय् न्हापांम्ह मिसा उपन्यासकार जक मखुसें थौं तक्क औपन्यासिक

ख्यलय् पिलूपिं छम्ह हे मिसा उपन्यासकार शशिकला मानन्धर जूगु दु । नेपालभाषा ख्यलय् उपन्यासकार व न्हू बाखं च्वमि शशिकलाजुया च्वसां पिदंगु सफू कथं साहित्य ख्यलय् समकालिन व वयां लिपाया पिधिया मिसा च्वमिपिनिगु तुलनाय् वयुकःया च्वसा अतिकं सशक्त व सक्रिय धायेमाः । उकथं साहित्य सृजनाय् अतिकं चर्चित सशक्त हस्ताक्षरया मिसा च्वमि खः शशिकला मानन्धर । उपन्यासकार शशीकलाजुया च्वसां अनुदित उपन्यास नापं यानाः खुगू उपन्यास पिदने धुंकुगु दु । उकि मध्ये छगू 'मतिनाया सगरमाथा' खः । थन थ्व उपन्यास ब्वनाः जितः ताःगु छुं खँ न्ह्यस्वयेगु कुतःयाये ।

नेपालभाषाय् थौं तक्क थीथी कथावस्तुइ सृजित १०६ गू उपन्यास पिदने धुंकुगु दु; उगु पिदंगु उपन्यासया कथावस्तुं भिन्नगु, छगू बिस्कं व न्हूगु कथावस्तुइ रचित उपन्यास खः 'मतिनाया सगरमाथा' । थ्व उपन्यास मू पात्रपिनिगु 'जिमिगु नुगः खँ' सफू पिकाकः न्हूजः गुथि समाजया 'जिमिगु खँ' व उपन्यासकारया जिगु धायेगु ब्वनेबलय् 'मतिनाया सगरमाथा' या कथावस्तु, पात्र, सम्बाद, घटना, वातावरण चित्रण प्रायः सत्यता व वास्तविक यथार्थताय् आधारित खः, उपन्यासया थासाय् यंकेत व साहित्यिक कलां समां याये कथं जक उपन्यासकारं छुं कथं कल्पना छ्यःगु खने दु ।

उपन्यासया विषय वस्तु कथं 'मतिनाया सगरमाथा' घटना प्रधान, चरित्र प्रधान, नाटकीय प्रधान मजुसे उद्देश्यमूलक वा कार्यमूलक उपन्यास कथं कायेछिं । उपन्यासया मू पात्र मिसाम्ह मोनी मुलेपति खः । उपन्यासया कथावस्तु मोनीया उद्देश्य वा क्रियाकलापय् केन्द्रित । मोनीं थःगु उद्देश्य न्ह्यान्ह्यां वनि । उपन्यासया कथावस्तुया संरचना थुकथं ग्वयातइ ।

नेपाःदेया नुगःचु यैँया छगू कलेजय् प्लस टु अध्ययन क्वचायेका बैंककय् बि.बि.ए. ब्वनाच्वंम्ह छम्ह विद्यार्थी मिसाया उद्देश्यय् हे 'मतिनाया सगरमाथा' या कथावस्तु केन्द्रित जुयाच्वंगु दु । बिदाय् बैंककं छैँय् वयाच्वंम्ह मोनीयात वया धाइपासा आनं सगरमाथाया बारे धाःगु खं न्हापां सगरमाथा बारे सीकेगु रहर दासिवइ, गुकिंयाना बि.बि.ए.या अध्ययन पूवंकेत छेँजःपिन्सं यक्व करयातं नं मोनी बैंकक लिहाँ मवंसे ट्रेकिङ तालिमया फर्म भरेयाइ । थनं हे उपन्यासया कथावस्तु न्ह्याइ । थुयां लिपा मोनीं ट्रेकिङ कायेत अर्न्तवार्ता ब्यूवंगु थासय् वइत उपन्यासया मेम्ह मू पात्र पेम्दोर्जी शेर्पा दकलय् न्हापां खनि । लाङताङ यालापिक ट्रेकिङ वनेगु क्रमय् मोनी व पेमाया दथुइ मतिना जुइ, निम्हसियां यःत्यः जुइ । इपिं निम्हं गोदावरी चाह्यूवनि, जय नेपालय् फिल्म

स्वःवनि, स्वयम्भुइ चाह्‍यू वनिइ। यःत्यः जुजुं सगरमाथा च्वकाय् हे इहिपा यानाः छगू न्हूगु रेकर्ड तयूगु पेमाया प्रस्तावं मोनीयात सगरमाथा गयेत अझ अप्वः प्रेरित याइ। रोटरी क्लब नीस्वनाया १०० दँ क्यंगु लसताय् मोनी, पेम्दोर्जी व उपन्यासया मेम्ह पात्र कामि नां स्वम्हेसित सगरमाथा गयेकाः क्लबया ध्वाँय् ब्वयेके बीगु क्लबं क्वःछिइ। थ्व हे क्वछिना कथं सगरमाथा गयेत मोनीया छेँजःपिन्सं मोनी, पेम्दोर्जी, कामि शेर्पा स्वम्हसितं नेवाः संस्कृतिकथं साइतयाना खेँ सगं बिया छ्वइ। उपन्यासया पात्रत स्वम्हं सगरमाथा च्वकाय् पलाः तयेगु तातुनाः इपिं येँ नं फयूखतय् च्वनाः न्हापां लुक्ला थ्येनि। सगरमाथा आरोहणया क्रमय् लुक्लां नाम्चेबजाः, बेसक्याम्प जुयाः क्याम्प वान, टू, थ्री, हिलारी स्टेप जुया २००५ मे ३० तारिख खुन्हु स्वम्हं सगरमाथा च्वकाय् समित यायेत सफल जुइ। अन पीगू मिनेट च्वनाः रोटरी क्लब, संपी दे व इमित प्रायोजन याःपिं संघ संस्थाया ध्वाँय् छसिकथं ब्वयेकी। वयां लिपा मोनी व पेमाया इहिपा यायेगु क्रमय् पेमां मोनीया छ्येँनय् सिन्चु तयेकाः, सितुमाः, पोत्यामाः व स्वांमाः क्वखायेका बिइवं मोनी नं पेमायात सिन्दुरया सिन्हः तिकाः स्वांमा क्वखायेकाः इहिपा क्वचायेकी। थुकथं मोनी व पेमाया निगुलिं उद्देश्य पूवनि, विश्वय् छगू न्हूगु कीर्तिमानतयूत इपिं सफल जुइ। इमित येँ नं वःगु हेलिकेप्टरं कया हयाः एअरपोर्टय् भिआइपि कोठाय् मन्त्रिं लसकुस यानाः बग्गिलय् तयाः शहर चाहिइका तसकं तःजिक इपिं स्वम्हसितं हनी, अमेरिकाया शिकागोय् रोटरीहलय् भिंखुद्व सिबें अप्वः थीथी देया रोटरीयानपिन्सं दनाः, लापा थानाः इपिं स्वम्हसितं भव्य कथं लसकुस याइ, अन हे मोनीं सगरमाथा च्वकाय् ब्वयेका हःगु रोटरी क्लवबया ध्वाँय् रोटरी इन्टरनेशनलया अध्यक्षयात लः ल्हाइ। उपन्यास थन हे क्वचाइ।

उपन्यासया कथावस्तु कथं धायेगु खःसा सगरमाथा च्वकाय् नेवाः म्हयाय्मचां पलाः तयाः विश्वय् कीर्तिमान तयेत सफल जूगुया नापं सगरमाथाया च्वकाय् हे उपन्यासया मू पात्र मयूजु मोनी व भाजु पेमादोर्जी इहिपा यानाः विश्वय् छगू न्हूगु रेकर्ड तःगु विषय् सृजित नेपालभाषाया दकलय् न्हापांगु उपन्यास हे 'मतिनाया सगरमाथा' खः। थ्व उपन्यासया च्वमि नं मिसा च्वमि मयूजु शशिकला मानन्धर खः। थयागु कथावस्तुइ नेपाली भाषाय् उपन्यास धकाः छगू जक सफू पिदंसां उगु सफू उपन्यास स्वयाः प्रवन्धात्मक स्वरुपया खनेदु। थ्व कथं नं उपन्यास साहित्यय् 'मतिनाया सगरमाथा' या बिस्कं थाय् दु। उपन्यासय् सगरमाथा आरोहण यायेबलय् माःगु पूर्व तयारि, सर्तकता, होसियारी, आत्मविश्वासया नापं आरोहितयूसं भोगेयाये मालिगु सुखदुःखया घटना, सगरमाथा गयेत माःगु ज्यावःत, सगरमाथा आरोहरणया निर्तिं कायेमाःगु ट्रेनिङ, ज्ञान व प्रक्रिया आदि बारे उपन्यासय् चर्चा दु, थ्वकथं सगरमाथा आरोहितय् निर्तिं 'मतिनाया सगरमाथा' छगू गाईड लाइन थें जुइफु। उकिं सगरमाथा आरोहणतय् निर्तिं नं 'मतिनाया सगरमाथा' ब्वनेमाःगु साहित्यिक कृति जूगु दु। थ्वकथं नं 'मतिनाया सगरमाथा' उपन्यासया बिस्कं महत्व दु।

उपन्यासया कथावस्तुइ प्राय द्वन्द्व, अन्तरद्वन्द्वं थाय् कयाच्वनी, गुकिंयाना छगू घटनानाप मेगु उप घटना स्वात्तुस्वानाः घटना माःहनाः उपन्यासया कथावस्तु न्ह्यानाच्वनि। थ्व कथं मतिनाया सगरमाथा मुक्त धायेमाः माकथं जक घटनां थाय् कयाच्वंगु खंकेफइ। उपन्यासया मू पात्र व मेपिं पात्रया दथुइ जुइगु सम्बादं हे उपन्यासया कथावस्तु न्ह्यानाच्वनि। पात्र पात्रया दथुइया द्वन्द्व नं मदु हे धासां अत्युक्ति मजुइफु। अन्तरजातिय इहिपायात छ्भाः मोनीया माँयात पंग थें याना प्रस्तुत यानाः तइ। मेगु समस्या वा द्वन्द्व धयागु पेमदोर्जीया अन्तिं पेम्दोर्जी इहिपा जुइ धुंकूम्ह गामय् कलाः दुम्ह धकाः मोनीयात फोन यानाः मोनी व पेमदोर्जीया मतिनाय् पखाः थनेगु कुतः याइ। उपन्यासय् द्वन्द्व व समस्या धयागु थुःपिं हे जक खनेदु।

उपन्यासया मू पात्र मोनी व पेमाया सगरमाथाय् सिमीत यानाः अन हे इहिपा यायेगु मू उद्देश्य जूगुलिं उकिं हे उपन्यासया घटनाक्रम केन्द्रित जुयाः न्ह्यानाच्वंगु दु। उकिं उपन्यासय् लाङताङया यालापिक मानङया चुलुइष्ट पर्व, फुलचोकी ट्रेकिङ वनिगु, सगरमाथा आरोहण यायेगु क्रमय् बेसक्याम्प, क्याम्प वान, टु, थ्री, फोर व हिलारी स्टेप लिपा सगरमाथाय् समिट याःगु, मोनी व पेमा इहिपा जूगु घटना हे 'मतिनाया सगरमाथा' या घटना खः। बेसक्याम्पं सगरमाथा च्वकाय् थ्यंकेया निर्तिं याइगु आरोहण यात्राय् थीथी थासय् बाय् च्वनिगु, थीथी लूया चित्रण, नये त्वने याइगु, संवाद, शेर्पा जातिया संस्कृतिया छुं वर्णन उपन्यासया कथावस्तुनाप स्वानाच्वंगु घटनाक्रमत धायेमाः, गुगु स्वाभाविक जुयाः नं सत्यता सुलाच्वंगु बाँलाक खंके फइ।

उपन्यासया कथावस्तुनाप पात्रया ला व लुसि थें स्वापू दयाच्वनि। उपन्यासया कथावस्तु मू पात्रया सक्रियतां न्ह्यानाच्वनि। उकिं उपन्यासया पात्र स्वतन्त्र, सक्रिय, मानसिक असन्तुलन मजूपिं साधारण मनू जुइमाः धयागु धारणा दु। 'मतिनाया सगरमाथा' या मू पात्र मोनी, पेमा व कामि शेर्पा स्वम्हं साधारणपिं पात्र खः, उपन्यासय् थुपिं पात्र बाहेक मोनिया माँ बौ, सोनि, मोनिस, फुला,

डोल्मा, पेमाया अन्ति नापं बिदेशी आइरिस मिसा हनिह, मोनीया धाइपासा आन, मय्जु इभोन, अष्ट्रेलियन रोजपिं उपन्यासया छ्गू निगू द्याय् खनेदुपिं मौनपात्र त खः । उपन्यासय् थुःपिं पात्रया खास भूमिका मदु । उपन्यासय् मू मात्र मोनी नापया सत्संगत व कथावस्तु न्ह्याकेत माः कथं जक गौण पात्र प्रस्तुत यानातःगु दु । उपन्यासया मू पात्रत सक्रिय जक मखुसे विश्व किर्तिमान तइपिं साहसिक एडभेन्चर पात्र खः । उपन्यासया फुक्क धयाथें पात्र उपन्यासकारया कवि कल्पनां सृजना यानातःपिं वा निर्देशित मखुसे धात्थेया हे जीवित पात्रत खः, उकिं पात्र सम्वादय् नं यथार्थतां क्वातुक्क पाचिना च्वंगु खंके फइ ।

उपन्यास व इतिहासय् गुलि अन्तर दु धयागु साहित्य क्षेत्रय् डब्लु, एच. हड्सनया धापू अतिकं चर्चित - 'उपन्यासय् नां व तिथि त्वःताः मेगु दक्वं सत्य जुइसा, इतिहासय् नां व तिथि बाहेक मेगु दक्वं असत्य ।' शशिकलाजुया 'मतिनाया सगरमाथा' हड्सनया उगु धापू नं पूर्णत असत्य थें जूगु दु । छाय्धासा थ्व उपन्यासया पात्रया नां, थाय्बाय् जक मखुसे सगरमाथा समिट याःगु, उपन्यासया मू पात्र मोनी व पेमां सगरमाथाया च्वकाय् पलाः तयाः अन हे इहिपा याःगु, सगरमाथाया समिट धुंकाः इमिगु हनाय् भव्य लसकुस, भिन्तुनाया घटना व पात्र चित्रण फुक्क सत्यताय् आधारित खः, यथार्थपरक खः । थ्व बाहेक सगरमाथा आरोहणया यात्राय् लँय् खने दइगु थी थी लूया चित्रण, बेसक्याम्पं निसें सगरमाथा समिट तकया लूया वर्णन, पात्र सम्वादय् नं सत्यता व स्वाभाविकता दुने मलाः धाये थाकु । साहित्यया थी थी विद्या मध्ये उपन्यास साहित्यय् मानव जीवननाप ला व लुसि थें स्वानाच्वनिगुलिं उपन्यास साहित्य दकलय् अप्वः स्वाभाविक व यथार्थमुखि जुइमाः धाइ । विषयबस्तु कथं न्ह्यागु उपन्यास जूसां अयागु उपन्यासयात सफल उपन्यास कथं कायेगु याः । थ्व भ्ओलय् भ्ओछुके वहःगु नेपालभाषाया छगू उपन्यास 'मतिनाया सगरमाथा' जूगु दु ।

उपन्यासया कथावस्तु समसामयिक, उद्देश्य व जीवन दर्शन मानवोयोगि जुयाः नं भाषा शैलि निरस जुयाः फ्यासुल की उपन्यास असफलताय् परिणत जुइफु । उपन्यास दुनेया पात्र सम्बाद, भाषा प्रयोग, चरित्र चित्रण, कथानकया ऋङ्खलावद्ध प्रस्तुतिकरण शैलि दुसुना च्वनि । उपन्यास साहित्य मानव जीवननाप दकलय् सतिगु साहित्य जूगुलिं उपन्यासया भाषा शैलि अतिकं सामान्य, सरल, सहज जुया आर्कषित व रोजक जुइमाः । थ्व हे भाषा शैलिया स्वरुप दुने 'मतिनाया सगरमाथा' खंके फइ उपन्यासया भाषा शैलि सरल स्वाभाविक जू । न्हि न्हिया बोलिचालिया भाषाया प्रयोग जुयाच्वंगुलि गनं थुइके थाकु मजू । उपन्यासय् भाषाया अभित्यञ्जनाय् समाःया म्हति खनेमदु । उपन्यासया भाषा, पात्र सम्बादय् गैर नेवाः खँग्वःया प्रयोग जुयाच्वंगु मात्तुमालेमाः । उपन्यासया भाषा शैलि सामान्य भाय् जुयाः नं अतिकं रोचक व आर्कषित जू । शैलिगत कथं नां दंम्ह उपन्यासकार मथुरा सायमिया उपन्यास नाप ज्वलाःगु उपन्यास 'मतिनाया सगरमाथा' धायेमाः । थथे 'मतिनाया सगरमाथा' या भाषा शैलि रोचक व आर्कषित जूगुया मू हुनि उपन्यासकार शशिकला मानन्धरया थ्व न्हापांगु कृति मखुसे खुगुगू कृति जुगुलिं नं खः । थ्वयां न्हापां उपन्यासकार मय्जुया च्वसां सृजित बाखं, उपन्यास व पूधा प्याखं नापंयाना न्यागु कृति पिदने धुंकुगुलि नं 'मतिनाया सगरमाथा' या भाषा शैलि बारे कुं खिनेथाय् मरुगु खः । नापं उपन्यासया कथावस्तु ऋङ्खलाबद्ध प्रस्तुतिकरण, प्रत्येक द्याया प्रारम्भ व अन्त यायेगुलि नं उपन्यासकार सफल हे खने दु ।

'मतिनाया सगरमाथा' या कथावस्तु सगरमाथा आरोहणय् केन्द्रित जुगुलिं सगरमाथा जःखःया वर्णन जुइगु स्वाभाविक खः । सगरमाथा जःखः शेर्पा जातिया बस्ति दु । उपन्यासय् सगरमाथा आरोहरणया क्रमय् लुक्ला, नाम्चेबजाः व बेस क्याम्पय् बाय् च्वनेमाली । गुबलें शेर्पा जातिं छय्लिगु थलबल, थःथितिपिन्त धाइगु खँग्वः, शेर्पाजातिं फीगू बसः, तिइगु तिसा व भाषाया बारे नं छुं वर्णन उपन्यासय् जूगु दु । उपन्यासया २३ गू द्याय् सगरमाथा आरोहिपिन्सं पुज्याइगु वा प्रे याइगु शेर्पा जातिया द्यया वर्णन यानाः शेर्पा जातिया जनजीवन व परम्पराया छुं वर्णन थुकि जूगु दु । थुकिं शेर्पा जातिया जनजीवन व संस्कृति बारे सयेके सीकेत अभ्ः अप्वः प्रेरित यायेफु । थ्वया नापं सगरमाथा आरोहण यात्राया क्रमय् लुक्लाया फाकदिङ गां, नाम्चेबजाः बेस क्याम्प, बिशेषयाना क्याम्प वान टु, थ्री, फोरय् जुइगु ग्वफय् वयाः क्याम्पया पाल पुइका यंकीगु, आरोहीयात लेक ल्वय् जुइगु, च्वापु चलःवनीगु, च्वापु गालय् कुतुंवनाः आरोहित सीगु, च्वापुइ पलाः तइबलय् चुलुयाः दयाः च्वापु पर्व नं कुतुवनाः आरोहित सीगु, उकिं क्याम्प फोरया च्वय्या थाय्यात मृत्यु थाय् (Death Zone) धाइगु बारेया वर्णन यक्वं सजिव जू धायेमाः । उपन्यासकार शशिकला सगरमाथा आरोहण क्रमय् लुक्ला, नाम्चेबचाः, बेस क्याम्प, क्याम्प वान, टु, थ्री, फोरया वातावरण व वस्तुस्थितिया चित्रण व सगरमाथाय् समिट याःगुया घटनाया वर्णनं उपन्यास ब्वनावं वनेबलय् सगरमाथा आरोहण याना च्वनागु थें याःगु अनुभूति याका ब्यू । थथे हे उपन्यासय् लाङताङया यालापिक, मनाङ्गया चुलुइष्ट, गोदावरि, व चम्पादेवीया पर्व गःबलय्या वस्तुस्थिति

व वातावरणया नं चित्रण जूगु जुसा उपन्यासया नःस्वाः अफ्व अप्वइगु खइ ।

बिदेशय् नेवाःमिपिन्स भगवान गौतम बुद्धया जन्मभूमि वा बिश्वया दकलय् तःजाःगु हिम ऋङ्खला सगरमाथा दुगु देया मनू धका म्हसिका बिइगु याना वया च्वंगु दु । धात्थेला बुद्ध व सगरमाथा नेपाः देया न्हय् खः, गौरव खः । 'मतिनाया सगरमाथा' उपन्यासय् सगरमाथा यात्राया जक वर्णन मखुसे सगरमाथाया च्वकाय् दकलय् न्हापां पलाः तयेत सफलम्ह नेपाःमि तेन्जिङ नोर्गे शेर्पाया संक्षिप्त परिचयया नापं सगरमाथा गयेत याःगु साहसिक संघर्षया वर्णन नं थुकि दु । थ्वया नापं उपन्यासया १५ गू द्याय् सगरमाथा गयाः थी थी कथं कीर्तिमान तःपिं गथेकि अक्सिजन मदयेक गःम्ह, दकलय् अप्वः सगरमाथा गःपिं, दकलय् म्ह उमेर व दकलय् न्हापां थःपिं नेवाःत, दकलय् न्हापां थी थी देया सगरमाथा गःपिं मिसापिं आरोहितय् बारे सूचनामुलक वर्णन नं थुकि जूगु दु । थ्वकिं नेपाः देया म्हसिया बिश्वया हलिमय् न्येना वंकेत तिबः बियाच्वंगु दु । थथे हे नेपाः देया नेवाः म्त्यायूमचा मोनी मुलेपतिं दकलय् न्हापां सगरमाथा च्वकाय् पलाः तयाः बिश्वया न्ह्योने कीर्तिमान तयेत सफल जूगु दु । थुकिं नेपाः देया जक मखुसे नेवाः जाति व सकल नेवाः मिसातय्गु नं न्हाय् धस्वाका ब्यूगु दु । 'मतिनाया सगरमाथा' धयाच्वंगु मू खँ थ्व खः । थ्वया बाहेकनं थौकन्हे मिसात नं मिजंत स्वयाः छुकिसं म्हो मजू, मिजंतय्सं याःगु छुं नं ज्या मिसापिन्सं नं याना क्येनेफु धयागु खँ नं थ्व उपन्यासं बांलाक उलाच्वंगु दु । छुं छगू महान लक्ष्य तयाः न्ह्यज्यावन धाःसा मनूतसें याये मफुगु वा यानां मजूगु छुं मदु, असंभवयात न सम्भवय् हीका मानव जीवन सफल यायेफु धयागु जिवन्त दसु मोनी मुलेपति खः धका उपन्यासं धयाच्वंगु दु । उपन्यासया मू सन्देश थ्व हे खः । थ्व साहित्यय् उपन्यासया कथावस्तुया आधारय् यानातःगु वर्गिकरण कथं 'मतिनाया सगरमाथा' सामाजिक जुयाः नं एडभेन्चर उपन्यास धायेगु पायछि जुइ ।

भाजु पूर्ण ताम्राकार नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् निबन्ध व समालोचना बिधाय् तसकं ल्हाःच्वन्ह्याःम्ह च्वमि खः । आःतकया दुने वयकःया स्वंगू सफू 'साहित्यया लचं', 'साहित्यया लिच्वः' व 'ल्हाब्सा' पिदने धुंकूगु दु । भाजु इन्द्र मालीया भासं धायेगु खःसा नेपाल भाषा समालोचना साहित्य ख्यलय् प्रगतिशील फाँटया समालोचक कथं प्रतिष्ठापित जुइत स्वया च्वंम्ह छम्ह पूर्ण ताम्राकार नं खः ।

रमापतिराज शर्मा
नेपाः

यःमह्रि

लखय् (क्वाःलखय्) न्हायाः बःचाग्वारागु प्वचुं ग्वाराय् गाः खनाः बूगु हाम्वःचुं व चाकु स्वःथनाः ज्यानागु ग्वः हे यःमह्रि खः। यःमह्रियात ग्वःज्यायेबले प्वचुंग्वारा देपाय् तयाः अले उकिइ जवगु च्वलापतिंनं सुत्तुसुयाः पाय्छिकथं गाःखनाः ज्याइ दयेकी। थुकिइ बांलाक मिलय् यानाः वालाया हाम्वः चाकु स्वथनी। लिपा खना गाः प्वाःतिना छ्वइ। प्वाःतिना थाय् छ्यँया छुं लसी वःसा थुकिया लिच्वलय् न्हिप्यं थें च्वकालुइ। थुकथं यःमह्रि अंग कथं छ्यँ हाम्वः चाकु दुगु गर्भ ग्वः अले न्हिथं च्वका तकया ताहा बांलूगु थ्व यःमह्रि ग्वः थुकथं पिदनी।

थन तक थ्व यःमह्रिग्वः कचि तिनि थ्वयात बुकेत हायाः बुकेमा। हां बुकेमाःगु छुं नसा ज्वलं दुसा थ्व यःमह्रि पाकयाना नइगु चुंला नं खः अले मू नं खः। जा नं थुयाः हे बुकिइ। अय्सां थ्वयात नं हायाः बुकेमाःथाय् दु - गुकिया नां हे हाजा खः।

संस्कृति अरु अनु महाय्के जक हे बुकेगु याइ थें व मुक्कं यःमह्रियात ब्वनेदइ। भ्रीगु सांस्कृतिक नसा ज्वलय् थ्व यःमह्रि महत्वपूर्णगु मह्रिग्वः खः। थन मंसीर महिनाया पुन्हीयात थ्यंक थ्व यःमह्रि नामं यःमह्रि पुन्ही धकाः स्पष्ट जूवःगु दु।

यःमह्रियात हायाः बुकेगुयाःसां यःमह्रि हाये धायेथाय् 'यःमह्रि छुये' धका उपो स्पष्ट जुयाच्वंगु दु। खास छुये ला, ला छुये, अले छुचुं मह्रि छुये थुपिं हे छुये खःसां छुये हाये ज्या जुइ थाय् नं थथे छुये क्रिया ज्यलाया ब्वनेखँ थन मेगु खँ नं ब्वनेदत।

यःमहिइ हामो चाकुया पलेसा माय्, मू स्वथनायां नं यःमह्रि दु। थ्वपिं माय्, मू वः छुयेत मिलय् याना कथंया लखय् फ्वयाः ल्वहंमाय् तयाः निनाया माय्, मू खः। थ्व माय्, मूया यःमह्रि ज्याइबले भचा पतिचिंक तयाः अले स्वकुंलाक दयेकातःगु जुइ। थ्व नं बिधिविधानय् वइकथं संस्कृति भ्वलय् वइ। थ्व यःमह्रि उलि न्ह्यायेक व ययेक मदु। छगू औपचारिक कथं जक दु।

मेगु यःमह्रि ला चुंला स्वथना, अले दुरुमह्रि (खुवा) स्वथनाः यःमह्रि दयेकाः नः। थ्व यःमह्रि संस्कृति कथं मजूसे छगू फर्मासकथं अले थः रुचिकथं हे जक थ्व यःमह्रि दइ।

यःमह्रि भेदया मेगु यःमह्रि दनि। थ्व खः मस्तय्त जन्मन्हि याइबलेया यःमह्रि माःहनाया यःमह्रि थुकिइदुने हामो चाकु तयाः नं मखु माय् मू तया नं मखु आखे स्वथनाः ज्यानातःगु यःमह्रि जुइ। अले थ्व यःमह्रि भचाचिकिचा ग्वःगु नं जुये दनि।

यःमह्रि पुन्ही खुन्हु छुइगु यःमह्रि फुकं थें दयके धुंकाः शेष ल्यंगु यःमह्रियात यागु प्वचुंग्वारां गाक्क तःग्वःगु निगः यःमह्रि दय्कीतिनि (थ्व नं हामो चाकु तयाःया हे खः) थ्व यःमह्रियात बायः मायः धकाः धाइ। शब्दया अर्थकथं थुपिंत यःमह्रिया बाः, यःमह्रिया मां धकाः धयातःकथं स्पष्ट जू।

थथे ब्वनेबले खास यःमह्रिया नां 'यः' हे जक जुल। स्पष्ट जुयेकेत जक मह्रि व बा, मा लितनावःगु जुल।

यःमह्रिया अर्थ (शाब्दिक अर्थ) कथं ब्वनेथाय् थ्व ज्याना यःमह्रि स्वये हे ययापुसे च्वं। अले नयेथाय् नं मन दयेक ययेक (चिकुबले क्वाक्क दुनेनिसें चिकु लंक लुमुक्क) नयेगु मह्रि जुयाः हे यःमह्रि खः धायेत थ्वयात न्ह्याम्हसिनं नं थथे धायेव लुमंके अःपु जुइ। हानं नं थ्वयात भ्रीगु ग्यसु ग्यं हनेबहःगु तजिलजि कथं प्रयोजन कथं थन मालेज्यामिपिंसं थीथी चाकुमाकु व सत्य सम्मत अर्थत पिदना वयेदनि।

थ्वया छगू पुलांगु नां येदमाध्ये नं दनि। थ्व येदया यः नं जुये दुसां यये - यः लिसे थ्व भचा तापाक्क खनेदु।अले संस्कृत एद, क, इदालिसे नं नापया थ्वयात पुइकाः तुइकाः स्वयेमाःगु दनि। खः, गुम्हं गुम्हंसिनं थुकथं तर्क याइपि ध्वःदुयागु दु। अले थ्वयात संस्कृतं पिण्डकोल धकाः नं पर्यायकथं धयाच्वंगु नं जिं थन न्येनातयागु खँत प्वंकाः च्वना।

यःमह्रि भ्वलय् ब्वनेथाय् नामं नं बिस्कंगु (यःया खँग्वःया बिकसित रुप मखुगु अले (गाः खना दुने नं छुं नं तयेम्वाःगु) ज्यायेगु विधि नं बिस्कंगु तर यःमह्रिया भेद मेगु ल्वहंचा मह्रि दु। थ्वयात ख्वप भाषिकां मुतुमाह्रि दुगुगु उपो छ्यलेबहःगु नां खः। थ्वया च्वकां निखे दइ अले बांलाक पतिचिंगु निलांगु स्वलांगु हाकःया जुइ। यःमह्रि लिसे मिलय् जूगु खँ थ्व नं प्वचुं नं हे ज्याइ अले यःमह्रि थें हे हायाः दयेकी।

यःमह्रिया भेद दुनेया म्येगु ब्वनेखँ यःमह्रिया लसी वयेकाः मह्रिकःमितय्सं छुइगु यःमह्रियात नं ब्वनेदनि। मह्रिकःमितय्सं पंच पक्वान्न मह्रि गुलिमह्रि बाय् म्येम्येगु मह्रि विशेष छ्यले छुनाया मह्रित मध्ये थ्व यःमह्रि मह्रि दनि। पंच पक्वान्न अथे हे मेमेगु मह्रित मधि छुये सिधयेका लिपा (चिनिं बुला) चिनि लोगु ज्यानातःगु थ्व यःमह्रि मह्रि खः।

गुलिमह्रि भ्वलय्या मह्रि गथे छुचुंया जुइ थ्व नं थथे छुचुंया हे खः। थ्वया गाः दइ। तर थ्वयाके हामो चाकु माय् मू आखे थथे छुं हे तयेम्वाः। उकिं हे थ्वया गाः नं गाः हे वनाच्वनी। थ्वया प्वाः तियेम्वाः। थ्व नं नेवाःतय्गु चिनिं लाकेमाःगु मह्रिज्वलंया छता खः। गय् नेवाः मह्रिकःमितय्सं थ्वयात थ्वज्यायेगु बुकेगु विधितय्गु ज्ञान सिया दया च्वनिइ। तर सर्वसाधारण जनपिन्सं थ्व यःमह्रि मह्रि छ्येला मवः। उकिं सर्वसाधारणपिन्सं थ्वयात बांलाक म्हसिइगु खँ नं थ्व मखुत। थ्व यःमह्रि मह्रि थ्व विशेषकथं पुलांगु द्योपुजा प्रधानगु पर्व चलय् यायेगु पर्व पुजाय् हे जक थ्व दयेफुनि।

थ्व मह्रि प्वाःतिये म्वाःकथं जुइबले थ्वया छ्यौं मदु। अले ह्वांग चालाच्वंगु प्वाथ दु। मेगु साधारण यःमह्रि सन्हिप्यं दुसा थ्वयाके नं न्हिप्यं छता ऊलाक दइ।

च्वच्वं वयागु सन्दर्भ अनुसार दकसिबय् तःग्वःगु यःमह्रि म्ह्याय्मचा बिया छ्ववयागुया न्हापांगु दँय् थःछ्यँय् नं म्ह्याय्मचायात धकाः यःमह्रि पुन्हीया हे उपलक्ष्यकथं कु छ्ववयेमाः। बिभिन्न साःभिं नज्वलंनापं यःमह्रि तयाः कु छ्ववयेमाः। थ्व यःमह्रि कुच्छि नं मयाक ताहा व थ्वयात ल्वयेक चाकः कथं नं थ्व तःग्वः जुया च्वनिइ।

यःमह्रि हायेगु ज्वलंसं ब्वने। हाये धासेंलि न्हापां तःग्वःगु थलय् तया लः दायेकी। थुकिइ वःगु हां हे यःमह्रि बुकी। थथे यायेत लः दायेका तयागु थलय् प्वाःप्वाः दुगु छुं नं थल दायेका लः दायेका थलय् द्योने तइ। थुपिं थलबलत -

१. पाय्छिग्वःगु प्वतासि

२. थलयात त्वपुइत पाय्छिकथंया मिमिचा, (थ्वयात यँभासं यलभासं भालिंचा, लिबिंचा नं धाः)

३. मेगु स्वँल्हेपा (धकिचा)

४. अले प्वाःप्वाःदुगु बःचापाःगु हासाचा नं खः।

५. मेगु सालुगु कापः। थ्व कापतं पिने लः दायेकाः थलय् चिइ। थुपिंके हे कचि यःमह्रि दइ। अले छगः त्वपुसा थलं थ्वयात त्वपुइ। आः हायेया थीथी प्वाःप्वाः दुगु प्वालं थाहाँ वःगु हां हे थुपिं यःमह्रि बुइ। थौंया थलकथंया थलबल मजूसे न्हापायाकथं हायेज्या जुइगु थुकथं हे खः।

ममचा। थ्वयात नं यःमह्रिया भेदकथं लुमंके जिउ। धाये थ्व नं यःमह्रि थें हे हायाः बुकिइ। तर थ्व काचाक न्ह्योनें चियबले थ्वयात भ्रीसं छ्येलागु यक्व न्ह्यवया इलं थ्वयात भ्रीपिसं थ्वयात म्हमसिउ। अय्सां ममचा चिकुदेशं दुहाँ वःगु अवश्य खः। अले भ्री नं चिकु देय्यापिं हे खः। थुकथं तःकथं मिलय् जूकथं न्हू परिचित थ्व ममचा यःमह्रिया हे दाजुकिजा खः। ममचा पहलं छुइगु छताजिया मेगु यःमह्रियात ब्वने यःमह्रि कूपूज्याना छ्येलिइ थाय् -

न्हापां प्वचुं ग्वारा फ्यतूगु बार्चा थें दयेकी। अले थुकिइ हे हामो चाकु तयाः जायेकिइ। लिपा कप आकारया प्वचुंग्वारां पुसा दयेका थुकिं थ्वयात चाकु हामो दुगु थलयात त्वपुइ। प्वाःतिना छ्ववइ। थुकिइ चुंला तयाः हे यःमह्रि ज्यायेफु। थुकथं कू पूज्यायेगु भ्वलय् थ्व चुला थनाया यःमह्रि कू देवतायात छाइ।

यःमह्रि ब्वने भ्वलय् यःमह्रियात वाकुथी तयाः वाकुयात पुज्यायेगु नं भ्रीगु संस्कार संस्कृतिस ब्वनेमाःगु ब्वने खँ दु। थ्व ज्या यःमह्रि पुन्हिया पर्याय धान्य पूर्णिमायात स्मरणीय जुइ।

यःमह्रि ज्यायेगु खचुँ (जाकचुँ)या पूर्वरुप वा धान्य हे खः। थ्व संदर्भ यःमह्रि ब्वने भ्वलय् थ्व धान्य, धान्यलया हसंनिसें थीथी कथं थ्वयात पूज्याना वःगु दु।

१. वा लयेगु वा लज्यायात सादरं धाइगु छगु सामाज्या दु। मेगु बुह्राज्या धाइगु नं दु। आखिर थ्व वा धान्ययात लक्ष्मी भावं हनिइ।

२. बुह्राज्याये वा यात हाकुवा दयेकिइ। थ्व हाकु वा धान्ययात बिशेष नीचीयानाः हनिइ, पुज्याइ। थ्व भावना लुमंके बले थ्व धान्य लक्ष्मीयात हे पुज्याइगु खः। थ्व धान्य लक्ष्मी कुबुया वइबले पंक्ति बद्ध जुयाः कुबुया वइपिं भ्वःलाक वैगु अले उमिगु म्हुतुं लक्ष्मीयात हनेगु अर्थय् म्ये हाला वइगु लिपा वाखासे खासे खासे धया वैगु स्वये न्हैयपुसे च्वं। थुकिइ क्वबुपिनिया न्ह्यलुवाः मुख्य जिचाभाजु भिंचा जुया च्वँम्ह वा पायेथाय् बँइला तःथाय् सकसिनं थव वा प्वंकिइव थन नं धनन्य लक्ष्मी पूज्याइ। थ्व फुक्क सन्दर्भ बुह्रांज्याया हे खः।

छयैं न्हापां दुहाँ वःगु वा धकाः थननं धान्य लक्ष्मी पूज्याइ। आः स्वन्तिबले नं लक्ष्मीपूजा खुन्हु मुख्य लक्ष्मी धान्य लक्ष्मी हे खः। थन थीथी षोदश लक्ष्मी पूज्याइ। धाये थुकिइ धन लक्ष्मी नापं लुँ वहः सिजः धेबा थुपिं धन लक्ष्मी खः। थ्व साधन जक खः सा साध्यला धान्य लक्ष्मी हे खः।

आः यःमह्रिपुन्ही च्वय् न्हयथनागु खँ थन स्वाइ। थ्वहे धान्य लक्ष्मी कुथिइ पूज्याइबले यःमह्रिया पूर्व रुप धान्य हे खः।थ्व कू बाकू पुज्याइबले थ्व यःमह्रियो लक्ष्मीद्योहे खः, पुज्याइ। थ्व पुन्हियात धान्य पूर्णिमा धकाः धाःगु आः झन सार्थक जुइ।

धान्यया पाश्चरुप थीथी दुथें धान्यस न्हापां दुरु जाइ थ्वहे ज्या वनेवं जाकि बि जुइ अले चुयेया मजुगु जाकि गुगु पुज्यायेगु भ्वलय् आखे जुइ। थ्व हे आखे किया पूर्व रुप दुरु जुसा दुरुयात बिस्कं ब्वःवया च्वना।

खतु थ्व सन्दर्भ कथं विषयांतर खनेफु। अय्सां यःमह्रि ख चुनं ज्याइ। थ्वया पूर्वरुप जाकि थ्वया पूर्व रुप बाय् जाइगु दुरुजुगु जुल थ्व खँ थन स्वाये हयाः दुरु खँग्वयात ब्ववया च्वन।

थ्व दुरु खँग्वःया पूर्वरुप न्हापां संस्कृत दाहेन नेपाली दुहुनु हे खः। दुग्ध अले थुकिं हे दुरु जुइ। दोहसा-दुग्ध-दुरु हे दुरु जुल। तर मचां माँयाके त्वनिगु दोहन - दुग्ध - दुरु धाये मछिं शाब्दिक अर्थ कथं, अय्सां वस्तुला छता हे खः। थ्वयातनं दुरुहे धासां थ्व अर्थ विस्तार कथं भ्रीसं लुमंकेगु जुइ। धात्थें मचां माँयाके त्वनिगु दुरु शाब्दिक अर्थ कर्थ स्तन्य खः। थ्वया धात्थें शाब्दिक अर्थ स्तनं (दुरुपिं) पिदंगु स्पष्ट जुइ। उकिं हे थ्व अर्थ कथं दुरुत्वं मचायात स्तनपा धयाःगु दु।

आ नेवाः भाषंनं संस्कृत तद्भव 'दुरु' दुहाँमवनि बले दुरुइ दुवालाः जिं 'ने' कया धयागु च्वसुं च्वयागु दु। 'ने' हे दुरु बाची खः। मेगु संस्कृत खँग्वलं कना च्वया तःकथं स्तनपालँ मचा धैगु लुयावःगु दु। थ्वकथं लँ नं दुरु वाची खत। मेगु जातः पुलांपि नेवाःतसें आः हे नं धयावःगु खँपु थन न्ह्यथने 'न्या मचां दुखः बिइथें दुखः बिया च्वन थ्व मचां'। थ्वया अर्थ दुरुत्वं मचां दुःख बिया च्वन खः। थ्व कथं जिं थ्व वाक्यया न्या मचा (दुरुत्वं मचा) न्या नं दुरु वाची खः। थुकथं लँ च्वया तःकथं न्या धाच्व धापु खँपु कथं नं जिगु तर्क कथं छगः शब्दया स्वथी जुया 'ने' 'ले' न्या थुपिं दुरु वाची कथं लुइका च्वना, थुइका च्वना आदि।

तौला - तौलासी - जन्मदिन यले न्ह्याम्हस्यां धयाथें तौलासि दयेके माः। थ्व तौलासि हाकु हामो व चाकु ज्यानाया जुइ। तौलासि थथे खयानं यःमह्रियात छयेलाः जन्मदिन याइबले तौलासि दय्के म्वाः धका धयाताःगु नं दु। उकिं यःमह्रि तौलासिया प्रतीक नं खः।

'नेपाल भाषाया नं नेपाल भाषाया वँ' धैगु जिगु च्वसु संग्रह या सफूदुनेया खः। थ्व दुरुइ दुवाला जिं 'ने' कया उकि नेवाः भाषं नं थ्व दुरुवाची खँग्व खः धका स्पष्ट यानागु दु।

दोलखामि - जिं दोलखा नेवातय्के यःमह्रि बिषय् न्येनाबले अमिसं नं थ्व यःमह्रियात महत्व पूर्ण तायेकाः जितः न्ह्यैपुक लिसः बिउगु कि उमि यःमह्रि दयेकिबले जःखः ल्हापाः निपा नं तया दय्के माः धाःगु दु।

यःमह्रि छयेला - बुयाः निदँ दुखुनु जन्मदिन याइबले जन्म दिन याइम्ह मचायात निदँ दुगु ल्याखँ वैत सांस्कृतिक छता मछि, यःमह्रि निगः क्वखायेकि अथेहे यःमह्रि व मुतुमछि लुकिइ (सिंफँ)। थ्वहे भ्रीगु सुसंस्कृति लुमंकाः नेपाल साहित्य मन्दिरयात नं निदँ दुगु उपलक्षस निदँ बुदिं हन। नेपाल साहित्य मन्दिरया च्व किपाय् सगं बियाः यःमह्रि निगः क्वखायेकाः हंगु दु। थ्व सम्मेलनय् बिक्षत नेपाल भाषाया तपस्वी, संस्कृति मोह दुपिं बिशिष्ट व्यक्तित्व पाहां पिसं लय्तां प्रशंसा यागु आतक बांलाक जिं लुमंनि।

थथे निदँ प्यदँ यानाः झिनिदँ तक पाँथ्यागु वर्ष थैं यःमह्रि नं पाँथ्याक्क क्वखायेका जन्म दिन याइ। थुकिइ दक्कले लिपाया झिनिगः यःमह्रि क्वखायेकाः जन्म दिन याइगु खः। थ्वया लिपा यःमह्रि क्वखाये म्वाःल। थुकि नं थः छें जः व थथितिपिन्त यःमह्रि इना बिइगु परम्परा दु।

थथे ज्या जंकोबले नं संग बिइगु सिलसिलाय् फँछि फँछि न्याता वस्तुं लुकेमाः। व खः यःमह्रि, स्वाँ, स्वाँवा, सिसाबुसा, व ताय्। थ्व न्यातां तयाः सिँफँ लुकिइ।

ख्वपय् बिस्काबले द्योसगं बिइखुन्हु उबले जात्रा याइपिं द्योपिन्त थः श्रद्धा अनुसार थी थी नसाज्वलं छायाः ब्व छाय् हइगु चलन दु। थथें थीथीया दुने यःमह्रि नं छाये हइगु दु। गुगु ब्वयात ल्वयेक ततः ग्वय्क दयेकाः छाये हइ।

यःमह्रि च्वका - दकले दच्छिया दुने पुतिहाइगु थ्वहे यःमह्रि पुन्हि खः। आः यःमह्रि पुन्हि धुंकाः कन्हसं निसें क्रमशः न्हि ताहाना वनिइ। थथे धायेत यःमह्रि च्वका बःहाक न्हि ताहाइ (क्रम थुकथं हे न्हि ताहाना) वनिइ।

लक्ष्मीसा - स्वंति लक्ष्मी पूजा याइ बले सायात नं पूज्याइ सा लक्ष्मी द्योया प्रतीक नं खः। थ्व मुख्य नं वं दुरु बिइ। दुरुया महिमा हे थथे सायात पूज्यानाः वःगु खः।

दुरु भ्रीसं जक त्वनावयागु मखु। पंचामृत मध्ये छता सा दुरु खः। थ्व द्योपिन्त स्नान याकेबले, अथेहे पित्र तर्पण यायेबले

नं छयः । अथेहे सिइपिं पित्रृगणय् मध्यंपिं प्रेततिनिपिंत नं दुरु सलि, लः सलि तयाः त्वंकेगु याना वःगु दु ।

यःमह्रि नापं थ्व वाकुयात न्हिन्हि पुज्यानाः प्यन्हु दुखुनु बिशेष हनाः पुजा कथं पुज्यानाः वा क्वकाये जिइकिइ । यःमह्रि नं क्वकाइ लक्ष्मीया चा स्वाँप्रसाद सकिसियां काइ । थ्व प्यन्हु दुने छयेंया जः पिने चाहिइमत्यः धकाः आपाःयानाः भौमस्त थःछयें वनिइ मखु ।

नेवाः संस्कृतिइ दुने पर्व पुज्याइबले चतुर्थी पुजा याना वःगु दु । थ्व थैं हे छगू धान्य पूर्णिमा, यःमह्रि हने पूर्णिमा पुजाया नं थ्व चतुर्थी पुजा खः ।

म्ह्याय् मचा धैपिं नं लक्ष्मीया मेगु रुप खः । थन नं म्हयाय् मचापिं सःता कूक्वागुया प्रसाद बिइ । उमित नं यःमह्रि नकाः यःमह्रि नखःया हर्ष हाननं थथे पिदने दनि । आः थ्व यःमह्रि छुनाः मेगु साः भिंसा ज्वरय् याना थः जहानपिनि न्ह्यैपुक हनिइ ।

यःमह्रि पुन्हि खुनु यःमह्रि छुना नयेगु जक मखु त्वालय् च्वंपिं मस्त छयेंखाय् छयेंखाय् वनाः यःमह्रि फ्वं वनेगु नं मेगु न्ह्यैपुगु खँ ब्वने दनि । यःमह्रि फ्वनीबले मस्तय् हात्वात नं थन ब्वया च्वना ।

१. त्यछिं त्यः ब्वकछिं त्यः लातापाता कुलेचां जुसिं त्यः

२. यःमह्रि च्वामु उकिइ दुने हाकु, नयेबले चाकु

ब्यूसा माकु मब्यूसा फाकु

ब्यूम्ह ल्यासे मब्यूम्ह सिति कुति बुह्रि

३. छिमिकया चिकु जिमिसनं चिकु पिया च्वने थाकु

याकनं यःमह्रि निगः बिइन्हि

४. पो हाःगुं खना मह्रि छुगुं खना नः जक मखन ।

चिप सिइगु खना आदि आदि ।

५. थपालेया चिकुला वल यःमह्रि न्यगः तियो धाइगु ख्वप भाषिकां धाइगु मेगु हात्वा नं थथे दनि ।

यःमह्रि छुइगु थ्व सन्दर्भय् ज्यासनेगु आपाः मिस्त हे ब्यस्त खनेदु । आः यःमह्रि फ्वने बियेगु नं मिस्त हे जुल । गथे - ब्यूम्ह ल्यासे धकाः धाःगु ज्या याइपिं मिस्त खःसा नइपिं सकलं मस्त, मिजंत ज्याथः जिथिपिं खत ।

भाषा जवाः भाजु रमापतिराज शर्मा ख्वपया नांजाम्ह वरिष्ठ च्वमि खः ।
वयक:या दकलय् न्हापां 'हुं भाःत मदुम्ह मैचा हैँ' कविता धर्मोदय पत्रिकाया ७३ ल्याः गुंगु नेपाल सम्बत १०७३ स पिदंगु खः ।
दकलय् लिपा पिदंगु वयक:या सफू 'भ्रीगु न्व व वया हागः' ने.सं. ११३१ स पिदंगु दु । आःतक खुगू सफू पिदने धुंकूगु दु ।

खुपु गजल

भूषणप्रसाद श्रेष्ठ
नेपाः

१
जितः सुं जि 'थः' थें मयैब्यूगु जूसा
जि म्वाय्फै कि दः सुं मल्वैब्यूगु जूसा !

जि शायद् थम्हं 'थः' म्हस्यू धाय्त ग्याय्फु
'व' थौं जिन्दगी जः मखैब्यूगु जूसा !

न्ह्यज्यांवंथ्य च्वंसां जि ल्यांवःगु घःचाः
व दः ख्युंगु लँय् बः मदैब्यूगु जूसा !

पिनें दुम्म च्वंसां सुपः थें दुनें जि
नुगःजाय्क वं थाय् मकैब्यूगु जूसा !

मूखू हे मब्यंकं जि भ्वाः जूगु स्वां ज्वी
जिके यःम्ह स्वां थें मह्वैब्यूगु जूसा !

२
अप्सं च्वने न्ह्यैपु हाय सुथंनिसें द्यालाय् थाकु !
भ्यालय् च्वनाः जात्रा स्वःसां खतं बीगु स्वां लाय् थाकु !

न्हूगु क्यबय् थी थी भ्रंगः, भ्रंगः हालाः भ्रंगः लाइपिं
भ्रंगः लाःसां पञ्जः खाली, थम्हं थःत ध्वंलाय् थाकु !

भम्बः खना, स्वां नं खनास गुजुंकाःगु बैंस खना
अप्सरात प्याखं हूथाय् न्याकुं काःपिं बांलाय् थाकु !

न्या व ब्यां व तिं तिं न्हुन्हुं तःधंपुखू अथें स्वीन
ध्याचः दुथाय् न्या लाय् अःपु, न्यायासिबय् ब्यां लाय् थाकु !

३
खः जि नुगःघाः जूम्ह मनू
थःत थम्हं माःजूम्ह मनू !

थः-पुचलय् 'थः' तंगु खनाः
खः जि कतः नाःजूम्ह मनू !

कर्पिनि ख्वालय् थःत स्वयाः
खः जि हिरां खाः जूम्ह मनू !

खः जि जुवाःद्यः, बूगु सुरय्
थःत जुलय् पाःजूम्ह मनू !

थःगु खतय् मेपिन्त स्वनाः
हाय जि द्यः साःजूम्ह मनू !

४
भ्रीगु बुं मेपिनि मंकाः-ख्यः जुल
थः-छेँय् भ्रीपिं कर्पिनि च्यः जुल ।

न्ह्यलुवाः जूपिं न्हिप्यं जुसेंलि
दुष्टत सकलें भ्री दुगुद्यः जुल ।

पुज्भः ज्वंपिं बोक्सित म्हमसिल
भ्री इमि होमय् छ्वयक्यगु घ्यः जुल ।

भक्तत भ्रीपिं भजनय् लट्ठ
'न्याल्ल ... !' ज्वनां 'ब्यां' लाःबल्य ज्यः जुल ।

'देगः मदँसें गजू छुनाः भ्वय् !'
सहयाय् मजिल दँ– मुइक्यगु ब्यः जुल ।

५
थःगु बाखं छन्त न्यंकाः ख्वय्धुन
थः-मिखां जिं थःगु प्याखं स्वय्धुन ।

दुःख-कष्टं मिं पुनाः छट्पट्म्ह जि
छंगु मायां लः मलूसा क्वय्धुन ।

खः जि बीखं जाःगु कं– स्वैगु मिखाय्
थौं जितः छं स्वय्व स्वां थें ह्वय्धुन ।

ल्वःमनी घाः, ल्वय् क्वलाय्वं वैद्य नं !
थः-नुगःपाय् छन्त ला थें च्वय्धुन ।

६
भ्री 'भ्री' जूसा न्ह्याःवन्य फइतिनि
खुसि-बाःवंथाय् लः पन्य फइतिनि

थौंतक म्हुतुप्वाः चाय्क्यत ग्याःसां
लाःगु दुघाःया स्याः कन्य फइतिनि ।

जुइधुन भ्रीपिं कर्पिनि स्वहाने
थःगु हिचःतिं 'थः' थन्य फइतिनि ।

द्यैत पित्युंपिं म्हसिलकि द्यःला
'गोप्य-सभा' या ताः खन्य फइतिनि ।

भ्रीगु हिनूदुन्य 'थःगु हि' न्ह्याय्वं
थःगु तुतिइ छन्हु थः दन्य फइतिनि ।

भाजु भूषण प्रसाद श्रेष्ठ नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय तसकं नांजाःम्ह च्वमि खः ।
वय्कलं नीन्यागु स्वयाः अप्वः सफू च्वया दी धुंकूगु दु । थौं कन्हय् "च्वसा पासा"या छयाञ्जे पदय् च्वना दीगु दु ।

थः दुने तँम्ह युद्धबीर

लक्ष्मण राजवंशी
नेपाः

युद्धबीर महाजन याकःचा जुयाः भ्याःफलय् च्वनाः मदुम्ह कलाःयात माला च्वंथें सर्गः छपातं छचाखेरं मिखा ब्वयेकाच्वनादी। कलाःयात गनं लुइके मफयेवं मिखा तिसिनाः वाकुछिनादी ।

'छाय्, छितः छु जुल ? जि गन वनागु दु, जितः माःजुयादीत ? नाप मदयेवं नुगः तापाइला ? ययां न्ह्याबलें प्यपुनाच्वने दइमखु। मययेवं त्वतावने नं फैमखु। छि थः हे स्यूसःम्ह। जीवन घःचाः। मययेवं न हाकुतिने ज्यू, न यः धकाः प्वःचिनातयेदइ।'

कलाःयागु खँ न्येनाच्वंम्ह युद्धबीर तीजक मिखा उलाः स्वयादी। न्हापा थैँ हे थः याकःचा भ्याःफलय् फेतुनाच्वंगु खनी । दनाः भ्यालं पिने स्वयादी । तुँ थैँ सकभनं खिउँ । उखेँ साला काइ ला, थुखेँ साला काइ ला धयाथैँ नुगः भाराभारामिनी । वहे तुँथी मोल्हुया वःम्हथैँ म्ह छम्हं चःतिं प्याइ ।

भ्यालं दनाः ताःहाकः सासः ल्हानादी । सुतिं बइगलय् थाहांभ्काई। वाकाधी ज्यंथैँ भुतू म्हतु वाँखाना च्वंगु खनी। जासि कैँसि बँय् तुलावनी। छुसी मदयेकं भुतू च्याईमखु। जाकि मदुगु जासि भुतुली देछुसां जा बुइ मखु । लखँ प्वाः थनाः युद्धबीर बइगलं कुहाँभ्काई ।

लासाय् थसःपायाः फांगां थरुंक्वरुं त्वपुयादी। लासा व फांगा युद्धबीरजु थैँ हे ख्वाउँ। ताउतः जायेकाः बुलुहुँ लासा क्वानावई। कलाः नं घयेपुया तःथैँ जरक्व म्ह क्वाई ।

'चिकुगु लनला ? प्वाथय् नसा मदु । लासाय् ग्वतुलादीवं न्ह्यः वइला ? संसारय् छि हे छम्ह जक याकःमि मखु । कलातं त्वःता थकूपिं मिजँ, भाःतं वानाथकुपिं मिसात हलिमय् अल्याख दु। बुसां याकः सी सां याकः । आः याकःचा हे म्वायेगु सयेकादिसँ।'

कलाःयागु खँ तालाय् पंखा गालाब्यू थैँ सिचु तायेकी। उघ्रिमय् ख्वाउँ त्येली। कलाः पाखे मूपुली। ल्हातं कलाःयात वालास्वयादी। खिउँ कोथाय् याकःचा थसः पानाच्वंगु वाःचाइ ।

'मनयेकं प्वाः जाइमखु। प्वंगु प्वाथं चा छयाये फइमखु। दनादिसँ।'

कलाःनं हे ल्हाः ज्वना यंकू थैँ युद्धबीर ल्हाः फसय् ब्वेकाः बइगलय् थ्यंक भ्काई । कलाःनं स्येनाब्यू थैँ भुतू च्याकादी । भुतू द्यःने जासि देछुनादी । गंगु छ्वाली थैँ छुसी हुरुहुरुं च्याई ।

युद्धबीरजुया लिक्वय् च्वनाः सेनेकने यानाच्वंम्ह तिरिमय्जुं ध्वाथ्वीकाबीगु कुतः यानादी ।

'काय् भौयाथाय् भ्कायेगु बिचाः त्वतादिसँ। छितः कतानाच्वनेत उमि ज्याँ लिमला । छितः निं स्वये ? ज्याय् निं वनेला ? उमित इगःमिगः जुइ। छि पुलिस्याः, जँ म्वेद्याः। चिनीया ल्वय्। थःयाकःचा गनं भ्काये फुम्ह मखु। करकिया देय्यागु लुँ पंजलय् च्वनाः थःत मालाः न्हि छयाये फइमखु। थन हे च्वनाः थःगु नुगः दुने काय् भौपिन्त वालादिसँ। उखेथुखे नुगः ब्वयेकादी गात। नुगः चिनादिसँ।'

कलाःयागु खँ न्येना च्वनादीम्ह युद्धबीरजुं जा दासिवःगु नं चाइमखु । जाति दासि वयाः भय्बिल । जातिं भुतू जाइ । मि सी। नौ ब्वदनी। दासिवःगु हाँ पुनाँला छु थैँ युद्धबीरजुया जहान खनेदइमखु । ल्हाः थाथायानाः छ्यो ल्हुकुल्हुकु संकाः युद्धबीरजु बइगलं कुहाँ भ्कायाः हाकनं वहे भ्याः फलय् फेतु भ्काइ ।

'छि गथे ध्वाँजुया दियागु ? जा दासिवगु नं मचाः, लः बँय् वाःसां मचाः। थुज्वगु पहःलं छन्हु थ्व छेँ मिंनयाः नौ जुइ। न्हिच्छिं चच्छिं जिगू ल्यूल्यू जुयादिया करपिसं छु धाइ ?' तिरिमय्जु भाःतयात ध्वाथुइके थैँ न्वाये थैँ भचा लागिचाई । भातःया पहः खखँ नुगः मछिंकी । भाःतया लिक्क वनाः वय्कःयागु छ्यनं निसेँ तुति थ्यँक क्वथीक स्वयादी ।

'छिगु म्हय् च्वंगु लँ छकः स्वयादिसँ । न्वकूकापः । स्वये घच्याइपु। छि मलाःसा चिरिमैचित धाःसा हियाहे बी। गःपः वासः पाना तः थैँ । ख्वाः नं सिलामदियाला ?' मचायात थैँ ख्वाख्वा त्याना च्वंम्ह कलाःयात त्वलं स्वयाच्वनादी। नुगः मछिन ला छु

थैं मिखाय् ख्वबी लःलःधाल । छ्यँ कोछुनाः मिसा थैं सुकुसुकुं ख्वइ । कलाःनं म्हय् पितुपियाः वय्कःयागु नुगः तयाबीगु स्वयादी । युद्धबीरजु भ्रन जक हिहीलनाः ख्वयादी ।

भाःतयात ह्येकाः वयागु ल्हाः ज्वनाः थनेगु स्वई । युद्धबीरजु वयकःया कलाःनं ज्वनातःगु ल्हाः स्वाहायेकेस्वई । वय्कःया चुल्या अंगलय् हाइ । झुमिं यंकूम्ह वय्कलं सकभनं मिखाब्वयाः कलाःयात मालादी । सुनानं ह्येका वइला धया थैं खासा थैं कयेकुना च्वनादी । भचा जायेकाः तीजक मिखाः उलादी । लकस झिझ्झांमझ्झां । मिखां छुं तिफ्याये फइमखु । छपासः ख्वाउँ सासः म्हुतुं पिज्वइ । अंगलय् बःकयाः पचिपचियायां बइगलय् थाहाँझाइ ।

सनांयायेत ताँफय् लः थिनादी । ल्हातं ज्वनातःगु लःथल बँय् कुतुंवनी । लः बइगः छगुलिं न्येनी । वँ माँबुइ । तःकै वः थैं थाय्थासय् बँ फ्वँगाइ ।

'ए माँ । गथे ध्वाँ जुगु छि । थुज्वगु नं पहः ला ? लः बँय् वागु नं मचाला ? सुरुवाः नापं प्यायेधुंकल । गथे वाःमचाःगु । स्वय् जिं लः हायेका बी । का, सनाँयाना दिसँ ।'

सनांयानाः कलाः बःकयाः बइगलं कुहाँझाया च्वंम्ह युद्धबीरजुं कलातं त्वःतावनीला धयाथैं वयागु जनी कत्तिक ज्वनादी ।

'बाचाइलय् दनाः सनायानादीत अपाय्सक मजीमगाःगु छु ज्या दु ? न्ह्यखा हे महाःनी । ध्वब्याया हथाय्ज्वीवं चान्हे निभाः त्वइला ? काः छन्ह्यः धँदिसँ ।'

निन्हु दत युद्धबीर महाजनया जहान वयकःयागु छैं दुस्वःमझाःगु । कलाःयात मखंगु लांलां दुथैं वय्कःया नुगः स्वः । नुगः ख्वः । धुवांधू छैं झायाः भाःतयात बिचाःयाः झाइम्ह छु ज्याय् तक्यन महाजनजुयाथाय् कंवइम्ह सुंमदु । युद्धबीरजु प्यनय् मिं पूम्ह थैं छथासँ घौछि हे च्वनादीमफु ।

गबलें कःसी थाहाँ झायाः मिखां न्ह्याये दुथाय् सकभनं वालाः स्वयादी । गुबलें छ्यनय् त्वपुली तुती लाकाँ छजुनापं मन्ह्यासे छैंनं पिहाँझाई । पिने च्वंम्ह गणेद्य छम्ह भागियानाः लिहाँ झाइ । हि भः भः वयेक लुफिंहाःगु नं मचाः हिख्वँ थाःगु तुति मस्यूसे वहे भ्यालय् फेतुझाइ ।

घरीघरी भ्यालं दनाः पिने मिखा ब्वेकादी । कलाःनं लिखतं 'तय्जु' धाःवइला धयाथैं छकःछकः भ्यालय् पिने क्वस्वयादी । छकः छकः लिफः स्वयादी ।

सनिइ जुल । भ्याफलय् तुं भ्वसुलाः च्वनादिल । न बेली यायेत सःतःवैपिं दु न वय्कःयागु ल्हाः ज्वना थनायंकीपिं सुं दु । गुबय्त गुबय्त मिखा तिसिना भ्याःफलय् च्वनादी ।

छेली मूलुखा खापा ध्यूंगु सःताल । वाथाक्क दनाः स्वारामारां स्वाँने कुहाँझाल । खापा छपाः चालाच्वंगु खनः । छेली छचाःखेरं मिखा ब्वयाःदिल । वया मचायात घयेपुयाः छम्ह लाछी खिचा ध्याक्वय् कयेकुना च्वंगु खन । खापा लितिनाः ताःहाकः सासः ल्हानां थाहाँ झाल ।

उकुन्हु वय्कःयागु नुगः सुथंनिसैं खुलुखुलु मी । वा फसं भ्याः खापा घाराघुरु संकल । बइगलय् च्वंगु थलबल ग्वारातूगु सः थ्वल । भ्यालं लः दुहाँवयाः च्वतय् थ्येन । थ्व फुक्क त्वलं स्वया च्वनादिल । च्वना थासं दनादीमफु । भ्याःफलय् तुं फेतुनाः कलाःयात लायेलायेबुयाः सःतादिल । थःगुहे सः अंगलय् हानाः वय्कःयागु न्हाय्पनय् लिथ्वल ।

भ्यातु पहःलं दनादील । कलाःयात सःतुसःतुं बइगलय् थाहाँ झाल । स्वाहानेबाः ज्वनाः थाहांझायाच्वम्ह युद्धबीरजु खन । बिस्यूँवनेत वःम्ह भौचां घ्वाना थकल । स्वाने बापु कुतुंवल । काचाक्क स्वाहाने बाः ज्वनेमफुगु खःसा छु गति जुइगु खइ ?

खुत्यां खुत्यां कयाः बँय् थ्याचाक्क फेतुनादिल ।

'आगथी, छु जूगु थपाय्सकं ? स्वय्, सुरुवाःया मोता थकया दिसँ । पुलि मनावः । तुति संका दिसँ । पुलि क्वैंला तमज्याःला ?' जनफाः उलास्वल । पुली छ्यँगु छबः च्वतू । मेथाय् गनं छुं जूगु खनेमदु । धन्न, मिखाय् लायेमाःगु मिखाफुसी लात । सु दैबं फयाकाल ? ज्या मदु खँ मदु । बाचाःइलय् छुयायेत बइगलय् झायेमाःगु ? नुगः चिनादिसँ धकाः गुलि हाले । जिगु खँ छिगु न्हाय्पनय् दुहाँ मवं । मफयेकाः लासाय् थसः पायाच्वने माल कि छितः सुनां बिचाः याइ ? निन्हु छिथाय् वये मफुबलय् थुजःगु दसा ।

कलाःनं न्ह्यागु धाःसां छुं लिसः मब्यूसे न्येनाच्वनादी । कलाःनं धाः थे युद्धबीरजु लासाय् थसःपाना तुति निपां तिप्यंकादिल । तिरिमय्जुं वयकःयागु लिक्वय् फेतुनाः भाःतयागु तुति तीकाच्वंथैं याउँ तायेकादिल । वय्कःया म्हः बुलुमि पना च्वं थैं क्वानावल । भचा जायकाः युद्धबीरजु याउँक न्ह्यः वयेकादिल । थथेभनं याउँक युद्धबीर महाजन गुबलय् धँदिगु मदु । बुलुहुँ चा सालुयावन । सुथसिगु खसुई चा नायावन । निभालं खसुलिसैं चा नं प्वीकायन । उकुन्हु निसे युद्धबीर महाजन भ्यालय् खने मन्त ।

भाजु लक्ष्मण राजवंशी नांजाम्ह बाखं च्वमि खः । वय्कःया न्हापांगु बाखं "गथे जूगु ?" सितु पत्रिकाया ५८ ल्याखय् नेपाल सम्बत ११०१ स पिदंगु खः । वय्कःया यक्व बाखं सफू पिदने धुंकूगु खःसा दकलय् न्हापांगु बाखं सफू "नमिंग्वाःगु सर्गः" नेपाल सम्बत ११०८ स पिदंगु दु ।

सुलोचना मानन्धर
नेपाः

नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान व जय माभाय् !

नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठानया बासः दं मयाःगु ईतिहासय् ताहाः ई छगू हे भाषा जातिया साहित्य संस्कृति न्ह्यज्यानाच्वंगु खनेदु । नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान नामं स्वयेबलय् नेपाःया थीथीगु भाषा जातिया साहित्य संस्कृति सकतां थःनालाः न्ह्याये माःगु खः । तर थन थ्व नीतियात छ्यले मफु न्हापा । थ्व खँ सकसिनं स्यू छगू हे भाषा (खस् भाषा)या साहित्यया जक अप्पो ज्या जुल । देशया मेमेगु भाय्या मान्यता व समानता थन ब्यूगु खने मदु । छाय् धाःसा थ्व नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान साहित्य यःम्ह जुजु महेन्द्रं स्वंगु खः सन् १९५७ य् । जुजुया भाय् नेपाली खस जूगुलिं थःगु भाय्यात बिशेष थाय् बिइगु स्वाभाविक हे खः । उकें झी नेवाः भाय्, झीगु साहित्यया ईतिहास नेपाली स्वयाःन तब्यागु ताहाःगु खःसां थ्व थासय् झीगु मां भाय् गौण जूवन । हरेक प्रज्ञा दिवसय् दच्छिइ छकः राष्ट्रिय कविता महोत्सव याई । तर छगू हे भाय्या जक कविता दुथ्याई, व हे भाषं च्वइपिं कविपिनिगु प्रतियोगिता जुई, इमित हे लुँया तक्मा नं बिई । थथे स्वयेबले नेपाः देया कवित धैपिं सकलें हे क्षत्रि व बर्मु हे जक थें च्वनिगु स्वाभाविक हे खः । राष्ट्र स्तरय् मेगु भाषाया कविपिंत म्हसीके फइगु अवसर हे मदु ।

थनया आधिकारिक सदस्य जुईपिं नं खासयानाः नेपाली (खस्) भाषां च्वईपिं साहित्यकार, कलाकार व संस्कृतिबिदत दुथ्याईगु जुल । थ्व छता खँ खःसा मेगु खँ खः जुजु महेन्द्रं स्वंगु थ्व प्रतिष्ठानया दुजःपिं मनोनित यायेगु ज्या नं जुजुपाखें हे जुया वयाच्वंगु खः । जुजु थःहे कुलपति जुईगु थासय् जुजुया यःगु भाय् यःपिं मनूत जक अन थ्याइगु नं तसकं स्वाभाविक खः । उकें अन ताहाः ई तक हे जुजुया भाय् नेपाली (खस् भाय्) छगू हे भाय्यात जक तःधंगु थाय् बियाः मेगु भाय्त वास्ता मयासे न्ह्याःवया च्वंगु खः। मनूतय्गु म्हुतु प्वाःतिकेथें मेमेगु भाषायापिं दुजःत नं गुबलें गुबलें दुथ्याकूगु मदुगु मखु-गथेकि झी संस्कृतिबिद सत्यमोहन जोशी, यूगकवि सिध्दिचरण श्रेष्ठ, चित्त रञ्जन नेपाली, माधवलाल कर्माचार्य, कृष्ण चन्द्र सिंह प्रधान, तीर्थ बहादुर श्रेष्ठ, धुस्वाँ साय्मि, तुलसि दिवस, अशेष मल्ल, शरुभक्त श्रेष्ठ आदि थन दुजः जुईखंपिं भाग्यमानि नेवाः बिध्दानत धायेमाः । थ्व स्वयेबले नेवाःतय्त थाय् हे मब्यू धायेथाय् नं मदु । खस् भाय्यात त्वताः नेवाः भाय्यापिं हे अप्पो सदस्य जूगु खनेदु । मेगु भाय्यापिं किराँत लिम्बु पाखें भाग्यमानिपिं निम्ह बिद्धानत लैनसिङ वाङ्गडेल व बैरागि काईला खः । मेपिं साहित्यकारपिं मैथिलि भाय्या छम्ह निम्ह बाहेक मेपिं लुइके थाकु । आःतक प्रज्ञा पुस्तकालय ब्वया तःगु न्हापांनिसेंया नेपाल प्रज्ञा परिषदया दुजः जुईधुंकूपिनिगु किपा स्वयेगु खःसा न्हाय् ताहाःपिनिगु किपा हे अप्व खने दई । मेपिं तामाङ्ग, मगर, गुरुङ्ग आदिया किपा खनेत थाकु । उकीसनं मिसापिं प्राज्ञतला झन् शून्य हे न्हापा ।

जिं अझं लुमःनि, अथे हे झिंन्यादँति न्ह्यो हिमाल खबर पत्रिकाय् छपु लेख च्वयागु-"नेपालय् अझं प्राज्ञ जुईल्वपिं सुं हे मिसापिं मबूनिला ?" धकाः। उकिया अर्थ जि थः हे जुईमाः धैगु मखु । नेपालया जनसंख्याय् बच्छिं मयाक्क मिसापिं दु, थ्व खँ नं सकसिनं स्यू । व ईनाप न्येनागु न्ह्यसः लिसःथें च्वंक लेख च्वये धुंकाः बल्ल छम्ह मय्जु ख्वाः लुयावल पुस्तकालयया अंगलय्-कवि तोया गुरुङ्ग । वय्कः दकलय् न्हापांम्ह मिसा प्राज्ञला जुल, तर गुरुङ्ग भाषां च्वइम्ह जुयाः मखु । अथेसां छम्ह गुरुङ्ग व मिसाम्ह सदस्यया उपस्थितिं ईया सः न्यंगु खनेदःत धासां ज्यू। छुं मदुथाय् छम्हेसिगु उपस्थिति धैगु नं तःधंगु हे खँ खः । भचासां ह्यूपाःला खनेदत ! वयां ल्यू गीता केशरी व भुवन ढुंगाना निम्ह मिसापिं सदस्य जुल । दकसिबे लिपाया नियुक्तिइ जि नापं यानाः स्वम्ह मिसापिं सदस्य थपे जुल । डा. बेञ्जु शर्मा व डा. संजिता बर्मा । थुकी नं निम्ह जनजातिनाप स्वानाः छगू हे थलय् निगू गुण दुपिं जि नेवाः खःसा, डा.बर्मा मैथिलि व तराई मधेसया नं प्रतिनिधि कथं नियुक्ति याःगु जुल । आःतकया ईतिहासय् खुम्ह मिसापिं जक अनया सदस्य जुयाः ज्यायापिनिगु नां दु । आः न्हूगु नियुक्ति ग्वंम्ह मिसापिं दइगु खः मस्यूनि ।

थुकथं थ्व वंगु २०६२/६३ या जन आन्दोलन लिपाया प्रतिष्ठानय् करं हे नं छुं ह्यूपाः महसें मगात । ३३% मिसापिं सदस्य जक थपे जूगु मखसे मेमेगु खँय् नं गाक्कं ह्यूपाः खने दत ।

देशया फुक्क भाषा जाति समान खः । अले राष्ट्र दुनेया भाय् फुक्कं यात राष्ट्र भाषा धकाः हे सम्बोधन मयासें मगात । जि मचाबले निसें न्येना वयागु जन कवि दुर्गालालया म्ये "....राष्ट्र दुनेया भाय् खसेलिं राष्ट्र भाषा खः फुक्क..." पीदँ लिपा थ्व म्ये राष्ट्रं हे महासें मगात !

साहित्य संस्कृतियात न्ह्यज्याकेगु थाय् ला हाकनं प्रज्ञा-प्रतिष्ठान थें जाःगु थाय् हे खः। २०६७ या नियुक्तिई गनं जि छम्ह नेवाःया म्ह्याय् मचाया नां नं लाःवन खनिं । थ्व नं छगू संयोग हे जूवन । जिंला म्हगसयनं मखनागु खः जितः नं व थाय्या निम्ति सुनानं ल्ययेफु धकाः । लोकतन्त्र वये धुंकाःया निर्णय कथं-३३% मिसापिनिगु खँ वयाच्वंगु ईलय् - जि नं छम्ह मिसा च्वमि जूगुलिं, जिगु नां लाःवंगु ज्वीमाः मेगु छम्ह नेवाःया म्ह्याय् मचा जूगुलिं नं नेवाः छम्हसा उपस्थिति क्येनेत दत । मेगु नं छता खँ ल्यं दनि, साहित्यकारत नियुक्ति यायेगु ज्या न्हापासा जुजुं ल्यईगु खःसा थौं वयाः बिभिन्न राजनैतिक पार्टीतय्गु जूवन । अथे धैगु माने साहित्यकार जूसां अन राजनैतिक रुपं नं छुं भचासां परिचय दुम्ह जुइमाः, सायद जिगु युवाकालया इतिहासयात सुनानं हाकनं छकः लुमंकूगु जुइमाः । देशय् सुख शान्ति वयेमाः धकाः मचांनिसें ब्वायँ जुयागुया छगू लिच्व जुईमाः । जिगु नां नं नियुक्तियाःपिं सदस्यपिनिगु भ्वलय् लाःवन । न्हापांला जि थःहे नं तसकं अजू चाल, नां पिहां वैगु न्यागू मिनेट न्ह्यो हे जक जिं थ्व खँ सिल । न्हापासा प्रतिष्ठानया 'कुलपति' जुजु हे जुइगु थासय् थुगुसिइ लिम्बु जनजातिया कवि बैरागि काईलायात कुलपतिया थाय् बिल । लोकतन्त्र छुं भतिचासां ब्यबहारय् छेलेगु कुतःलय् जिगु नां थुकथं पिहाँ वःगुलिइ दुनुगलं लयेताया । न्हापा नं छकः अन मेगु हे ग्वाहालि निम्ति सःतूगु खः, तर व इलय् जि लोकतन्त्रया निम्तिं सः पिकया च्वनाम्ह जूगुलिं जुजु ज्ञानेन्द्र हे कुलपति जुयाच्वंगु इलय् अन वनाः ज्यायायेगु सहज मतायेका, उकिं सःतूगु खःसां मवनागु खः । थ्व ईलय् छम्ह जनजातिया कवि कुलपति जुयाः ईतिहासयात न्हू कथं न्ह्याकेत कुतः यानाच्वंबलय् जितः ब्यूगु जिम्मा व पदयात 'न्ह्यां' 'म्हां' छुं मधासे ईलं ब्यूगु छगू तःधंगु राष्ट्र निर्माण ज्या भाःपियाः थः नाला कया ।

अबश्य हे प्यदँया दुने भ्हीगु देशय् न्हापा गुबलें हे जुई मफुगु ज्या यक्वं जुल । चिहाकय्क धायेगु खःसा नेपालभाषा साहित्ययात देशया न्यंकभनं थासय् थ्यंकेगु ज्यानापं माभाय् नाप सम्बन्धित ज्या यक्वं जुल । हिमाल पहाड तराइया बिभिन्न थाय् थासय् वनाः बिभिन्न भाषा जातिया भाय् संस्कृतियात न्ह्यज्याकेत जिगु भालाय् लाःगु मातृभाषा साहित्य बिभागया ग्वसाः व ग्वाहाली बिबिध मातृभाषा साहित्य गोष्ठी नापं माँभाय्या अबस्था सिइकेगु इतिहास सत्य तथ्य मालेगु अनुसन्धानया ज्या नं यक्वं जुल ।

छगू हे भाय्या जक कविता महोत्सव जुयाच्वंगु थासय, नेन्यागू (५५) भाय्या तकया स्रष्टापिं, कविपिंत नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठानया दबुलि थनाः 'मातृभाषा कविता महोत्सव' याये खन । न्हापांला नीनिगू भाय् जक थाकुक लुयावल । जि अन थ्येने धुंकाः न्हापाला छु ज्या यायेगु धकाः अलमल नं जुल, न्हूगु परिषदं नं लँ मालाच्वंगु इलय्, २०११ या फेब्रुवरी २१ खुन्हु माँभाय् दिवस खुनु निसें हे अनया औपचारिक ज्यात शुरु याये खन । थथे धैगु ताहाः ई तक राष्ट्रया छगू तःधंगु प्याःचाःयात आवश्यक मलजल बियाः प्याचाः लंकाः वने खन । खतु नेपाःया १२३ गू भाय् यात स्वयेबले थ्व अभ्कं बच्छि ५०% य् जक खः। तर थ्व खँय् उल्लेख मयासें मगाःगु छता खँ खः २०१२ या अन्तराष्ट्रिय माँ भाय् दिवस खुन्हु दकलय् न्हापां लोकतान्त्रिक राष्ट्र प्रमुख राष्ट्रपतियात हे नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानया दबुलिई ब्वनाः देशया मातृभाषाया महत्व व समानता बारे संबोधन याके फत । थ्व छगू तःजिगु महत्वपूर्णगु ऐतिहाशिक ज्या खः राष्ट्रया निम्ति । थ्व खुन्हु राष्ट्रपतिं निसें कयाः राष्ट्र हे छकः न्हिल !

थुकिं भाषा जातिया उत्थान जक मखुसे मेमेगु जन जातिई दुने आःतक दयाच्वंगु हिनताबोधयात हुईत नं थुकें ज्या यात । गथे कि मेमेगु भाषा जातिया नुगलय् थःगु मातृ भाय छ्यले मखनाः थःत दोस्रो दर्जाया नागरिक भाःपिया च्वंथाय् थ्व दिनय् सकसिनं थःत समान रुपं स्वयेगु छपाः न्हाय्कं थें खनेदत । थ्व ज्या साहित्यिक ज्याभ्वलय् खने दत । दबुलिई कविता ब्वनेत थाहाँ वंम्ह छम्ह मातृभाषाया कविं थःत आवंनिसें समान नागरिक जुई खंगु खँ नं लय्ता अभिब्यक्ति बिल । उलिजक मखु ताहाः ई देशय् आन्दोलन हडताल, थाय् थासय् मनूत स्याइगु सिइगु कारणं देश तसकं स्येनाः खयाच्वंगु ईलय् मातृभाषाया साहित्यं छथाय् मुंका बिल थः थवय् समानता व एकता हया बिल, थःगु भाषं मनय् च्वंगु भावना ब्यथा साहित्यया माध्यमं प्वंके खंगुलिं स्याःगु घालय मलम पायेगु थें ज्यागु ज्या नं जुई फत ।

मेमेगु माँ भाय्यात त्वःता शुध्द भ्ही नेवाः मिखां भ्हीगु हे नेपाल भाषायात जक स्वयेगु खःसा प्रज्ञा-प्रतिष्ठान छम्ह नेवाः मिसा सदस्य थ्येने धुंकाः अन वनाः दकलय् न्हापां मातृभाषा साहित्य बिभागया ज्या भाला जितः लाःवःगुलिं थुकिं छगू तःधंगु अवसर ला नेवाः दुजःया ल्हातिई हे लाःगु जुल । ईयात हे सुभाय् देछासे दकलय् न्हापां भ्हीसं तसकं हनेमाःम्ह नेपाल भाषाया न्हापांम्ह मिसा च्वमि मोति लक्ष्मी उपासिकाया शत् बार्षिकी न्यायेके खन । थ्व नं छगू ऐतिहासिक ज्या हे जुल । छम्ह मिसा च्वमियात दकलय न्हापां नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठानया दबुलिई न्यायेके

खन । अथे हे प्रा. प्रेम शान्ति तुलाधरया 'नेपाल भाषा साहित्यया ईतिहास' नेपाली खस् भाषां पिहाँ वल । थुकिं यानाः झीगु भाषा साहित्य नेवाःत बाहेक मेमेपिं नेपामिपिनिगु मिखाय् झीगु तःजिगु इतिहास लाःवनिगु जुलसा थ्व छगू देशया निम्ति तःधंगु दसि नं खः, गुकिं नेपाल भाषा साहित्यया ताहागु व गरिमामय ईतिहास दु धैगु दस्ताबेज नं खः।

मेगु ज्या खः झी तसकं हनेमाःपिं कविपिं मध्ये जन कवि दुर्गालालया जीवनीनाप स्वापू दूगु संकिपा नं तयार जूगु दु । अथे हे हनेबःह म्ह कवि पूर्ण बैद्यया 'लः लः खः' कवितायात नेपाली भाषाय् अनुवाद यानाः नेवाः मखुपिं ब्वमिपिनिगु दथुइ यंकेगु तःधंगु अवसर दत । थुकथं हे मिसा बाखँ च्वमिपिनिगु बाखँ मुना 'दना वयाच्वंगु लबु' प्राज्ञ मयजु रीना तुलाधर (प्राज्ञ सभाया दुजः) नापं बाखँ च्वमि मयजु लोचन तारा तुलाधर निम्हेसिया कुतः व सम्पादनय् बाखँ सफू पिहाँ वःबले झी तसकं हनेबःम्ह संस्कृतिबिद् व नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठानया हे पुलांम्ह सदस्य भाजु सत्य मोहन जोशीजुं व इलय् हे धयादिल- "न्हापा जुई मफूगु यक्व माँ भाय्या ज्यात थुगुसि स्वये खन ...."

झीगु माँभाय् ज्याखँ बारे फुक्क छता छता खँ थन दुथ्याके मखंसां, संक्षिप्तं थुलि खँ विश्वय् थीथीगु देशय् च्वनाः जीवन हनाः च्वनादीपिं नेपामि, खास यानाः नेवाः साहित्यकारपिनिगु निम्तिं थुलि खँ सिकेगु अधिकार नं खः । नापं छम्ह नेवाःया म्ह्याय् मचा जि थःहे अन थ्यंकाः झीगु माँभाय्यात थकायेगु ज्यायात कर्तब्य भापियाः अझं नं याये मानिगु ज्या ल्यंदनिगु जूगुलिं सकसिगुं फूगु चाःगु ग्वाहालि नं दयेमाः धकाः आशा यासे थुलि खँ नं कनेगु कर्तब्य हे तायेका च्वना । आः थ्व इलय् जि दुथ्यागु नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठानया प्यदँया ई सिधयाः अनं पिहाँ वये धुन । आः व थासय् न्हूपिं सदस्यपिं नं मथ्यंनि, याकनं हे थ्यनिई जुई । तर अन प्यदँ दुने जुया वया च्वंगु ज्या चमबुईमा, गति मंत धायेव हाकनं न्हापाया स्थिति वयेफु । देशया ज्या न्ह्याबलें न्ह्याथाय् च्वनाः नं झीसं यायेफु व यायेमाः धैगु समय बोधं यानाः 'मातृभाषा साहित्य फल्चा' या नामं न्हूगु छगू संस्था निस्वनागु दु, बिभिन्न भाषाया साहित्यकारपिनिगु दथुइ थ्व छगू लोकं ह्वागु संस्था जुयाः न्ह्याःवये त्यंगु दु, आः ला भचा मचा हे तिनि झी सकसिगुं ग्वाहालि हःपाया लसकुस यासे - जय माँ भाय् ।

मयजु सुलोचना मानन्धर नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानया निवर्तमान प्राज्ञ खः । थ्वयक्ः नेपाःया छम्ह सशक्तम्ह च्वमि खः । दकलय् न्हापां 'असहाय् जीवन' बाखं चकना दँपौ ल्याः ४ स ने. सं. ११०६ स पिदंगु खःसा न्हापांगु सफू 'झ्यारखाना' उपन्यास ने. सं. १११६ स पिदगु खः ।

पल्पसा
शिकागो

जिगु यँे दे !

नगरकोटया मिखाय् चिचीधीपिं मस्त
जामाच्वया मिखाय् हलिंया लानि ।
पूच्वं खंका च्वन दहया लः
जिगु लागी जिगु यँे दे मिखाया नानी ।।

ज्वज्वलपा थ्व श्रृष्टिया स्वाँप्यूम्ह नेमुनियात
पौरखिया ल्हाःया तःमि धन्य मञ्जुश्रीयात

कान्तिपूर, किर्तिपूर व ललितपूर लिसें
थःगु हे गुँक्वय् बाँलासे च्वंगु भक्तपूर नं

स्वयम्भूया मिखां शान्ति हवला ब्यूगु दु
पशुपतिया सुवालं लक्षणं जाःगु दु

बागमति थःगु हे पहलं न्हयावनी चाःमाः तुलाः
ल्वःवनाः स्वइ कार्याङ्ग कुरुङ्गं लिफः लिफः स्वयाः

मय्जु पल्पसा म्ये च्वमि व कवियत्री खः ।

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपाःमिपिन्त

न्हूँदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

संजोग

मेनका देबी तुलाधर
नेपाः

मामं आख ब्वँवनेमाः धाःसां मताः छू याना च्वनेगु। पाजुपिन्थाय् वनेगु धैगु हे इपिं नाप म्हिताः न्हैपुके थें जुल।

ई फुना वन। म्हितेगु सिबें आखः ब्वनेगुली अप्वः ई बीमाल। आखः त्वःफी धकाः जिमि बाःन नखतं नखः बाहेक पाजु पिन्थाय् मछ्वल। रमा नं बैसं जाया वल। वयाके नं मछाः पहः दयावल। वनं बहालय् म्हितः मवल। पाजु पिन्थाय् वनेबले चूलातकि दुबिनाः पर्दा किका स्वया च्वनी। जि नं पाजुपिन्थाय् वनेबले वयात भ्याःलय् मखन कि नयाथें हे मजुइगु जुल। ल्वायेगु ख्यायेगु, म्हितेगु तँचायेगु थ्व जिमि दथुइ लाना च्वंगु सम्बन्धया नां जिमिसं मसिउ।

ई धमाधम फपुला वन। जि एस.एल.सी. पास जुल। रमा नं एस.एल.सी. पास जुल। संजोगं जिपिं निम्हं छगूहे कलेजय् भर्ना जुइलात। त्रिचन्द्र कलेज, पुलांगु सरकारी कलेज जूगुलिं आपालं विद्यार्थीत अनहे भर्ना जुइगु खः। रमा व जिं निम्हसिनं आर्ट कयाः ब्वनागुलिं कक्षानं छगूहे जुल। कक्षा छगू जूबले न्हिं न्हिं नाप लाईगु स्वाभाविक जुल। छगू हे कक्षाय् च्वनाः ब्विसिं न्हापांथे सरबत सालाः हायेकेम्ह रमा व मखये धुंकल। जाःगु वैशयात लज्जां त्वपुया जुइम्ह जुईधुंकल। खयत व दुरुथें तुयुसे च्वंम्ह मखु। समा वंगु ख्वाः। सुलुक्क च्वंगु न्हाय्, केलेहें च्वंगु मिखा। न्ह्याबलें मुसुमुसु काःगु ख्वाः हिसिं भय्भय् बिउ। मिजंत नाप अप्पो हेमखेम याना जुइम्ह व मखु। कलेजया ल्याय्म्ह तसें 'ब्लायक ब्यूटी' धकाः हायेका च्वंसां थःत धाःगु खःला मखुला यानाः वनी। थःमाःगु ब्वनी ब्वने सिदयेवं सरासर छें वन। जि धाःसा हाउरे कक्षाय्नं खालि जुलकि पासापिं नाप हाःहू याना जुइमाःम्ह। कक्षा त्वताः विस्युँ वनेगुली न्हापांगु ज्या जिगु हे। जाँच वलकि फेल जुई धकाः छुटय् जूगु नोट सारय् यायेत रमाया लिउ लिउ जुइगु। मचां निसें पासा जूगुलि मखा जुई जि

दक्षिणकाली माई ! दक्षिण पाखे स्वयाः भक्तजनपिन्त माःमाःगु बरदान बिया च्वंम्ह द्यः। सकसिनं मानय् यानातःम्ह द्यः। खयत जिंनं भाकल यानाथें जिमि छय्या तुति स्याःगु लंका बिल। उकिं मोहनी नखः सिधयेव दच्छिइ छकः दुगुचा स्यानाः पुजा बीगु याना च्वना।

थौं शनिबाः। द्यःयाथाय् तसकं हुल जुइगु दिं। उकिं सुथ न्हापां छेंजःपिं वयाः बलिपुजा सिदयेके धुंकल। जि थौं सुथय् भचा ज्या दयाः लिबाक द्यः दर्शन याःवयागु। दक्षिणकाली माईनं यक्कोसिगु इच्छा पुरेयाना बिउगुलिं जुई स्याय्म्याय् हायेक दुगुचा ज्वनाः द्य पुज्यायेत च्वनाच्वपिं यक्को हे दु। दुगुचा स्यानाः हि बाःबाः वया च्वंगु पलाः हे छी मजिई धुंकल। पाःलाःतय्सं मदिक हि च्वयेका च्वन, सुयातं छुं ल्वय् मदयेमा धका द्यः अन्याना। हूलं घ्वातु घ्वासां द्यः छकः चाःहिले धकाः द्यःया जवय्सं च्वंगु स्वाने गया। अनसं स्वानय् बाज्यति वंम्ह मिसा छम्ह दना च्वन। मिसा म्हसिउ म्हसिउथें ताल। वं जितः खनाः नापलायेत अन दना च्वंगु थें। जि स्वाने थाहां वं लिसे व मुसुँ न्हिला हल। वं जितः न्हिउगु जुई धकाः पत्याः मजू। मेपिन्त जकं न्हिउगुला धकाः जिं छयौं चाःहीकाः जवय् खवय् सुं दुला धकाः मिखा ब्वाका। जिगु न्ह्यो, लिउ सुं मदु। जि अक्कमक्क जुल। जि नं फिसिक्क न्हिला। वयागु ख्वाः स्वया - छकलं जिगु म्हुतं - 'रमा' धैगु सः पिज्वल। 'रमा' रमा मखुला जिं धया। वयागु म्हुतुं नं छगू हे शब्द पिहाँ वल - 'राज'। वं पतिंचां सुयाः धाल - छं जिगु नांतकं ल्वःमंथें च्वं। वं वहे न्हापाया मचा पहलं धाल। वया म्हुतुं पिहाँ वःगु 'राज' शब्दं जितः पीन्यादँ न्ह्योया अतितय् त्याङ्ग्रा पुइक घ्वाना हल। स्याक्क न्ह्योवया च्वंगु सुनां आकां झाकां 'राज' धकाः सःतूवले झंसंग वंथे ताल। वं जितः जिं वयात अमुर्त जुयाः स्वयां च्वना।

पिन्यादँ न्ह्योया अतितय् लाल काःवंम्ह जि गन थ्येन गन। रमा व जिमि पाजुया छेँ यलय् छगू हे बहालय्। पाजुया छेँ व रमाया छेँ इताथिता जूगुलिं जिं न्ह्यागु इलय् पाजु पिन्थाय् वँसां वं खँ। जि पाजु पिन्थाय् वःगु सिल कि पासापिं फुक्क मुनाः म्हितेत जितः सःतः वई। भ्वय्कासा, घ्वाँय्कासा, तेलकासा, सुलाकासा न्ह्यागु कासा म्हितूसां जिपिं नापनाप। जि नं अस्यम्ह। घ्वाँय् म्हितूसा घ्वाँय लाकाः हाय्केगु। भ्वय् म्हितूसा घासा घिसा फुक घारघुर यानाः बिसिउँ वनेगु। तेलकासा म्हितूसा थुनांथुनां चुइक चीबहाः द्यः चाःहीकेगु। जिं छकः महायेकूतले इमि म्हिताथें मच्वं। हायेकलकि ध्वगी ख्वा सीमा झोकनीमा धकाः सरा हनाः तँचाई। थौं तँचाःसां कन्हय् म्हिते त्येवं हानं जितःहे सःतः वई। म्हिताः म्हिताः न्ह्याको ल्वासां जिपिं तँचाया च्वने धैगु मदु। इमित हायके दैगु इपिंनाप म्हिते दैगुलिं जि पाजुपिन्थाय् तसकं वने न्ह्याः। बहनी जुलकि मामं लिहां वनेनु धाई धकाः न्ह्यो मवोसां पाजुया क्वथाय् वना सिलखँ थःथम्ह त्वपुयाः न्ह्यो वः छू याना च्वनेगु।

नोट काःवने बले वं गबलें बीमखु मधाः । छकः निकः वया ब्वने माली बले लाइब्रेरी सःता वंहे ब्वनाः न्यंकी । गबलें गबलें कक्षाय् मच्वंस्यें उखें थुखे जुल नोट नं बी मखु धकाः तँवयेकी । तँला जिहे स्येनी धकाः खः । नोट काये माःगुलिं वं न्ह्याको तँ वयेकु सां जि तँ मचाया । जिं सिउ जि फेल जुइधकाः वया तस्कं धन्दा । वं फछिं फतले जित तग्वः मिःखां स्वयाः कक्षाय् तयेत स्वई । थुकथं वयागु गुहालिं जिं आइ.ए. बाँलाक पास जुल । बि.ए.नं जिपिं निम्ह नापनापं ब्वना वना । बि.ए. जाँच बी न्ह्यो जि तसकं म्ह मफुत । न्ह्याक्व वासः नःसां ज्वर भचा हे क्वमला । लां लां कक्षाय् वने मफत । जि लासाय् थलय जूगु सियाः रमाया धन्दा जुल । ज्वर लायेवं जाँच बी फयेमा धकाः रमां प्यन्हुइ छकः जिथाय् छैं वयाः थःम्ह दयेकागु नोट जितः ब्वनाः न्यंकःवल । वं जितः जाँचया लागि यागु ग्वाहालि खनाः जिमिं माँ, बाः, तःकेहेंपिं सकसियां रमायात यल । वहे मिसा ब्या याना बीगु क्वछित । आशामाया काकीयात रमाया छैं छ्वयाः भम्चा ल्हाके छ्वल । छेँखा लाखा धं धं धाःपिन्त सुनां भम्चा बीमखु धाई । रमाया मां बौ पिनं म्ह्याय् बीगुली राजी जुल । रमा व जिगु ब्याः (इहिपा) क्वजित । जिपिं निम्हं बि.ए. पास जुल ।

मां बौ याके ल्हाफये मातले तसकं थाकु । उकिं जागिर छगू नयाः ब्यायाये दुसा जिउ धैगु जिगु मन सुवा । धायेवं जागिर गन दइ । जिमि यःत्यः जूगुसियाः जिमि बाःनं जागिर पियाच्वने मधाः । ब्या क्वःजीवं जिमिमां पाजुयात सःबी धका थःछें वन । रमा व जिगु खँ पाजुयात कन । जिपिं निम्ह ह्वना नये मदुगु ला छु खः । जिगु ब्याः रमा नाप जुईगु सी साथं जिमि पाजु मि जुल । ब्या जुइन्ह्यो मिजंया छें वइम्ह मिसानं भ्कीत जिउला ? जि नं काय् म्ह्याय्पिं दनी । भ्की न्ह्यागुसां खान्दानय् च्वनच्वनापिं करपिसं सुनां क्वमत्येकुसे च्वनच्वनापिं । थःथिति जःला खःलां छु धाई । रमां यानाः थः भिन्चा जाँचय् पास जुल धैगु वया नुगलय् भचाहे सेके मदु । मेपिं थें स्यंम्ह मिसानं व मखु । पासाया नातां ग्वाहालि याः वल । माँ बौ नं नं येकल । आखः नं सः जात गोतर नं मिलय जू । व पाजु छम्ह छु जूगु खः मसिउ । छको गबले स्कूलया कार्यक्रमय् भाग कयाः प्याखँ हूगु जुया च्वन । व नापं त्वःमालाः दबुलिई नापं प्याखँ हुइम्ह इज्जतया ख्याल हे मदुम्ह धकाः म्वामदुगु लाञ्छना यात । उलिजक मखु जिमि मांयात व मिसा ब्या याःसा इपिं नं भ्वय् वयेमखु । जिमि मांयात नापं थःछें दुकाये मखु धाल । गुलि लय्ताया काय्या ब्याया खँकने धकाः वंम्ह जिमि मां चिनःम्ह खाथें जुयाः लिहाँवल । जिमि मांयात तुति दुसा लाका हजार दइ धकाः छुना हःवले माँनं छुचुंमरी पुइथे पुल । छें जिमि बा, केंहेंपिं, जि, सुनां धयागु खँनं न्यंके मफुत । जि जक जागिर दुगु जूसा छें हे त्वताः रमायात ब्यायाये । तुति चिनाः पञ्जलय् कुना तःम्ह भ्कंगः भाराभारा सनीथें जिनं गुलित सना च्वना । मां बौया भरय च्वने माःवले इमिसं धाःगु खँ हे सकार यायेमाल ।

रमा व जिगु ब्या क्वदसां निसे जि आतक पाजु पिन्थाय् पलाः तःमवनानि। जि रमायात नापलाना खँल्यायेगु हिम्मत हे मन्त। रमा नं थःगु हे अष्मिता दुम्ह मिसा ख। व तस्कं समझदार। वं थः माँबौया इज्जतय् दाग लाइ धकाः कुँमि सहयाना मां पिसं धाःथाय् ब्यायाना वन। काय् भौ छय्पिं दयेकाः छैं याना च्वन। जिनं थः जहान परिवारया सुख हे थःगु, सुख माया समाजय् छ्यों ल्व्वना च्वना। थौं संयोग बस पीन्यादँ लिपा जिपिं नाप लात। व न्हापा बहालय् म्हितेम्ह रमा नं मखये धुंकल। कलेजय् ब्वनाबलेया पासा नं मखये धुंकल। व छम्ह समझदार सहनशीलम्ह मिसा जुयाः जिगु न्ह्योने दना च्वन। वयागु ख्वाः खनाः जि अतितय् दुबिउगु वं बाँलाक वाःचाः। अयसां वं अतितयात ख्वातूगु धकिं नं त्वपूयाः छुँ हे मखुथे खँल्हागु खनाः जि ज्यःजुल। जिगु ख्वाः खनाः - वं हे धाल - "द्य चाःहिउ झागु थें, चाःहिलेगु मखुला ?" खः द्य चाःहिउ वयागु जिं धया। उलि धयाः जि स्वाने थाहाँ वना, वनं जिगु लिउलिउ वल। निम्ह द्यः चाःहिला।

फल्वाय् झो झो च्यापस। जिनं तुति स्याःगुलिं फल्वाय् थचक्क फेतुना। वैतनं लिकसं फेतु धया। च्या दायेका च्वंम्ह साहुनीयात चिनि म्होतयाः निगू कप च्या दायेका ब्यूधया। साहुनी नं निम्हसितं च्या छगू छगू गिलास बी हल। च्या त्वँ त्वं जिं न्येना - "छ याकःचा द्येके वयागुला ? जिगु न्ह्सःया लिसः बिसें वं धाल - "जि जक मखु ड्राइभर नं दु। वं खँ स्वाना यंकल। वयकः म्हं मफुगु यक्को दत। लच्छिति अस्पतालय् नं तया हया। कायूपिं भौपिं थन दुगु मखु। छम्ह काय् अमेरिकाय् छम्ह काय् जर्मनय्। भौपिं, छयूपिं, कायूपिं नापं वन। जिपिं बुराबुरी निम्ह जक छेंय्। वयकः म्हमफुबले तसकं थाकुल। नोकर छम्हसिगु भरय च्वनेमाल। थौं निनि छें झाःगुनिं म्हंमफुम्हसित पिवाः तया थका। द्यःयागु भाकला यक्व तय् मजिउ धकाः थौं द्येके वयागु खः। उखुन्हु तसकं म्हमफुबले जि ग्याये हे धुन। आः भचा जिल। अय्सां छम्हेस्यां त्वःते मज्यूनि बुराबुरी जुलकि अथे हे का। उलि धयाः व सुम्क च्वन। वैगु खँ न्येनाः जिगु नुगः काईया मिन - "जिनं थः छयूपिं फुक पिने कायूभौपिं थःथःगु ज्याय् लिलागुमखु।" जिनं म्हं मफैबले अथेहे जुइ धकाः तस्कं ग्याः। जिं उलि धयाः गिलासय् च्वंगु च्या सिदयेका खल्तिं धेबा लिकयाः च्याया धेबा पुला। अबले हे मोटरया हर्न न्यात। रमा झसंग वन। व वाथाक्क दन। ड्राइभर हालाच्वन जुइ जि वने धकाः व मोटर पाखे स्वयाः वन। जिं वयात छुं धाये मफुत। जिगु नुगः दुने जा दाःथें दाया च्वंगु खँ फुक कुं मिं धुतुकाः रमा वंगु स्वया च्वना।

मय्जु मेनका देबी तुलाधर नेपाल भाषाया नांजाःम्ह बाखं च्वमि व शिक्षिका खः। वय्कःया 'लँय् लूगु किपा' नांगु नेपाल भाषाया बाखं सफू पिदने धुंकूगु दु।

दिनेश प्रधान
शिकागो

झी दने माल
म्ये (ब्यांचुलि लसय्)

दं दं पासापिं झी दनेमाल
झीगु भाय् म्वाका तये माल
झी फुक्क मिले जुयाः दने माल २
दं दं पासापिं !

माँया काय् झी, माँया म्ह्याय् झी २
झी छपं जुयाः ख्वबि हुइके माल
यक्को यक्को दत माँ ख्वया च्वंगु
झी फुक्क मिले जुयाः न्हीके माल
दं दं पासापिं !!

झी झी मजूसा सु झी जुइथें २
नेवाःया म्हसीका म्वाका तये माल
झी नेवाः खः नेवाः हे जुयाः
हलिमय् नां तये माल ।

भाजु दिनेश प्रधान नेवाः अमेरिकन दबूया दुजः लिसें प्रत्येक ज्याझ्वसं वयकःया नुगलय् थीगु म्ये न्येने दु । थ्व म्ये थगुने नेवाः अमेरिकन दबूया ज्याझ्वसं हाला दिगु खः ।

ओमकाजी ताम्राकार
नेपाः

भगवन

भगवान सकल प्राणीपिन्त सद्बुद्धि बिइमाल
शरण छःपिसं कयादीमाल भगवन

न्ह्याथाय् स्वसां छल कपटी भिंपिं मदु
राग क्लेश मोहया जालं मुना च्वन

त्याग तपस्या सद्भाव् प्रेम मदु सुइकें थन
सुनानं मथू थुइकेगु नं मस्वः

गौतम बुद्धया अर्ति उपदेश कायेे माःगु दु
पञ्चशील व अष्टशील ब्यवहारय् छयल माःगु दु

शील समाधि प्रज्ञा झीसं याये माःगु दु ।
बुद्धं शरणं गच्छामी, धम्मं शरणं गच्छामी
संघम शरणं गच्छामी

थ्व संसारय् दक्व प्राणी जन्म जुयाः
दुख सिल भगवन भगवन भगवन

दया करूणा तयाः छलपोलं
उद्धार यायेमाल प्रभो

अज्ञानि जुयाः उकिसनं मानवजाति
थःथ ल्वानाः सना जुल भगवान

जन्म जूथें मरण जुइतिनि धैगु
मसीका च्वन थन थ्व पापीपिसं

लोभ यानाः स्वार्थी जुयाः निन्हुया जिवनय्
मिखां मखंकाः च्वन रे भगवन

भाजु ओमकाजी ताम्राकार नेपाल भाषाया च्वमि लिसें म्ये हालामि नं खः ।

येँयाः
पितृ मोचन यायेत याइगु श्राद्ध

रणबहादुर शाहं हे येँया हनुमानढोकाय् दकलय् तःपागु भैरवया ख्वाःपा तयाः हाथु हायकेगु परम्परा न्ह्याकाः थिल । गुगु नेपाःया दकलय् तःपागु भैरवया मूर्ति खः ।

उप. प्रा. राजनलाल जोशी
(रास)
नेपाः

सांस्कृतिक बैभवतां जाःगु स्वनिगः, जीवन व जगतया उद्धारया निति नं उतिकं कृयाशील जुयाच्वंगु दु । राज्यया मेमेगु समुदाय थें थनया आदिवासी नेवाः समुदायं इहलोक भिंके धुंकाः परलोकया भिंकेगु निति थी थी सांस्कृतिक ज्याभ्वः यायेगु यानावयाच्वंगु दु । व हे भ्वलय् छता खः - येँयाः ।

येँयाः स्वनिगलय् जक न्ह्यायेकीगु मखु । थुकिया प्राचीनता मालेगु भ्वलय् बैदिक धर्म सुरुवातलिसें हे स्वाये छिं । ऋग्वेदय् सूर्द्यः नाप तुलना यानातःम्ह इन्द्र[1] यात भिंनिम्ह सूर्द्यः मध्ये छम्ह कथं काइ ।[2] इन्द्रयात सूर्द्यः बाहेक द्यःया स्वामी, वा (वर्षा)या द्यः, नरेन्द्र, मृगेन्द्र, देबेन्द्र, सुरेन्द्र, गजेन्द्र, योगिन्द्र, कबिन्द्रया नामं म्हस्यूसा इन्द्रायणीया पुरुष, जयन्तया अबु र आकाशया द्यःया ल्याखं म्हसिका वयाच्वंगु दु । थी थी नामं म्हस्यूम्ह इन्द्रयात लयताय्केत महाभारत युद्ध जुइ सिबें न्ह्यःयाम्ह बसुं पुजा याःगु दु । पुजां लयताःम्ह इन्द्रं बसुयात पंया ध्वाँय् ब्यूगु खः (कोइराला, २०५२ः ११) । अथेहे ईशापूर्व च्यागूगु शदी च्वःगु 'अथर्व परिशिष्ट'य् नं इन्द्रया ध्वाँय् थापं याःगु प्रसंग दु (कोइराला, २०५२ः १२) । न्यागूगु शदीया वराहमिहिरं च्वःगु 'वृहत्संहिता'य् नं इन्द्रया ध्वाँय् इन्द्रध्वजया प्रसंग दु । तर, येँयाः वा इन्द्रजात्रा धकाः स्पष्ट रुपं गनं नं च्वयातःगु मदु । मात्र, इन्द्रया आराधना यानातःगु जक लूगु दु ।

---

१ अहल्या जार इति इन्द्रः (जोशी, २०६०ः १११)

२ वरुणो माघमासे तु सूर्य : पूषा तु फाल्गुने ।
चैत्रे मासिन भवेदंशुर्धाता वैशाख तापनः ॥१७॥
ज्यैष्ठे मासि भवेदिन्द्र : आषढे तपते रवि : ।
विवस्वान् श्रावणे मासिन, प्रौष्ठपद्या भग : स्मृतः ॥ १८॥
पर्जन्यश्चाश्विने त्वष्टा कार्तिके मासि भाष्कर : ।
मार्गशीर्षे भवेन्मित्रः, पौषे विष्णु सनातनः ॥१९॥
इत्येते द्वादशादित्या : काश्यपेयाः प्रकीर्तिता : ॥ (जोशी, २०५८ः ३९६):

नेपाःया सन्दर्भय् धायेगु खःसा संवत ५२६ या लेलेया शिवदेव अंशुवर्माया अभिलेखय् 'इन्द्रगौष्ठी' धकाः न्ह्यथनातःगु दु । अथेहे गोपालराज बंशावली व नेपाल संवत ५६१ या यक्षमल्लया भक्तपुर टौमढीच्वंगु अभिलेखय् येँयाःयात कयाः चर्चा यानातःगु दु (जोशी, २०६०ः ११३) । येँयाःया प्रसंग मालेगु भ्वलय् नेपाल संवत ७९४ या प्रतापमल्लया तलेजु अभिलेख, नेपाल संवत ८२१ या योगनरेन्द्र मल्लया मंगलबजारया अभिलेखय् इन्द्रजात्राया नां न्ह्यथनातःगु दु ।।

वर्षाया द्यःया ल्याखं इन्द्रयात कायेगु याःसां येँयाः धाःसा वा लिसें सम्बन्ध खनेमदु । वा वयेगु क्वचाइगु व सर्गः चकना वइगु इलय् न्ह्यायेकीगु येँयाःयात बरु स्थानीय बासिन्दां खसुया द्यः कथं कायेगु याः । शास्त्र वा पुलांगु ग्रन्थ व थौंकन्हय्या परम्परायात कयाः तुलना यानाः स्वल धाःसा थौंकन्हय् न्ह्यायेका च्वंगु येँयाः लिसें गुगु नं कथंया शास्त्रीय स्वापू मदु । येँयाःया भ्वलय् इन्द्रध्वज वा ध्वाँय् ब्वयेकेगु बाहेक मेगु गुगु नं गतिविधि इन्द्रयात लयतायेकेगु सिबे नं दण्ड बीत याःगु थें खनेदु । येँय् प्रचलित बाखं कथं अष्टमी धलं दनेत इन्द्रया मामं पालिजाः स्वाँ कया वयेत धायेवं इन्द्र पृथ्वी वयाः स्वाँ खूवःगु धाइ (ख्वपय् धाःसा इन्द्रया काय् जयन्तं खाइसि (bitter orange) खूवःगु धायेगु याःसा सक्व, यल लगायतया थासय् तुसि खूवःगु धाइ) । थथे खूवःम्ह खुँयात थामय् चिनाः तःगु इलय् हे ऐरावत किसिं (पुलुकिसि/तानांकिसि) माः वःगु धकाः व हे कथं अभिनय याइ । थ्व ल्याखं स्वयेबलय् इन्द्र खुँ ल्याखं कयातःगु दु । थथे खूवःम्हेसित स्वनिगलय् थामय् चिना दण्ड ब्यूगु खनेदुसा दोलखाय् धाःसा थामय् चिना तःम्ह खुँद्यः(इन्द्र)यात थामय् गयाः दायेगु तकं याइ । समाजय् मखुगु ज्या याइम्ह न्ह्याम्हेसितं सामाजिक रुपं याइगु बेइज्जती वा दण्डयात हे थौं तकं 'जात्रा' यायेगु धायेगु याः ।

नेवाः समुदाय दुने प्रचलनय् दुगु आगमत कथं येँयाःया तसकं तःधंगु महत्व दुसां येँयाःया इन्द्रजात्रायात धाःसा तान्त्रिक रुपं कायेगु मयाः । लिसें इन्द्रयात द्यःया ल्याखं नं मकाः । आगमतया नेवाःतय्सं येँयाःयात इन्द्रया जात्रासिबें मेगु हे कथं हनी । नेवाः बाहेकया मेमेगु समुदायं पितृपक्ष (आश्विन कृष्ण) शुरु जूगु धकाः सोऱ्ह श्राद्ध याइगु जूगुलिं नेवाःतय्सं नं येँयाःसिबें नं पितृमोचनया लागी याइगु ज्याभ्वःया ल्याखं थाय् बियातःगु दु ।

सामान्य रुपं स्वयेबलय् पितृमोचनया लागी याइगु श्राद्ध व येँयाःया दथ्वी छुं हे सम्बन्ध मदु थें च्वंसां सुक्ष्म रुपं अध्ययन यायेबलय् येँयाः मुक्कं पितृ मोचनया निर्ति न्ह्याकूगु बिशुद्ध स्थानीय परम्पराकथं कायेफु । पितृ मोचनया लागी नेवाःतय्सं दँय्दसं श्राद्ध व पितृपक्षय् सोऱ्ह श्राद्ध यायेगु याःसां स्वनिगलय् प्रचलित तान्त्रिक व आगममत कथं पितृ मोचनया निर्ति श्राद्धयात तसकं म्हो जक महत्व बियातःगु दु । गुलिखे दीक्षिततय् दथ्वी ब्रम्हुपाखें श्राद्ध यानाः पितृ मोचन याःसां श्राद्ध धुंकाः आगमय् वा पुजाकुथी वनाः मतपुजा यानाः मेगु श्राद्ध याइ । वास्तवय् थथे यानाः याइगु पुजायात नेवाः समाजं श्राद्धया हे तान्त्रिक स्वरुप कथं कयातःगु दु । व हे कथं मान्यता नं बियातःगु दु ।

मतपुजा व श्राद्ध - बैदिक मतया श्राद्धया प्रसिद्धिं स्वनिगःया नेवाःतय्त नं प्रभाव लाकल । गुकिं यानाः थन च्वंपिं नेवाःतय्सं श्राद्धयात निरन्तरता बिल । बैदिक परम्पराकथं मनू सी धुंकाः अन्नं जाःगु थल, छगः थलय् घ्यः, लुँ व ध्यबा ब्रम्हुयात बीगु नग्न प्रच्छादन श्राद्धं (काणे, २००३: ११३१) सुरु जूगु श्राद्ध मत्स्य पुराणकथं सीम्हेसिया नामय् १२ न्हु तक पिण्ड बिलकि जक सीम्हेसिया आत्मां थःगु लोकय् (यमलोक वा मृतात्मा लोक) वनी (काणे, २००३: ११३१) । थ्व बाहेक दच्छिया दुने गोष्ठीश्राद्ध, शुद्धिश्राद्ध, दैविकश्राद्ध, यात्राश्राद्ध, पुष्टिश्राद्ध (काणे, २००३: १२२२) यायेमाःगु व गुलिसिनं १२ औंशी, चार युगादी ४, मन्वन्तरादि १४, सक्रान्ति १२, घृति योग १३, व्यतिपातयोग १३, १६ महालय श्राद्ध, ४ अन्वष्ट ४, ४ अष्टक ४, हेमन्त, शिशिर महिनाया प्यंगू सप्तमीया४ यानाः मुक्कं ९६ श्राद्ध यायेमाःगु बिधान दु । गुकियात 'षण्णवति श्राद्ध' धाइ (काणे, २००३: ११३१) ।[३] तर व्यवहारय् धाःसा थौंकन्हय् वार्षिक श्राद्ध र पितृपक्षया श्राद्धजक यायेगु याः । लिसें थुकथं याइगु श्राद्धय् वैदिक परम्पराकथं नयेमज्यू (अभक्ष) धयातःगु लायात थाय् मब्यूसां नेपालय् धाःसा श्राद्धय् तइगु पिण्डय् न्हापा न्हापा गैंडामेया खाग वा छ्यंगु वा तुतिख्वलं दयेकातःगु थलं खलःपाखें लः तर्पण बीगु याइ । नेवाः समुदाय दुने धाःसा बैदिक धर्मं निषेध यानातःगु अभक्ष अर्थात ला, खैंय्यात प्यारा व केरालिसे ल्वाकछ्यानाः तछ्वचुंया पिण्ड दुने तयेगु बिधान दु । अर्थात पिण्डयात तकं पंचतत्वं प्रेरित यायेगु याइ ।[४] पंचतत्वं प्रेरित यानातःगु पिण्डय् हामो बुलेवं वा तिकेवं ब्रम्हाण्डया ल्याखं कयाः 'यथा ब्रम्हाण्डे तथा पिण्डे' धयाः पितृयात छायेगु याइ । तर गुलिखे नेवाःतय्सं पिण्ड दुने खैंय् तयेमाः (गणेद्यःयाथाय् यंकाः लित हःगु खैंय्जक) धइगु मसिया वने धुंकलसा गुलिसिनं परम्परा हे मदु धकाः कुल परम्परापाखें तापाना वने धुंकल । अथे खःसां लाया रुपय् गैंडामेया ला धाःसा थौंतक नं तयेगु याः । थुकथं श्राद्ध यायेधुंकाः दीक्षितपिं छेँया आगमय् वा पुजाकुथी वनाः (छेँजः बाहेक मेपिन्त दुकाइमखु) मृत्युया द्यः भैरबया आराधना वा उपासना यायेगु याइ । ब्रम्हाण्ड मदयेक सृष्टि जुइमखु व शक्ति मदयेक शिव शव थें जुइ धइगु मान्यता कःघानाच्वंपिं नेवाःतय्सं भैरबया पुजा यानाः उगु द्यःया म्हुतुं थ्वं हायेकेगु याइ । लिसें ब्रम्हाण्डया प्रतीक थ्वपुक्वपु यानातःगु समय्[५] (चतांमरिया द्यःने समय् तयाः चतांमरिं हे त्वपुना तःगु) नयेगु याइ । थुकथं प्रसादकथं समय् नइगु इलय् नं मोहनीसिन्ह तिनाः थःके दुगु शिवय् शक्तितत्व समाहित यानाः शिवशक्तिं प्रेरित यायेगु याइ । वास्तवय् थ्व हे नेवाः समुदायं पितृयात मोचन यायेत याइगु श्राद्ध कथं काइ । थ्व ज्याभ्वलय् सीपिं छेँजःपिं जक मखसें मदुपिं जःलाखःला व थःथितिपिनिगु मृतात्मां मोक्ष कायेफइ धइगु मान्यता दु । गुगु येँयाःया भ्वलय् मृत्युया द्यः भैरबया पुजा यानाः हाथ्वँ हायेकेगु ज्याभ्वःलिसे ज्वः लाः । बिनायक तन्त्रया आधारय् धायेगु खःसा गणेद्यवं थः भक्त धर्मसेन जुजुयात भाद्र शुक्ल द्वादशीनिसें पुन्हीतक यमलोकया जिम्मेवारी बी धुंकाः यमलोकय् यमराज मदुगु इलय् पितृया पुजा व तर्पणं पितृ मोक्षया निर्ति तःधंगु अनुष्ठान जुइ धकाः न्ह्यथना तःगु दु । थ्व ल्याखं स्वयेबलय् येँयाःया अवसरय् हाथ्वं हायेकेगु तान्त्रिक मतकथंया श्राद्धया सार्वजनिककरण बाहेक

३ विश्वामित्रया कथं श्राद्ध १२ ताजि दु । नित्य श्राद्ध, नैमित्तिक श्राद्ध, काम्य श्राद्ध, पार्वण श्राद्ध, वृद्धि श्राद्ध, सपिण्डन श्राद्ध (पाण्डेय, २००३: ६३६)

४ पंचमकारयात पवित्रिकरणया ल्याखय् काइ । वैदिक ग्रन्थ ऋग्वेदय् लायात 'तद्विष्णोः परमं पदम' धयातःगु दु । न्यायात 'त्र्यम्बकम', मुद्रायात ' तद्विष्णो परम' र 'तद्विप्रासो' धकाः न्ह्यथना तःगु दु । (काणे, १९९६ : २१) ला (मांस) साधकं थःत व थःगु कर्मकथं भगवान शिवयात छाय्गु कृया खः । मद्यया अर्थ सुरा वा प्रतिनिधि । मद्यया छ्यलाबुलां साधक पिनेया संसारं छगू कथं संज्ञा शुन्य जुइ । मत्स्यया अर्थ उज्वःगु मानसिक अवस्था खः गन साधकं प्राणी सुख व दुःखय् सहानुभुति तय् फइ । मैथुनया अर्थ मूलाधार चक्र, शक्ति कुण्डलिनी व सहस्रारचक्रय् परम शिवया मस्तिष्कया दकलय् तःधंगु केन्द्रय् च्वनाच्वंगु दइ । गुगु सहस्रारलिसे ल्यइगु रस खः (काणे, १९९६ : ४१) ।

५ पंचतत्वं प्रेरित ला, खैंय्, न्या, वः व थ्वँ वा अय्ला । वा लाभा, पालु, मुस्या, बजि व अय्ला वा थ्वँ ।

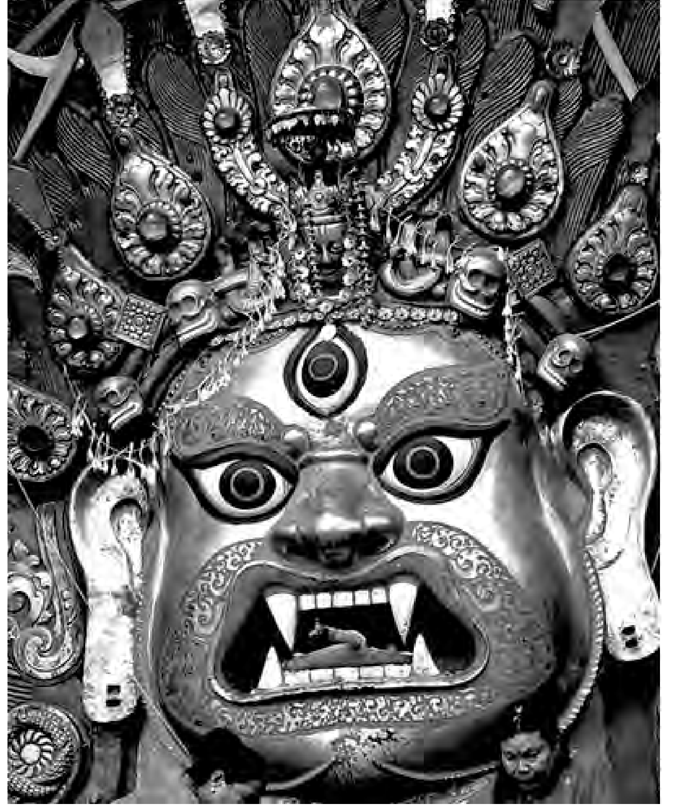
मेता मखु । अक्ष धायेगु खःसा तान्त्रिक मतयापिनि दथ्वी जक पितृ मोक्षया नितिं जुयाच्वंगु तन्त्रोक्त श्राद्धयात लोककल्याणया नितिं सार्वजनिककरण याःगु धायेफु ।

यैँयाःया गतिविधि व मृत्युलिसेया स्वापू

उपाकु - यैँयाःयात सुक्ष्म रुपं विश्लेषण यायेगु खःसा थुगु जात्रा जःछि यःसिं थनेगु बाहेक मेमेगु दक्वं ज्याभ्वः मृत्यु नाप स्वापू दु । यैँयाःया सूचकया ल्याखं यःसिं थनीगु न्हि खुन्हु (भाद्रशुक्ल द्वादशी) यैँय् उपाकु वनेगु याइ । विशेष यानाः बुद्धधर्मावलम्बिपिं उपाकु वनी । गुगु प्रत्यक्ष रुपं प्राचीन नगर चाःहिलेगु प्रक्रिया खः । अथे खःसां नेवाःतय्सं सीपिनिगु आत्मां शान्ति काये फयेमा धइगु उद्देश्य तःगु खनेदु । सीपिनिगु छेँजःपिन्सं कचिपाल्चाय् मत च्याकाः यैँ देय्या पुलांगु बस्ती चाःहिलेगु याइ । थथे पाल्चा बियाः उपाकु मवन धाःसा सीपिनिगु आत्मां लँ त्वःफिनाः तनी धइगु मान्यता दु ।

मेखे बिनायक तन्त्रय् नं यैँयाःलिसे ज्वःलाःगु प्रसंग दुथ्याःगु दु । उगु तन्त्रय् गणेद्यवं स्वर्गया जुजु इन्द्रयात मर्त्यमण्डलय् छ्वयाहःगु व इन्द्रयात लयताय्केत दीपयात्रा याइ धकाः उल्लेख दु । हस्तलिखित उगु ग्रन्थया खुगूगु अध्यायलय् गणेद्यःया भक्त धर्मसेन जुजुयात भाद्र शुक्ल द्वादशीनिसें पुन्हीतक यमलोकय् राज यायेत थाय् ब्यूगु न्ह्यथनातःगु दु । थुगु इलय् यमलोकया अधिपतियात स्वर्गे स्थान ब्यूगु व स्वर्गया जुजु इन्द्रयात मर्त्यमण्डलय् छ्वयाहःगु उल्लेख दु । थुगु इलय् इन्द्रया विशेष पूजा जुइगु व इन्द्रयात लयताय्केत दीपयात्रा याइ धकाः न्ह्यथना तःगु आधारय् थौंकन्हय् प्रचलनय् दुगु उपाकु लिसे ज्वःलाः ।[६]

भैरब- जात्राया नां इन्द्रलिसे स्वाःसां यैँयाःबलय् धाःसा स्वनिगलय् भैरबयात नं पुज्याइ । महादेव अघोर रुप वा मृत्युदण्ड बीमाल कि काइगु रुप वा मृत्युया द्यःकथं काइम्ह भैरबयात मसान भैरब नं धाइ ।[७] भैरबयात लय्ताय्के मफत धाःसा यमलोकय् याउँक वने खनीमखु धइगु मान्यता दु । यैँयाःबलय् यैँय् पिकाइम्ह सवःभक्कु (आकाश भैरब- सर्गतय् थस्वयाः वइम्ह) नं भैरब

परिवार हे जूगु व थुम्ह द्यःलिसे मिखा चूलात धाःसा उम्ह मनू सी धइगु मान्यता दु । यैँयाः बलय् ख्वपय् मसान भैरबया विशेष पूजा हे याइ । यैँयाःया चौथी (आश्विन कृष्ण चौथी) खुन्हु मचा बुइ मफयाः सीम्ह मा-मेया आँय्ला(आन्द्रा) पुलुया भैरबयात क्वखाकाः जात्रा याइ । थुम्ह भैरबयात मसान भैरब नं धाइ ।[८] वहे कारणं आगम मतया (शक्ति) पिन्सं भैरबयात थ्वं व ला सहितया पंचमकारं पूर्ण यानाः पुजा याइ । यैँयाःया भ्वलय् शाक्तमतयापिन्सं दँय् श्राद्धय् याइगु थें जाःगु मतपुजाय् थें हे भैरबया म्हुतुं थ्वं हायेकाः समय् छायेगु व नयेगु याइ । थुकथं पुजा यानाः प्रसाद नल धाःसा सीपिं थःथिति, छेँजः व जःलाखःलाया आत्मां मोक्ष कायेफइ धइगु मान्यता दु । वास्तवय् थ्व पुजा दीक्षित परिवारय् जक ल्यना च्वंगुयात यैँयाम्ह जुजु प्रताप मल्लं सार्वजनिक यानाब्यूगु खनेदु । आः तक लूगु अभिलेखकथं यैँया तलेजुइ लूगु नेपाल संवत ७९४ या प्रताप मल्लया अभिलेखय् यैँयाःया उल्लेख

६ मर्त्ये च पूजयिष्यन्ति दीप यात्रा समन्वितम् ।
शक्रपूजा कृता तत्र पर्यन्त नभ पूर्णिमा ।
चतुर्दिनं मनुष्याश्च पूजितं सुरनायकं ॥
पर्व दिन मिदं प्रस्कं पितृणां तृप्तिदायकं ॥ (मृगेन्द्रराज सुवेदीयाके च्वंगु हस्तलिखित ग्रन्थ पाखें)

७ भैरबया ६४ गू थी थी रुप मध्ये मसान भैरब नं छगू खः । शवासनय् च्वंम्ह भैरब हाकुगु वर्णयाम्ह (गनं वँचुगु वर्ण) मसान भैरबया १६ ल्हाः, न्हाय्पं, ककु, तुति व लप्पाय् सर्पया तिसा दइ । मसानया प्रतीक जूगुलिं भैरबया मूर्ति दुथाय् खिचा व ध्वंचां सीम्हेसिया तुति व ल्हाः वांन्यानाच्वंगु नं दइ ।

८ मसानया प्रतीक जूगुलिं उम्ह भैरबयात न्ह्यःनेलाःपिन्सं थी मज्यु धइगु दु । मसान भैरव दय्केत माःगु पुलु जुजुया सीम्हयात भुनेत छ्यःगु पुलुपाखें ज्या काइ । तर, थुजाःगु पुलु मदइगु जूगुलिं ख्वपय् दकले थकालिम्ह ब्रम्हु सित धाःसा उम्ह ब्रम्हुया सीम्ह भुनेत छ्यःगु पुलुं ज्याकाइ । थकालिम्ह ब्रम्हु सित धाःसा दिप क्वःथयेगु धकाः न्हूगु दिप दय्के माः । थौंकन्हय् पुलुया ब्यवस्था गुठी संस्थानं याना वयाच्वंगु दु । उके पुं नं मसान भैरबया किपा च्वइ । मसान भैरवयात जात्रा क्वचाये धुंकाः टौमढीच्वंगु भैरबया देगःया अंगलय् खानाःतइ ।

जुगु दु। गुकी भैरब पुजा यानाः थ्वँ अय्ला हायेकेमाःगु व समय् इनेमाःगु प्रसंग दु। थथे हे मेगु अभिलेख यलया जुजु योगनरेन्द्र मल्लया मंगलबजारया नेपाल संवत ८२१ या अभिलेखय् नं दु। गुकिया निरन्तरता हे थौंतकया 'हाथु हायेकेगु' यात कायेफु। गुगु रणबहादुर शाहया पालय् अझ व्यापक जुल। रणबहादुर शाहं हे यँया हनुमानध्वाखाय् दकलय् तःपागु भैरवया ख्वाःपा तयाः हाथु हाय्केगु परम्परा न्ह्याकाः बिल। गुगु नेपाःया दकलय् तःपागु भैरबया मूर्ति खः।

यांमत/बौमत- यँयाःया भ्वलय् पितहइगु यांमत/बौमतयात नं सीपिनिगु आत्मा शान्तिया नितिं लक्षित यानातःगु दु। यँयाःया खुन्हु यँय् बौमत[९] व ख्वपय् आश्विनकृष्ण दृतियानिसें चौथीतक यांमत[१०] च्याकी व देय् चाःहिकी। उपाकुबलय् थें हे सीपिनिगु आत्मां लँ ल्वःमंका च्वंपिं थुगु मतया जलं यमलोक वने फयेमा धकाः थुगु मतया व्यवस्था याःगु धइगु दु। थथे सीम्हेसिया आत्मायात लँ क्यनेत व्यवस्था याःगु थुगु मत च्याकाः देय् चाःहीकिगु इलय् (ख्वपय्) छुं गथे जुयाः मत सित धाःसा उगु थासय् मनू सी धइगु मान्यता दनि। थ्व ल्याखं नं यँयाः मृत्युलिसे स्वापू दुगु कथं कायेफु।

पुलुकिसि- यँयाःबलय् पितहइम्ह पुलुकिसि[११] वा तानां किसियात यक्वसिनं प्याखँया ल्याखं कयातःगु दु। अथे खःसां किसि नं मृत्युलिसे हे सम्बन्ध खनेदु। थः मांया अष्टमी धलं दनेत स्वाँ (गनं तुसि, गनं खाइसि) खू वःम्ह इन्द्रयात ज्यापुतय्सं चिनाःतःगु व उम्ह द्यःयात मालेत ऐरावत किसि (यँय् तानांकिसि, ख्वपय् पुलुकिसि) पृथ्वी वःगु अभिनय कथं कायेफु। ख्वपया परम्परायात

दुवालाः स्वयेबलय् थुकथं थः स्वामीयात मालेत वःम्ह किसियात सीलिसे स्वापू दुम्ह द्यःया बाहांया ल्याखं कायेछिं। सीम्ह जुजुयात सिथं यंकूगु इलय् छ्यःगु पुलुं दयेकीम्ह पुलुकिसियात ख्वपया लाकोलाछँयापिं सम्वन्धित गुठीयारपिं बाहेक मेपिन्सं सुनां नं थी मखु। यदि सुनां नं उम्ह पुलुकिसियात थिल धाःसा अनिष्ट जुइ धइगु मान्यतां नं थ्व किसि मृत्युलिसे स्वापू दुम्ह नालेफु।[१२]

दागिं- यँय् यँयाःबलय् पिदनीम्ह दागिं अर्थात यमद्यः अर्थात इन्द्रया मांयात नं मृत्युलिसे स्वाःम्ह द्यःकथं कायेछिं। बाखंकथं खुयाकाःगु द्वपनय् चीका च्वनेमाःम्ह इन्द्रयात पुलुकिसिं मुक्त यायेमफयेवं इन्द्रया मां हे माःवःगु खः। काय् माःवःम्ह दागिं देय् चाःहिलीबलय् सीपिनि छेँजःपिं सीम्हेसिया आत्मां शान्ति दयेमा व स्वर्गय् बास दयेमा धकाः वया ल्यू ल्यू वनी। थुकथं दागिंया ल्यू ल्यू वनीगु इलय् बाला उलेबलय् थें सीपिनि छेँजः वा, जाकि, ताय् आदि ह्वलाः वनी।

लिच्वः

थः पुर्खाया आत्माय् शान्ति दयेमा धकाः उद्देश्य तयाः थी थी इलय् थी थी ज्याभ्वः याःसां नेवाःतय्सं पितृपक्षया भ्वलय् पितृया मोक्षया नितिं थःगु कुल परम्पराकथं थौंतक यँयाः न्यायेका वयाच्वंगु दु। गुलिसिनं गुह्यतत्व थुयाः उगु परम्परायात निरन्तरता बियाः वयाच्वंगु दुसा गुलिसिनं यँयाःया भ्वलय् क्येनीगु प्याखं व बाद्यबादनलिसें भ्रुमिं वंकाः पितृ मोक्षया नितिं समर्पित जुया वयाच्वंगु दु। थौंकन्हय् यँयाःयात कुमारी, गणेश, व भैरबया खः जात्रालिसे स्वाना स्वःसां उगु परम्परा यँयाः लिसें छुं कथंया सम्वन्ध खनेमदु। बरु यँयाः अर्थात थुगु इलय् गुलि नं ज्याभ्वः याइ व दक्वं पितृ मोचनया लागी याइगु श्राद्धया बिशिष्टतम दसु कथं कायेफु।

---

९ यँय् साय्मितय्सं न्हाय्पंकथिया नाग थें जाःगु बौमत दयेकाः उकिया द्यःने मत च्याकेगु याइ।

१० ख्वपय् साय्मितय्सं च्याकाः चाःहिकिगु त्रिशुल थें च्वंगु मत।

११ पुलं भुनातःम्ह किसि

१२ ख्वपय् नवदुर्गा प्याखनय् श्वेत भैरबं (सुतिभैलः) न्या लायेत छ्यलीगु पुलुयात नं अशुभ कथं कयातःगु दु। प्याखँ क्यनेगु भ्वलय् न्या लायेगु धकाः ब्वयेकाः छ्वःगु पुलं लात धाःसा उम्ह मनू वा उमि छेँजःयात हानी जुइ धइगु मान्यता दु।

यःसिं थनेगु व क्वःथयेगुलि जक सीमित मजुसे भैरब द्यः प्रदर्शनी, पितृ स्वर्गय् वनेमा धकाः कामना यानाः दागिं लिसे चाःहिलेगु, देय् चाहिलेगु व बौमत वा यांमत चाहिकेगु याइ । थ्व बाहेक यँयाः जःछि त्वाःत्वालय् इनिगु समय् प्रसाद पितृलिसे स्वापु दु । तर, कूल परम्परां तापाःपिन्सं उगु प्रसादयात प्वाःलिसें सम्वन्धित ल्वय्पाखें मुक्त जुइत धकाः नयेगु यानाच्वंगु दु । गुलिं परम्परायात निरन्तरता बीत जक न्ह्याका वयाच्वनागु धाइपिं नं दु । सीपिं छेँजः व जःलाखःलाया आत्मां मोक्ष प्राप्तीया नितिं यँयाःया भ्वलय् याइगु विशेष पूजायात थौंकन्हय् मनोरंजनया दृष्टिकोणं जक स्वयेगु यानाहःगु दु । तर, समाजया पितृ मोचन यायेगु विधियात उपेक्षा यानाः थःगु पितृ जक मोचन यायेगु ज्याय् वैदिक श्राद्धं थाय् बियावयाच्वंगु दु । थुकें छखे सांस्कृतिक बिबिधता मचायक म्हो जुया वनाच्वंगु दुसा मेखे यँयाःया पितृमोचन पक्षयात ल्वःमंका वनाच्वंगु दु ।

काणे, डा पाण्डुरंग वामन	सन २००३	धर्मशास्त्रका इतिहास । लखनऊ : उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान ।
कोइराला, कुलचन्द्र	बि.सं २०५२	नेपाली सांस्कृतिक जात्रापर्व । काठमाडौं : कुलचन्द्र कोइराला स्मृति प्रतिष्ठान
गंगराडे, डा प्रकाशचन्द्र	सन १९५०	रीति रिवाज तथा मान्यताएं । दिल्ली : पुस्तक महल ।
पाण्डेय, डा. राजवली	सन २००६	हिन्दू संस्कार । वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन ।
जुजु, बलदेव	बि.सं २०६१	मृत्यु संस्कार नेवाः संस्कृति कथं । कान्तिपुर : वैदिक प्रतिष्ठान ।
जोशी, हरिराम	बि.सं २०६०	नेपालका चाडपर्व । ललितपुर : जोशी रिसर्च इन्ष्टिच्यूट ।
जोशी, हरिराम	बि.सं २०५८	अभिनव संस्कृति कोष । ललितपुर : जोशी रिसर्च इन्ष्टिच्यूट ।

प्राध्यापक राजनलाल जोशी (रास जोशी) नेपाःया संस्कृति बिज्ञ खः । वयक:या आतक भिगू सफू पिदने धुंकूगु दु ।
ऐतिहासिक उपन्यास 'न्ह्यलं ल्हाय् मफुगु सत्य' भाजु जोशीया तसकं लोकंह्वाःगु उपन्यास खः ।

बांला:गु अमेरिका

नारायणदेबी श्रेष्ठ
नेपाः

तुंया ब्यांचां खं थें स्वर्ग
थौं जिं खंगु अहा अमेरिका !
स्वःस्वःथाय् तक भ्रः भ्रः धाःगु
तन मन अतिकं हर्ष विभोर !

पासा, धात्थें बांलाः ताल
दूर देश थुगु अमेरिका ।

स्वइ स्वइथाय् तक दृश्य मनोहर
प्रकृति व उन्नति यागु चमत्कार
थ्व मिखा लयेताः मन अति स्वाँह्वः
स्वच्छ व शान्तगु वातावरण ।

पासा, गुलि जक बांलाः न्ह्यइपु
दूर देश थुगु अमेरिका

थन जनजीवन सुखमय् थें च्वं
रोगी दुःखी सुंहे मखना,
अलसि फताहा द्येना सुं मदु
थन च्वंपिं फुक अति परिश्रमी ।

पासा, मेहनत यागु थ्व खानि
दूर देश थुगु अमेरिका ।

ज्यानी नये खं, अलसी द्यांलाः
नियम राष्ट्रया अति हे क्वातु ।
धनी गरीबया भेद अभाव
बिधि व्यवहार अति हे उन्नत ।

पासा, न्ह्यइपुगु यइपुगु अतिक
दुर देश थुगु अमेरिका !

मयजु नारायण देबी श्रेष्ठ नांजाम्ह कवियत्री खः । वयकःया न्हापांगु कविता 'सी मास्ति मवःनि' ने.सं. १०७२ स नेपाल पत्रिकाया ल्याः ३ स पिदंगु खः । अले न्हापांगु कविता सफू 'मुखू स्वाँ' ने.सं. १०७८ पिदंगु दु ।

ल्वचं कयेवं

मोतीलक्ष्मी शाक्य
नेपाः

अबुं ल्हाः ज्वनाः थःगु व्यापारया तप्यगु लँय् ब्वनायंके धातले नुगलय् हि मतसे हाथ्या कयेनीम्ह व । थौं न्हापालिपा गथलेसं वने मलँनिगु लँय् जुकाः वं थलय् लँ ढापा जुयाः मूलँ त्वफी वया । पयेकाला थनय् ज्या याइम्ह ज्वाहाटातिया याकः कायमचा व । थौनं मुलभतया खि फाका तःम्ह । मां बौया हेटा ! कुलया निनाः हं व सुयां मधुम्ह काय्मचा थें । तर थौं ..... ।

सुथःसिया फय् । छेयाँ भचा ख्वाउँ ख्वाउँ सिचुसिचु धाइगु ई । व हे ईया ताक् स्वयाः माँ लानि मय्जुं सुनानं ताइभनं ग्या ग्यां काय्या लिक्वय्सं च्वनाः नायूसलं काय्यात न्वाइ "..... भौ हयेगु बखत जुइ धुंकल नं आमथे निदाँया मनू जुया जुइ धैगु दइला बाबु छ ? ...... गथे जुया वंगु छ बाबु !..... छं काय्पिं निम्हं ज्ञानिपिं जुयाःला खः । .... थःपिसं हे ज्ञां दयेकाः आखः काः जुल .... ।

काय् किर्ति मौन । भुलँच्यो जुयाः मिखा जक पुलुपुलु कनाः सासः ल्हाना च्वनी ।" सूगु सलं सूगु हे सः पिज्वई मांया म्हुतु ... भ्हीगु देया ताल थथेहे खः बाबु ... । मदुपिनि स्वगति दुपिनि दुर्गति । अथे धयां छंगु पहःला भ्हन .....। आमथे ज्या जि छुं मयासे सयाच्वंगु सि जक खानाः नयां गुलि तुई धकाः ? .... न्ह्याम्ह सितनं म्हुतुई वक्को म्हुतु ल्हानाः तःधं छु जुयाः थः योत्थे सनाजुइम्ह नं छ हे हाकनं ! .... करपिसं छु धाइ छन्तः ... । ल्वःला बाबु छ साहुया काय्मचा जुयाः आमथे लतं फतं जुया जुइत । ...."

च्याय् चिनी अप्पोगु थें ताल बयात माँया सलय् । व हे त्वहः तयाः किर्तिमानं माँयात ज्वेपिनाः स्वइ । त्वना च्वंगु छ्वालुगु च्या छ्वाराक्क तिंन्हुक च्याया कप् टेबिलय् बस्वाई ।

"छयनं चुयाःनं, म्वलं चुयाः कमे यानाः छिमि अबुं उलि तुतिं चुइका मथकूगु जुसा ... स्व ... बाबु ।" लानि मय्जुया मिखा लः लः धाया वइ ।

"घ्यलय् धुं तियाः खँ ल्हाःवये म्वाः छिमिसं जितः । जिगु बानि थथे हे का ... ।" च्या छ्वम्हुथें बचन नं छ्वम्हुईका किर्ति भैलः दुबिकी ।

लानिमय्जुया सलय् नं थपालय् धाःसा भचा तिखरता पिज्वइ "... बानि धायेवं आमथे थः यःथे सनाजुइ धैगु दैला गथे ...? म्हुतुयात ल्वयेक ल्हातय् ज्या नं ला दयेमाल नि । लही यंकि छं कलाः छं हे ... जिगु छेँय् जि यःथे । छु धया छं ? ...बरे ...."

"बिन्ति धाये, आमथे छता हाला दीमते । ..... आःला स्वयादिसं, छि छेँया हामा जुया दीधुंकल । काय्पिन्त स्यनेकने यानाः काय्पिन्त कजय्यानादीमाःम्ह छि । न्हापा धकाःलय् मस्त चिकिचिकि धिकः तिनि । जितः न्ह्यागुधाःसां न्ह्यागुयाःसां मस्तय्सं छुं मस्यूनि । आ नं लःलःथ्याना दी मगाःनिला छिं जितः । आमथे ज्या छता छुं मज्वनाः नं ..." जाव्व न्ह्यच्याकु न्ह्यच्याकुं भचा नापस सुतिंमिंक फेतुई तिरिमयजु लक्ष्मी । मिखा क्वपिनाः नाइक सासः पिज्वयेकी ।

"छंगु आम पाउँख्वा ब्वयाः ख्वबि हायेकः वयां ग्याइम्ह मखु जिपि । छ सु ? गपाय् धंम्ह धकाः जितः आमथे सल्लाह ब्यू वयाम्ह । देया ताल थथेहे खः धाये सःपिं छिपिं । बी.ए. पास जूम्ह छ । ग्वले, गनवनाः जागिर नः वने फत छं जक ? बडे ... । जिमि अबुयागु सम्पत्ति खः ..... जि यत्थे जुइ । सुयां कपाः स्यायेमाःगु मदु । छेंयाम्ह हामा जुयाः हे खः जि स्वयाः जि यत्थे जुया जुइ त्येनागु ।" मेय मिखां कनाः कलाःयात निथु प्यत्थु पारा पुरु ल्हा च्वयेकी । जा दुगु जासिनापं भागलां पुइकी । शेर जुयाः प्याहां वनी किर्तिमान ।

थजागु हे तालिका वया । थौं छन्हु जक मखु । निन्हु स्वन्हु प्यन्हु दयावसेंलि काय्पिं निम्हं थःथःगु लँय् वनी । अय्नं वं थःत अपाङ्गताया ल्वचं कःगु वाः चाइमखु । धुकू म्हूचिनाच्वंम्ह किर्तिमान साहुया काय् !

क्यासिनो, बार व गुण्डात मुनीगु, बाबाजिपिं च्वनीगु, सतःत किर्तिया अखाडा । थःगु धराना कथंया ज्याखँ त्वःताः मनी मधासे करपिसं ल्वसुकूगु पाउँसवाः फ्येया जूम्ह जुल व । मभिं पासापिनिगु

संगत । कायपिं कजय् यायेमाःम्ह बौ । थः हे छाडाम्ह दोहँ । म्हतु म्हातु मम्हासे लाःलागु भक्षयाना जूगुलिं छातिई नं बाँमलाक्क हे सामाजिक ल्वचं कई वयात । म्हकथं ल्वगिम्ह व मखुसां नं ल्वगि लहीमाःपिं छें जःपिनि लुइ मखाना वइ । ल्वगि खनाः कुचायावःगु चायेवं ल्वगिं थःत धुँया दर्जा क्वाहांवयाः छुँ लायेमफुम्ह भौचा ताइ । छुयाय् गथेयाय् जुयाः हीमीचाइ । चापय्जूगु ल्वय् घानाः पाउँ पालु फ्यो जू लिसे वया ल्वय् भन भन बाँमलाना वनी । किर्तिया किर्तिइ हाकः भचा उपो था थां वनी ।

छेँया आगं पितछ्वये मज्यू पिनेया मिपुसा दुकाये मज्यू" धैगु खँ लुमंका च्वनेमाःगु मखु किर्तिया । धरग्वारा गयकूलिसे च्वय् च्वय् धाःम्ह व । ईयात लथ्याना फुर्सत लबः वयेकी वं । थासं थाय्या खायलय् वनाः ल्हा प्याखँ हुइकः वनीम्ह जुयाः प्याहांवइ व । अरवः तुसिचातय्सं केलेहें मिखाकना ब्वयेइगु रमभम सिसिया अयला ति प्वाथय् क्वाहां वनेवं चुम्मा चुम्मा म्हतुतय्गु न्ह्योने थःगु रुद्रकण्ठि बह्नः तइ । सेफया ताःचा थःगु ल्हातय् दतले सेफ धयागु छु खः ... मखुला मय्जुपिं" धा धां दुगुचा न्हिला न्हिलाः सेवक नानीपिनिगु म्हय् अनथन मदयेक ल्हाः ब्वयेकी । बाध्यताया स्वतिप्वाचं तिनातःपिं । थौंया झीगु देया परिस्थितिया दुनेलानाच्वंपिं अखडाया नानीमय्जुपिं । ह्याउँख्वा जुइगु माःचाः पचय् जुइकाः गाहाकिपिनिगु इच्छा पूवंकाः च्वनेमाःपिं अनयापिं श्री देवीपिसं सिचुक्क फूफूयानाः झारय्याना हःगु फय् छेय् नं दुथ्यनी । कलाःया ख्वबिलुचा ख्वाः खनेवं किर्तिमानया न्हेपु मि पुसा जुयाः गुनुंहु न्वइ । व मिं माँयात सेत्थाक पुइ । कलाःयात च्वायेंक मिनी । कायपिंला तिरितिरि मुयाः चिच्याःदना वने धुंकूगु हे जुल । आखिरय् किर्तिमान स्वयं दनदन च्यानाः झौ जुइगु स्थितिइ लाइ । तर .... थःत योसिं भाःपाच्वंम्ह किर्ति येंयाः क्वचाः कुन्हुया योसिं जुइ धकाः वं छतिं हे बिचाः मयाः ।

दनदन च्यानाच्वोम्ह किर्तिमान । लक्षहीन । गनवने त्येनागु, गुथाय्वने त्येनागु वं थः स्वयंनं हे मसीक छेँजपिसं गंकगंक हे पिब्वा वनी । पिच्या पिच याग् लँ त्वःता खुँल जुकाः वनी । गुलिं थःगु कूलधर्मया कर्म याःवनीम्ह थें जुयाः फुईफुईयानाः पलाः न्ह्याकी । आः स्व रे छिमिसं जिगु फुई ...." किर्ति फुईकाय्चा जुयाः क्येनी ।

अबुं ल्हाः ज्वनाः थःगु ब्यापारया तप्यंगु लँय् ब्वनायंके धातले नुगलय् हि मतसे हाथ्या क्येनीम्ह व । थौ न्हापालिपा गबलेसं वने मलंनिगु लँय् जुकाः वं बलय् लँ दापा जुयाः मूलँ त्वफी वया । पयेकाला बनय् ज्या याइम्ह ज्वाहारातिया याकः कायमचा व । बौनं मुलभतया खि फाका तःम्ह । मां बौया हेरा ! कूलया निनाः हं व सुयां मदुम्ह कायमचा थें । तर थौं ..... ।

नेपा देशय् नेवाःत धैपिं सुहे मदुथे यानाः मर्स्या छम्हनाप त्वाय्च्युं वनी फै बुद्धि, गधाः बिचाः धैथें मर्स्या पहःवयक वें नवाःगु क्वय् पसः तइ वं । थः देया तता केहेंपिनिगु भिसाया मिसा ब्यापार । नीलःपिं मिसात निकासी याइगु । पू जुइ धुंकूपिं पार्सल यानाः छ्वइगु । शिक्षां न्ह्याय् मदुथाय्या महिला स्वतन्त्रताया प्रचार बाजिया नायखिं गन गनयापिं संघ, संस्था, पार्टीया त्वायखलःपिं वया पासापिं । धेबाया धक्काः तयेगु सूरय् चुपिया घाः फः जूवंम्ह व । मांथ मवंगु थथ्याः क्वथ्यागु बगलय् लावनेवं पलाः च्वतुला व अनंतुं चातुवाइ । पुलिसय् त्वाय् नालेमलावंय् अनुसन्धानं न्ह्याय् दयेवं वयात निपाल्हानं छथाय् कत्तकाः नसिखः घानातःगु छचाः नया चुरां न्ह्याकाः माःगु थासया पाजुपिन्थाय् स्वथने यंकी । सकसियां न्ह्योने व छम्ह ख्यालिकुँ जुइ । जःला खःला लँजुवापिं सकलें उमित हिस्यानां लापा थानाः रावणया सलं हररर न्हिली ।

"किर्तिचा थालय् दयाः तिर्किचा जुइका च्वन हं .... नल मखुल घ्यःजा भ्यालखानाय् भ्यालय् च्वनाः ..." छगः ह्वगं नायखिं न्याई ।

"...बार, होटेल यागु बारय् फी मफयेक किर्तिचित अनयापिसं लाकमं कि लाकमं भ्वा भ्वां च्वाना हल धाःगु खःला थें ..." मेगु खिं न्याइ ।

"किर्तिचिया धुकूया धुकूला बारया ल्यासेतय्सं तारणं सालाकाल थें मखुला ?

बफरा लक्ष्मी पीभत ..... ।" गुम्हसें भ्यालि न्यायेकी

"लाभ लिफ्यायेत पाय् ह्वागु ..... कतःयात थः नालाः ध्वपय् पलाः तःगु ..... खलासका ।

.... नेपाःया कायमचा ..... ! गुम्हसिनं ला ह्वागं ध्वाङ हे याना क्येनी ।

किर्तिया बारे ल्हानाजूगु ख्यालिकंया सः । न्येनीपिनि गुलि न्ह्याईपुसे च्वं जुइ । कायपिनिगु न्हायपनय् धाःसा ध्व सः न्हासय् कीगु हाकः जुइ । छातिई किइगु चिरिक्क मिंक कीगु चुपि धाः । हिया नाता छझाः लँय् प्येपुनी .... । उपचार मदयाः भन भन तच्व जुजुं वनाच्वंगु थजागु ल्वयं लापिं मचाखाचात स्वया च्वम्ह हेकूपिं नेपामाँ मदुतले थौं स्वयं थथेहे हि हि ललं ख्वया च्वंगु नीगु ख्वसः फसय् मात्र फय् जक जुयाः ब्वया च्वनी तिनी .....!

मय्जु मोतीलक्ष्मी शाक्य नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् तसकं परिचीत नां खः । वय्कःया न्हापांगु बाखं 'ह्वयेत पिया च्वंगु मुखू' नेपाल सम्बत १०९४ स 'मिमलः' बाखं पौस पिदंगु खः । मय्जु शाक्यया निगू बाखं सफू 'मत जलय्' (११०२) व 'मतिनाया जलय्' ११३३ स धुंकूगु दु ।

माइग्रेन ल्वय्
छगू म्हसिका

डा. धनरत्न शाक्य
नेपाः

ताइवानया राजधानी ताइपेई सन् २००९या नोभेम्बरे सम्पन्न जूगु एसियाली मनोचिकित्सकपिनि निक्वःगु बिश्वभेला (Second World Congress of Asian Psychiatry) स थ्व च्वमिं निगू शोधपत्र, 'माइग्रेनं कपाः स्याइगु ल्वचय् मानसिक समस्या' व 'बहिरङ्ग सेवाय् मेगू चिकित्सा बिभागं छ्वयाहःपिं ल्वगिपिनि मानसिक समस्या' न्ह्यब्वःगु खः । माइग्रेन सम्बन्धी उगु शोधं नेपाःयात उगु हलिंमुंज्याया 'सर्वोत्कृष्ट शोध प्रस्तुतिया सिरपाः' प्राप्त जुल । उगु शोधपत्रय् आधारित जुयाः माइग्रेनया थाःगाः व गम्भीरता अलय् थुकिया पहिचान, सुसाःकुसा व रोकथामय् ल्वगि व थःथितिपिंसं म्हितेमाःगु भूमिकाबारे सहःलहः न्ह्यःब्वयेगु थन कुतः यानाच्वना ।

माइग्रेनं न्ह्याग्गु नं समाजय् सच्छिइ झिम्ह-झिंन्याम्ह मनूतय्त कपाः स्याई अलय् १५ निसें ३५ दँया मनूतय्त उप्व दुःख बिया च्वनी । मस्त व बयस्कपिंत नं थ्व ल्वचं त्वःतूगु खनेमदु । छ्यनय् हिनुइ थीथी हुनिं गनं फुके जुयाः व गनं खुम्चे जुयाः कपाः स्याई । ब्यक्तिपतिकं पाइगु अलय् थीथी हुनिं थ्व हिनूत फुके व खुम्चे जुई । छम्ह हे ब्यक्तिइ नं थीथी ईलय् स्याइगु हुनि पायेफू । कडा निभाः, तसःगु सः वा वायू-प्रदूषण, मौसम वा लःकसया ह्यूपा, उप्वः बर्षा, पंखा वा एयर कन्डिशनया ख्वाउँगु फय्, नये पित्याःसु, छुं खास नःसा, मासिक धर्मया बेला, परिवार नियोजन वा मेमेगु वासःया सेवन, बस्, गाडि, रेलया यात्रा, आदि हुनिं यक्व मनूतय्त थज्याःगु किसिमया कपाः स्याइगु समस्या जुयाच्वनि ।

इलय्ब्यलय् तन्तन् जुइक कपाःया छखे वा निखें तसकं स्याइगु थज्याःगु समस्या मस्तय्त चिहाकः अलय् बयस्कपिंत घण्टौं वा न्हिच्छितक नं च्वनेयः । छ्यौं स्याये न्ह्यौं मिखा बुलुइगु, इकुइगु वा गथे गथेथें अजू चायेपूथें अनुभव जुईयः । थुबले बान्ता वा वाक्वाक् जुइगु, प्वाः खस्खस् जुइगु, पटक्क मसंसें च्वनेमालिगु, तं पिहाँ वइगु वा हिमि चायापुसे च्वनिगु जुईयः ।

बारम्बार तसकं स्याइगुलिं यक्व ल्वगित थःत क्यान्सर थें जाःगु ल्वय् जकं जुल ला धका त्राहिमाम् जुयाच्वनि । ल्वय् व उकिया हुनिया बारे ज्ञान मदयाः, न्ह्याक्व वासः याःसां ठीक मजुयाः, अलय् चिकित्सकपिंपाखें माक्वः सल्लाह मदयाः यक्व ल्वगित बेचैन, निरास, हैरान व कायल जुयाच्वनी । थ्व रोगया निरुपण व उपचारय् यक्व ई, सम्पत्ति व मानसिक प्रयत्न खर्च जुयाच्वनी । थिथि विषयया चिकित्सकपिंथाय् वनाच्वनि । लांलां, दँदँतकं नं यावत् जाँच-पडताल, सर्वेक्षण यानाः नं चित्त बुझे जूगु लिसः मदयाच्वनि । थज्यापिं ल्वगित म्वाः मदूगु व अप्रभावकारी वासः अले मेमेगु उपचारया प्रतिकूल असरं नं ग्रसित जुयाच्वनेफु । दसूया कथं, यक्व अले खाली प्वाथय् स्याःसू कम याइगु वासः सेवन यानाः यक्वसित प्वाः स्याइगु नं खनेदु । गुलि ल्वगिपिंत ला थज्यागु वासः नयाः अःखः कपाः स्याइगु झं बढे जुई यः । थ्व ल्वचं मनूतय् जीवनया गुणस्तर क्वयःनिगु व बिकलाङ्ग याइगु सम्बन्धय् तसकं अजू चायापूगु तर सत्य-तथ्य न्ह्योने वयाच्वंगु दु । थुकिं उच्च रक्तचाप ल्वचं स्वयां उप्व बिकलाङ्गता उत्पन्न यानाच्वनी ।

गुलि ल्वगितय्त धाःसा थ्व ल्वय् नापनापं मेमेगु शारिरीक, मानसिक समस्या वा जटिलता जुयाच्वनि । थौंकन्हे थुज्यापिं ल्वगितय्त मस्तिष्कघातया खतरा उप्वः जूगु प्रतिवेदन नं वयाच्वंगु दु । बी.पी. कोइराला स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठानया मानसिक रोग बिभागय् थ्व च्वमिया थ्व अध्ययनय् ताःई थथे स्याःगु हुनिं उदासिन, छट्पटिया मनोल्वय् उत्पन्न जूगु, स्याःचाप्रतिया संबेदनाय् गड्बडी

जुयाः अप्वः पीडा जुइगु, उप्वः हिमि चाइगु अले गुलि ल्वगितय्सं आत्महत्याया कुतःतकं याःगु खनेदु । मानसिक रोग हे मजूसां ल्वगियाके तसकं हिमि चाइगु, तँ चाइगु, निरासा, मेमेगु शारिरीक लक्षण, टेन्सन, छट्पटि, त्वपूवःथें हालीगु सनीगु व म्ह खाइगु थें ज्याःगु मानसिक लक्षणत उत्पन्न जूगु खनेदत । गुलित ल्वगियात धाःसा नापनापं तिलय् वइगु (छारेरोग) व मेमेगु किसिमया रोगं कपाः स्याइगु नं खनेदु । थज्याःगु मनोरोग व समस्या माइग्रेनया बिरामीतय्के उप्व जुइगु सीदु । थुकथं माइग्रेनग्रस्त मनोरोगीत निगुं ल्वय्या मारं पीडित ला जुई हे, नापनापं पाय्छि उपचार मखनाः व सल्लाह दयाः नं विशेषज्ञया उपचारय् वनेत मछालाः हिच्चिकचय् जुयाः दुःख सियाच्वंगु खनेदु । ब्वनेगु, ज्याः सनेगु व बृत्तिविकास यायेगु उमेरय् उप्वः जुइगु थ्व ल्वय्या आर्थिक भार व बिभिन्न पक्षय् लाइगु असर नं गम्भीर कथंया खनेदु । गुलि ल्वगितय्तला थःगु व्यवसाय हे हिलेत बाध्य यानाबी ।

थुकथं बहुआयामीक दृष्टिं गम्भीर खनेदूगु माइग्रेनया समस्या छुं खँय् ध्यान बीफत धाःसा नियन्त्रणय् तये व थुकिया असर नं म्हो याये फइगु खनेदु । थ्व ल्याखं उपयोगी जुइगु छुं उपाय थुकथं दु :

क. माइग्रेनं कपाः स्याइपिंसं सम्बन्धित चिकित्सकया सल्लाहकथं उपचार यायेमाः । थःगु मनंतुं वासः न्यानाः नये उचित जुइमखु । अथे हे वासःया मात्राय् च्वय्क्वय् यायेमज्यु । माइग्रेनं छुचों स्याइबले स्याःचा व वाक्वाक कम जुइगु वासःया सेवन याये मालेफु । तःकः याकनं याकनं, कडा रुपं कपाः स्याइगु जुसा स्याःचाः रोके याइगु वा कम याइगु वासः चिकित्सकया सल्लाहकथं निर्दिष्ट समयया लागिं याये मालेफू ।

ख. थज्याःपिं ल्वगितय्सं थःगु दैनिक जीवन पद्धतिइ छुं परिवर्तन यायेबले फाइदा जुइफु । नियमित समयस देनेगु, दनेगु व पर्याप्त समय देनेगु, नियमित ब्यायाम यायेगु यायेमाः ।

ग. मौसम व तापक्रमया आमूल परिवर्तन अले चर्कोगु आवाजं तापाक च्वनेगु उचित जुई ।

घ. नियमित सन्तुलित आहारया सेवन यायेमाः । मनूपतिकं फरक फरक नसालं थज्याःगु स्याःचा जुई व उप्वइयः । उकिं, थःत मज्यूगु नसात्वंसा म्हसिकेगु व मनयेगु कुतः यायेमाः ।

ङ. ठण्डा वा ख्वाउँगु पेय पदार्थ, आइसक्रिम, पाउँगु सिसाफल, चीज, पनीर, चक्लेट, पाउरोटी, डोसा वा मर्चायूक्त खाना, अथे हे यक्व चिया कफि, मोनोसोडियम ग्लूटामेट वा अजिनोमोटो दूगु नसा, गथेकि चाउचाउ, वा कृत्रिम रङ्ग दूगु फास्टफूड, घ्यलय् चिकनय् भुटे यानाः, पुका तःगु नसाज्वलंनाप तापाक्क च्वनेगु बाँला ।

च. तनावया ईलय् छट्पटि कम यायेगु उपाय (relaxation techniques), गथेकि- सासःया गति नियन्त्रण यायेगु तरीका (breathing control exercise) अले थःगु मन शान्त तयेत योग, ब्यायाम, ध्यान आदि लाभदायी जुइफु ।

छ. यक्व तनाव र प्रतिस्पर्धापूर्ण जीवनं तापाक्क च्वनेगु अले योजनाबद्ध रुपं दैनिक क्रियाकलाप सञ्चालन यायेगु याःसा कपाः स्याइगु सम्भावना कम यायेत अःपुई ।

ज. कपाः स्याःगु बारे गथे, गन, गुलि, गज्याःगु परिस्थितिइ कपाः स्यात, छु यानाः कम व छुकिं अप्व जुल धैगु जानकारी नियमित रुपं छगू डायरीइ टिपोत यानातःसा थःगु समस्या व थुकिया हूनिया बारे सीकेत, थ्वीकेत व उकिं बचे ज्वीत अपुई ।

ज. माइग्रेनया ल्वगियात मेगु छुं मानसिक समस्याया लक्षण खनेदुसा लिमब्वाकूसें सम्बन्धित विशेषज्ञपाखें सल्लाह कायेमाः ।

Dr. Dhana Ratna Shakya, Nepal receiving the 'Best presentation Award' from Prof. N Shinfuku, president of Asian Federation of Psychiatric Associations (middle) and Prof. CC Chen, president of Taiwan Society of Psychiatry (left)

माइग्रेन छगू व्यापक व गम्भीर समस्या जूगुलिं थुकिया पहिचान व उपचारय् ल्वगि, छेँजः व उपचारकर्ता सकसिनं थःथःगु भूमिका म्हितेमाः ।

डा. धनरत्न शाक्य नेपाःया छम्ह नांजाःम्ह चिकित्सक खः ।
वय्कलं चिकित्सा बिज्ञान सम्बन्धि नेपाल भाषां आपालं च्वसू च्वयाः थःत छम्ह ग्यसूलाःम्ह लेखक कथं परिचय बिया च्वनादीगु दु ।

छपु लेख अमेरिकायात

फणीन्द्ररत्न बज्राचार्य
नेपाः

टेलिफोनया गं न्यायेवं ल्ह्वनास्वया - "जि अमेरिकां केशरमान ताम्राकार" धयादिल। म्हगसय मम्हंकथं वय्कलं जितः फोन यानाहया दिल। लेख छपु माल धकाः फोन यानाहयादीगु जुयाच्वन। उखुन्हु चित्तधर बुदिं खुन्हु कालिमाटीया चित्तधर चुकय् मदुम्ह चित्तधर 'हृदय'या झ्वाताय् श्रद्धास्वां छायेत झाःबलय् वय्कःयात जिं दकलय् न्हापां नाप लाःगु खः। वय्कःया नां जिं बाखंच्वमि कथं यक्व ल्हापा हे ब्वनातयागु खःसा नं दकलय् न्हापां उखुन्हु हे तिनि प्रत्यक्ष नापलानाः खँ न्हाये खन। जिं 'म्हसीका धलः' या ज्या यानाच्वनाबलय् वय्कःयात नाप लानाः किपा छपाः कायेत वय्कःया बारे न्येना स्वयां उबलय् वय्कः अमेरिका वनाच्वनादी धुंकल खनी। थौं वय्कलं अमेरिकां फोन यानाहयादिल।

नेपाल भाषाया विषयय् उगुं थुगुं खँ ल्हाये धुंकाः म्हिगः नेपालभाषा परिषदय् नेपाल भाषाया बरिष्ठ बाखंच्वमि मथुरा सायमिजुया छगू ज्याझ्वः जुल। वय्कलं थःगु पुलांगु, दथुयागु व आःयागु स्वपु बाखं ब्वनाः न्यंकादिल। वय्कःया बाखंयात कयाः अन्तरक्रिया जुल धकाः कना। वय्कलं धयादिल - 'जिं सिल। नवीनजुं फोन यानाहये धुंकल। फेसबुकय् किपा नं खना। बांलाःगु ज्या यानाच्वनादिल सुभाय्।'

जिं नं धया - 'छिकपिसं बिदेशय् न्हयगू समुद्र पारि थ्यंक च्वनाः नं थःगु देश, थःगु भाषा, साहित्य व संस्कृतियात लुमंकाः ज्या याना च्वनादिल। थ्व नं तसकं बांलाःगु ज्या खः।' थुलि धयाः बिदा कया।

नेपाल भाषा परिषदया संस्थापकपिं मध्यय् दकलय् क्वकालिम्ह संस्थापक दुजः माधवलाल कर्माचार्यजु मदुगुलिं वय्कःया म्ह्याय् मय्जु साहनां थः अबुजुयागु स्मृतिग्रन्थ छगू पिकायेत लेख छपु माल धकाः धया दीगुलिं म्हिगः तिनि लेख च्वये सिधयेका। मदुम्ह माधवलाल कर्माचार्य छम्ह सफल समालोचक खः। वय्कलं नेपाल भाषाया तःम्हमछि कवि च्वमिपिनि विषयय् समालोचनात्मक लेख च्वयाः पत्रपत्रिकाय् पिकया दिल। लिपा उकियात मुनाः स्वंगू समालोचनात्मक ग्रन्थ प्रकाशित यानादिल। छगू सफू ला वय्कः नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठानया प्राज्ञ जुया च्वनादीबलय् प्रज्ञा प्रतिष्ठानं हे पिकया दिल।

बि.सं. २००७ सालय् प्रजातन्त्र वयेवं उबलय्या १८ म्ह प्रबुद्ध ब्यक्तित्व मुनाः २००७ साल फागुन २० गते चित्तधर 'हृदय' या छेँय् नेपालभाषा परिषद् नामं छगू संस्था स्वनाः थ्वया उद्देश्य नेपाल भाषाया भाषा, साहित्य व संस्कृतिया बिकास यायेगु, अध्ययन अन्वेषण यायेगु, थजागु ज्या सनाच्वंपि स्वदेशी बिदेशी विद्वानपिन्त सहयोग यायेगु, नेपाल भाषा साहित्य सरकारया पाखें बिद्यालय तथा बिश्वबिद्यालय् ब्वंकेबीगु व थुकिया लागी स्तरीय पाठयपुस्तक तयार यायेगु, बेला बखतय् सम्बन्धित विषयय् सभा, सम्मेलन, गोष्ठीया आयोजना यायेगु धकाः धया तःगु अनुसार वय्कःपिसं थःपिनिगु जीवनकालय् याये फक्व ज्या यानाः झाल।

वय्कःपिनिगु पुस्ता लिपा वःपिं दुजःतय्सं परिषद स्थापना जूगु ५० दँ या लसताय् भब्य रुपं लुँबुदिं हन। चित्रधर 'हृदय' या १०० दँ बुदिं नं वय्कःया आत्मकथा, वय्कः सम्बन्धी ग्रन्थ व नेपाल ऋतुपौया विशेषांक पिकयाः झझ धायेक न्यायेकल। कालिमाटीया स्वदुवाः चूलाःथाय् चित्रधर 'हृदय' या म्हछम्हं दुगु भ्वाता स्वन। भारतीय राजदूताबासया सहयोगं कविकेशरी चित्तधर 'हृदय' व बिदुषी मोतिलक्ष्मी उपासिकां नेपालभाषा परिषद्यात लःल्हाना थकादीगु छें जीर्णोद्वार जुल। थ्व हे छेँय् चित्तधर 'हृदय' स्मृति संग्रहालय स्थापना जुल गुकी वय्कःपिसं जीवनकालय् यानादीगु साहित्य सेवाया झलक पिज्वयाच्वंगु दु। गुगु थौंकन्हय् फेस बुकया चलन वःगुलिं बेलायत, जापान, अमेरिका आदि विदेशय् नं पुलुपालु खनेदुगु जुल।

नेपाल भाषा परिषद नेपाल भाषाया भाषा, साहित्य व

संस्कृति उत्थानया लागी प्रशंसनीय ज्या यानावःगु संस्था व थथे ज्या यानाः लोकं ह्वाःम्ह व्यक्तित्वयात दँय्दँसं चित्तधर सिरपाः लःल्हानाः सम्मान यानावयाच्वंगु दु। थथे हे नेपाल भाषा साहित्यया स्तर थकायेगु निम्ति व प्रचारप्रसार यायेगु निम्तिं थःत हे पानावयाच्वंम्ह स्वदेशी व विदेशी विद्वानपिन्त सम्मानया लागी 'भाषाथुवाः' उपाधिं छायेपिगु ज्या यानाव च्वंगु दु। हानं थथे हे ठाकुरलाल सिरपाः निबन्धकारपिन्त, केशबलाल बाखं सिरपाः बाखं च्वमिपिन्त, पूर्णहीरा सिरपाः प्रवन्धकार व भाषा सेवीपिन्त व मोतिलक्ष्मी सिरपाः नेपालभाषा साहित्यया सेवा यानावःपिन्त लःल्हायेगु ज्या निरन्तर जुयावयाच्वंगु दु।

आः थौंकन्ह्य् नेपाल भाषा साहित्यया बिविध बिधाय् प्रशंसनीय योगदान बियादीपिं कवि लेखकपिन्त सम्मान यायेकथं वय्कःपिन्ति थःत यःगु रचना ब्वंके बियाः व वय्कःपिनिगु रचनाया विषयय् अन्तरक्रिया नेपाल भाषा परिषदं इलय् ब्यलय् यानावयाच्वंगु दु।

नेपालय् दुगु राजदूताबासया महामहिम राजदूतपिन्त व अनया बिशिष्ट कर्मचारीपिन्त नेपाल भाषा परिषदया चित्तधर 'हृदय' स्मृति संग्रहालयय् ब्वना हयाः संग्रहालय अवलोकन याकेगु ज्या जुयाच्वंगु दु।

नेपालं पिने देश विदेशय् च्वंपिं नेपालीतसें नेपाल भाषा साहित्य व संस्कृति अभिवृद्धि यायेगु निम्तिं थःपिं च्वना थाय् खलः पुचः स्वनाः ज्या याना च्वंगु लयतायापूगु व च्वछायेबहःगु ज्या खः। थुजोगु खलः पुचःया दुजःत नेपालय् भ्काइबलय् नेपालभाषा परिषदय् भ्कायाः चित्तधर 'हृदय' स्मृति संग्रहालय व परिषदय्या गतिविधि स्वयाः हौसला बीगु, सहयोगु यायेगु यानाच्वना दीगु लय्ताया बिषय खः।

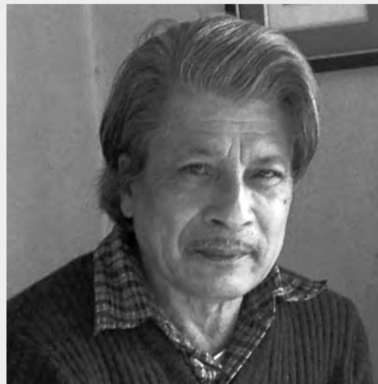
नेपालीत स्वदेश बिदेश न्ह्याथाय् च्वंसा नं उमिगु म्हय् च्वंगु ला हि नेपालयागु हे खः। नेपालयात लुमंका च्वनेगु जक मखु नेपालयागु फछिंफक्व सेवा यायेगु सकसिगुं कर्तब्य खः। मनू जुयाया चिं खः।

भाजु फणिन्द्ररत्न बज्राचार्य नेपाल भाषा परिषदया नायो पदय् च्वन च्वना दीगु दु। नेपाल सम्बत ११२३ स पिदंगु वय्कःया 'म्हसीका धलः' सफू तसकं लोकंह्वाःगु धलः सफू खः। थ्वय्कलं नेपाल भाषा, नेपाली व अंग्रेजी भाषं यक्व हे सफू च्वया दी धुंकूगु दु।

च्वज्याया च्वकिपा तःजिगु पौभाः

भ्री नेपाः देयया नेपाःमि नेवाःतय् थःथःगु धर्म संस्कृति कथं आपालं आपाः तजिलजिइ नखःचखः, भाकल, पर्व, गुथि आदि इत्यादि दु। गुगु भ्रीसं हना हे वयाच्वनागु दु। थथे ईकथं नखःचखःनिसें आगंपुजा आदि इत्यादि हनेत, न्यायेके च्वज्यापाखें दकलय् चीधंगु दृष्टिनिसें तःधंगुलिइ तःजिगु पौभाः खः। जिं च्वय् न्ह्व्वया थें च्वज्याय् विकाश जुया ववं गन तक थ्येन, छु छु जुल, गथे जुयाः लू मलूगु च्वज्या चिं चःकं च्वयाः लु लुइकूगु व अन्तय् लु लूगु च्वयाः लु च्वज्याय् (मूर्त कला) तक थ्येन। हानं च्वकिपा च्वच्वं छु गथे तकं च्वयाः गज्याः गज्याः थाय् तकं स्वना वन, गोप्य यानाः तया वन धइगु आदि आदिया खँ जुल।

आः जिं थ्व द्यः देबीपिनिगु च्वकिपायात छाय् पौभाः धाल, पौभाः धकाः नां छाय् छुत अले व गथे जुयाः पौभाः जुवन धइगु खँय् छत्वाःचा खँ कुले। दकलय् न्हापां थ्व च्वज्याय् बिस्कं पहःया च्वकिपाया पौभाःयात चिकिचा हाकलं कुलेगु खःसा धर्म संस्कृति वा संस्कारयात कःघानाः च्वज्यां च्वकिपा च्वयाः म्हसीके बीगु धयागु हे पौभाः धायेवं निगःयां निगः जक आखःग्वः दु। व खः छगः न्हापांगु आखः पौ अन ल्यू भाः जुल। थ्व निगः आखःया बिस्क अर्थ दु, महत्व नं दु।

प्रेममान पूं (चित्रकार)
नेपाः

पौभाः च्वइपिं दकलय् न्हापां न्हिकँ दयाः न्हिन्हि नित्यकर्म याइम्ह द्यःदेवीपिनिगु साधक जुइमाः। तपस्वी जुइमाः। एकचित्त यायेफुपिं जुइमाः। ध्यानया ज्ञान दुपिं जुइमाः। शिल स्वभाव बाँलानाः सकलसियानापं भ्यलय् पुने फुपिं जुइमाः। शरीरया छुं छगू जक नं अंग मदुपिं मज्यू। थथे धयागुया अर्थय् पञ्च चेतनां हिनपिं, मिखा मखपिं, न्हायपन मताःपि खँ ल्हाये मसःपिं, न्हायप्वाः तिउपिं वा ल्हाः मदुपिं खः।

बीगु धयागु हे पत्र, पत वा पाः थ्व स्वंगूया पौ जुल सा मेगु बाहाः, बही, बिहार व भत्ताकरण थ्व प्यथिइयाँ भाः जूवना, छक्वलं धायेबलय्य पौभाः जूवगु जुल।

च्वय् च्वयागु खँ पौभाः धाःगुया धापू जुलसा जिं गनं गुबले व जिमि पूर्वजपिनिपाखें नं न्येनातयागु थथे नं दु। पौया अर्थय् प्रति खः। थ्व नं छगू कथं छपाः वा पाः हे जुलसा, बाहाः, बही, व बिहार थ्व स्वगुलिया अर्थय् बहार खः। बहार धायेवं ब्वयेगु व क्यनेगु धइगु थू। आः थ्व प्रति व बहार निगू खँग्वःयात छक्वलं धायेबलय् प्रतिबहार जूवनी। थथे धयागु छु नं काचाक्क स्वयेमदइगु गुह्य गुंत्यपिं, आगया द्यः देबीपिन्त ततःधगु पुजाआजा यानाः ब्वयेगु धयागु हे प्रतिबहार यायेगु धाइगु खः थ्व हे प्रतिबहार स्येनाः पौभाः जूवन धइगु नं न्येना। आपाःसिया धापू नं दु।

पौभाःया खँय् च्वय् च्वयागु पुलांगु धापू जुलसा, हाकनं जिं थःगु हे कथं नुगलय् खँ ल्हाकागु थन प्वंकेत्येना। दकलय् न्हापां थ्व पौभाः खँग्वलय् निगः जक आखः खः। व खः पौ व भाः। थ्व निग आखः ग्वलय् न्हापागु पौ। थ्व पौयात आपालं आपाः खँग्वलय् छ्यले छिं। गथे पौ धयागु छगू पत्र खः, पाः न खः। मेगु कथं पौ भ्रीगु

दकलय् न्हापां पौ थथे धयागु पाः वा पत खः धकाः थुइकेमाः। आः भाःया अर्थय् जिं थूकथं धाये वा जिमि पूर्वजपिनिगु धापूकथं बाहाः, बही, बिहार व मेगु भत्ताकर खः। थन बाहाः धइगुया अर्थय् गन बौद्ध धर्मया ततःधंपिं तथागत जुया वने धुंकूपिं तपस्वीत व द्यः देबीपिं हे दइगु खः। आः मेगु भत्ताकर धयागु शब्दया अर्थय् भलादमि, ज्ञानी, गुणी धइगु थुइकेमा। थुकथं निगः आःखःग्वःया अर्थ थुइ धकाः निगः आखः ग्वलं छक्वलं न्ववायेबलय् पत पाःयात हे पौ धयाः बाहाः, बही, बिहार व भत्ताकरण थ्व स्वथीप्यथीया खँग्वः स्यनावनाः अःपुक म्हसीके बीत "भाः" जक धयावन। अले मेगु भासं धायेगु खःसा पौ भत्ताकरण जुइ। अन्त्यय् म्हसीके

बासया छत्र खः। द्यःदेबीया बास, देगः, थ्व देगलय् नं पौ दइगु खः। थुकथं पौया अर्थय् दकलय् न्हापां पौ, पत्र वा पाः जुइ। थ्व पाः, पौ, पत्र धयागु उगु पाः खः गुगु पाःलय् बिधि पूवकाः पुज्यानाः बिधि साधना यानाः बिधिपूर्वक थी थी द्यःदेबीपिनिगु च्वज्यां लू लुइकां (चित्र) जक मगानाः शास्त्र कथं वर्ण, ज्वँसा, मुद्रा, आशन आदिया पवित्रगु शुद्धया पौ खः, पाः खः। थुलि तःजिगु पाः, थुलि तःजिगु पौ गुगु पतिइ द्यःदेबीपिं जक मजुसे अभिन्त्रया गुह्य गुह्यपिं तक च्वयाः बिज्याका तइगु पाः खः। थ्व छु नं धातुया मूर्ति खयेमा वा लुँयागु हे छाय् मजुइमा थ्व फुकं स्वयाः तःजिगु च्वज्या (चित्रकला) या पौ खः। थ्व पौ गथे

छें धायेवं मनूया बास जुलसा देगः धायेव द्यःया बास देगःया पौ कथं जकं जूवंगु मखुला ? धइगु नुगलय् खँ ल्हाः । हानं गथे भ्री छें दनेबलय् दकलय् न्हापां जग पुज्यानाः जग स्वना छें दनाः क्वचायेकांलि बिधि पूवंका पलिं चिइगु पौ पुजा यायेगु धाये थें याये थे थ्व नं पौभाः च्वयेन्ह्यः माकापः दयेकूसानिसें उन (रंग) व ज्याभः तक स्वनाः पुज्यानालि क्वचायेकाः दकलय् लिपा दृष्टि कंकाः, पलिस्था कथं शुद्ध यानाः लुँ तयातगुयात पौभाः धाइगु जूगुलि गनं थ्व पौ धयागुया अर्थय् थ्व च्वज्या हे देगः कथं कयाः दुने बसपोलपिसं बास यानाबिज्याःगुलिं गनं थ्व देगःया पौ कथं जकं पौ जूवंगु मखुला ? धइगु न न्ह्यसः दना वः । पक्का नं थुकथं हे पौ जूवगु खःला धइगु नुगलय् खँ लू । थुलि पौभाःया न्हापागु आखःग्व पौया खँ जुल । मेगु लिपागु आखः भाः खः । थ्व भाः न गथे पौयात थीथी अर्थय् छ्यले ज्यूगु खः अथे हे थ्व भाः नं खँग्वलय् छ्यलेवं थी थी अर्थय् वः । भाः धायेवं मू अर्थात छुं बस्तुया थुलि उलि धायेगु भाः जुइ भाः धायेव मेगु अर्थय् जः नं जुइ । न्हापा न्हापा सुर्द्यःया जःयात निभाः नं धाः । थौकन्हय् निभाः हे धायेगु चलन दु । मेगु खँग्वल जःयात प्रभा नं धायेगु याः । गथेकि द्यःदेबी छ्यं ल्यूनेया जःचाःयात छया प्रभा धाइ । म्हया लिउने दइगु ख्यँय् बालूगुयात म्हप्रभा धाइगु खः । चा फपुलाः सुर्द्यः लुयाः जः वयेवं थ्व ईयात् सुथ धाइसा प्रभात नं धाः । थुकथं थ्व भाः छगः आखः ग्वःयात थी थी अर्थ छ्यलाः पौनान ल्वाका स्वयेबलय् दकलय् न्हापां भाःया अर्थय् मू (मूल्य) खः आः थ्व गथे पौ खँग्वलय् मू लितँसा तयाः धायेबलय् पौ मू खँग्वः जूवनिगु खः । थथे हे मूया पलेसा भाः लितसा तयाः पौभाः धाःगु खःला ? हानं गुगु पौ द्यःदेबीपिनिगु लक्षण परिपूर्णगू किपाया मू हे मदुगु अमूल्यगु पौ जुयाः हे थुलि वंगु उलि वंगु धकाः भाः मतसे निगलं आखः ल्वाकाः पौभाःजक धयाथकूगु जक खःला ? थथे धयागुया अर्थय् द्यःदेबीपिनिगु च्वकिपा दुगु पौ जुयाः व हे पौया जःयात पौजः, मधासें जःया पलेसां भाः तयाः पौभाः जूवंगु जक मखुला ? अथवा द्यःदेबीपिं धयागु हे तेजस्वी भाःपाः सुर्द्यः समानं जुयाः न्ह्याबलें सुथया पहर थे स्वयेवं हे आनन्द जुइगु इयात प्रभात धाइगु खः । थथे धयागु चा फपुला ख्युंगु फुनाः मन हे याउँसेच्वंक जःत्वयावइगु प्रभात धायेगु थें हे प्रभा जूगुलिं प्रभाया भाः जक तया पौभाः जूवंगु जकं मखुला धइगु अने तनेया खँ न नुगलय् दासि वः । तर न्ह्यागु हे जुइमा पौ पौ हे खः । व पौ अमूल्यगु पौ खः । व पौ द्यःदेबीपिनि देगःया पौ न खः । न पौ ज्वःलागु मेगु मदइगु पौ ख । थुकथं हे भाः आःग्वलय् दुगु कथंया थ्व भाः मखु, गुगुया मूल्य मदु । व भाः निभाः खँग्वःया भाः हे जुयेमा । व भाः प्रभाया हे भाः जुइमाः । व भाः प्रभातया

हे भाः छाय् मजुइमाः । थ्व निगः आखलं नापं तया धायेबलय् ला पौभाः हे खः । उकिं पौभाः हे जुइ । म्हिग नं पौभाः, थौ नं पौभाः कन्ह्य् न पौभाः हे जुयाच्वनी, हिली मखु ।

पौभाः च्वयेत माःगु नियम व विधि

दकलय् न्हापां थ्व पौभाः च्वज्या यायेत जातं पुं जुइमाः । थथे धयागु अर्थय् पुं, पुं जात जक मखु, थुपिं पुण्यकार नं खः । पुण्यकार खँग्वः स्येनाः लिपा पुंजक जूवंगु खः लुमके बहःजू स्व. पण्डित रत्नकाजि बज्राचार्य भ्रीगु तजिललिइ नखः चखःतनिसे भाकल, पर्व, गुथि, व बुसाँनिसे सीधुंकाः तकयात माःगु च्वज्याया हलज्वलत फुकफुकं पुंया ल्हातं हे पूवनिगु खः । हान थी थी द्यःदेबीपिनिगु देगलय् जक लिकुना मच्वसे दँय्दसं व भिनिदँ भिनिदँय् द्यःदेबीपिंत लँपुलिं छायेगु (रगादिवासन) यायेगु तक नं थ्वहे पुंया ल्हातं पुवनीगु खः । थुलि जक मजुसे छु न पुं या ल्हातं च्वयातःगु छुं नं च्वकिपाय् न्यास तया च्वनेम्वाः, तप्यंक पलिस्था याःसां ज्यू, पुजा याःसां ज्यू । थ्व हे हुनिं छु नं ततःधपिं द्यःदेबीपिंत लँपुलिं छाइबलय् न्हापां पुंया ल्हाःनिं पुज्याइगु खः । थ्व प्रथा थौ तकं ल्यनाच्वंगु दनी ।

थ्व परापूर्वकालया खँ खः । जिं थ्व न्हापा न्हापा जुयावंगु जक ब्वयागु खः । पुं जुइमाः धयागु मदु, थौकन्हय् जातपातया ह्यूपाः वयेधुंकल । जातपातया खँय् च्यूताः मतये धुंकल । नियमय् जक च्वने फयेकेमाः च्वनेफुम्ह जूसा न्ह्याम्ह ज्यू लुमंके बहःजू न्हापा न्हापा थथे धयागु थौंया स्वीदँस्वीन्यादँ ति न्ह्यः तकं यें

बिज्यासः द्यः (आकास जोगिणी, बिजेश्वरी) लँपुलिं छायेगु ज्या यँ देय्या तःब्ज त्वाःया पुंतयसं याना वयाच्वंगुलिइ थौं व ज्याय् नांदम्ह भाजु सिद्धिमुनि शाक्यं यानाबिज्याःगु खः । धात्थें हे धायेगु खःसा वसपोलया लजगाः मखु । थ्व हे हुनिं जातपात व लजगाःया खँ मंत । थ्व कर्म खः, धर्म खः, सेवा खः अले थ्व फुकसियां मंकाःगु ज्या खः । थथे धयागु जन्म जक जातं वइमखु कर्म हे जक जातं वइगु खः । बुइसातं सुया नं कपालय् जात च्वयाहःगु दइमखु । खँ उलि जक खः पौभाः च्वयेत ध्यान माः, ज्ञान माः, छुं छुं धर्मशास्त्रया अध्ययन दुम्ह जुइमाः, तपस्वी जुइमाः आदि आदि । मेगु खँ धात्थे हे मु मू आगँया, अभिन्त्रया धाये वा गुह्य द्यःदेबीपिनिगु पौभाः च्वयेत तसकं थाकु, साधारण थें मखु ।

पौभाः च्वइपिं दकलय् न्हापां न्हिकं दयाः न्हिन्हि नित्यकर्म याइम्ह द्यःदेबीपिनिगु साधक जुइमाः । तपस्वी जुइमाः । एकचित्त यायेफुपिं जुइमाः । ध्यानया ज्ञान दुपिं जुइमाः । शिल स्वभाव बाँलानाः सकलसियानापं भ्यलय् पुने फुपिं जुइमाः । शरीरया छुं छगू जक नं अंग मदुपिं मज्यू । थथे धयागुया अर्थय् पंच चेतनां हिनपिं, मिखा मखंपिं, न्हाय्पनं मताःपि खँ ल्हाये मसःपिं, न्हाय्प्वाः तिउपि वा ल्हाः मदुपिं खः । थथे जुइवं थज्याःपिंत न्हिकं नं बिइ मखु । नसा त्वँसाय् अमाय्गु मनइम्ह (मुसु, छ्वाः गोलभ्यरा इत्यादि) जुयेमाः ।

अन्तय् धर्मशास्त्रय् बिश्वास तइम्ह, शास्त्र कथं नियम पालना याये तकं फुम्हं थ्व हे पुंया ल्हातं क्वचायेका वयाच्वंगु थौंतक दनी । पुंया ल्हातय् मंजुश्री, विश्वकर्मा बास लानाच्वंगुलि थुपिं ल्हातुति फुकं दुम्ह, नुगः क्वातुम्ह, धैर्य दुम्ह, आदि आदिपि खः । थुलि च्वय् च्वयागु सकतां लक्षण ताःलाःम्ह जुइवं न्हिकं बिइ, मन्त्र बिइ, देखा न कायेदइ । अनं तिनि पौभाः च्वइ । थ्व परापूर्वया खँ जुल थौकन्हय् उलि पायुछि मजुइफु । थथे खया नं नियम धयागु नियम हे जुया जुयाच्वनी । नियमय् मच्वनेवं नियमं नि छगः लिकायेवं यम जक जुयाः अर्थ अनर्थ जुइ । न्ह्याथेसां नियमय् च्वनेगु भ्कीगु धर्म खः, कर्म खः, संस्कृति खः, संस्कार खः, भ्कीगु परम्परा नं थ्व हे खः ।

पौभाः च्वज्या थूसांनिसें क्वचायेके तकं

दकलय् न्हापां गुम्ह द्यःदेबीया पौभाः च्वयेगु खः, व खँ निं क्वःछिइमाः । थुकथं क्वःछिबलय् अभिन्त्रया गुह्य गुह्य द्यःदेबीपिं त्वःताः साधारण कथं जक च्वयेगु जूसा ज्ञानया नितिं ध्यान याना च्वनेम्वाः । कापः, ज्याभः व रंग स्वनाः पुज्याना च्वनेम्वाः । न्हापा द्यःदेबीपिंथाय् यानाः ल्वं दुगुलि वा न्यास याना तयागुलिइतुं सायाः ज्या याःसां ज्यू । अभिन्त्रया गुह्य गुह्यपिं हारां हांरापिं द्यःदेबीपिं च्वयेत आपाल आपाः बिधि पूवकेमाःगु थथे जुल ।

न्हापां गुम्ह द्यःदेबीपिं पौभालय् बिज्याकेगु खः, व द्यःदेबीया शास्त्र नि अध्ययन यायेमाः, थथे अध्ययनया भ्वलय् उम्ह द्यःदेबीया शास्त्र फछि फतले छकू कोथाय् याकःचा च्वनाः सुनानं मतायेक ब्वनेमाः । मन्त्रया आख ग्वःयात अर्थ छ्यानाः उम्ह द्यःदेबीया छु मुद्रा छु आशन खः वा छु नृत्य मुद्राय् खः उकथं हे थःम्ह न याये सयेकाः सिइकाः जक ज्या न्ह्याकेगु जूइ । थुलि जक मजुसे याकःचाम्ह द्यः वा देबी जूसा याकःचा च्वनाः मखु निम्ह दुगु जूसा थथे धयागुया अर्थय् शक्ति सहित जूसा उकथं हे पा कयाः (थन पाः धयागुया अर्थय् मिसा खः । मिसायात हे शक्ति धाइगु खः ।) निम्हं ध्यानय् च्वनाः मुग्ध जुयाः थःथम्हं थःयाके द्यःदेबी दुब्यूवःगु भाःपिया ध्यानय् च्वनेमाः । ध्यान क्वचायेकाः ज्या थी छन्हु न्ह्यः नीसी यानाः छछाः जक नयेगु याइ । वया कन्हय् कुन्हु सुथन्हापां ख्वाः म्ह नीसी यानाः छछा जक नयेगु याइ । वया कन्हय् कुन्हु सुथन्हापां ख्वाः सिलाः नीलः कयाः समय् समेत पुजा तयाः आगं कोथाय् मू आगं द्यःया क्वसनिसें छसिइकथं थथे स्वनी । दकलय् न्हापा श्री गणेशाय नमः कथं सुकुन्दानिसें धौपतिइ, अन्ति, लापाः द्यःने दुगु खाय्कुलिं, वापि व मोहनि, पुसा माकचा (कवंया रूप मोहनी फयेत) भ्कवःलाक तयाः स्वनाः पुज्यायेमाः) थथे स्वनाः पुज्यायेबलय् गुम्ह द्यःदेबीया किपा च्वयेगु खः वसपोलपिनिगु उगु हे मन्त्र ब्वनाः साधना याना वसपोलपिं बिज्याकेगु भावना थथे वाः चाः ल्हाइ । "जि छलपोलया किपा शुद्धगु छुं भ्याः मजूगु माकापतय् स्वनागु ज्याभलं थियाः लु लुइकाः वर्णसहित छायेपी त्येना । कृपा तया बिज्याये माल ।" धकाः ज्वजलपिसें बिन्तिभाव यानाः हानं थथे धाइगु खः । "छपिंत जिं छु कथं नः स्यंकेमखु । छपिंत छु नं भावं मिइमखु, असत्य यायेमखु, अधर्मी जुइमखु । थथे न गनं मचायेक दं वन धाःसा द्वविद्वं क्षमा ।" थुकथं 'सत्य सत्य सत्य' धकाः स्वक्वः तक वाः चाः ल्हाइ । थुलि वाः चा ल्हाना पुजा क्वचायेकाः पुजाया सिन्हः तिनाः स्वाँ कयाः मोहनि सिन्हः तक तिनाः समय् चिपं थियाः ल्हाःचाया स्वनागु ब्याक्क क्वकायेगु ज्या जुइ । स्वाँ व स्वनागु क्वकायेधुंकाः दकलय् न्हापां अन हे च्वना गुम्ह द्यःदेबीया पुजा यानागु खः, उम्ह हे द्यःदेबीया मूल मन्त्रया आखःग्वःत व थी थी अंगया आखःग्वःत माकापतय् च्वं क्वय्, जव खवय् च्वइ । थ्व आः वर्ण कथं उ छय्ली, ह्याउँम्हसा ह्याउँगु हे मखुसा फुकसित हाकुगु उन च्वइगु खः वथें माकापतय् मन्त्र च्वयाः गकाःवया द्यने खने मदयेक माथं (अस्तर) उनं तुं त्वपुना छ्वइगु खः । थथे यायेगुयात पौभाः च्वयेगु क्वमचाःतले अमय्गु नयेमज्यू । बाय् हिलेमज्यू । द्यःनिभाः बिकाः नं च्वयेमज्यू । थ्व ब्याक्क, द्यःस्वयाः वनीगु खः गुम्ह द्यः दत्तले च्वये मज्यूपिं नं दु । द्यःबिकाः तिनी च्वयेमाः धयागु नं दु । स्वाहानं थहाँ क्वहाँ

जुइबलय् ई फायेमज्यू । च्वइम्हसित हाचां गायेमज्यू । हाकनं गुम्ह गुम्ह द्यःदेबीपिं च्वयेबलय् निमत्यपू तक छपाः लासाय् च्वने मज्यू धइगु नं दु ।

थुलि नियमय् च्वनाः च्वयाः फुक्क फुक्क ज्या क्वचायेकु क्वचायकु वसा मुमू द्यःदेबीया मिखाया नानिचाय् हाकुगुलि ग्वः च्वयाः निगलं मिखाया दथुइ निफुति तुयुक ल्यंकातय् थ्व निफुति दकलय् लिपा फुक ज्या क्वचाये धुंकाः दृष्टिदान भाःपाः वहःया खोलाय् न्हापा स्वनाबलय् मोहनि फयागु हाकुगु हाकलय् कवय् तयाः दयेकाः क्वँय्या (बुस) पलेसां लुँचु वहःचु धकाः क्वलाछिति हाःगु वहःया नतूचाय् छखे बज्र च्वकाय् लुँगुलि दुगुलिं खोलाय् थुनाः मिखाया नानिचिया तुयूगु फुतिइ जायेकेमाः दृष्टि कंकेमा । थथे दृष्टि कंकेबलय् द्यःदेबीया मिखालिसे थःगु मिखा चुलाइ कथं च्वनेमज्यू । चूलायेव खुला हे म्वाइमखु, सिइयः धयागु धापू नं दु । थथे दृष्टि कंकेबलय् "ताः हालेगु" धकाः वसपोलपिन्त प्रार्थना यानाः "श्री श्री श्री वसपोल प्रभुया जि नेपाल देसय् कान्तिपुर नगरय् भीमसेनस्थान । निवासय् पृथ्वीमानस्य भायाँ चन्द्रमायास्य प्रथम पुत्र भाजु प्रेममान चित्रकार सःसःथें किपा च्वयागु जुल । आः थ्व किपास छलपोलपिंत दृष्टि नं कंकागु जुल । छलपोलयागु सुदृष्टि स्वयाः जगत् संसारया उद्वार याना बिज्याहुँ । थ्व जिगु अहोभाग्य जुल । द्व बिद्वं क्षमा" धकाः भागि यानाः क्षमा फ्वनेमाः ।

अन्तय् दृष्टि दान यानाः वसपोलपिन्त जीव तयेधुकाः वसपोलपिनि सदां थ्व हे पाः पौलय् बासया कामनाया निति गुलि नं शुद्ध अशुद्ध जूवंगु खः व फुक्क नास जुइमा धइगु तातुनाः पलिस्था यायेगु कथं लुँ, वहःतयेगु ज्या जुइ । लुँ वहः तयेबलय् ज्याभः छयनय् थिइका मन मनं थथे च्वनेमा ।

"शुभ मुहुर्त शुभ लक्षणे प्रशन्न मुद्रायाम लक्षण प्रमाणिते
प्रर्थम् शिरसम् चन्द्र सौर्यम् प्रज्वलिते स्वर्नादि यादेनम्
बायू इते जलस् बिशुद्ध बिशुद्धे इति इते स्वआहा !!"

थुलि ब्वनालि लुँ तयेगु ज्यां दकलय् न्हापां सिन्हः दुम्ह जूसा सिन्हलुनिसे लुँ हे तयेमाः । मदुम्ह जूसा थथे धयागु कपालय् मिखा बाहेक मेगु सिन्ह मदुम्ह जूसा मतूया च्वकानिसे जक तयाः क्वकाकां क्वचायेकाः सिधयके माः । थुलिं लुँ वहः तये सिधयेव थ्व पौभातय् दुपिं द्यः देबीपिं फुकस्या जीव दयाः बास यानाः साक्षात् द्यःजुल धइगु भाःपियाः थःगु श्रद्धा भावं पूजाआजा यानाः जप यायेमाः । जप याये क्वचायेव भागियानाः मन मनं थौनिसें छलपोलया किपा सः सः थे च्वज्या यानाः क्वचाःगु जुल । जि जिगु

द्यःदेबीया बास, देगः, थ्व देगलय् नं पौ दइगु खः । थुकथं पौया अर्थय् दकलय् न्हापां पौ, पत्र वा पाः जुइ । थ्व पाः, पौ, पत्र धयागु उगु पाः खः गुगु पाःलय् विधि पूवकः पुज्यानाः विधि साधना याना विधिपूर्वक थी थी द्यःदेवीपिनिगु च्वज्यां लु लुइकां (चित्र) जक मगाना शास्त्र कथं वर्ण, ज्वँसा, मुद्रा, आसन आदिया पवित्रगु शुद्धया पौ खः, पाः खः ।

जिवं फत्तले नियमय् च्वनाः बाचा ल्हानागु जिं पूवंकागु जुल । थौनिसें जितः त्वःता बिज्याहुँ धकाः प्रार्थना यानाः किसलि भागि यानाः मध्वाइथाय् तयाः कन्हय्कुन्हु सुथन्हापां खुसिइ चुयेकेमा ।

च्वय् च्वयागु दक्व ज्या क्वचाये धुकाः थःत हे धकाः च्वयागु जूसा गन तयेगु खः अन हे तयाः पुजा यायेमाः । अथे मखुसे मेपिनिगु जूसा क्वचाल धइगु सुचं छ्वयाः सुनां च्वके ब्यूगु खः, वयापाखे हे समय सहति पुजाज्वलं छ्वया हयेमा । किपाच्वमिया ल्हातं पुजा याकाः दां दक्षिणा छायाः अनंतु च्वनाः चिपं थिइमाः । चिपं थिइधुंकाः ल्हाः चायाः स्वां क्वकयाकथं पौभाः नापं भागि यानाः बाचा ल्हाकाः ल ल्हाइ । व बाचा ल्हाइगु थथे खः । जि प्रेममान पुनं छलपोलया मन्त्र कथं साधन यानाः सःसःथे च्वयाः जीव तयाः दृष्टि तकं कंकाः थ्वहे पौभालय् बास याकागु जुल । आः छलपोलया ध्यान ज्ञान मस्यूम्ह जूसा थुम्ह थ्व नगरय् थ्व कोषं जन्म जूम्ह जजमानया धर्मचित्त उत्पति जुयाः छलफलया सेवां यायेगु मनसुवां छपिं प्रशन्न जुयाबिज्याहुँ । अन्य थ्व जजमान छुं कथं छलपोलयात मखुगु अमायेगु याइमखु । थ्व जिगु नं बाचा जुल । जजमानं न बाचा ल्हाये धुंकुगुलि छलपोलयात जजमान सु खः वया नां कयाः लः ल्हानागु जुल । "द्वबिद्व क्षमा" धकाः भागि यानाः लःल्हाइ ।

पौभाःया खँय् थुलि जिं स्यूगु व थूगु व परापूर्व कालंनिसे जुया वयाच्वंगु व जुयावंगु च्वयागु जुल । जिं फक्व न्येनातयागु व स्वयातयागु च्वयागु जक खः । थथेसां नं गनं गनं मचायेक द्ववंगु दुसां द्वबिद्व क्षमा ।

प्रेममान पूं (चित्रकार) नेपाःया तसकं नांजाम्ह परम्परागत चित्रकार जक मखु वय्कः साहित्यकार नं ख । वय्कःयात बि.सं. २०५१ स इन्द्र राज्य लक्ष्मी प्रज्ञा पुरस्कार पाखें हना दीगु दु !

सिलु तीर्थ (गोसाइँकुण्ड)या लू व न्येनातयागु बाखं

शशिकला मानन्धर
नेपाः

श्रावण महिना, दशहराया मेलाय् सिलु तीर्थय् वनेत यें, (काठमाण्डौ) निसें बसय् दनावःपिं नं यक्व दु । छबथां मनूत क्वबियाः त्रिशुलीपाखे ब्वाँय् वनाच्वंगु बसय् छगू अंश जि नं जुयाबिल ।

झमझम वा वयाच्वन । चुलुसेच्वंगु व चिब्यागु लं जिमिगु बस थः हे सूरय् ब्वाँय् वना च्वन । बसया झ्यालं पिने स्वयेबलय् म्ह सिरिङ वं, स्वथाय् प्यथाय्ला मिखा तिसिना ।

न्हिनय् चार बजे ती रसुवा जिल्लाया चीधंगु शहर त्रिशुली पुलाः जिपिं धुन्चे धइगु थासय् थ्येन । प्यखेरं पहाड जक खने दु, धुन्चे धइगु थाय् हे पहाडय् खनी । बसं कुहांवनाः छथाय् झासुलना । जितः सिलु वनेत ब्वनायंकूम्ह पासा ओमकुमारी श्रेष्ठ धुन्चेया जनस्वास्थ्य कार्यालयया कर्मचारी, नर्स । वयागु क्वाटरय् वनेत पाँच मिनेट ति पाः गयाबलय् वं बेसुरं सासः ल्हात । ब्याग छगः ज्वनाः उलि पाः गःबलय् स्वांस्वां फुफुं मिंक सासः ल्हाइम्ह पासां सिलुया पाः गथे यानाः गइगु जुइ ? पासा खनाः जितः पीर जुल । वयागु क्वाटरय् थ्यंबलय् झन छम्ह मेम्ह नर्सं वयात सिलु वनेमज्यू, फइमखु धकाः धया ब्यूबलय् जितः फसात जुल । बिचाः याना, आःजि सुनाप सिलुइ वनेगु ? याकःचा वनेगु खँ मन्त अले सिलु मवँसे लिहांवने नं मंमंत । नेपालभाषाया दकलय् न्हापांगु संकिपा (फिल्म) सिलु स्वसां निसें जितः सिलु वने हथाय् जुयाच्वंगु । सिलुया यइपुगु लू संकिपाय् झलक्क खनाबलय् हे गुलि न्ह्यइपुगु । सिलु तीर्थ वनेगु धकाः धुन्चेय् तक वये धुन । आः न्ह्याथेयानांसां वनेमाली धकाः जिं क्वःछिना । अजिंगरया नसा दैबं चूलाकाबी धइथें सन्ध्याइलय् जितः सिलु वनेत पासा चूलात । ओमकुमारीया लिक्क कोथाय् च्वनीम्ह नर्स पासाया थःथितिपिं छथ्वः भरतपुरं थ्यंकः वल । पासां म्हसीका बिल । सिलु वनेगु तःधंगु इच्छा जूगुलिं जि व नकितिनि म्हस्यूपिं, छगू कथं अपरिचित पुचःनाप जूसां सिलु वनेत तयार जुया । पासा ओमकुमारी जिपिं नापं वयेमफइगु जूगुलिं तसकं म्हाइपुल ।

कन्हय् सुथय् जिमिगु यात्रा सुरु जुल । न निभाः न वा, द्यः यचुसे च्वंगुलिं जिमित पाः गयेत अःपुल । पुचलय् निम्ह ल्यासेपिं मिस्त, बुरा बुरि व मनूत जूसां सकसिया छगू हे लक्ष जुयाबिल सिलु तीर्थ । लँय् वँवं सिल बुरिया ब्लडप्रेशर अप्वः जुइयः खनी । बाज्यःवंम्ह मिजंनं व बुरियात बिचाः यायां पाः गयेकल । यात्रुतय्गु हूलय् मेपिं बुराबुरितय्गु ल्याः नं म्हो मजू । गुम्हं ल्हाः ज्वंकाः वनाच्वंपिं गुम्हं लुकुं छिकाः ।

चन्दनबारिइ थ्यंबलय् पुचःया बुरि म्हं मफुत । व बँय् थचक्क फ्येतुल । न्हाचःनिसें छगू न्ह्यसः न्यनेथें न्यनेथें जुयाच्वंगु, स्वात्त हे न्येना बिया आमै थ्व उमेरय् नं थनया पाः गयेगु दुख छाय् यानादियागु ? ल्यासेबलय् छाय् झाया मदियागु ? ल्यासेबलय् हे झायेमाःगु छि । जिगु खँ न्येनाः बुरि मुसुंहु न्हिल । बुरि अथे न्ह्यूबलय् तःपु वा हायेधुंकूगु वयागु वाधी छ्यातां खनेदत । व बुरिं न्हिलाः धाल - खला खः, ल्यासेबलय् हे थन वयेगु रहर दुगु । छुयाये नानी, व इलय् गृहस्थी चलेयायां फुर्सद मन्त । वये मलात । वये वये धाधां पचहत्तर वर्षया जन्मन्हिं नं सिधल । व बुरिया खँ न्येनाः जिपिं सकलें हर्रर न्हिला । खँयाखँय् सिल, बाज्यःवंपिं काय् व भौ अले ल्यासेत निम्ह छय्पिं खनी ।

आमै बुरियात छम्ह मनुखं क्वबित अले जिपिं हानं न्यासिवनाः चोलाङपाटी धइगु थासय् बाय् च्वना । धुन्चें गुघौ न्यासिवयेधुन खनी । कन्हय् कुन्हु न्हापनं दनाः हानं पाः गया । आः धाःसा भेसेंलूगु पाःचा गयेमाल । कथिं चुयाः वनां नं थाकुल । थाय्थासय् फ्येतुनाः जिमिसं पाः गया च्वना । लिफः छकः स्वयांला म्हिगः म्हं मफुम्ह आमै बुरियात चन्दनबारिं निसें क्वब्यूम्ह मनू, व हे सिन्की शेर्पा लुकु छिनातल । व शेर्पा निभारि सिँ क्वबियातःम्ह याकयात नं नापं ब्वना हयाच्वन । तुकुतुकुं वयाच्वंम्ह याक स्वस्वं न्ह्यइपुका । हानं कथिं चुचुं पाः गया ।

तजाःगु थाय् लौरि बिनायक थ्यंबलय् लाङताङ हिमालं जितः तय्जू याःवल । सतिक खनेदुगु व लाङताङ हिमालया सौन्दर्य

रसपान यायां याउँक छभ्रमः भ्रमसुलना । ब्यागं लाभा निभे लिकयाः नया । लाभा नलकि तजाःथाय् छुं जुइमखु हँ । थीथी स्वाँ ह्वयाच्वंगु पहाडय् थ्यंबलय् छम्हस्यां धाल - थ्व स्वाँ थ्वयेमते, नतुनेमते, मुर्छा जुइ । ग्यानाः व स्वाँ अय्क नं मथिया, तसबीर छपाः जक कया । सिलु तीर्थ लाङताङ हिमालया मुलय् दु । नेपाःया थीथी हिमाली निकुन्ज मध्ये बिश्वय् बय्बय् जूगु राष्ट्रिय लाङताङ निकुन्ज दुने लाःगु थ्व थासय् तामाङ संस्कृति नं स्वयेदु । उकिइ सिलु तीर्थया सुन्दरताप्रति संबेदना दासिवल । पवित्र त्रिशुली खुसिया उद्गमस्थल सिलु तीर्थ, प्रकृति सन्दरताया छगू न्हूगु परिभाषा ! समुद्र सतहं १५ हजार फीट ति तजाःथाय् थपक्क च्वना च्वन सिलु तीर्थ । चाकःछिं हाकुनःगु पहाड, दथुइलाक्क यइपुगु कुण्ड (पुखू) । छगः खोलाचाय् बछि लः जायाच्वंगु थें च्वं । हानं तप्यंक खना, हाकुनःगु पहाडं स्वधाः भ्वाला (त्रिशुल धारा) नापनापं क्वय् हायाच्वंगु मेगु यइपुगु लू । स्वस्वं जितः न्हापा न्येना तयागु बाखं छपु लुमनावल ।

सत्ययुगय् महाद्यः व पार्वती अन तपस्या याइगु थाय् जुयाच्वन । छगू इलय् द्यःत व दानवत दथुइ युद्ध जूबलय् समुद्र मन्थन जुयाः कालकूट विष पिहांवल । पृथ्वीया सकल मनूतयत बचय् यायेत महाद्यवं व विष थम्हं त्वनाबिल ।

सत्ययुगय् महाद्यः व पार्वती अन तपस्या याइगु थाय् जुयाच्वन । छगू इलय् द्यःत व दानवत दथुइ युद्ध जूबलय् समुद्र मन्थन जुयाः कालकूट विष पिहांवल । पृथ्वीया सकल मनूतयत बचय् यायेत महाद्यवं व विष थम्हं त्वनाबिल । बिष त्वनाः वाथावाथा कंम्ह महाद्यवं थःके दुगु त्रिशुल धर्म पर्वत नांया व पहाडय् वांछवल । त्रिशुलं स्वप्वाः गनाः अनं स्वधाः लः हाल । वहे लः मुनाः तःधंगु पुखू (कुण्ड) या उत्पति जुल सिलु । अले बिषया स्याःचाः लंकेत महाद्यः व पुखुली दुने दुहां वन धइगु धापू नं न्येने दु । किम्वदन्ती कथं त्रिशुलं सुयाः पिहांवःगु स्वधाः लःयात त्रिशुल गंगा धकाः नं धायेगु याः व हे लः मुनाः उत्पति जूगु सिलु हे त्रिशुली खुसिया मुहान नं जुयाबिल ।

सिलु तीर्थ ६०० मिटर ताःहाकः, ब्या ३७० मिटर, अले १८.३ मिटर ति तजाः धाःगु न्येना । थ्व पुखू (कुण्ड) या जःखः मेमेगु यक्व कुण्डत दु खनी गथेकी सूर्यकुण्ड, सरस्वतीकुण्ड, चन्द्रकुण्ड, धर्मकुण्ड, भैरबकुण्ड, गणेशकुण्ड आदि ।

कन्हय्कुन्हु सुथय् । तछलाथ्व दशमि अथे धइगु दशहरा । द्यः ख्यूंसे च्वंबले हे पुचःया सकल सिलु तीर्थय् म्वः ल्हूवन । द्यः पुज्यायेगु सामान नं ज्वनावन । जि मवना, छाय्कि थुलिमछि थाकुक मुकं १४ घन्टा पाः गयाः वये धुन । थथे हथासं ख्युंबलय् वनाः सिलु तीर्थया सौन्दर्य गय् स्वये खनी ? जितःला निभाःया जलय् सिलु तीर्थया सौन्दर्य स्वयेगु इच्छा जुयाच्वन । म्हिगः निभाः त्वहे मत्वः । लिपतय् वा नं वल । चिकुयाः होटेलया कोथाय् च्वंच्वनेमाल । भ्यालं जक सिलु तीर्थ स्वया च्वनेमाल ।

द्यः तुइकाः तिनि जि सिलु तीर्थ लिक्क वना । न्ह्यायेदु थाय् तक मिखां थियाः स्वया । ख्वाउँसेच्वंगु यचुगु लः चिग्वःगु लोटां तुयाः छयनय् व म्हय् लुना । ओहोसा लःया स्पर्श आनन्दया अनुभूति जुल । वँचुनःगु लखय् नइँक्याः छगः वान्छवया । अनं पुखू सिथय् दुगु देगलय् वनाः महाद्यः पुज्याना । हूल मजूगुलिं याउँक महाद्यः दर्शन याना । गुँलाथ्व पुन्हिकुन्हु थ्व कुण्डय् तेतीसकोटी देबतात मुनीगुलिं व दिनय् थन वइपिं यक्व दयाः हूल जुइयः धाःगु न्येना ।

सूर्द्यः लुल । निभाःया जलं सिलु तीर्थया वँचुनःगु लः तलतल थिल । गुलिजक न्ह्यइपुगु लु, आहा .... ! मनतय्क सिलु तीर्थया चाकःछिं चाःहिला । सिलु तीर्थया हाकः ब्या व जाः या अनुमान पाय्छि जुइमाः धकाः मनमनं मनन याना । स्वधाः भ्वाला दुथाय् वना । तजाःथाय् लाःगु व थासं क्वय् सिलु तीर्थय् स्वया । कालकुट बिष त्वनाः कुण्डय् च्वंच्वंम्ह महाद्यः खनेदइला धकाः क्वथीक स्वया, अहँ जिं महाद्यः खंके मफुत । भचा उज्यां वनाः कुण्ड छगू नं स्वया अले जःखःया तःपाः तसबीर कयाः जि होटेलय् लिहां वना । पुचः पासापिं लिहां वनेत तयार जुयाच्वन । इमिसं जितः पिया च्वंगु खनी । ताउतक चाःहिला वल धकाः ल्यासेत निम्ह जि खनाः तम्वल । निभाःया जलय् सिलु तीर्थया सौन्दर्य स्वयेम्वाःपिं इपिं खनाः जि अजूचाल । इमिगु उद्देश्य व चाहना धइगु ख्युंबलय् जूसां भ्रलक्क सिलु तीर्थ स्वयेगु म्वः ल्हुइगु व महाद्यः पुज्यायेगु

बस् । जिगु उद्देश्य व चाहना इमिगु सिबें यक्व पात । म्हमस्यूपिं पुचःनाप छथाय् बाय्च्वनाः थन थ्यंक वये धुन आः हानं इपिं नाप लिहां वनेमानि धइगु लुमनाः जिं इमित लिसः मबिया ।

बरु छन्हु च्वनाः जःखःया थीथी कुण्ड मध्ये सूर्यकुण्ड छगूसां स्वयेनु धकाः इनाप याना । पुचःया बुरा छम्ह मानय् जुल तर मेपिं सुं नं मानय् मजू । निम्ह मिस्त ल्यासे सां खँ व पहचहलं बुरि जुइधुंकूपिं । इमिसं प्राकृतिक सौन्दर्य धइगु स्वये मसः खनी । जि स्वयेसःम्ह, स्वयेमाःम्ह । इपिं सिबें जि यक्व पाः खनी । बुरियात क्वबीम्ह मिजं थ्यंकः मवयाः जिपिं होटेल पिने छगू बेञ्चय् फ्येतुना । ७६ दँ दुम्ह बुरां जिं धयाथें छन्हु च्वनाः सूर्यकुण्ड स्वयेगु मन दुसां काय् भौ व छय्पिं मानय् मजुल छुयाये, लिपा वयेफइमखुत धकाः थःगु नुगः खँ तीजक जितः कन । जिं हाकनं छकः वया काय् भौयात इनाप याना, इपिं मानय् मजूबलय् जिं जिद्दि याना मच्वना । जिं थें बिचाः याःम्ह बुरा न्यासि वनेगुलि नं तसकं बल्लाः खनी, गनं हे थाकुमजू वयात ।

बुरियात लुकुंछीत सिन्कि शेर्पा थ्यंकः वल । बुरां प्वः छप्वः क्वबियाः कथिं चुल । निम्ह ल्यासेत ततःपलाखं वने धुंकल । काय् भौपिंसं नं पलाः च्वयेकल । लिहांवनेत हथाय्चाःपिंत स्वस्वं जिं नं बुलुहुँ पलाः च्वयेका । अय्नं जिं खनेदुथाय् तक सिलु तीर्थया सौन्दर्य छकःपतिं लिफः स्वस्वं वनाच्वना । उकिं जि भचा इपिं सिबें लिपा लात । लँय् छथाय् यइपुगु भ्वाला बाःवयाच्वन । व भ्वाला स्वयाथाय् नापलाःम्ह बिदेशी छम्ह मिसां जितः कन, तिब्बतनिसें बाःवयाच्वंगु भोटेकोसी खुसिइ सिलुया पुखू जायाः क्वय् बाःवनाच्वंगु खुसि गुकीयात घट्टेखोला धाइ, व निगू खुसि मिलेजुयाः त्रिशुली खुसि जुयाः बाःवनी । बिदेशीपाखें छगू न्हूगु खँ सीकेदयाः जि लय्ताया । न्हाचःतले त्रिशुली खुसिया मुहान सिलु तीर्थ खः धकाः जक स्यूगु ।

लौरि बिनायक थ्येन । छथाय् फ्येतुनाः न्ह्यःनेसं छर्लङ्ग खनेदुगु लाङताङ हिमाल लुधंक स्वया, तसबीर नं कया । अले कथिं चुचुं भेसेंलूगु पहाडं बुलुहुँ कुहां वना । थाय्थासय् दुगु जंगलय् तकुस्वाँ ह्वयाच्वंथाय् च्वनाः तसबीर कया । जडिबुटिया भण्डार जुइमाः थ्व जंगल धकाः मनमनं धाधां गनं हे बाय् मच्वँसे बहनी तक धुन्चेय् थ्यंकेगु तातुनाः पलाः च्वयेका ।

मय्जु शशिकला मानन्धर छम्ह बाखं च्वमि, नियात्रा च्वमि, छधाः प्याखँ च्वमि, जिमि बाज्यां मुलय् तयाः कनातःगु बाखंया च्वमि जक मखुसे नेपाल भाषाया न्हापांम्ह मिसा उपन्यासकार नं खः । वय्कःया आतक खुगू उपन्यास पिदने धुंकूगु दु । लिसें मेगु न्हूगु उपन्यास प्रकाशनया भ्वलय् लाना च्वंगु दु ।

मंगल प्रसाद स्यस्यः
नेपाः

छ्वयागु नुगलय् दुने सुलाच्वंगु ल्याय्म्ह सू

हनुमान ध्वाकाया जगन्नाथ देगःया तोनासिइ कियातःगु यौनिक क्रियाकलाप न्हापासा मनूत स्वये मछाला च्वनि, आ ला अन ल्याय्म्ह ल्यासेतय्गु लाइभ शो हे न्ह्याबलें धया थें स्वयेछु । उकिं मनूतसें काठमाडौंलय् लभपार्कया कल्पना यानाच्वंगु ज्वी । थुगु ल्याखं थौंयागु ई स्वयाः यक्को न्ह्यो हे थः थुगु थें जितः ताः । जितः थ बुरा जूगु ई टिभिर्स यानाः हानं ल्याय्म्ह जुइ मास्ति वइ ।

ईयात बर्तमानया रूपय् कायेबलय् ईयागु महत्व न्ह्याबलें तःधं । तर ई न्ह्याबलें न्ह्याना हे च्वनि, बर्तमानयागु ई स्वस्वं हे भूत जुया बी । थुकथं भविष्ययागु ई नं बर्तमान जुयाः भूत कालय् परिणत जुया वनि । ईया थ्व चक्रया दुने भीगु संसार न्ह्यानाच्वंगु दु, अने तनेगु न्ह्यैपुगु म्हाइपुगु घटनात थ्व ईया दुने जुयाच्वनि । जि ल्याय्म्हचा बलय् च्वखँ च्वयाः साहित्य सम्मेलन च्वखँ प्रतियोगिताय् निकः स्वकः न्हाप जुयाः हानं दथ्थु दथ्थुई दिनाः हानं च्वच्वं थौं जि झण्डै झण्डै ७० दँ दइन । थःगु दँ लुमंके बलय् २००० साल जेष्ठ शुक्ल पक्ष त्रयोदशि खुन्हु बूम्ह जि, थःत हे पत्याः याये थाकु । मनूतय् बुरा धायेके मयो, बुरा ज्वी नं मयो । अय्नं ईलं न्ह्याम्हसितं बुरा नं यानाबिइ, बुरी नं यानाबिइ । जिं थःत बुरा धायेके मयोसां जि ल्याय्म्ह ला ख हे मखु । जि ज्वलिंज्वपिं पासापिं जि स्वयाः बुरा खने दुपिं नं दु । अलय् थःत नं बुरा हे जुल ज्वी नि धकाः मतिइ वइगु । थः ल्याय्म्हबलय्यापिं ल्यासेचात नं फुक्क धैथें सौन्दर्य र शारीरिक रूपं जिं बुरी हे जूगु खना च्वना । छैंयागु व्यवहारं नं थःत बुरा हे याना हया च्वन । मचात नं ततःधिकः जुयाः बाज्यः बाज्यः वंगु उमेरय् थ्यने धुंकल । छय्चा छम्ह नं तःधिक जुइ धुंकल । यक्कोस्यां थःत सम्बोधन याइगु तरिका नं बुराया रूपं हे याना हइगु जुयाच्वन । जिमि जहान मिथिला ६१ दँ दुबलय् जि लिसे स्वीछदँ तक ह्वनाः क्यान्सर ल्वचं यानाः जितः मयो मयो त्वता वन, वं त्वतावंगु नं ७ दँ दये धुंकल । थुकथं ईलं मनूया जीवनय् न्ह्यैपुगु म्हाइपुगु प्रवाह बिया च्वनि । जिमि जहान मदुबलय् जिं थ्व संसारय् अन्धकार बाहेक छुं हे मखना । जि अन्धकारयागु फिसलय् याकः सिमा थें जुल । जिं पासा मदयेक थःगु जीवन न्ह्याके फैमखुगु क्वछिनाः जिं हानं ब्याहा यायेगु क्वछिना । थःथिति यक्कोसिया विरोध दयेक नं जिं हानं ब्याहा याना । जिगु व्यक्तिगत जीवनय् हस्तक्षेप यायेगु सुयां अधिकार मदु, थ्व निर्णय यानाः जिं थःगु जीवन माथं वंकेत जिं हानं इहिपा याना । जीवनयात सकारात्मक कथं कायेगु खःसा सुनं मिसा मिजंया जीवनया दथ्थुइ थथे थः जीवन पासा तनावन धाःसा वं हानं याइगु इहिपायात सहर्ष स्वीकार याये फयेकेमाः । जितः थः पासा सम्भे जुयाः सकारात्मक बिचाः याःपिं फुक्क पासापिसं जिं हानं ब्याहा याःगुलिं लय्तागु जिं खनाच्वनागु दु । थौं जि जिगु रूपय् दुगु जिं हानं ब्याहा यानागुलिं हे जक खः । हानं ब्याहा मयागुसा थ्व अनुभूति च्वयेत सायद जितः सम्भव ज्वीमखुगु ज्वी । मनूतय्त ल्याय्म्हबलय् कलाःयागु महत्व, शारीरिक रूपं उप्पो माःसा भावनात्मक रूपं बुरा जुइका तसकं आवश्यक खनेदु । शारीरिक रूपं अशक्त जूसां भावनात्मक रूपं तसकं सक्रिय जुयाः कलाः व भाःतं तिबः बियाच्वनी । बुरा बुरीया मतिना धैगु हे भावनात्मक जुयाः तसकं क्वातुया च्वनी । थुकथं जि न्हापायाम्ह कलाःलिसेयागु स्वापूया न्ह्यैपुगु नोस्तालजिक वा पारिवारिक सम्बन्ध व न्हूम्ह कलाःलिसेया स्वापूया निगू डुंगाय् छिं मछिंया संघर्षमय जीवनय् थौं जिं थःगु जीवन न्ह्याका च्वना ।

जि नोस्तालजिक जुजुं हानं थःगु न्हापा मचाबलय् व ल्याय्म्ह इलय् लिहां वने मास्ति वइ । जि न्हापा मचाबलय् थःगु बुसँखा मखानिबलय् सरबत थुनाः शान्ति निकुञ्ज स्कूलय् प्राइमरी लेभलया क्लासय् ब्वँ वनेगु पुलांगु ई लुमना वइ । व स्कूल उबलय् हनुमान ढोकाया महाद्यो पार्वती देगःया लिउने प्याफलय् धाःसां ज्यू, मरुइ धाःसां ज्यू । उबलय् जि मचा तिनिबलय् शिव पार्वतीया देगः क्वय् फल्चाय् च्वनाः मचा बुद्धिं अजुचायाः द्यो फल्चाय् च्वनाः ताउत लथ्थे जुयाः स्वया च्वनेगु आ नं लुमं । धात्थेंयापिं मिसा मिजं घयेपुना भ्यालं क्वस्वया च्वं थें ताइ जितः । स्वया च्वनेगु न्ह्यैपुसे च्वं, ई वंगु हे मचाः लथ्थ जुयाः स्वया च्वने । व सिं कियातःगु मूर्ति मछाः

मजुसे जितः हे स्वया च्वं थें ताइ। जिं थःत तंकाः व मूर्ति स्वया च्वने, व मूर्ति फितिक्क हे मसंसे जितः स्वया च्वनि। जितः व मूर्ति स्वस्वं आनन्द वइ च्वनी। जि भचा तःधिक ज्वी धुंकाः व मूर्तियात स्वयेगु मिखा पाई। व मूर्ति धात्थेंयापिं मनू धकाः पत्या जुइमखु, तर उकि छगू अपूर्वगु आकर्षणं जितः न्ह्याबलें सालाच्वनि। जिं चाइ महाद्योया ल्हा ला पार्वतीया देपागु दुरूप्वलय् तयातःगु जुयाच्वन। व मूर्तिया आकर्षण जितः अभ्र उप्वया वइ। उथाय् दुम्ह महाद्यो नं तस्कं येच्चाम्ह थें ताइ जितः। पार्वतीं नं थःगु देपा दुरुइ महाद्योयात ल्हा तयेके बिया माक्को आनन्द कयाच्वं थें ताइ जितः। निम्हं मस्त जुयाः आनन्दं क्वय् वःपिं मनूत भ्यालय् च्वनाः स्वयाच्वंगु दु। मछाः पहया छुं आभास अन खने मदु। व महाद्यो पार्वती देगः क्वय् थ्येन कि आ नं जिगु मिखा मचायक व भ्यालय् वने धुंकि, स्वयेबलय् आनन्द वः। जितः मचां निसे यःगु व मूर्तिप्रतिया आकर्षण आः बुरा ज्वीका भ्रन रहस्यमय जुयाः स्वयेगुलि उति हे आनन्द वया च्वनी। जितः व मूर्ति दयेकूम्ह कलाकार, दयेकेगु उजं ब्यूम्ह (जुजु हे मखा जुइ) वइगु कल्पनायात तारिफ याये मास्ति वइ। उबलय् मूर्ति निर्माण याःम्ह कलाकार व कलाया कल्पनाकारयात भ्रीसँ तारीफ मयासें मगाः।

अथे हे वसन्तपुरय् गुत जाःगु दरबारय् च्वंगु सिंयागु छगू मूर्ति नं जितः न्ह्याबलें उलि हे आकर्षण बियाच्वनि। व मूर्तिइ छम्ह मिसां स्वच्छन्द जुयाः थःगु गुप्ताँगयात बाँलाक ब्वया च्वनि। तुति निपां चकंकाः ज्याछिं कथं वं थःत ब्वयाः थःगु यौनाँगयात चक्कंका क्येना च्वनि। व मूर्तियात तापाकं स्वयाः मूर्तिया क्वस्सं च्वनाः स्वयेबलय् आनन्दया अनुभूति जू। गुत जाःगु दरबारया वैभवता यात व मूर्तिं तसकं आकर्षण यानाच्वंगु दु। व मूर्ति चिधं तर दरबारयागु तिसा थें जुयाच्वंगु दु, न्हाय्पनय् च्वंगु थीगु हेरा थें। हनुमान ध्वाकाया जगन्नाथ देगःया तोनासिइ कियातःगु यौनिक क्रियाकलाप न्हापासा मनूत स्वये मछाला च्वनि, आ ला अन ल्याय्म्ह ल्यासेतय्गु लाइभ शो हे न्ह्याबलें धया थें स्वयेदु। उकिं मनूतसें काठमाडौंलय् लभपार्कया कल्पना यानाच्वंगु ज्वी। थुगु ल्याखं थौंयागु ई स्वयाः यक्को न्ह्यो हे थः बूगु थें जितः ताः। जितः थः बुरा जूगु ई रिभर्स यानाः हानं ल्याय्म्ह जुइ मास्ति वइ।

यौनिक क्रियाया लाइभ रूपं जिं उमा-महेश्वरया मूर्तिइ नं लुइका च्वने। व मूर्तिइ उमा-महेश्वर निम्ह नांगापिं थें च्वं, अभ्र बडी मेन्टेन यानातःपिं मोडेलत थें च्वं, बैलेट डान्सया प्याखँ ल्हुयाच्वंपिं त्यपूत थें च्वं। उकिइ नं पार्वतीया म्ह सलक्क च्वं, महाद्यवं कम्मरय् ल्हाः तयाः मज्जां घयेपुनाच्वंगु दु। थुकिइ नं मूर्तिकारयागु कल्पनायात तारिफ मयासें मगाः। मूर्ति स्वस्वं मगाः न्ह्याक्को स्वःसां लुमदँ। व उमा-महेश्वरया मूर्ति आइस डान्सया मिसा मिजं बाजंया धूनय् प्याखँ ल्हुयाच्वंपिं स्वयाः छुं कम मजू। महाद्यवं पार्वतीयात मुलय् तया मज्जां घयेपुना च्वंगु दु। छुं अश्लिलता व मूर्तिइ सु नं दर्शकं मलुइकू। कला धैगु अजागु जुइमाः, कला नाप नापं कलाकार नं अमर जुइगु कला। अजागु उमा महेश्वरया मूर्ति भ्रीसं यँ, यल, ख्वपय् तःथाय् खना च्वनागु दु, द्यो भापा अन्याना च्वनागु दु। जितः थजागु कलां न्ह्याबलें मन क्वसायेका च्वनि। थ्व जिगु नुगलय् शुसुप्त कथं ब्वलनाच्वंगु ल्याय्म्ह सू खः, सायद जि मसीतले थजागु ल्याय्म्ह सू जिगु नुगलं तनी मखु। थ्व जिगु नुगलय् जक मखु छिगु नुगलय् नं सुलाच्वंगु भावना खः, जिं सत प्रतिसत ठोकुवा याना धायेफु। थ्व भावना सायद मिसापिंके नं दयेमाः इमिगु च्वसाय् नं थजागु खँ लुइकागु दु। मिसातय् थःत बाँलाकेगु कुतः नं सेक्सयागु भावनां यानां हे खः। विपरित लिङ्गयागु आकर्षणं याना हे मनूतय्के अनेक श्रृंगारं छायेपिगु भावना ब्वलना च्वनी।

आः थन सेक्सया हे खँ ल्हाये। सेक्स सुइत म्वाः छम्ह चिकिचाधिकम्ह की निसें फुक्क प्राणि जीव जन्तु मनूत फुक्कसित माः। सेक्स सास्वत सत्य खः वंश परम्पराया सूत्रधार। थ्व संसारं सेक्स छगू लिकया ब्यूसा संसार तक्क दिइ, न्ह्याइ मखु। सेक्सय् मनूत स्वयाः उप्पो प्राकृतिक जुयाः सिजनल रूपं जक दाम्पत्य जीवनय् भ्रंगः पंछि व जनावरत जुयाच्वंगु खनेदु। सेक्सयात अप्राकृतिक रूपं छ्यलाच्वंपिं मनूत जक खः। उकिइ सेक्सया पाखें पिहां वइगु अप्राकृतिक ल्वय्त नं मनुखं हे भोगे याये मालाच्वन। मनूया नुगः संयमित याये तसकं थाकु। ऐन कानूनं चीका च्वंसां मनुखं व नियमयात त्वाथलेत वं लिफ स्वइमखु। भ्री आजुपिसं भ्रीत नियमय् तयेत हे थजागु कलातय्गु उजागर यानाच्वंगु खः। तर भ्रीसं प्रकृतियात बिकृति यायेत अनेक उपायत यानाच्वना। हरेक क्षेत्रय् मिसातय्त म्हितेगु बसाया रूपय् स्वयाच्वना। थौं दाम्पत्य जीवनय् कुलि मच्युंसे हे लिभिंग टुगेडरया संस्कार नं ब्वलनाच्वन। सेम सेक्सया इहिपायात नं दाम्पत्य जीवनया रूपय् कयाच्वंपिं नं दु। थजागु प्राकृतिक संरचनायात स्यंकाः बिकृतिया रूप बियाः मनूतय्गु बुद्धिं अखः ज्यात यक्को यानाच्वंगु दु। मनू सचेतम्ह प्राणि खः, तर वया नुगलय् बिकृतिया भावनात यक्को दु।

थुकथं, सेक्सया प्रकृति। बिकृतिया खँ ल्हाल्हां जितः छगू घटना थन धाये मास्ति वल। छगू स्कूलय् निम्ह मचात म्हितु म्हितुं अथें ल्वाल्वां ल्वापु जुल। छम्ह मचायात घाः छकुचा जुयाः हि पिहांवयाः ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वल। अले मिस छम्हस्यां

व ख्वयाच्वंम्ह मचायात बुया काल । बुया कायेवं हे व मचा ख्वयेगु तक्क दित, छगू कथं अप्राकृतिक रूपं । अले छम्ह मनुखं अजुचायाः न्येन – "अघि त्यत्रो डराएर रोएको अहिले किन चुप लागेको बाबु ?" मचां अबोध पहलं लिसः बिल – "मिसको ठूलो ठूलो बुबु देखेर मलाई रुनै आएन ।" – थ्व लिसः व मचाया नुगलय् दुगु सेक्स ईन्सटिंक्टया भाव खः । उकिं सेक्सया भावना ला मनूतय्के मचांनिसें हे ब्वलनिगु जुयाच्वन । गुगु ईन्सटिंक्ट जिं न्हाच धयाथें मसीतले हे तनीमखु । अथे हे यक्को मचातसें मांया दुरु त्वनिबलय् थ:गु ल्हातं मांया दुरुइ वालावाला सनाच्वनिगु नं जिं खना च्वनागु दु, थ्व नं मचातय्गु सेक्स ईन्सटिक्ट हे खः ।

अथे हे मनूतय्गु सेक्स व प्रेमया भावना थः सिइ धुंकाः नं ल्यंका तयेगु इच्छा जुइगु जुयाच्वन । थुकिया नमूना भ्हीसं ताजमहलयात कायेफु । जुजु शाहजाहाँनं थः जहान मुमताज मदये धुंका ताजमहल दयेकल थः कलाया लुमन्तिइ । काय् नं कोठा छकुतिइ कुंका च्वंम्ह शाहजाहाँ नं थः कुनातःगु कोथां हे व ताजमहलयात स्वयाच्वन । व सिइधुंका वइगु चिहान नं ताजमहलय्सं मुमताजयागु चिहान नापं दयेका बिल । वइगु इच्छा ला तुयूगु ताजमहल हे ज्वःगु मेगु हाकुगु मार्बलयागु ताजमहलनं नापं दयेका, उकि थःगु चिहान तयेगु बिचाः । हाकुगु ताजमहल दयेका थःगु चिहान तयेगु वइगु इच्छा वं पुवंके मफुत तर वइगु चिहान नं मुमताजयागु चिहान नापं तुं तयाबिल । थुकथं मनूतय्के सेक्सया भावना मचांनिसें बुरातकं जक मखु ज्यूसा सिइधुंका तक नं ल्यंका तये मास्ति वःगु जुयाच्वन ।

तँसा

थुकथं मनूयाके सेक्सया भावना तसकं व्याप्त । सेक्स मनूया जीवनया आन्तरिक खँ जुयाः नं मेम्ह मनूलिसे सम्बन्ध जुइगु मिसा मिजं मचा ल्याय्म्ह सकसितं माःगु भाव जुयाच्वन । मनू बुरा जुयाः नं बुरा जुइ मास्ति मवइगु थुकिं हे जुयाच्वन । जि बुरा जूसां जिगु नुगः ला ल्याय्म्ह हे तिनि । छितः नं थथे हे मतिइ वयाच्वन ज्वी, मखुला ?

भाजु मंगल प्रसाद स्यस्यः नेपाल भाषाया साहित्य ख्यलय् तसकं नांजाःम्ह निबन्धकार खः ।
वय्कःया न्हापांगु निबन्ध सफू 'जिगु दायरी छपु पौ' नेपाल सम्बत १०८८ स पिदंगु दु ।

नेपाल सम्बत ११३५ या लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त

Happy New Year Nepal Sambat 1135

Himalayan Restaurant

8265 Golf Road,
Niles, IL 60714

3747 Grand Ave,
Gurnee, IL 60031

वाःचाः

राकेश महर्जन
नेपाः

थौं सुन्तलीया मांम्ह थम्हेस्यां हे च्या बियाच्वन । नवनि हे मवासे । सहानभूति तये थें यानाः जिमिसं न्ह्यसः छुना - “सुन्तली लुल ला ?”

छुं लिसः मवः । वया म्हुतुइ पाकलं सू थें । मां-अबु निम्हं थःथःगु ज्याय् ब्यस्त । सुनसान पहः वःगु लकसय् च्या त्वनाः जिपिं लिहां वया ।

कन्हय् कुन्हु पसलय् दुहां वनेत पलाः हे मन्ह्यात ।

पसलय् मवनेगु क्रम छवाःतक हे न्ह्यात ।

छवाः लिपा पसलय् दुहां वना । न्हापालिपा सिबें मनूत तसकं म्हो जक खना । च्या त्वं वइपिं भीड नं सुन्तली तंगु दुःखय् बिचाः हायेका च्वन ला ?

जिमित खनेवं सुन्तलीया मांम्हं च्या हयाबिल । छम्ह पासां प्याच्च न्ह्यसः छुना हे बिल - “सुन्तली लु हे मलुत खः ?”

“आः भाःत ज्वनाः बिस्युं वंम्ह कुलंगारयात मालाः लुइ ला ?” - सुन्तलीया अबुम्ह जंगे जुल, “गुलि याकनं भाःत माःम्ह खः व नकचरीयात... जिमिगु न्हाय् ध्यना वंम्ह व ३४७८१२”

थः हे म्ह्याय्यात मांदिक्क म्हुतु वानाच्वन । सखे थः म्ह्याय् याकनं ल्यासे जूगु संसारं वाःचाःसां थःपिंसं वाःमचाःगु तं जक पित ब्वयाच्वंगु खः ला वं ? जिपिं अजू चाल ।

थ्व दिं धुंकाः छवाःतक जि यें नं पिने वनेमाःगुलिं मर्निङ वाक् वने मखन ।

छवाःलिपा मर्निङ वाक् धुंकाः पसलय् वना - पसलय् न्हापा थें हे म्वः म्वः मनूत च्या त्वं वयाच्वंगु खनेदु ।

मनय् लसताया स्वां ह्वल - ओहो ! सुन्तली लिहां जक वल ला ?

दुहां वना - छम्ह नच्चाम्ह, सुन्तली थें ज्वःम्ह मिसामचां च्या बी हल । बांलाक स्वया, व ला सुन्तली मखु । ख हे मखु ।

सीदत - सुन्तलीया मांअबुं गामं थः किजाया म्ह्याय्यात यँय् तयाः ब्वंकेत व ज्या स्यनेत हःगु जुयाच्वन ।

सुन्तली तन हँ । सुथंनिसें थ्व खँया बय्बय् ।

- सुनाप वन ? न्ह्यसः सकसिया म्हुतुइ ।

- छम्ह ल्याय्म्हनाप आपाः हेमचेम दुगु खना - आपास्यां धयाहल ।

- सुन्तली तंसांनिसें व ल्याय्म्ह नं खनेमदु - आपाःसिया छप्वाः म्हुतु ।

- मां-अबुपिं पुलिसथाय् वंपिं खः कि मखु - मेगु न्ह्यसः ।

- गनं मीत जक यंकल ला, ह्ययेकाः जक यंकल ला - शंकालुतय् न्ह्यसः ।

- गनं फइ । कम जक चलाखम्ह ला व सुन्तली - शंकालुतय्त लिसः ।

- पोखराय् जक वन ला ?

- धरानपाखे जक लुइ ला ?

फुक्कसिया थःथःगु बिचाः, थःथःगु न्ह्यसः, थःथःगु लिसः अले थःथःगु शंका ।

सुन्तली - धात्थेंया नां सन्तुमाया तामाङ । दँ १४-१५ । ज्या - थः मांअबुया च्यापसलय् ज्या याइम्ह । न्हिनय् सरकारी स्कुलय् ९ तगिमय् आखः ब्वनाच्वंम्ह । हिसिचादुम्ह सुन्तली ।

थ्व घटनां वया मांअबुया ख्वाः खिउँ । निन्हु तक च्या पसः मचाः ।

जिपिं मर्निङ वाक् धुनेवं सुन्तलीया च्या पसलय् मुनीपिं । च्या बीत सुन्तली हे वइगु । च्यालिसें उगुंथुगुं गफ जुयाच्वनी । सुथबःछि जिमिगु हुनिं सुन्तलीया लिमलाः ।

बहनी नं जिपिं गुबलें गाबलें मुनेमालीबलय् सुन्तलीया च्या पसलय् मुनेगु । उबलय् धाःसा अन ल्याय्म्ह ल्यासेतय् ल्याः अप्वः खनेदइगु ।

सखे उपिं हे सुं ल्याय्म्हं जक सुन्तलीयात ब्वाकल ला ?

सुन्तली उलि याकनं पय्नं वनी धकाः जिमि बिचाः हे मवं । धायेत ला मनूतय्त उमेरंसिबें ज्याखं परिपक्व यानाबी धाइ । थ्व खँ सुन्तलीयात पाय्छि जुइक ल्वः । मचा इलंनिसें मांअबुं चायेकूगु च्या पसलय् च्या ब्यूववं आपाः हे मनूतय् संगत यायेलंकल वं । पसलय् वइपिं ल्यासेतय् संगतं वं नं थःगु ख्वालय् क्रिम-पाउडर बुले सयेकल । मिखाय् अजः उले सयेकल । लिपस्टिक नं तये सयेकल । थुकिं नं जुइफु, म्हधिकः नं ह्वासा ह्वासा बढे जुयावं थें च्वं । म्हया ला नं याकनं जाया वः थें च्वं । १४-१५ दँ तिनि दुम्ह धाये मल्वःम्ह सुन्तली ।

घटनाया निन्हुलिपा च्या पसः चाल । जिन्दगी खः, न्ह्याथे जूसां न्ह्याके हे माः - वया मां-अबुं वाःचायेकल जुइ । धाः थें मजुइगु, मजू थें जुयाबीगु जिन्दगी - फगत बिसंगत जिन्दगी ।

भाजु राकेश महर्जन नेपाल भाषा साहित्य स्यलय् उदियमान बाखं च्वमि खः । वय्कया बाखं थीथी पत्र-पत्रिकाय् ब्वने दु ।

The Grove of Lumbini Through Hridaya's Eyes

Subarna Man Tuladhar
Nepal

Giving a flavour of one's own culture to everything one does is what we, in common parlance, understand by the incorporation of culture (enculturation). There is an undercurrent of the incorporation of Newar culture (enculturation) almost everywhere into the epic poem 'Sugat Saurabha' by Chittadhar Hridaya. In this epic poem, the poet has given a flavour of his own Newar culture to every aspect of the prince Siddhartha who later on became the Buddha.

Chittadhar Hridaya is recognised today as one of the greatest literary figures of modern Nepal Bhasa literature and the pre-eminent Newar poet of the twentieth century. He has given his whole attention to writing and participating in the vigorous intellectual cause he was committed to. Underlying all of his works were his intellectual activities or commitments towards reviving the Newar culture. During the last years of the Rana regime in Nepal, he defied the Rana Prime Ministers' prohibition against Nepal Bhasa publication. While in jail for this during 1941 – 1947, he wrote the great poetic masterpiece *Sugata Saurabha* in Nepal Bhasa.

Nepal Bhasa was something Chittadhar Hridaya could not give up. He kept writing in it until his death in 1982. Newars are the native people of the Valley of Kathmandu in Nepal. They are divided into many castes but they are united by a common language. The common language is the Nepal Bhasa. They are united by a core culture. The core culture is the Newar culture. There were many indications of the decline of the Newar culture over his life time: Many temples were nearly in ruins and old customs were on the decline; with Nepali as the national language, Newars were abandoning their mother tongue. It was precisely for these very reasons that in all of his literary works there is an under-current of his commitments to reviving the Newar culture.

One chief reason why he composed the epic poem *Sugata Saurabha* is that he wanted to keep alive for all the time to come the multifarious aspects of the Newars' life and their arts, cultures and civilization. According to him if we succeed in retaining at least a copy of its publication, Newar culture will never pass out of existence; it will neither sink into oblivion nor vanish from sight.

Although Chittadhar Hridaya was primarily eminent as a poet, he had to his credit dozens of books on different categories of literary form e.g. poetry, drama, story, essay, travelogue that give the readers a fair view of the manners and customs, thoughts and feelings, hopes and fears, agony and ecstasy of the Newars of Nepal. They all in fact reflect the Newars' social environment and profound love for their rich cultural heritage which were the dominant themes of much of his works.

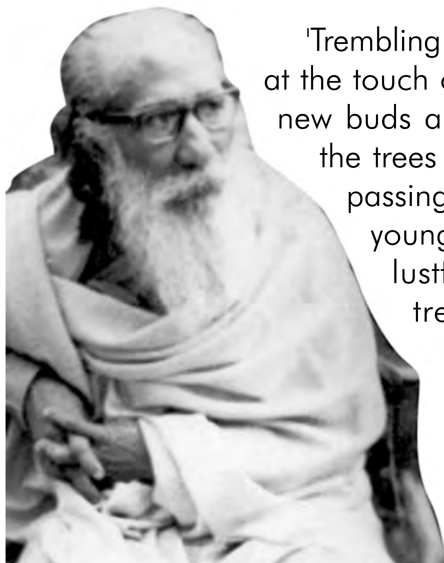
It hardly needs mentioning that the epic poem *Sugata Saurabha* almost everywhere illustrates the Newars' traditional practices. For instance, even in the 'Lumbini' canto of the *Sugata Saurabha* anyone can recognize the poet's images of Newar ladies who move back and forth between their natal homes and husbands' homes throughout their lives when one reads'

'A flock of swallows flew together in the autumn sky like wedded daughters returning to their parents' home'

The canto ' Lumbini' primarily presents scenic splendours of the grove of Lumbini where Siddhartha was born about 2,550 years ago. The mellow light of the sun, the merry notes of the sweet birds and the dramatic sights of flora and fauna conjure up to the readers' mind the magnificent natural scenery and landscape of the verdant grove of Lumbini.

The canto abounds in the use of wonderful onomatopoeia, carefully chosen epithets, illustrations, images, metaphors and similes drawn from the homely and everyday life to which Newars are familiar. The poet's mastery shines in personifying nature in every suggestive style. The poet's description displays the signs of his rich imaginative sensibility. He beautifully blends fancy with fact in the coinage of words. The grove becomes a living personification of lovely Newar ladies when the poet portrays it in a forceful language thus:

'The great raiment of the sky above seemed to encompass it on all sides, while down below, the verdant grove adorned with creepers was like a young lotus-eyed farm girl. Youthful, smiling with her hair bedecked in flowers she displayed her tender nature.'

'Trembling like a young girl at the touch of her lover, the new buds and blossoms of the trees rustled with the passing breezes. Like a young girl laden with lustful desires, the trees bent down heavy with fruits.'

'In one place the cuckoos cooed, in another, birds chirped 'chilichili'. In the flowering grove, the multi-coloured butterflies flitted. The blackbees humming the lush grove also pleased the ear as the buzzing of the drunk bees stirred the heart.'

'A monkey troupe jumped from branch to branch - personified restlessness in material form. In one place, the female monkeys scurried as their young ones clung tight. In another, other monkeys swung about on creeper vines.'

'As the wind then blew noisily through the freshly - sprouted bamboo grove, their stalks all swayed in welcome.'

The clear cool waters flowing in the crystal stream sounded beautiful to make a song pleasing to its sweetheart. The willows along its bank seemed to bend down as if to kiss it, but retreated a bit chastened by the gentle breeze.'

'The force of the breeze could be read in the pipal leaves rustling like a beauty's basil-leaf shaped earrings.'

'The sparrows twittered after eating the mustard seeds in the field. The chattering song of crickets also echoed through the reed grove. The trees bearing milk-filled coconuts looked like statuesque sweethearts with firm love-filled breasts.'

'The grove abloom with peach blossoms, seemed like one clad in a colourful silken sari. The mango trees laden with new blossoms seemed wrapped up as if in a soft shawl.'

'See the climbing vines courting and holding each other in tight embrace! This the palm espied craning its head high. See how the jasmine smiled showing its teeth to cordially welcome and greet its visitor, spring!

'The spring, lover of all nature, gave the grove its adornment of exotic flowers, with its green costumes sprouting and shoots sprawling in all directions. See how embellished nature looked with all the spring flower ornaments that seemed studded with jewels, the colourful bees and butterflies.'

'The gurgling water of the stream tinkled like ankle ornaments due to the same natural rhythms.'

The canto 'Lumbini' contains many references which touch upon important facts in the popular Newar tradition: The grove was decked with such artificial things as flags and festoons of different hues fastened to bamboo poles; five-colour cotton balls were festooned; water jars filled with scented water were placed; banana stalks stood erect embellished with strands of white puffed-rice garlands; strings of Balachi seeds fluttered briskly in the air.

The richness of the incorporation of Newar culture into *Sugata Saurabha* referred above makes *Sugata Saurabha* more than a literary work. It has risen to the level of art by its real poetic depiction of the grove of Lumbini enlivened by the poet's love for his own culture.

I would like to conclude by saying that in the *Sugata Saurabha*, the description given of Gautama Buddha makes him out to be a Newar and it has been criticized from some quarter on this very ground. In this regard all that Chittadhar Hridaya had said in defence boiled down to this: The Lord Buddha only acquired the title of the Buddha after he had attained enlightenment. In the cantos that follow 'The Enlightenment' the description of the Buddha has not departed from the authorised Buddhist texts in the slightest degree. To describe the Buddha inaccurately would certainly be wrong. But it is quite another thing to make the same comment about Siddhartha before he had become the Buddha.

Mr. Subarna Man Tuladhar is a prolific writer of Nepal Bhasa, Nepali and English. He and Prof. Todd Lewis translated *Sugata Saurabha* from Nepal Bhasa into English, which won the 2012 Toshihide Numata Book Prize in Buddhism.

Happy New Year
Nepal Sambat 1135
नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Babu Raja, Basundhara,
Lalit & Sarita Maharjan
Indianapolis, Indiana

Happy New Year
Nepal Sambat 1135
नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Raju, Sumita,
Shraddha, & Rosie Maharjan
Indianapolis, Indiana

नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Devendra Nath & Reena Gongal
Kathmandu

Biva Joshi, Prashant, & Dipika Gongal
Chicago

नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Kamal, Sabina & Ayuska Joshi
Chicago

Matinee At The Smadar

It does not matter that we wheeze
looping leg around leg
bought for twenty-six shekels
with our senior discount.
We know that the young Chinese lovers
cycling through the Cultural Revolution
trapped in Mao's winter truss
will never slow toss
their bodies of silk
onto beds at noon,
or know, as we know,
how light, when aroused,
explodes on the tongue like salt.

Robert Hirschfield
New York

Alzheimer's Psalm

When you forgot even the bananas
thrown down to you
in steerage,
the river we'd both
been dragging snapped and broke.
You taped a psalm
to your spider hole
and sat me down
roughly like a god,
one son,
one heap of gristle music.
In my bowl of Egypt,
between doorposts,
I watched you hide the old prayers
beneath the fish scraps.
When we talked, it was only about Pharaohs.

Separation

for Miriam
Saturday mornings,
when God turned the Bronx
into Riyadh,
and hid my mother
behind lengths of tribal gauze
beneath the "4" train's slog to Woodlawn,
I'd send my goblin fracture
whining back to Babylon.
Children who lose hope travel far.
In Jerusalem, there is a pang sometimes
when you close the bedroom door
to keep out the dog.
Your caresses map me.
In six years, you will be eighty-three,
her age when she died.

Robert Hirschfield is a New York-based poet whose work appears in Salamander, Tablet, European Judaism and other publications. He reviews books of poetry for THE JERUSALEM REPORT and Sojourners.

Few poets today write as well as the Nepal-Bhasa poet Purna Vaidya about how we are interconnected with our surroundings. The external and the internal meld together in his sensibility, as he offers up the elements, space and nature as objective correlatives to deeply personal experiences 'Water is Water' his book of poems examining water as an extended metaphor, has been translated into English by the American poet Wayne Amtzis, and is awaiting publication.

Manjushree Thapa

Drops of Water

Purna Vaidya
Nepal

1. Truth
Truth - a vast ocean
People gather it
with what they have at hand

Then among themselves
quarrel bitterly,
arguing over quantity,
about dimensions

Speaking of depth,
length, breadth,
whose hand knows
the defects of their own
battered pots?

2. Environs
Let first the wind calm down,
then the waves will
Allow the surface to be level,
then water stills
Let the pots be clean,
then water within will be clear!
It's not necessary to say
(if quiet, clear, still,
therein) reality's true face
is borne. If the water's
still, in that clear sky you know
what face is yours
If an image is unclear
un-cairn, it's the surroundings,
not itself

3. Martyr's Eyes
A tiny drop
so soon thereafter destined to vanish
When. at daybreak,
with adamantine brilliance
at thorn's tip it shines,
I remember
the martyr's bright face
and shining eyes

Even at death's pinnacle,
alight with confidence
with sacrifice
standing fast in my soul,
incandescent in my consciousness,
always and ever

4. Standard Of Truth

A fact-a single drop of oil floats
in a bowl full of water

A fact-a single drop of water floats
in a pot full of oil

If someone tells me water floats on oil
and someone else asserts that oil floats on
water,
1 cannot agree with either
without looking deeply at each situation

Within the relativity of situations,
the shape of truth lies;
no shape is there
in the absence of each instance

Translated by
Wayne Amtzis with the author

Poet Purna Vaidya has written a remarkable collection of poems in Nepal Bhasa: '*Lah Lah Khah*' a collection of eighty four poems "reflected through water". Water is Purna Vaidya's element.

Dr. Bishnu Phuyal
Mt. Prospect, Illinois

STATE OF OUR CHALLENGE

Nepalese New Year and Dashain - Tihar celebration were predominantly the only two main social functions commonly organized by Nepalese living in almost every city and town in America for long time. The reasons being the small number of us living far and beyond, our lifestyle influenced by hard working American culture and society and our dire need for financial security to get settled in this new land. Therefore organizing more Nepalese cultural and social events performed year round regularly in Nepal is still unattainable. Even though, interest in observing the other events were also desired by almost every one to continue our cultural, social and national level activities and preserve our identity here in US. We know that without these events, we may face the danger of eventually losing our identity, the unique common element that binds us together as Nepali.

Therefore these functions as well as other important new activities are matter of our utmost concern and necessity. All of us need to realize it and begin working on them anew as part and parcel of our life and life style here and keep our social and cultural identity intact. It is not enough just longing for them and saying the unavailability of essential mass needed, proper environment and other logistics available to organize. It will only live in our hearts as a pleasant memory but it will begin hurting overall eventually if we do not put serious thoughts and efforts.

In the present time, organizing these events is becoming much more necessary. We have started growing in number after the turn of this century, at least in larger cities. This is certainly very positive. In addition, we also sense changes in several other fronts in the Nepalese community, such as noticeable increase in number of population covering different age groups, people of different cultural background and interest, different professions, increased family units rather than single person, etc. These facts have caused us to begin thinking more on what and how we can start organizing and observing additional social, religious, cultural and other kinds of events in our communities.

As almost all of us so called first generation people were raised in Nepal, it is the critical time for us to bear our responsibility. Because we know all about these functions and events well as those have impacted our life most as we grew up. We have in depth knowledge of those and their deep rooted value in untying us, also a prominent component of our individual and collective identity apart from our personal educational and professional identity. Only by keeping those traditions here in US we will be able to give continuity of the identity as Nepalese in this new land and new culture to the next generation. It is very certain that without doing this our children will not have any social and civil existence. Therefore this is our challenge, our duty and our obligation, we the first generation people who are already settled here. This is also true to most recent Nepalese immigrants who either have come from DV lottery system or other reasons.

Beginning various Nepalese social and cultural events are our current concerns and needs. This is becoming a basis for conducting a few larger gatherings regionally or nationally. Such events are arranged, typically in some larger cities in western style convention model. The goal of the convention is networking, interacting and understanding our needs, find ways to satisfy some of the needs discussed above. The conventions organizer put Nepalese flavor in the form of cultural programs, concerts from Nepalese artists, information sharing concerning individual or group activities, etc. Deliberations on common or mutual challenges faced by Nepalese in American society are also brought into light. So far these activities are largely ignored by large component of our people or have shown indifference to it in spite of their value. It cannot be underestimated, but the greatest benefit of such gatherings is the opportunity to network among many likeminded people even if living far and wide. This has given us ability for newer charitable, professional and very important social function. Only recently, greater effort are put to unite and

build Nepalese owned facilities that can provide very essential platform to conduct the Nepalese activities in a desirable way in some larger cities.

Before it gets late, we must increase our efforts to continue what we are doing and begin doing what we have not. It has to be done with greater swiftness to conduct more events, engage more people from the community, create new platform and opportunity for our children to learn and grow, etc. Only then we can enjoy our life and they get opportunity to learn importance of our social and cultural traditions and practices.

To organize such events from scratch is not something easy no matter how much effort we put with a few individuals. We need to come all together by breaking the gridlock of distance and inertness of doing nothing and blaming others. All these barriers should be broken and we should be clear that we are better than the imagination we have on our constraints and limitation of time or resources. We must understand truly that we have more than what it demands.

Let us not just think that raising children in the new environment with education alone is not what our children deserve. It is simply not true if we look what other community children are getting from their community environment and platform their parents and ancestors have built for them. How can we be happy with such void and the lack of cultural or traditional or religious functions and keep void to our children? They need our own unique identity. If we do not do anything socially, religiously or culturally in a regular basis, our children will miss all that and will end up with no civil identity. Gradual disconnection and disintegration will occur keeping them farther and farther from our culture and tradition. It will be a serious matter in the future for their life. We have proof of people in the community with strong culture and disintegrated culture.

In the new environment, sometimes our religious, social and cultural and a mix of these activities can be created with minor changes in style and timing to suit to the American lifestyle. Only with these efforts, we can continue to live a disciplined life, contribute to this new society and make our culture also an important component like other cultural practices. Let us act together to fulfill our common responsibility with an effort to build our community here in this new land as in Nepal.

Dr. Bishnu Phuyal is a senior engineer.
He is the President of Nepali American Center in Illinois and the Treasure of ANMA.

AMERICA...
The Dream Land

Sunira Tuladhar
Nepal

Most common people dream to go to the United States – the land of endless opportunity and rightly so as many have done well.

At the same time, it is also important to understand what the United States means for a common Nepali and the cost and sacrifice it takes.

I would like to briefly go through the ups and downs and experiences which I have had and which I hope will be interesting and useful for newcomers to Chicago.

Initially, there is very little social life and very few familiar people immediately around which we take so easily for granted in Nepal. Also people's schedule can be busy and may take a while to get to know everybody. Obviously, over time, strangers or new people with different languages become one's friends. We have, to some extent, adapt to their culture and style as well. Though most people are kind and well mannered, still it takes a while to adapt. Some people only speak Spanish and do not even understand English in America!

There is also a big Nepali community in Chicago but then they may not be immediately in one's neighborhood. The Nepali community also tend to be organized around ethnic, social or professional groups which organize annual cultural shows, picnics, launch Nepal related books and overall help preserve Nepali culture which is amazing and praiseful. There is also good interaction between groups.

Then there is the visa issue. Many people have come through the DV lottery and will not have legal issues with finding a job. However, if one is on a dependent visa, one cannot straight away obtain a social security number or state ID or permanent driving license without a job. Ironically, to get a job, one needs a social security number which leads to a 'chicken or egg first' vicious circle.

Whilst shopping, one can be fooled by the system sometimes. All prices are 'untaxed' prices. So a 30 dollar shopping list actually might be 33 dollars and 500 dollars purchase actually might come out to be 550 dollars at the time of payment. Online shopping can sometimes exempt one from the tax issue and when buying e.g. a 1000 dollar laptop, one can easily save 100 dollars. There are many choices of banks and using another bank's ATM machine incurs charges. Transferring money from one bank to another different bank incurs charges.

Without a regular job and regular monthly income, it is a struggle from renting a flat to opening a bank account or obtaining a driving license or even sometimes shopping. No one offers a credit card initially with a zero credit score. Some banks do offer minimal credit cards and it takes time to build a credit to then be trusted to buy more expensive products. Building up a credit is very important to take any advantage of the system.

A lot of items can be bought during sale events especially 'Black Friday' and 'Cyber Monday' next to Thanksgiving in November. However, one has to be wary that not all sale items are good quality. Discounts and vouchers and coupons are available from time to time in a variety of stores. Sometimes Groupon website gives quite good discounts. Places like CVS Pharmacy gives out coupons from time to time if one is buying on a regular basis. One should keep an eye on particular dates and times.

Library are fairly accessible everywhere and is a great source of books, CDs, talks and particularly child passes in Chicago. Visiting local destinations like museums, planetarium and aquarium can be fairly costly but one can obtain a child pass from the local library or go on free days.

Manpower is particularly expensive. Restaurant service and taxi expects about 10% tip. A music lesson class will cost from $25 per half hour to about $ 60 per hour. For a middle class income family, saving can be quite difficult after payment of rent, food, services and transportation and insurance. Life can be very busy and many people work from very early in the morning. This is America!!

Living in Chicago or the northern states, winter can be long and harsh. The car needs to be checked that the battery is well charged as many have had bad experience when the temperature is very low. Summer is however extremely beautiful and pretty with spells of heat and humidity. Basic amenities like water, electricity and transportation are guaranteed.

Though there is a lot talk about non-discrimination and non-racism, these issues still exist and regularly become fierce public debate. There are still, broadly speaking, predominantly white areas and predominantly black areas. There is a very wide gap between rich and poor. Some areas are just meant for poor communities where no rich people want to go and consider themselves unsafe with high crime rates. Taxation money from one particular area goes to that particular area only and thus rich areas have more resources and better schools and amenities whilst poor areas keep struggling on and on. With legalization of gun ownership, gun crimes are very commonly reported in newspaper. Gangs have their boundary zone and fights and shooting are also common in dangerous areas particularly the south side of Chicago.

Affluent areas are so sophisticated that the poor or middle class family simply cannot afford to rent or buy a house in that area. Ironically even in this rich country, one can easily see people begging and homeless people. This is despite government offering food stamps and unemployment benefits.

Schooling is free for all, although the quality varies. In poorer areas, due to lack of students and funds, schools are closing. Schools vary from public schools, magnet schools (admission through a lottery system) and private schools.

America has wide variety of choices in groceries from organic, non- organic and GMO depending on one's taste, choice and affordability. There is also a variety of junk or processed food, along with fizzy drinks which can have a lot of sugar or fat content and can affect one's health. They are usually cheaper to buy than healthy food. Home cooking from scratch is time consuming for a face paced life. People who have less time to cook at home may prefer junk and fast food without being aware of the ingredients. Again those who mostly consume them are middle class and lower class with mostly no basic health insurance.

Life is tough for people who do not have legal job and proper education. They are usually left without insurance. If health becomes an issue, they will need to go to either a county hospital or end up spending a lot of money. Just one single visit to hospital by an emergency ambulance cost $1000! Taking out a simple tooth, despite having an insurance, can cost 200 dollars!

Primary health clinics cater to people with all kinds of insurance. They may order a lab test without keeping a tab on the patient's insurance policy. So any lab test done in the clinic might actually be sent to a private company and a big bill is sent at the end. One has to always explore and find out where one's insurance company will pay for these lab tests which could actually be free. Just as a sample, a simple blood test for gluten allergy is charged $152 which is free in the hospital with whom one is insured.

Over time, one meets many other Nepali who become our close friends even though one may not have known them from back home. We find that everyone has undergone that hardship to survive in this dreamland. May do however slowly but surely flourish and lead a good life and the children get a good education and exposure to places, events and technology. At the same time, many do still miss their native country and culture and society.

Over time, one does learn to take the benefit of the technology available here that is not easily available in Nepal. From mobile apps to household items, gardening equipment and car equipment are so efficient, that it take less time and effort to finish work. Information system is so well advanced and thus communication and travelling is very convenient. Just by sitting in ones home one can watch movies, shop online, visit world places, search anything, book any place, pay bills any banks, talk with anyone, teach anything, see anything….but of course there is a small cost to it. Also one can exchange or return any thing after buying in well established shopping outlets if one changes mind within a certain period of time.

When I am asked about my native country, some people have not even heard about Nepal. Interestingly, even Disney World in Orlando, Florida has a section which is

virtually a replica of Nepal. Mount Everest expedition, Kali Gandaki rafting, Thamel, Bhaktapur, Kathmandu, Nepali style temples and music have all been replicated so beautifully there. This shows how much impressed Americans have been by our country.

After arriving to this wonderland, there is certainly a realization of the value of one's own country, appreciating the cultures, festivals, people and weather which we previously took for granted. But then people here also learn to adapt quickly and gradually take pleasure in celebrating Christmas and participating in July 4th celebrations.

When one is single, highly paid, well educated and healthy one can make great stride in life and career here. But if one lacks any of these, then one has to work very hard and struggle to survive in this so called dreamland. Though it seems so much beautiful from outside, there is a lot of upheaval and hardship one has to endure to progress. So one has to look at the pros and cons of a place like our motherland where people are poor but happy, less fortunate but still so creative, uneducated still skillful, busy still socially active compared to this dreamland where there is unimaginable science, technology and of course financial rewards if one can make it work.

Therefore the most important lesson is that before coming to any foreign land, one has to be prepared. Do a lot of homework by asking and searching the internet as it saves a lot of money, time and energy. Develop a lot of contacts and seek out as much information as possible. The Nepali community will really go out of their way to help. Learn to adapt and most important learn how to speak with the right tone and attitude. Always be honest but do not be afraid to speak. Challenges will keep on coming and the journey at times will be quite painful. But may people have gone through it and reaped the rewards and thus so can you. And when you become successful, do not forget those who are coming behind in the same path.

Mrs. Sunira Tuladhar was a member of Newa American Dabu.
She has just returned to Nepal after spending two years in Chicago.

Happy New Year
Nepal Sambat 1135
नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Newa Dabu
Colorado

Happy New Year
Nepal Sambat 1135
नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Lan's Market
6001 South Orange Ave
Orlando, FL 32809

Happy New Year
Nepal Sambat 1135
नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Bidya and Bibek Shrestha
Chicago

Happy New Year
Nepal Sambat 1135
नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त
न्हूदँया भिंतुना

Bishnu, Sarmila Phuyal & Family
Mt. Prospect, Illinois

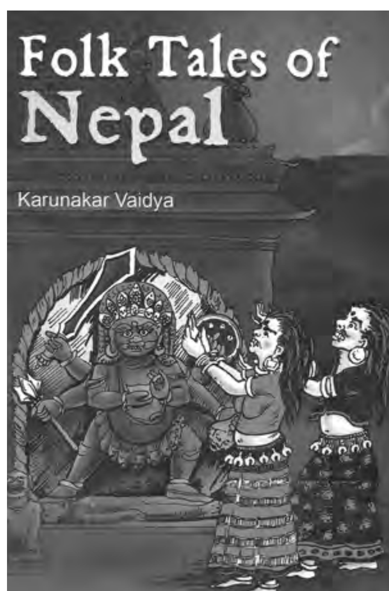
Book Review Folk Tales of Nepal

Shreekesh Man Tamrakar
Chicago

Folk tales are very prized stories that each nation in the world has. These folktales all provide great entertainment and help the entire nation come to a mutual understanding of universal unity and sympathy. I enjoyed the tales written by Karunakar Vaidya because not only did it provide cultural aspects but also essential life lessons.

One tale that stood out to me out of all of them was "The Meeting with God of Death." This story spoke great volume to me. The story starts off with two young men who are close friends and were unmarried. They both agree to explore the open world to find success so they sought consent from their respected families and set forth into their expedition. The first obstacle they came across was a scary and angry black bull. They were very much afraid and tried to dodge this beast but the bull charged and killed one of them. The friend who was not killed faced a serious predicament in that if he reported the incident, he might be charged with murder since there were no witnesses. He also could not go back home and report this tragic news to the families. He could no longer live like this, so stood in front of the bull but it did not charge at him, instead it turned into a snake. Surprised and curious, the man followed this snake which led him to an empty house that had four stacks of gold coins. He heard voices so quickly hid. He saw four men that happened to be robbers and they were about to divide their treasures but decided to eat first. Two of the robbers went to get food while the other two set up the tables. Both groups were greedy and conspired to kill the other two. One group conspired by deciding to ambush the two while the other group decided to poison the food. When the group who went to grab food came back they were struck in the head and were killed. The two remaining robbers decided to celebrate by eating, but they fell to their deaths as the food was poisoned. The young man came out of his hiding and the snake stood upon him and said to him, "Everyone is doomed to die at a particular hour. Ten years hence you, too, will meet your death by hanging from that solitary tree on the top of that hill." The black snake and the young man did not believe these words spoken by the serpent. As the years passed by the words of the snake haunted the man. When the time the time had come for his death, the man was relieved because there was an hour left and he was no where near the cliff the snake spoke of. As he took a stroll into a garden, a majestic white horse with wings approached him and begged him to ride him. The man could not pass this opportunity and the horse flew to the top of the cliff where the man was prophesized to die. As he saw the solitary tree, the man became depressed and hanged himself. The lesson of the story was that no one can cut off death."

This folktale is a very interesting and dark tale. This tale not only provides entertainment as a good read but also provides us with a valuable lesson. The lesson to be learned is never to be afraid of death. Death is the one thing in our lives that is unavoidable and one day when it is our time we will die but until then you live life to the fullest. You cannot fear death or else you fear life.

Shreekesh Man Tamrakar is a student (Senior) at Lane Tech College Prep in Chicago.
He has published many articles in *Chicago Newa*, *Laskush, Chautari* and other magazines.

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपाःमिपिन्त भिन्तुना !

न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Dr. Roshan Shrestha
Chicago

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपाःमिपिन्त भिन्तुना !

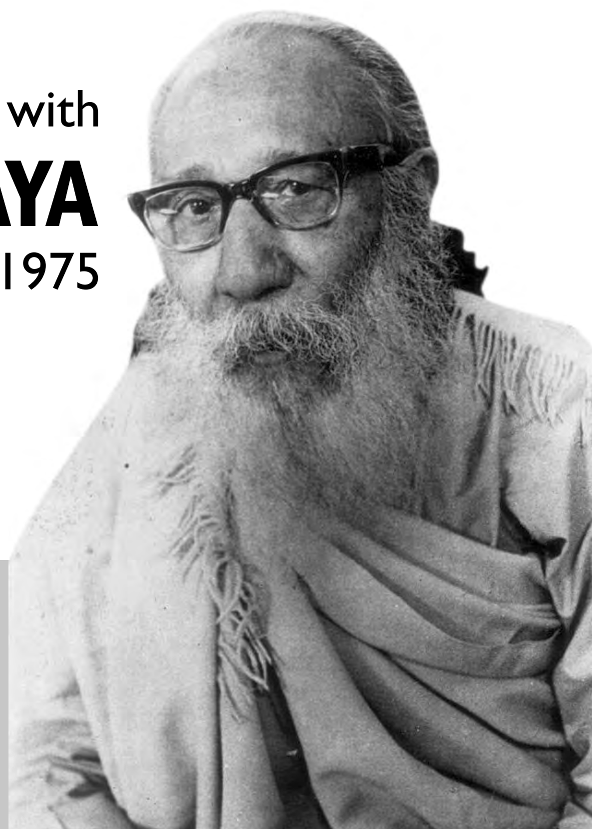
न्हूदँया भिंतुना

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

Sama Tuladhar Sao, Vinay Sao,
Shreyas Sao and Shubhi Sao
Pansylvania

An Unpublished Interview with CHITTADHAR HRIDAYA in 1975

Prof. Nirmal Man Tuladhar
Nepal

Background

The noted linguist Dr Austin Hale and I designed questions for an interview with Chittadhar Hridaya (1906-1982), the great poet and man of letters in the Newar community. This interview took place on February fifth 1975, and has never been published. I translated the queries into Newar. Dr Hale provided me an audio cassette recorder – a machine that was not easily available then in Nepal. I went to Chittadhar's house at Tunchhe in Netatol (Naradevi), Kathmandu, for the interview. Before the recorded interview, I showed Chittadhar the questions. He told me he would read them and write down the answers, then read out from his written answers when I would put up these questions for recording. I did this because he had suffered a stroke, which left him with a paralyzed right arm, forcing him to learn to write with his left hand. This recorded interview was a kind of in a deep freeze until 1990. The *janandolan* (revolution) in 1990 broke down all linguistic barriers in print and electronic media. On the occasion of Chittadhar's birthday, I arranged to broadcast some portions of his recorded interview on one of Nepal's FM radio stations, which was well taken. It dawned on me that I should translate it into English for a wider audience. Hence, I asked Krishna Maharjan, FM radio anchor and Newar journalist, to transcribe the recorded interview. As he did it in his hand-writing, I asked Basanta Maharjan, a journalist, to keyboard it. Then I translated it into English. Therefore, I must acknowledge their assistance in preparing this present interview.

This interview is an excerpt of the longer interview. I am pleased to offer the following text in gratitude to Prof Ted Riccardi, which provides new insights into the great Newar poet. First of all, I want to narrate some episodes of my meeting with Chittadhar, Prof Todd Lewis and Prof Ted Riccardi.

Chittadhar Hridaya. Let me recall when I first met Chitadhar Hridaya. My eldest uncle had a garments and cloth shop on the main Asan street just outside our house, Kisidhoka. Almost every evening the shop was a kind of meeting place for friends of my uncles and father. In the 1950s, Kathmandu was not busy and crowded like today. I remember him coming to my father and paternal uncles to socialize, when the pace of life was relaxed. One of the regular visitors was Chittadhar Hridaya. Two of my uncles were musicians – singers of classical ragas – so leading musicians of that time would stop by at the shop for socializing. In addition to running an optical business, my father was a violinist and used to play in Radio Nepal

as a casual artist.

On top of being a leading literary person, Chittadhar Hridaya also had a passion for music. I remember he would often play a tabla accompanying my father on a violin in our home. I don't think he ever played in public. He was more than a friend of our family. Whenever my family had a feast he was always invited.

He would insistently tell us – my cousins and me – to write something in our mother tongue, Newar. He even organized a small literary club in our house to meet every Friday evening. He would tell my elder cousin to note down the minutes of every meeting. He would be told to read out the minutes of the last meeting. We would often be assigned to write something and present it.

Chittadhar was a vegetarian, and so was my father. He also loved coffee, and so did my father. Those days in Kathmandu ground coffee was rare, and so I remember well when he once brought roasted coffee beans; my mother ground them up on a kitchen grinding stone as there was no electric grinder available, and it gave her blisters doing it. When coffee was prepared it was served to a dozen friends of his and my father.

I also remember he recited a long poem entitled *Thona Jimi Waita* ("This is also for her") written in memory of his late wife, which he had just completed. He would often stop reading out and would explain the metaphors and similes he used in the work.

Prof Todd Lewis. It was in 1979 during the tenure of Prof Dor Bahadur Bista as Executive Director at Centre of Nepal Asian Studies (CNAS), Tribhuvan University when I first heard of Todd Lewis. Since I was an Assistant Lecturer in Linguistics, Prof Bista gave me a research proposal by Todd Lewis, a Fulbright PhD student, on "The Tuladhars of Kathmandu: A Study of Buddhist Tradition in a Newar Merchant Community." He said, "Todd is going to work on the Tuladhars, who is a student of Ted Riccardi, a good friend of mine. Would you be interested in his proposal and assisting him?" I said, "I would be happy to do so." This was before I saw Todd in person. A couple of months later Prof Bista introduced me to Todd when he visited CNAS. Since then he and I became friends.

As Chittadhar Hridya was a great Newar poet and scholar of Newar culture, I could not help but take Todd Lewis to him. He showed an interest in meeting Chittadhar. Since he was our family friend, I did not bother to take an appointment with him. I took it for granted that we would be welcome. One day Todd and I went to his house at Tunchhe, around Naradevi. Finding nobody downstairs, I went all way the top floor followed by Todd. I saw Chittadhar at the open porch of the rooftop. He was about to take a bath. He was taken aback when he saw us. He told me angrily I had brought a stranger without informing him. I hurriedly explained to him that Todd was a PhD student working on the Tuladhars. Then he told us to wait for him in the room downstairs.

Right away Chittadhar asked about Todd's area of study. He replied he would be looking at Vajrayana and the Tuladhars. Then he suggested that he study Tibetan Buddhism rather than Vajrayana, as Vajracarya priests hardly knew Vajrayana, and that he meet the Tibetan monks who were more knowledgeable about it than Vajracarya priests. Later Todd Lewis worked on and published Chittadhar's great epic poem, *Sugata Saurabha*.

Prof Ted Riccardi. In late 1979, I came to know Prof Ted Riccardi through Todd Lewis, who was his PhD student. Since then we would often see each other whenever he came to Kathmandu. Eventually we became friends. Later on I became his co-researcher for his research project, "The Earliest Dictionary of the Newar Language," from 2005 to 2011.

Prof Riccardi's research proposal mentions that in the early eighteenth century, the Roman Catholic Church sent a series of missions to Tibet and Nepal. The missions included the members of the Capuchin order, the first of whom arrived in the Himalayan region in 1707. Their mission was to study the religions of this hitherto unexplored area and to convert the peoples of the region to the Roman Catholic Christianity. Among the most valuable documents produced by the Capuchins is a dictionary of the Newar language and its Italian gloss. One of the priests, Gian Bualberto da Massa, was the compiler of the Dizionario.

Dated in 1792, this dictionary was preserved in Rome, which belongs to the collection of the Capuchin fathers. It is written on thick *lokta* paper and is in fragile condition. Fortunately, Prof Riccardi, Department of Middle East and Asian Languages and Cultures, Columbia University, was allowed to have photocopies of the original manuscript.

After his retirement from Columbia University in 2000, Prof Riccardi decided to work on this dictionary in affiliation with Centre for Nepal and Asian Studies through

Centre for International Relations, Tribhuvan University. As post-doctoral research requires a coresearcher, he asked me to work with him. I was honored to do so, since I am a native speaker of Newar, a linguist, and already worked on a couple of Newar-English dictionaries. The main objective of this post-doctoral dictionary project is to edit it for publication in two volumes. The first volume will be a facsimile edition of the original. State-of-the-art computer and digital scanning techniques have been used in insuring the legibility of the text. The second volume will have the Newar text in the Devanagari script with a gloss in English. An introduction will highlight the history of the dictionary and its significance to Newar studies. The work is still in-progress. Given this history and my connection with Professor Riccardi, I chose to translate this unpublished interview to honor his love for Nepal and his contributions to Newar literature.

An Excerpt from a 1975 Interview with Chittadhar Hridaya

Nirmal Tuladhar [NT]: First of all, how did you put your mind to language and literature?

Chittadhar Hridaya [CH]: Look, I am a social animal. In those days, the Newar writers and poets would offer their works written in their language to either the Buddha or Karunamaya during the *bāhāpūjā*. Having an opportunity to read and write in my language, I am interested in language and literature.

NT: What is bāhāpūjā?

CH: It is said there are eighteen *bāhās* and many *bāhī*s in Kathmandu. Each *bāhā* has *kwāpādyah*. During *bāhāpūjā* a devotee offers something to the shrine, and other devotees follow him. They also offer whatever they like such as rice, fruits, and sweets. This offering to *kwāpādyah*[1] is called *bāhāpūjā*. There is also a tradition that writers and poets offer their work to Karunāmaya [bodhisattva of compassion, whose main shrine is in Jana Bāhā].

NT: Is a poem also offered just like that?

CH: Yes. It is recited and then offered. On special occasions, the *paitakhala* (a troupe of players of five long trumpet-like horns, a player of three-sided drum and a cymbal player) performs *dyalhāya* (the instrumental hymn played by this troupe to the main shrine). After the performance a poem is recited, and it is offered. I also did the same thing. Some even offer books they write.

NT: Who supported your interest in language and literature?

CH: It was my father. He would assign me to translate stories from other languages into Nepāl Bhāsā. On the top of that, I used to write down the stories I had heard when I got home. Then Nisthananda [a Vajrācārya scholar[2]] brought out the book, *Lalitavistara*, his translation of the ancient Sanskrit biography of Gautama Buddha. I was so happy to read it as it was printed in Nepal Bhāsā. Then Dharmaditya Dharmacharya[3] aka Jagat Man in Patan brought out a magazine, *Buddha Dharma*, while he was studying in Kolkata. He again published *Buddha Dharma and Nepal Bhāsā*. These publications also ignited my interest in language and literature.

NT: So your father was one of those who set your mind on language and literature. Right?

CH: Yes, it is my father. His name was Darbya Dhar Tuladhar. Then it is *Lalitavistara* by Nisthananda. After that, Dharmaditya's *Buddha Dharma and Nepal Bhasa*. These works inspired me further. I started writing. A couple of my early poems were first published in *Buddha Dharma*.

NT: Yogbir Singh Kansakar was your teacher, wasn't he? How did you see him as a person rather than a poet?

CH: It is indeed an unusual question. Is it proper for me to talk about my *guru*? However, Guru Yogbir Singh was regarded as a proponent of women's education. On the top of that, he was a reformer with conviction towards social reform. He demonstrated it by sending his eldest daughter, Vidyā Vati, to Allahbad for training in nursing even in those days. He wrote poems such as "Nepal Bhāsā" and "Manayā Udgār." The former conveys a message that forsaking one's mother tongue brings no happiness, while the latter asserts that ancient customs are no good now. These works suffice to convey better than what kind of person he was. They have been published and are still sung in the *gyānamālā bhajans*.[4] Those two poems are

1 A central Buddha or bodhisattva in the main monastery shrine

2 NisthanadaVajracharya (1858-1935) translated *Lalitavistara*, the life of the Buddha, from Sanskrit into Nepal Bhāsā

3 Dharmaditya Dharmacharya (1902-1963) was instrumental in reviving Theravada Buddhism in Nepal.

4 A musical group of individuals gather to sing devotional songs accompanied by harmonium, table, cymbals, to which a violin and sitar can be added. Buddhist groups sing hymns composed by and arranged by local singers, who adapt what

sufficient for us to know him.

NT: Was it not he who first campaigned for women's education? CH: He was the pioneer in supporting women's education. He also sent his daughter abroad for study.

NT: He was also sent to a prison, wasn't he?

CH: Not only once. So many times. The same thing happened to me. I was locked up in an isolated cell.

NT: What is the trend of the modern Newar writers?

CH: It is true that modern writers should be open to new trends but that they should not be carried away by them. It should not be contrary to the context of one's own country's society and traditions. I notice there are so-called "progressive writings" that might push us back.

NT: For example?

CH: It is not possible to specify here. Their literary writings in magazines and the way they speak in the literary gathering are some examples. They blame the elder writers for not doing this and that; and they criticize and disapprove of their works. When they also get older and become middle-aged they will start accepting the work of the senior writers, too. They are about eight to ten major middle-aged writers at the moment.

NT: What is your own favorite literary work?

CH: I cannot say I have only one favorite. There are now three epics in Nepal Bhāsā – two by others and one by myself. My favorite works are *Sugata Saurabha*, the epic; *Thona Jimi Waita*, the poem; and *Mimanapau*, the novella. I like *Sugata Saurabha* most. It deals with Newar culture while the poem is on *viyog* (lament), and the story is on *vedanā* (sorrow).These works were done in prison and after the death of my wife.

NT: Did the death of your wife affect your writing?

CH: It did affect it. All writers of different nationalities produced their great works due to deaths of their parents, wives and children. Just like that I wrote literary pieces in memory of my wife. Further, a couple of poems and stories were published in magazines. Then *Thona Jimi Waita* and *Mimanapau* came out, and the former is a poem and the latter is a novella.

NT: Did the political situation further strengthen your liking for your mother tongue?

CH: In fact, it did not affect writing in my mother tongue, Nepal Bhāsā. Right from the beginning I used write in my mother tongue to some extent. Later I had to do so in hiding. So, in this sense there might have been a direct impact from the political situation. But it is the duty of the writer to avoid such influences. It is the duty of critics to evaluate whether my writings have had such an impact. It's not my headache.

NT: Why was your writing done in hiding?

CH: Why did I write in hiding? I wrote in prison. Hiding was more intense in prison. There was a routine inspection. Then I had to hide my writing. There was no stationary available. Somehow a pencil was smuggled in. No pieces of paper to write on. I did writing secretly under those circumstances.

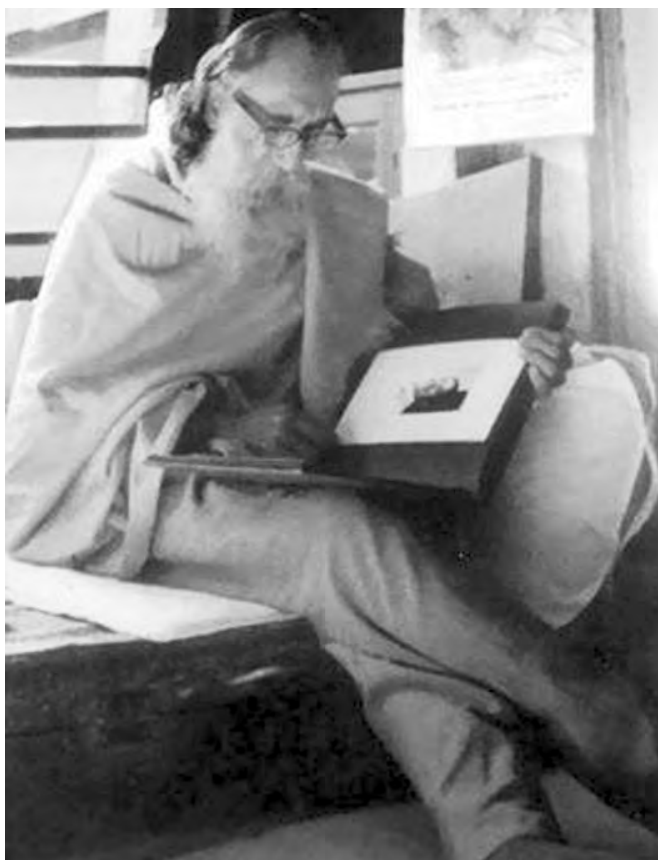
NT: Do you mean the warden and guards would bring these materials? CH: Yes, the guards would smuggle the materials. They were also prisoners in a way. The officers also had their problems. So they had sympathy for us.

NT: Did you have to hide writings done in Nepal Bhāsā only? CH: Not only in Nepal Bhāsā. Even writing in Nepali was not allowed.

NT: Because of being imprisoned?

CH: It was so strict that any wrapping even for biscuits was not allowed, which could have been used for writing. Even any plain wrapping paper would be removed. It was strict! In my opinion after Vikram Samvat 2007 (1950), awareness of the literature in Nepal Bhāsā surged up. The literary activities that had been going on in the prison and in Kalimpong and Kolkata could now

was originally a Hindu *bhakti* cultural form into a Buddhist expression of devotion.

be carried out in Nepal. *Chosāpāsā* (a Newar literary association) based in Kolkata came to Nepal. The Nepal Bhāsā Parishad was established. The journal, *Ritu,* was published followed by *Pāsā, Thakane*, and *Jhi*. I can say it is the impact of democracy. So it brought about the change, didn't it?

NT: So the activists of Nepal Bhāsā began in Kolkata and Kalimpong.

Why?

CH: Nothing could be done in Nepal.

NT: So it was due to the strict Rana rule?

CH: It was very strict. Nothing could be written; nothing could be published. The Rana government formed a committee to censor publications. It gave no permission to publish any books at all in our language. Therefore, we had to go abroad to publish them. I wrote two books and went to Kolkata to publish them. I brought some copies with me and distributed them to my friends. But when the shipment of these books arrived at customs, the Rana government confiscated it.

NT: Were they stories?

CH: No, they were poetry books. The titles were *Padya Nikunja* and *Hridaya Kusum*. These are out of print now. I do not have any copy either. Only names remain to remember.

NT: The Rana government did not allow education to people. How did you come to be educated?

CH: It is a strange question. I am not formally educated at all, am I? Yes, there was no formal schooling for the general public. But there were the Sanskrit *pathshālā*s and Shresthā *pathshālā*s. The brahmins would go to Sanskrit *pathshālā*s and those who would join the government would go to Shresthā *pathshālā*s. As for me, I taught myself at home, but there was no opportunity to go to school and be taught in my mother tongue. I studied the *Amarkośa*[5] at home. I also went to a Sanskrit *pathshālā* where I studied the *Amarkośa* for about a year and half. Then thinking that I must study further, I started to read various books and a couple of books in Hindi. In fact, it was easy to get hold other books. Like today, there were no [Nepal Bhāsā] books available. Therefore, I'd rather say I am not educated at all when asked if I have had a formal education.

NT: You said you studied at Sanskrit pathshālā. Is Amarkośa the only subject taught there?

CH: No. The others studied grammar. I studied *Amarkośa* only.

NT: Do you still remember the events before 2007 (1950)?

CH: There were so many events before 2007 that it is not possible to talk about them all. I don't know what to tell you. Since you asked me, OK. What I remember was Chandra Shumshere was Prime Minister and Bhim Shumshere succeeded him. As Chandra Shumshere was Prime Minister so long, people expected Bhim Shumshere would bring some changes. He issued the communiqué written in several languages including Nepal Bhāsā stating that he would be concerned with the welfare of the king and the people and appealing to people to support his concern. This encouraged people to do something. A handful of people started assembling at the shop of Yogbir Singh Kansakar. They discussed what they should do and decided to educate those who could not go to school and college – by then there were Durbar High School and

5 A text containing worldly wisdom, arranged in couplets. In the Kathmandu Valley, there were texts with is title that were written for both Hindu and Buddhist students.

Tri-Chandra College. They concluded that a public library should be established. They drafted an appeal to the king and started a signature campaign to go with it. While the appeal was on the way, someone named Ram Chandra complained about it. Then all those who had signed the appeal were rounded up and interrogated. Six persons including Yogbir Singh Kansakar and myself were detained. On the grounds that nothing had actually yet been done, all were set free but fined Rs. 100 each. Then again my guru, Yogbir Singh Kansakar, Manik Man Tuladhar, Man Das Tuladhar, Dharma Das, Manju Vajra, Khadga Raj, Laxmani Nani (Buddhist nun) and myself were accused of doing prohibited acts for the Theravadins. A case was filed against us. We were required to report at the police station every day. I did not go and was taken ill. All those went to report were beaten up and jailed as well. Some were even banished from the Kathmandu Valley. They started out [for the border] for a day on foot, as there were no motorable roads; then they were stopped. Then I was also arrested and asked several questions. Later I was released.

NT: How did the Ranas suppress Nepal Bhāsā?

CH: First Chandra Shumshere suppressed it by banning all documents written in Nepal Bhāsā in V.S. 1960 (1904). Further, all the documents written in Nepal Bhāsā before V.S. 1960 were also considered null and void. The legal documents written in Nepal Bhāsā were considered illegal. This is how Nepal Bhāsā was banned in the government offices.

NT: Why did the Ranas not like the Newars?

CH: It is also Nepal Bhāsā they did not like. It was during the eras of Bhim Shumshere and Juddha Shumshere when they tried to make Nepal Bhāsā illegal but they were not successful. Any language of the world would be used at home and would be spoken.

NT: Is it true you love Nepal Bhāsā more for the reason of its suppression?

CH: Not that. Yes, it encouraged me to write in Nepal Bhāsā more. However, I do not even want to acknowledge them.

*NT: What are the events you remember when you are writing Sugata Saurabha***?**

CH: Oh! That. There are so many events to talk about. No writer has tolerated such mental fears and physical pains while writing an epic, a novel, or a poem, as I had to face. As I already mentioned there was no stationery and no books to consult. I wrote an epic about the life of the Buddha in the prison. There were no reference materials to consult for depicting all his life. OK? There were some inmates who were assigned to watch other prisoners. I would write in fear of being noticed. Even in such a situation I wrote a couple of poems. After having done that I found myself bold enough to write more. The prisoners were later given some religious books for prayers. I would write on the margins of these books. Though plain papers were not allowed, some pieces of papers became available. I would write four stanzas on these small pieces of paper and stuffed these into the edge of the tin box in which I kept my belongings. I started writing and compiling these pieces secretly. The guard would occasionally come to check the shackles on me.

NT: So you were chained in the prison?

CH: Yes, I was chained. The guard would come to check whether prisoners were chained to the wall. Some inmates had shackles on but were not chained to the wall. But I was chained to the wall with three other inmates. Once what happened was Chandra Man Maskey, an artist, painted a mural of Hanuman from the vermillion, yellow powder, and soot that were there for worshipping. Then Hanuman was worshipped. The jailer saw it, and was so impressed with it and his workmanship that he brought a paint box, a couple of brushes and some papers. He made him paint his portrait and some pictures of the gods. He took the advantage of Maskey. Then I said to myself, "Why don't I do the same with Chandra Man Maskey and ask him to do illustrations for *Sugata Saurabha*. At that time I was done with about five sections. The illustrations you see in the book were painted in the jail. As we were now regarded as political prisoners, we were kept in separate cells, and not with criminals. Therefore, the jailer managed to bring some books including *Gyan Mālā* and *Dharma Duta*, the Hindi magazines that published the work in Nepal Bhāsā as well. The availability of these materials was cause for great excitement for us. It further encouraged me to write more.

NM: So Sugata Saurabha was completed in the jail, was it not?

CH: In fact, it was almost completed in the jail. I wrote only five stanzas outside the jail.

Prof. Nirmal Man Tuladhar is Chair of Social Science Baha. www.soscbaha.org.

"BUNGADYAH must remain in PATAN"

Prof. Dr. Sundar Krishna Joshi
Translated by Rajendra Shakya
Nepal

It was an ordinary evening at Thati crossroad in Patan, a beautiful city also known as Lalitpur due to its richness in arts and crafts. The sun had just bid farewell to the world for the day. But the dim light was enough to see that three persons were in some big disagreement. They had just returned from an accomplished mission to Kamuni, a Yakshya kingdom, and were about to part ways at the Thati crossroad. One of them was Bandhudatta Aachaaju – a renowned tantric from Kathmandu, the others were King Narendradev of Bhaktapur himself and Laliecha Jyapu, a peasant of Patan who had actually carried the golden Kalash with Bungadyah entrapped inside in the form of a bumble bee all the way from Kamuni. As they arrived at the crossroad that separated their path to respective destinations, the three were unable to decide on who would take the Kalash with Bungadyah. They put forth their arguments but failed to convince their own partners of the mission. Their dispute became louder and understandably got people's attention. Within moments they were encircled by scores of people.

"I initiated first for this mission," says Narendradev, "I sponsored every expense. The priest can never have rights equal to the sponsor in any acts of religion and public welfare. Your priestly services are only in return for the dakshina I pay you. And the porter works for wages. So, Bungadyah will have to be taken to Bhaktapur."

This really upset the priest from Kathmandu. He says, "Tell me Maharaja, how much did you pay me as dakshina? Do you think I was working for money?" Trying to highlight the complexities of his work, Bandhudatta adds, "For an accomplishment as huge as this, it will not be enough even if you pay me with everything you own. You think some ordinary tantric could have cleared all those unworldly hurdles for you? Well, you tell him, Laliecha," Bandhudatta drags the porter into the argument to get support, "Isn't that so?"

Laliecha Jyapu himself was not happy with the king's remarks. It pinched him when the king said the porter worked for wages, as he also didn't join the mission to bring Bungadyah from Kamuni for money. He took the mission as an act of religion and public welfare. And Laliecha doesn't waste the opportunity to hit back at the king, "I'm not blind to go that far and suffer for some petty wages. If it merely was for money, there are plenty of works here itself. I went all that way and did everything needed, carried the entire load back here. Now that the job is done, you degrade my service. Even if anyone degrades my service, Bungadyah will be impartial." He puts forth his own argument, "He has already travelled far and won't be travelling any further from here. He will reside in Patan, the city loved by all."

Narendradev, in another attempt to convince both partners, tells Bandhudatta, "I didn't say you both worked for money. I'm only saying that I've already financed the mission so far. So let me take

Bungadyah to Bhaktapur and you both can ask for any amount in return for your services."

The king's effort fails to impress both Bandhudatta and Laliecha, who now feel that the king is getting overtly proud of his finances. "If money is all you can think of, Maharaja, then you are talking to the wrong persons. We don't sell our principles," both reply in a single voice.

"Even my late father Gunakamadeva had attempted to bring Bungadyah to this great land," Narendradev recollects the past, "Now that I have succeeded in materializing my father's wish, the deity has to be taken to Bhaktapur." But unfortunately, the priest doesn't agree and neither does the porter. The king feels gripped by an unforeseen situation. Before he could think a way out of it, an elderly gentleman from the crowd comes near Laliecha and circumambulates the golden kalash thrice and pays homage to the deity inside. The old man, already in his nineties, spreads the crowd and makes room for himself in the middle of the three arguing men.

"Look," the coughing old man says, "You should have decided where to enshrine Bungadyah before you went on the mission. That would have avoided this dilemma. But still there is nothing to worry about. After all, the great lord is already here in Nepal. What difference does it make whether he is enshrined in Kathmandu, Patan or Bhaktapur ? He had to be brought to Nepal, which you already did. You have accomplished such an important mission – an impossible mission so far. It isn't right for you to be arguing on a minor issue now. All of you are great. All the Nepalese will remember you for years and years. You will live in the hearts of all Nepalese for ages."

The night had already crept in but the three were unable to settle their dispute. It was all dark and, to their surprise, it started to drizzle. The old man was already very happy for the opportunity to pay homage to Bungadyah in his dying days; the rain made him ecstatic as the long spell of famine was about to end during his lifetime. A new ray of hope energized the old man and was empowered with enthusiasm. With a sudden stroke of agility in his old bones and muscles, the old man tries to get attention of all, "Listen, after all these years of drought, we finally have the rain pouring down. It reminded me of something."

"For those who don't know, this might sound like a story," the old man continues, "But it's true. We should have faith in all aspects of god. Our strength relies on this faith."

"Bungadyah is the guru of Nath hermit Gorakhnath," the old man narrates, "Once Gorakhnath was testing the hearts of the people here in Nepal. He went to a sulinmayju, a hostess of a local tavern, and asked for drinks. As sulinmayju recognized Gorakhnath, she invoked Navanaag, a group of nine serpents, for support and served him to his satisfaction. But when Gorakhnath realized the smart ploy of sulinmayju, the hermit took control of all nine serpents to weave them like a straw mat and sat on them to meditate in the jungle of Mrigasthali. With these rain-giving Navanaag entwined with each other and unable to free themselves, we witnessed drought for years. We all have seen the trees and plants dying. Even the grasses have dried out. Many birds and animals have died due to lack of food. We've seen it with our own eyes. Now that Bungadyah has come to our land, Gorakhnath retired from his meditation and stood up to pay his respect to his Guru. And just when he stood up, the serpents freed themselves and have now vanished into the clouds." With an ecstatic look on his face, the old man exclaims, "And look! We have rain."

By then the rain came down heavily but no one ran for covers as they had wished and prayed for this day for years and years. Everyone seemed to believe what the old man said.

Everyone was happy except the three who were instrumental in bringing the cloudburst in the rain-forsaken land: their dispute was yet to be resolved. The downpour forced the king of Bhaktapur and the priest of Kathmandu to remain at Patan along with the golden kalash for the night. The old man happened to live nearby and offered shelter to the trio. As they rested in the old man's house, the trio felt the man

had some divine characteristics. So Bandhudatta, representing his partners, asked him to resolve the dispute on where to enshrine Bungadyah. "Your declaration will be final," says Bandhudatta, "And our dispute will be settled."

"How shall I decide on this at this very moment?" the old man says, "But if you insist, I shall think over the matter and give my decision tomorrow." He then serves dinner to his distinguished yet grateful guests. King Narendradev and Bandhudatta fall asleep in no time due to a long walk during the day. Laliecha was, however, still awake. Having done hard works on the fields the whole life, the peasant didn't feel the exertion. Moreover, he was thinking about possible ways to keep Bungadyah in Patan. His apprehension kept him from sleeping so he simply acted like he was. The old man, on the other hand, had something else to worry about.

"I can't declare Bungadyah must remain in Patan," the old man murmurs, "After all, the king and the priest themselves went that far to bring the lord to our land. How can enshrining Bungadyah in Patan be justified? King Narendradev's sacrifice, Bandhudatta Aachaaju's competence and the hard work of Laliecha made it all possible. Their faith towards Bungadyah is equal and unfaltering. I will have sinned at this dying age if I make an unjustifiable decision." The old man could not sleep at all due to the complicated situation he found himself in.

As soon as both his partners fall sound asleep, Laliecha quietly gets up and walks up to the old man. "The lord must remain here in Patan," Laliecha whispers in his ears. "You will not have sinned by declaring that the lord must remain here at our place. But if you are scared of having to sin by doing so then I'll bear the affliction. I literally carried the load myself from here to Kamuni and back all just for our lord Lokanatha. Now if I have to bear the burden of this sin too," Laliecha says with a grave look on his face, "I will for the great lord. If it's for the lord, even a sin can be a righteous act."

"The king and the priest gave me this responsibility with immense faith on me," the old man whispers back. "Bungadyah is Lokanatha-the lord of the world. He would not restrict himself to Kathmandu, Patan or Bhaktapur. It's only the people who are narrow-minded. They keep wrangling about yours and mine. So what if they accuse me of not judging with my conscience," the old man expresses his fear.

"All I know is with your declaration, Bungadyah is to remain here in Patan," Laliecha assertively cautions the old man, "If your declaration comes otherwise, the whole of Patan will curse you for ages as someone who didn't want Bungadyah to remain in Patan. And you will only enrage Bungadyah. It's not right to sin in your dying days. Bungadyah has to remain in Patan."

Laliecha's contention further confuses the old man and spends the whole night with eyes wide open.

When the sun came up the next morning, scores of people had already gathered in front of the old man's house. The heated argument of the past evening on where to enshrine Bungadyah had attracted many people's attention. And it seemed the mouth-to-mouth communication was quite effective, as people continued to throng the old man's house like his shanty itself was some holy shrine. The crowd included kids and youngsters and people with lines on their faces telling the years of their toil in the rain-forsaken land. Most of these badly wrinkled yet happy faces were convinced that the heavy rain of the night before occurred only because Bungadyah had graced their land. The otherwise empty Thati crossroad was now

packed with onlookers and devotees. They came to know that it was also the day to decide where to enshrine Bungadyah. A group of youngsters started shouting in one voice, “Bungadyah must remain in Patan.” Amid such commotion, it seemed very unlikely that anyone would hear the voice of the old man when he gives his decision. Hence they worked out a solution: they put seven mortars inverted on top of one another and had the old man sit on them before he announced his decision. Suddenly the commotion turned into dead silence; everyone was eager to hear the pronouncement of the old man, who then shouts at the top of his lungs:

“Lokanatha is the lord of Tribhuvana,

The three worlds he prevails in;

But let Lalitpur be the land the great lord resides in”

And in a blink of an eye, even before the crowd could rejoice the verdict or the old man move a muscle, all seven mortars that he sat on percolated down through the ground along with him. The seven mortars and the old man vanished without a trace in front of hundreds of eyes. The dead silence erupted into massive gasps of utmost disbelief. Most people thought there must have been some old crevice and the load of mortars unfortunately took the aged hero of Patan down into the land that he did the great service to. Other seniors of the city, however, failed to remember the existence of any such fissure there. No one thought of digging up to confirm if there was any crevice. His controversial decision and the subsequent plunge into the ground earned the old man great respect and deep sympathy of the people of Patan, only in Kathmandu and Bhaktapur, a rumor circulated through every household –

“A sinner of wrongful pronouncement will always be thrust into the underworld even if he is perched on top of seven mortars.”

Prof. Dr. Sundar Krishna Joshi is a senior linguist and scholar who was awarded with the title "Bhasa Thuwa" by Nepal Bhasa Parishad in 2000, and was a founding Head of Central Department of Nepal Bhasa, Patan Multiple Campus, Tribhuvan University.

One drop at a time

A hope for Nepal!

Rami Pradhan
Warrenville, Illionois

How often have you heard from families and friends in Nepal that a loved one has been diagnosed with a serious illness and needs to be flown to another country like India, Thailand, Singapore, etc. for treatment because facilities to handle such cases do not exist in Nepal? Deep in your heart you know exactly what it means – costs associated with travel, hospital, and lodging together with expenses for accompanying family members. Not only would you worry about your sick loved one but also of all the inconveniences and difficulties that family members would have to go through in the process. It's a lot of overhead that you could do without had there been good medical facilities in Nepal.

What would you do if you are not financially well off and could not afford to take your loved one to a hospital outside Nepal? You would certainly wish Nepal had excellent medical facilities capable of providing the same type of treatment as in hospitals abroad - and that too at a lower cost. Wouldn't you?

Aarogya foundation, a not-for-profit charity organization, has attempted to provide such a

	After losing her mother to kidney failure, Ms. Dolma dreamt of establishing a center in Nepal to treat kidney and thereby help thousands of people suffering as her mother did. She does not wish others to undergo the experience she had and lose their loved ones simply because they could not afford to take them out of the country for treatment.
	Dr. Shrestha worked as a transplant surgeon in the prestigious Freeman Hospital in the UK for six years. While working in the UK, he noticed that the age of patients needing transplants ranged between 4 and 80 years. In comparison, the patients in Nepal needing transplants are mostly youths ranging in age between 20 and 30 years. Dr. Shrestha could have continued to live in the UK for many reasons - better education for children, better pay, and better healthcare – but he did not. He instead decided to return to Nepal to make a difference using his expertise. A truly dedicated individual - simply admirable!

medical facility in Nepal and raise hopes! We all wish there were foundations like Aarogya that provided all of Nepal's medical needs – and that too at a lower cost than elsewhere. It is very important that foundations like Arogya succeed! Aarogya was established by Ms. Ani Choying Dolma and Dr. Pukar Chandra Shrestha to address urgent needs of people suffering from organ failure.

It is estimated that there are approximately 1000 Liver failures and 3000 kidney failures every year in Nepal. It costs about $ 80,000 dollars for a liver transplant and $ 20,000 to $ 40,000 for a kidney transplant in India. With an average per capita income of $670, not many Nepalese can afford such treatments. No doubt there is a huge discrepancy between the haves and have-nots in Nepal; however, sickness does not strike only those who can afford the cost of treatment. This is where Aarogya foundation shines – the very objective of this foundation is to provide transplant alternatives to the poor. Currently Aarogya helps those in need to go through transplantation at the Human Organ Transplant Center (HOTC) in Bhaktapur and hopes to start a facility like this in the future. With only one surgical mortality and only 2% of surgical site infections, HOTC recently has received recognition for its service quality being as good as western medical facilities. It currently costs about $ 4000 per transplant. Dr. Shrestha is the executive director of HOTC.

Aarogya also helps to run Human Leukocyte Antigen (HLA) lab. This is the only diagnostic facility in Nepal equipped to detect antigens in white blood cells, a test essential for successful transplantation. Aarogya has already started a tacrolimus level measuring facility. Tacrolimus is an immunosuppressive agent, and routine monitoring of Tacrolimus concentrations in blood/plasma is required for successful transplantation. No such facilities exist in Nepal yet.

With its objectives to treat everyone, including the poor, and provide the best quality care, there is no doubt Aarogya needs financial resources. Currently Aarogya gets help from a few kind donors; but for self-sustenance, this foundation needs additional financial resources. People tend to be generous once their basic needs are fulfilled, and they tend to choose charities that relate to their experiences. However, help does not always have to be monetary. We can help in multiple ways - we can make the world aware of this foundation, not only the Nepali community. Anuradha Koirala and Pushpa Basnet, CNN's Heroes, are the best examples of such awareness outside the Nepali community.

How can we raise awareness of Aarogya if we cannot help financially? Like it in the Social media that you use, tweet if you prefer to be a tweet bird, Yammer if you love to yammer about, etc. Who knows? We may have a few rich buddies in our social media who are taking note of amazing foundations like Aarogya. You can visit the website to learn more about this admirable foundation and the additional work that they have undertaken with respect to live/deceased organ donation, elimination of gender bias in organ donations, prevention of organ trafficking, affordable dialysis, and diagnostic labs essential for successful transplantations at http://aarogyafoundation.org.np/.

The facebook address for Aarogya: https://www.facebook.com/aarogya.foundation

Rami Pradhan is an Executive Member of Newa American Dabu, who co-ordinated Yomari making workshop in 2014.

Intern at Rush University

Ranish Shrestha
Chicago

This summer, I was an intern at Rush University for 8 weeks, and internship sponsored by the American Cancer Society. As an independent researcher, I was assigned to research the effect of Runx2 protein in breast cancer cells. Early in the summer my mentor Dr. Jitesh, taught me about Runx2 and breast cancer at a molecular level. This early education allowed me to become more independent later during my internship. Because my mentor was busy with his own research, I was often left to my own devise when researching. My mentor gave me the chemicals, the equipments, and the cell lines to work with, but I had to invent the experimental design myself.

During the first week, I read many books and scientific articles at home, train, in lab on breast cancer and Runx2 along with those chemicals and equipment to figure out how the experiment should be done. For my research, I tested the effect of Runx2 protein in breast cancer cells compared to breast cancer cell without Runx2. Each day in the lab, I plated cells in the culture dish, fed the cells, cleaned the cells, heated the cells in the incubator and counted the number of cells. In the beginning, I did many trails and errors with this experiment. My mentor would come check up on me every once in a while and tell me that my data was wrong. I failed many times during this experiment and became trapped in a hurdle of constant frustration. Each day I would stay in the lab longer than every other day and get a lot of practice. Soon enough as I got more comfortable with my research, I started getting better results. My new data started to make more sense and everything I learned about Runx2 started to unravel in front of me through my experiments. I could not believe it, I was actually starting to make progress working with cancer cells in a lab. This opened my eyes to a whole new world, the achievement I felt inside my heart kept me working on it even further. My mentor would come check up on me, less and less every day because of the progress I was making.

By the end of week 8, I found that the breast cancer cells with Runx2 protein increased in population by 12% than compared to the cells without Runx2. I was able to decrease the number of cells in breast cancer by inhibiting a single Runx2 protein. By inhibiting the Runx2 protein in an early stage in breast cancer, I was able to slow the spreading of breast cancer cells into bone that later results in bone loss. This made me realize that if I could come up with a similar data as my mentor did at such a young age, then I would be able to make remarkable discoveries when I get older.

Getting these results was an enormous accomplishment for me. I was accomplished in that I could come with a scientific experiment based on my own research. I was driven by my own findings which I had not been able to do in high school where the information is fed to me. While I took challenging course such as AP Bio during high school, I was never able to do actual experiments due to lack of materials. But during internship, for the first time, I was able to apply what I learned.

While analyzing the cells that had once been in the body of an infected women, I constantly felt as if I was directly influencing the growth of her cancer. The experience made me realize that I can succeed in working and researching in a biomedical laboratory. Whereas, before university research seemed to be destined for PhD professors; I now felt I could take part in the discovery too. I knew that if I could develop new technologies to help detect more cancerous proteins like Runx2, then by inhibiting those proteins, I can help in the fight against breast cancer. This experience further motivated me to set my course for a university degree and career in Molecular Biology.

Ranish Shrestha is a member of Newa American Dabu.
He has being awarded "Youth Who Excel" by Secretary of State - Jesse White in 2014

Dr. David Hargreaves

Oregon, USA

A place on the tongue

Asan Tole, Kathmandu

Due south of sweet
mango summer's slippery pulp
between the teeth,
or frothy *chia* in fog-bound winter,
steaming cardamom and clove.

Far east of the bitter
greens and garlic,
or the pouty little fruit:
amli in hot and sour soup.

A little west of fire: flesh
from the butcher fresh
with garlic, spice, green chili fried,
next to fingerfulls of beaten rice,
and grandma's *aila*: moonshine
poured high from a narrow spout,
bubble-eyes splashing
in a shallow clay cup.

A little north of the salt trade,
ancient trails, Buddha's footfall
everywhere, even in secret along the paddy,
two ankle-bracelets laughing
past tender shoots
impatient as monsoon clouds
mount the Himalayas.

There is where you'll find it, a place
on the tongue—chew slowly—savor
a moment English cannot reach.

Dr. David Hargreaves is a Professor of Linguistics at Western Oregon University, USA. He has recently translated a poem book "The Blossoms of Sixty Four Sunsets" of poet Durga Lall Shrestha from Nepal Bhasa to English.

The Mind-Matter Phenomenon

Dr. Sampurna Man Tuladhar
Nepal

Many years ago, I came across a poem, which went like this:

He calls himself the best creature

Never peers through his own nature

Always everywhere ignorance he shows

Why is he born for nobody knows

It was a long poem but then the question remains the same – why am I born?

What difference does it make to this universe if I was never born in the first place? There must be a reason for it.

I am sure many have asked this question and I am sure this is exactly the same question that Siddhartha Gautam asked about 2500 years ago as well. What is point of being born and having to suffer through so many things?

Can science explain this phenomenon? Well, the poem went like this:

He lands on moon and approaches Mars

Formulates laws for various stars

But near black hole, even time slows

What is the cause of all causes nobody knows

It seems science, in all its beauty, explains the 'matter' aspect of life but then there is there is a 'mind' aspect as well where there is thought, emotion, passion and judgment which science cannot quite explain.

There are thousands of books that have tried to explain the relationship between mind and matter and human existence. Different explanations appeal to different people.

The question now becomes – does understanding the 'mind' explain to us the reason behind having to be born and go through so much suffering. The easy answer is 'YES'. The more difficult answer is how do we go about it and will it really make any difference to our daily hustle bustle filled life if we do indeed understand it.

The tricky part here is not just 'understanding' but 'understanding from experience'. Like the Buddha aptly said – do not believe, experience it yourself and once you see the benefit of the experience in every day life, then believe it.

So then, where do we start to experience the power of the mind? This too is quite easy to start with – just close your eyes and do NOTHING for a moment. In only about 10 seconds it becomes quite apparent one is up against something quite formidable. In the first instance, nothing magical seems to happen. One feels a little sleepy and a bit bored. One unconsciously starts asking 'what is the point of all this?'

In a way, for the novice, it feels like strumming the guitar for the first time. Just a jumble of sound that makes no sense whatsoever and feels meaningless. Or dipping into the pool for the first time. Just splashing of water everywhere. Something deep inside seems to keep nudging and saying - THIS IS REALLY BORING. Why am I wasting my time trying this?

But then, without actually even realizing and entirely out of one's control, random thoughts slip in. Nice thoughts, angry thoughts, strategic thoughts. One feels immersed in these thoughts and get carried away with it. Sometimes it can even feel quite relaxing. It also quickly becomes apparent that the body does not want to stay still. An itch here, an ache there. It only gets worse the more one try to stay still.

On closer dissection, it becomes apparent there is one common theme to these thoughts. ONE HAS NO CONTROL OVER IT. It will take one to a past even – an angry event, a sad event, an event you have been worrying about, a relationship issue, a financial issue, a long time grudge. Or it will take you to a future event. Tomorrow I will do this, or say this or achieve this. The process is haphazard, beyond one's control and one can get immersed in it for quite a while.

And then you REACT to it. A lot of it is very subtle and subconscious. Muscles tense up, breathing may get a little heavy. The process is so subtle, one actually is led to

believe that NOTHING is happening. The art here – and this needs repeated practice again and again - is constantly reminding oneself to take gentle control of the mind to bring one's thoughts to the present. PATIENCE, PATIENCE and PATIENCE. All the noble sages have said the same thing. STAY IN THE PRESENT. Take gentle control of your mind by just staying in the present. Some call this prayer, others call it counting beads, others call it being aware of your breath or the sounds and sensations around you. Some even elegantly call it practicing Ramdev's technique. All this is well and good. But the underlying theme and the role of the mind behind it should not be forgotten.

As one keeps still and try to remain in the present, after a couple of attempts again and again, one realizes that one is playing a tug of war against a very powerful mind that simply REFUSES to do your bidding. It will slip to the past or future and then one very subtly reacts. And then one has to bring it back to the present – back to your breath awareness, sound awareness. No matter how hard one tries, it will again slip back into the past or the future. Most of this happens within a few minutes. Always the question booms in your head – what is the point of all this? Its pretty boring, the legs are beginning to ache. What difference does this make to my everyday life? DOUBT, DOUBT and LOTS OF DOUBT. Its like the novice swimmer asking – what is the point of all this splashing around. I always seem to keep drowning. I will NEVER learn to swim. REALLY?

At this point, one perhaps needs a teacher or a guide. My particular guides have been teachers in Vipassana meditation. But again, different people have different choices.

It takes PRACTICE and PRACTICE and PRACTICE. A few weeks, a few months and then slowly one sees a gradual difference. One seems to be able to stay in the present moment longer and longer – this is even at the subconscious level. Automatically, one seems to be so much more in control. There is less shifting of the mind haphazardly around, less worrying and – oh yes – less GASTRIC - as we famously call it. The physiological explanation is – as one worries, the body triggers a fight or flight response, the stomach secretes more acid and obviously GASTRIC ! – the correct term is 'gastritis'.

But even better, there is less anger and less fear. Thought processes are clearer and decisions are made more fairly and faster. Relationships get better. There is an overall more contentment. Suddenly one can indeed seem to swim and remain afloat rather than sink in the pool of haphazard thoughts. The guitar strings seem to strum into a lovely tune and create music.

It is interesting that this concept of mind matter phenomenon is not new and has been around for ages. It has been explained through noble sayings, drawings and stories. The story of Raktabija the demon, whose blood when it touches the floor and creates a hundred demons, is merely an expression of that mind creating a hundred thoughts from one event. Kali licking the blood before it touches the floor is the effort of controlling the mind which, by staying in the present, prevents the thoughts from uncontrollably multiplying many folds. It has little to do with the actual blood or even sacrificing animal's blood to please Kali. With the mind under control, the same Kali is also a manifestation of Bhagawati and Saraswati – the goddesses of wealth and learning.

Perhaps in this modern age, where communication is so much better, the educational institutes should make more effort to explain and help practice this concept of mind matter phenomenon. The benefits are enormous and lasts a life time. No wonder there is a waiting list in Kathmandu these days to go to the ten day Vipassana course. There is zero material investment – SIT STILL AND DO NOTHING. Yet, it can challenge and overcome even the most resolute. Many people are at the verge of giving up by day three or day four in the Vipassana course. So powerful is the untamed mind. But with perseverance and patience, one needs to practice every day. Maybe for ten minutes every day. Extend it to an hour every day if one can. The benefits will surely and certainly come. With a calmer, kinder, more confident mind, the society as a whole will grow and flourish. Life indeed does begin to make more sense. It is also so much more joyful. There is indeed a purpose to being born. There is indeed a destination to reach. Yes, all the way to Enlightenment.

Like Robert Frost said,

The woods are lovely, dark, and deep,
But I have promises to keep,
And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep.

Dr. Sampurna Man Tuladhar is a medical doctor and he has written many articles in English.

Sasu L.Tuladhar
Chicago

An Extraordinary Family Pet

Growing up, I have always heard extraordinary stories about my family. Some of these stories range from my ancestors who were famous artists to entrepreneurs. When my granduncle, Padma Dhar, was in town we reminisced about family stories. The most interesting and unexpected story was about when my great-grandfather bought an elephant, of all things! So naturally, I had to hear all about this intriguing story.

The elephant's journey began when King Tribhuvan Bir Bikram Saha Dev died on 2011-10-30 B.S. (March 13, 1955 A.D.). The deseeded King's possessions, including the elephant, were donated to Banda Bajya, a Brahman (Hindu priest). According to tradition, a Brahman has to eat *katu* (some remains of the king) and then be expelled out of the valley. Bannda Bajya was chosen to do the task and was then exiled from the valley. When Banda Bajya left he had to sell all of the King's donations and an elephant named Gajendra Bahadur.

My great grandfather, Sankha Dhar, purchased Gajendra from Banda Bajya for Nepalese Rs. 7500. The purchase also included a *huda* (leather couch seat), rolls of thick cotton ropes, and two mahouts, elephant caretakers. The mahouts explained that Gajendra was a trained elephant and the lead elephant for hunting expeditions of the King. During one of these expeditions, Gajendra's ears were torn due to an attack, during a hunting game, by tigers and leopards. My great-grandfather was possibly the first and last man who was not a king or Zamindar (landowner) to own an elephant.

My great-grandfather kept Gajendra in our farm house located in Burankhel, Chittadhar Marga. The elephant was welcomed by doing Puja. However, the compound wall entrance was too small for the elephant to enter. Gajendra gave one massive push with his head and a portion of the wall was razed. Gajendra proudly entered the farm flaunting his trunk and four feet long tusks. My granduncle used to wake up early in the morning with his brothers, sisters, siblings, and friends to go to see Gajendra. They enjoyed riding the elephant in town and the Swoyambhu forest. As there was no ladder to mount the elephant, the elephant himself would help the children climb his back. However, Gajendra was challenging to care for.

The mahouts had to pack rice paddies inside a bundle of hay and make hay capsules to insure Gajendra would remain healthy. Hundreds of these were prepared each and every day. He also fed on the inner part of branches of a pipal tree, which he would expertly peel. The cold climate of Kathmandu proved challenging for Gajendra. Gajendra even started to shed tears during the winter nights because Kathmandu was too cold for him. To make matters worse, the mahout began to steal Gajendra's food in order to get money for alcohol. My great-

grandfather suspected that to escape from Kathmandu winter the mahout might try to run away so he decided to sell Gajendra.

My great-grandfather collaborated with his friend Bekha Lal and the farmhouse tenant, Degu Singh to travel to Tarai, a warm plain region located south of Kathmandu, with the elephant and mahouts. Their journey led them through the Char Koshe Jhadi Forest, Gajendra's habitat. The mahout explained that Gajendra knew how to navigate the forest and did not need direction from the people. When night approached Gajendra kept moving through the forest as his passengers fell asleep. During the middle of the night, the passengers woke and noticed that Gajendra was standing still. They looked at the ground and found that a bag full of provisions had fallen! As soon as they retrieved the bag, the elephant continued to trudge through the forest. Later that night, a sleepy passenger fell of the elephant. Displaying his intelligence, Gajendra immediately halted. Finally the party arrived in Birgunj, a trading post near the Indian border.

In Birgunj, many Zamindars, (landlords) flocked to the elephant but placed very low bids. My great-grandfather decided that he would rather donate the elephant than make a poor business deal. A struggling high school nearby was informed of the planned. Tri-Padma High School was close to closing because of a shortage of fund. My great-grandfather was touched by the school's appeal and decided to donate the elephant to the school. As the elephant was worth a lot of money because of his tusks, the school later sold him to landlords from India. With satisfied pious work, my great grandfather and his companions returned back to Kathmandu.

Although Gajendra left our family, he is still remembered today in our household. My grandmother still narrates the story of the overwhelming task of taking care of Gajendra and the mahouts. The story of our extraordinary family pet, Gajendra, will be told and retold to many generations to come.

Sasu Laxmi Tuladhar is a high school student (Junior) at Saint Ignatius College Prep in Chicago. She has published many articles in *Chicago Newa*, *Chautari* and other magazines.

Canadian Newa Guthi:
At a Glance

Uttam Makaju
Canada

Bimal Man Shrestha
Canada

"Culture is the whole complex of distinctive spiritual, material, intellectual and emotional features that characterizes a society or group. It includes creative expression, community practice and material or built forms." The UN world Commission on Culture and Development Report.

Culture, some thing, is our way of life which includes our values, beliefs, traditions, cuisine and so on. Or we can say that culture is a practice of a particular group based on their social habits, language, music, arts, food patterns and so on. Cultural identity reflects the common historical experiences which provide us feeling of oneness. We celebrate our tradition and culture with full enthusiasm in our homeland. But when we are away from our motherland, we will not be able to enjoy the culture in full swing and feel something lacking in our daily life. Being felt this very fact among the increasing number of Nepali diaspora around the world, they have started an initiation to celebrate their own culture and tradition through forming group or establishing an organization in their newly adopted country.

It is said that when we lack some thing, we try to materialize through different ways. Canadian Newa Guthi, a registered not profit organization, is also not an exception of afore mentioned stream. In the year 2005, a group of immigrants in Greater Toronto Area (GTA)belonging to Newar ethnicity realized the cultural sickness of their home flavor and decided to organize a gathering, serving Newari cuisine along with a discussion platform. That very discussion was the turning point for the inception of Canadian Newa Guthi (CNG) in GTA. In the initial period there were fourteen families in the Guthi.

Guthi is a social organization which maintains socio- economic order among Newar community. It is believed that Guthi system has been in existence since 5th century BC. Being a trust, it functions under patriarchal kinship respecting eldest person among the members. The prime characteristics of Guthi system are having socio – judicial power and maintaining discipline within the group. CNG was established within main concept of Guthi system. Though, the name of the organization implies Newa, its membership is open to all. And its services are not only to Nepalese community, but also serving Bhutanese community. Just to mention, CNG has two categories of membership: general member and life member. To receive life membership, one has to have there years experience as general member and it is under the jurisdiction of executive committee.

The major objectives of CNG are to preserve,

promote and showcase Newa culture and tradition, to create awareness on health issues through conducting workshops and trainings, to conduct/ sponsor youth oriented activities like karate, career counseling session, public speaking training, to serve newcomers on their settlement issues along with filing the tax report free of cost.

In order to preserve, promote and showcase Newa culture and tradition, CNG has been organizing "Mha Puja" the major cultural event, and "Samya Baji picnic" a Newa cuisine special every year since its inception in 2005. Recently, CNG has started celebrating "Yomarhi Punhi" too. It has also been participating in different community event by performing Newari dances in GTA.

CNG is very cautious about the health of community members. Because, health plays instrumental role for the holistic development of a person. In order to address the health issues, CNG has been conducting workshops on various disease like osteoporosis, diabetes, heart and stroke and meditation. CNG is the first community based organization to initiate health related programs for Nepalese and Bhutanese communities. The major focus of CNG about health issues is to create awareness so that the disease can be prevented in timely manner.

There is no doubt that youths are future harbingers of the community. More you equip the youths with academic, practical and social skills, better and safer the community in the future. They are the future preserver and promoter of our culture. To make youths physically and socially fit and increase their confidence level, CNG has been sponsoring a karate school organized by a globally recognized trainer belonging to Newar community. The result was that the trainees of the school has won many medals in different tournaments . Career counseling session, parents-offspring interaction and public speaking courses are due in this year. CNG has also demonstrated making "Yomarhi" to the youths which enriched them with Newa culture. Besides, they were given volunteering opportunities which will certainly excel their level of experience and confidence in organizing community events.

It is common that when you immigrate to any new country, you will be encountered with different issues. To ease this situation, CNG has been conducting welcome and interaction programs to the newcomers so that they will not feel lonely in their new country. Along with, CNG helps new comers by creating networking circle, delivering counseling services in regards to their settlement issues and help free of cost in tax filing through different camps in different locations. It is noteworthy that Free Tax Filing Camp has been conducting to the Bhutanese community too since last couple of years.

CNG believes that delivering quality services to the community is the main mantra of any community based organization. In order to expand the outreach, CNG has been conducting different programs in collaboration with other community based organizations in Canada and USA. This collaboration has win-win result and positive impact among community members. It has also extended some helps to Newari litterateur in Nepal.

Beside these activities, as CNG has ample number of expertise on accounting system, it is planning to conduct a workshop on maintaining proper accounting system for Nepalese community organizations based in GTA. It has also been publishing pocket calendar since last couple of years. This year, it has published a very attractive and informative wall calendar with all the major events date. CNG is also working hard to have its own physical facility.

In order to expand organizational strength to achieve the set objectives, CNG has constituted its Toronto Chapter in 2013. Since its inception, Toronto Chapter has been active in conducting different workshops and organizing cultural events in Toronto and its vicinity.

As per the by laws of CNG, it has recently conducted its 8th Annual General Meeting and elected new executive body. To make the organization more active and serve community CNG conducts its board meeting every month. It is voluntarily hosted by its executive members at their residence. The regular monthly meeting helps decide any issues in time and prompts the organization to execute the decisions in smart way.

We should recognize and thank cordially to the founders and dedicated cadres, who drove CNG up to this milestone. And women members can not be forgotten for their tremendous work to bring the Guthi in this level. Whether to make 'Samyabaji" picnic successful or "Mhapuja" event vibrant, their support and cooperation are always integral. CNG has also given women members due respect. For instance; the 8th Annual General Meeting of CNG was inaugurated by two senior female members.

CNG also has been receiving hearty support from local academicians like Dr. Tom O'Neill, Brock University and Dr. Christoph Emmerich, Toronto University to make the organization familiar among Canadian community and Canadian students. Both of them have been in Nepal several times for their research work. The frequent interactions with local MP and community leaders also reflects the increasing social status of CNG in GTA.

It is a bare truth that you will be so contended when you help others. You can't buy that feeling even though you are multi billionaire. You should experience yourself. So, join any organization you think the best serving the community, give back the community, physically, financially, intellectually or whatever mode suits for you. You will feel so blessed.

Mr. Uttam Makaju is the Vice President and Mr. Bimal Man Shrestha is the Secretary of Canadian Newa Guthi, Canada.

Challenges of Teaching SANSKRIT LANGUAGE

Daya Shakya
Portland, Oregon

Knowing my experience of teaching Nepali and Newah for so many years, the director of Bodhi Tree Language Institute Mr. Richard Robinson asked me whether I am available to teach Sanskrit too. I was stunned and could not say either YES or NO. After a moment I did say 'Yes' based on my linguistic background and experience of teaching multiple languages. Both Newah and Nepali show some sort of link with Sanskrit. Due to the fact is verifiable I was sort of positive to say 'yes', Then an ad went to website and newspapers for marketing. When it became closer to teaching date i.e. Fall, I started stumbling in finding the teaching material. In the mean time, Richard handed over the book 'Introduction to Sanskrit' Part I and II, written by Thomas Egenes, publisher Motilal Varanasi Das, New Delhi, India. This was certainly a gift from god to me. My concern of not finding the material was solved. Besides, I also ordered secondary level school text books used in Nepal through my Japanese friend Kazuyuki Kiryo from Kathmandu. The help I got from both of them inspired me to step in the field of teaching Sankrit. I thank them with respect.

Now, I am more interested to dive into depth of Sanskrit because the experience of teaching has given me tools to dig out its relationship with Latin and Greek which are considered as the sibling languages of Sanskrit. See an example below:

Latin	English	Sanskrit	Nepali	Hindi	Newah
Cornu	Corner	KoNa	Kunaa	Kone	KuN

Although the Latin and English word spells with a /c/ the pronunciation starts with /k/. Have you ever thought of this relationship? Of course not! This relationship is technically called 'cognates'. I became more fascinated in digging out the facts of all language which I know very well and have confidence of teaching to foreigners. To be honest I could recommend to start learning Sanskrit and know the complexity of the language spoken by Aryan ancestors some hundreds years ago. The language used to be the Language of scholars and Pundits whom we have fairly vague knowledge among the young generation in our community, in the realm of Internet, Computer, ipod, i pad, iphone, tablet, e-marketing. Who cares to study of Sanskrit in modern age of high demand of video game right in your finger tips? This has to come from internal interest not by showing a lollipop or crew chow. Whatever the reason could be, I am very much dragged into the complexity of human language based on cultural competency and a discussion on philosophical depth. Every word we use in our daily routine has a deep root of meaningful explanation. Without language no living beings can exist in this world. You just have to pick one see the etymology of the word as above example.

In showing some features of Sanskrit, I was stunned with very basic facts. All languages consist of words for Noun, pronoun, verb, adjective, preposition, adverb, article and conjunction. Some languages do not show the noun words as we see in English. They have to be used as possession and some verbs that can be hardly separated as they are in English. In Sanskrit, the words that come across in chanting verses of text or Mantra can hardly recognize as a single word or suffixed with any grammatical meaning embedded within it. See an example below:

1. Buddham Sharnam Gacchaami — I offer my refuge to Buddha
2. Aham Griham Gacchaami — I go home

The first sentence is a kind of natural Sanskrit and the second one is creative one based on modern utilization. Perhaps the second one is not even used in spoken Sanskrit. Another feature is strength of showing who is doing what to whom with single person (Singular) more than one(Dual) and many(plural). Grammatically this concept is labeled as the case of speech. Most important feature of Sanskrit is sensitivity in gender such as masculine, feminine and neuter. From the basis of these complexities of noun words the verb also play an important role agreeing with the subject of Singular, dual and plural. Subject has to agree with corresponding number of Objects singular, dual and plural. A set of case sensitive words for /Nara/ ' Man', /Phala/ ' Fruit' and /Nadi/ 'River'. Are listed below to observe how complex in use.

Masculine inflection: Narah, Narau, Naraah, Naraam Naraaya Narena, Naraabhyam Narayoh Naranaam Nara Naraat narebbyah

Neutral Inflection: Phalam, phalena, phale, phalani, phalaaya, phalaih, phalebhyam, phalebhyah, phalaat, phalashya, phalayoh, phalanam, phalesu, phala

Feminine Inflection: Nadi, Nadau,Nadyah, Nadim,Nadii, Nadyaa, Nadibhyaam, Nadibhih, Nadyai,

Nadibhyah, Nadyaah, Nadhyoh,Nadinaam, Nadyaam,Nadishu

Above three examples are simply suffixed with case marks (vibhakti) showing singular, dual and plural with sense of nominative(0), accusative(to), instrumental(with), dative(to), Ablative(from), Genitive(of), Locative(in, at, on) and vocative(addressing) equivalent to English language structure of 'prepositions'.

Besides all these grammatical features Sankrit is also very sensitive in sound assimilation that is known as the SANDHI Rule. This rule applies in compounding two or three words to simplify for smooth flow of chanting the verses. Vowel Sandhi rule is applied in compounding the last sound of first word and the first sound of the second word, The outcome of the third word is significantly appear in different form. A few examples are given here:

Iswaraavataar, Atamaananda, Maharshi, Dineswara, Parameswara, Amritaananda

The rules for consonant sandhi trigger by compounding the words from voiceless to voiced, nasal consonants trigger to nasalized vowels. Some consonants like /l/ /j/ are repeated, a dental nasal/n/ and fricative /s/ becomes retroflex nasal/N/ and retroflex / S/. A sentence is given here to see the change of consonant by sandhi rules.

Actual Text: Yasmadgraamaadaagachhaami Tasminraamo vasati

Breaking Sandi: yasmaat-graamaat-aagachhaami tasmin raama vasati

English Translation: I come from the village where Ram lives.

This is simply an example to show how the language works. There is a whole set of rules that bind the grammatical boundary. Every single grammatical rule triggers to adopt the sandhi rules and show result to completely different from original forms. The beauty of the Sanskrit language can be tasted by analyzing the texts. Scholars believe that this is most accurately used natural human language. We can also assume that many of Indo Aryan languages including Nepali and Tibeto-Burman languages such as Nepal Bhasa(Newar) are influenced by Sanskrit. For more, to know about the languages of Nepal contact the writer at drasha@aol.com.

Daya Shakya is a researcher and language teacher in Oregon, USA.
He is one of the vice presidents of World Newah Organization.

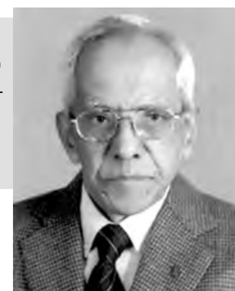

SOCIOLINGUISTIC SURVEY OF NEWAR / NEPAL BHASA DIALECTS

Dr. Tej R. Kansakar

Nepal

1. Introduction

The sociolinguistic survey of Newar / Nepal Bhasa is a part of the proposal to conduct a comprehensive linguistic survey of Nepal which is an on-going project being conducted by the Central Department of Linguistics, Kirtipur campus of Tribhuvan University during the seven year period of 2066-2073 B.S. The survey of Newar dialects covers many areas across the country where the Newars have migrated and settled in mainly urban trade centres. According to the Census Reports of 2001 and 2011 AD, the number of active speakers of the language has declined as can be seen in the following Table 1:

Table 1: Decline in Newar speakers

2001 AD.	**2011 AD.**		
1,245, 232	Ethnic Newars	1,321, 933	
825, 458	Active speakers	846, 577	
419, 774	34 % Decline	475, 356	36 % Decline

The Kathmandu valley is the core area of Newar speakers, but they are now being gradually displaced due to various factors such as large-scale migrations from the hills and the Terai areas, the decline of Guthi organizations and the loss of land endowments, the loss of traditional skills and occupations leading to economic challenges, so that to maintain their socio-cultural practices has become a constant struggle. The homogenous society of the Newars is also gradually breaking down due to their own migrations, and there are now little or no contacts among the various communities settled in different parts of the country. This situation has given rise to the growth of many distinct social and regional dialects across Nepal. These Newar dialects can now be classified into the following three broad clusters:

(1) Western dialects :

Tansen (Palpa), Butwal, Dumre, Bandipur, Old Pokhara, Ridhi (Gulmi).

(2) Central dialects :

Kathmandu, Lalitpur, Bhaktapur, Thimi, Kirtipur, Citlang, Lele, Lubhu, Tokha, Thankot, Dadikot, Balami, Gopali, Bungamati, Badegaon, Pyangaon, Chapagaon, Sankhu, Chakhunti, Gamtsa, Gorkha, Pahari (Badikhel), Banepa, Nalaa, Sangaa, Chaukot, Panauti, Dhulikhel, Nagarkot, Khampu, Khopasi.

(3) Eastern dialects :

Dolakha District, Carikot, Tauthali, Jethal, Listi, Duti, Dharan, Dhankuta, Chainpur, Sindhupalchok, Taplejung, Terhathum, Narayangadh, Bhojpur, Jhapa, Ilam.

2. A Sociolinguistic Profile of Newar / Nepal Bhasa

The Census Report 2011 AD had identified 123 languages spoken in Nepal as Mother Tongues. Among these languages, Newar occupies the 6th position in terms of the percentage of native speakers at the national level, as can be seen in the following Table 2:

Table 2: Percentage of speakers in six languages

Languages		No. of speakers	% of speakers
1)	Nepali /Khas	11,826,953	44.6
2)	Maithili	3,092,530	11.7
3)	Bhojpuri	1,584,958	06.0
4)	Tharu	1,529,875	05.8
5)	Tamang	1,353,311	05.1
6)	Newar	846,577	03.2

Despite the declining trend in the number of active speakers, the Newars belong to a highly organized society marked by strong professional and cultural associations. The civilization and culture of the Kathmandu Valley are identified with the Newar civilization and culture. Gopal Singh Nepali (1965) has observed that "the Newars are a people with a high degree of material culture and a distinctive social organization." The Newar society can be divided into two broad groups, the Buddhists and the Hindus. Both of these two groups are subject to further classifications based on their caste relations and social / professional status. The overview of this complex caste structure can be summarized as in Table 3 below arranged in an approximate hierarchical order in relation to their traditional professions. The Newar names, where applicable, are given in brackets.

Table 3. The Newars caste hierarchy and their traditional professions.

A. Buddhist Newars:

Names of Castes / Communities	Traditional professions
1. Bajracharya	Tantric priests (Gabhaaju / Guru-ju)
2. Shakya	Gold / Silversmiths (Barhe / Bade)
3. Tuladhar	Traders / Merchants
4. Kansakar	Bronze/alloy metal craftsmen (Kasaa:)
5. Tamrakar	Coppersmiths (Tabah)
6. Bania	Dealers in spices, herbal medicines
7. Sthapit	Carpenters (Ka:mi)
8. Sikhrakar	Builders, Roof-layers (Aawaa)
9. Sindurakar	Wood Carvers & Image making
10. Shilakar	Stone masons & Sculptors (Loha Ka:mi)
11. Shilalik (Kathmandu)	Pastrymakers, confectioners (Madhi/ Marhi Ka:mi)
12. Rajkarnikar (Lalitpur)	Pastrymakers, confectioners (Halwaai)
13. Manandhar	Oil-pressers (Saaymi)
14. Prajaapati	Potters (Kumaah)
15. Kisaan	Farmers (Jyaapu)

B. Hindu Newars:

16. Joshi	Astrologers (Jotish)
17. Rajopadhyaya	Priests of Hindu Newars (Dya: Baramhu)
18. Vaidya	Ayurvedic Physicians
19. Shrestha	Money-lenders (Shesya:)
20. Rajbhandari	Royal Palace Treasurers / Storekeepers
21. Tandukar	Grain merchants
22. Malakar	Gardeners / Florists (Gathu)
23. Ranjitkar	Cloth Dyers & Design Printers (Chipaa)
24. Chitrakar	Artists / Painters (Pu:)
25. Nakarmi	Blacksmiths (Kau)
26. Suchikar	Tailors & Traditional band players (Swikaa / Jogi)
27. Kasaai / Khadagi	Butchers (Naay)
28. Naapit	Barbers (Nau)
29. Dhobi	Washermen (Dhobyaa)
30. Saarki	Cobblers / Leather shoe-makers
31. Dabaai	Players of wind instruments
32. Dalli	Forest dwellers / Foragers (Dwi:)
33. Maajhi	Fishermen (Podyaa)
34. Chyaami	Sweepers,garbage collectors (Chyaama-khalah)

The other Hindu Newars include Amatya, Malla, Mathema, Maskey, Pradhan, Gurubacharya, Karmacharya, Kasaju / Kayastha and Kapali.

2.1 Objectives

The sociolinguistic survey of Newar language was conducted by two teams of trained researchers in the Central and Eastern parts of the country, while a third team from the Central Department of Nepal Bhasa, Patan Campus, carried out similar research in the Western areas of the country, as indicated in the classification of dialect clusters given above.

The main objectives or guidelines given to carry out the survey were as follows:

1) To identify the number of dialects spoken in each survey area and to use the three main tools, namely a questionnaire, a 210 word list, a sentence repetition test (SRT), and a comprehension test called the recorded text testing (RTT) to collect all the sociolinguistic data from each linguistic community. The questionnaire consists of several sections such as (a) Basic information about the language and its speakers, (b) Domains of language use, (c) Comprehension of dialect variations, (d) Language maintenance and language shift, (e) Language attitudes, and (f) Language development. The SRT and RTT, on the other hand, are designed to test the comprehension level of sentences and connected text.

2) To study the various domains of language use, and the influence of the national language Nepali or dominant regional languages

such as Sherpa, Magar in the northern areas and Maithili / Tharu / Hindi in the Terai areas.

3) To assess the decline in mother tongue speakers through migrations, or shift to dominant regional language/s.

4) The failure of the older generation to transmit the mother tongue to the younger generation. This is especially true among children, young men and women who have lost the domestic or social uses of their ancestral language.

5) To prepare the lexicon and a grammar sketch of at least one major dialect from each language cluster.

6) To provide adequate data and resources for formulating language policies at the national level to preserve, promote and revitalize the minority dialects which are endangered and likely to become extinct.

2.2 Methodology

The survey was conducted in two phases: the first phase focused on the sociolinguistic description of the Newar language and its numerous dialects in the three core areas of Kathmandu, Lalitpur and Bhaktapur. The second phase made a detailed study in the three districts of Dolakha, Kavre and Sindupalchok, including the periphery dialects of Charikot, Tauthal, Jethal, Duti and Listikot. This dialect cluster is highly important from the historical, cultural and linguistic points of view. The Dolakha dialect known locally as Dolakhae, is recognized by the speakers as the oldest or the proto-form of the language and its speakers as the indigenous inhabitants of the district since ancient / pre-historic times. The Dolkha Newar is also linguistically distinct from the language spoken in the Kathmandu Valley and western Nepal. Dolakhae has complex person / number verb conjugation system, compared to the simple conjunct / disjunct inflections in the Valley dialects, as can be seen in Tables 4 and 5:

Table 4: Kathmandu Valley Newar Verb Inflections: won- 'go'

a) Simple statements	Past	Non-past
Conjunct 1 p.	won-aa	won-e
Disjunct 2, 3 p.	won-a	won-i

But ji kutu won-a 'I fell' -disjunct (with unintentional meaning)

b) Questions: cha won-aa laa ? 'Did you go?' - Conjunct.

Table 5: Finite past verb conjugation in Dolakha verb nar- 'to eat'

1 s.	nar-gi	1 p.	nar-gu
2 s.	nar-mun	2 p.	nar-min
3 s.	nar-ju /-cu	3 p.	nar-hin

As mentioned above, the primary aim of this survey is to develop a sociolinguistic profile of the Newar language and its speakers in the Central and Eastern areas of the country. The Questionnaire designed for the purpose seeks to compile information and data on the mapping of Newar dialects to determine the domains of language, and the extent of intelligibility across dialect boundaries. It also attempts to assess the present state of the language as reflected in language maintenance and vitality or the loss of language loyalty due to poor language attitudes. The research tools we have used for dialect mapping and intelligibility testing include (a) the Participatory Method where speakers discuss the various domains of language use, (b) Sentence Repetition Test (SRT) to test their basic knowledge of simple and complex sentence structures, and (c) Recorded Text Testing (RTT) to test the speakers' comprehension of a given passage. The third method was to collect 210 classified word lists from speakers of various dialects to enable us to establish phonological and / or lexical variations between or among dialect groupings. Tables 6 and 7 illustrate some of the phonological and lexical differences between Kathmandu and Dolakha Newar dialects.

Table 6: Some phonological differences in the Kathmandu and Dolakha dialects.

	Kathmandu	Dolakha	Gloss
mh vs m	mhutu	mutu	mouth
t vs n	timila	narmilaa	moon
ny vs na	nyaaye	naiuri	to bite
dzh vs tsh	dzhipi	tshidzi / dzisi	we (inclusive)
lh vs l	lhaa	laahaa	hand
lu vs lw	lukhaa	lwaakhaa	door
w vs y	waa	yaa	rice (unhusked)

Table 7: Some lexical differences in the Kathmandu and Dolakha dialects.

Kathmandu	Dolakha	Gloss
mha	dziu	body
pwaa	pete	stomach
lushi	kutsiri	finger nail
kwae	koso	bone
kaapa	wasti	cloth
nhyepya	tsumthu	tail
wahe	aanaaku	same
nawaae	khalaiuri	to speak
malah	milik	lightening

3. Summary and main findings

The present write-up is a summarized draft from the main report. This survey has in many ways given us a clearer picture of the linguistic and social status of the Newar language and its speakers. It has also provided insight into the inherent problems related to the nation-wise distribution of the Newar speakers in Nepal and the lack of social and cultural contacts between and among the dialect groups of the language. This situation has given rise to poor inter-dialect intelligibility, rapid loss of language due to poor transmission of the language to the younger generation, an unfavourable attitude to the use of the language in certain crucial domains such as family and social matters, educational, professional and official uses. The present survey thus is an attempt to study the sociolinguistic situation of the Newar speakers affiliated to various dialect clusters, namely the Kathmandu Valley, Kavre-Palanchok and Dolakha district, while the survey conducted by the Nepal Bhasa Department of Patan Campus included the Citlang Valley, Pokhara-Bandipur and Tansen-Palpa. A sociolinguistic research of this kind, we believe, will promote the awareness of Newar speakers and encourage them to preserve and develop their language. This survey has thus focused on not only the compilation of information on the language and its speakers, but also the various domains of language use that reflect the socio-economic life of the Newars.

The following summary statements relate to the lexical similarities, and the percentages of intelligibility or comprehension between and among dialect groups.

(1) The lexical similarities between and among Newar dialects are based on the 210 classified words. The numerous dialects of Kathmandu Valley and the surrounding villages cover a wide area. However, this diversity can be divided into three main groups, namely Kathmandu, Bhaktapur and Badikhel Pahari, together with the two sub-dialects of Balami and Gopali. The percentage figures indicate that Bhaktapur has 58 % lexical similarity with Kathmandu; Pahari has the low figure of 34 % with Bhaktapur and only 25 % with Kathmandu. Balami and Gopali, on the other hand, are closer to Bhaktapur with 68 % and 70 % lexical similarity, and only 39 % and 40 % with Kathmandu.

The lexical similarity percentages calculated for the seven dialects of Eastern and Central Newar indicate the high range of 80 – 96 % in the four dialects of the Dolakha district, namely Dolakha, Charikot, Tauthal and Jethal. The Kavre dialects of Banepa, Duti and Listikot show a fairly sharp drop in lexical similarity. For Banepa the percentage figures range from 40 to 68, while Duti which has 95 % similarity with Banepa, records a 33 – 50 % range. The Listikot dialect, on the other hand, has a fairly high similarity of 84 % with Banepa and 82 % with Duti, but show a much lower % range of 29 – 39 with the four Dolakha dialects.

(2) Dialect Comprehension is one of the important factors in the Sociolinguistic study of Newar dialects. We need to determine to what extent a particular dialect is understood by the speakers of other dialects. More specifically, we need to find out whether the standard Kathmandu dialect is understood more widely than any other variety including Dolakha and Pahari dialects. The Recorded Text Testing (RTT) scores we have worked out clearly show that the average % scores in Kathmandu and Lalitpur with 96.6 and 93.3 are both high in mutual comprehension. However, the Bhaktapur average % of 62.5 indicates a decline in comprehension, and the average 37.5 % for Badikhel Pahari indicates that the intelligibility level of Pahari vis-a-viz the Valley dialects is very low.

(3) In conclusion we would like to state that language shift and decline in use of our mother-tongue can be prevented by our efforts in language maintenance through positive language attitudes. We have reasons to hope that Newar language will not die out due to its extensive uses in our socio-cultural practices, creative literature, education and increasing uses in mass media like newspapers, radio, television and the internet. The present documentations carried out under the Linguistic Survey of Nepal project consist of extensive data from Newar and other languages. These resources will provide a valuable input to language planning, educational policies including basic literacy programs and other development planning in the country. We must realize that language is a key factor in human resource development that can contribute to social, economic and political transformation of Nepal.

Prof. Dr. Tej R. Kansakar was a coordinator of Newar Language Survey,
Linguistic Survey of Nepal in 2066-2073 B.S. / 2009-2016 A.D.

शिकागोय् न्हूदँ ज्याझ्वः

अमेरिकन भूमि अमेरिकन छेँय् नेवाः पहः वःगु लुखा । लुखाया जवंखवं जाःगु घः छगः छगः । घःया द्यःने नकतिनि थ्वयाहःगु स्वां भ्वाः, छभ्वाः छभ्वाः । घःया च्वसं कलश च्वयातःगु तुल । लुखाया फुसय् पञ्च बुद्धया किपा तुलय् । मानौ थन छुं भ्वय् वा ज्याभ्वः जुइगु थुकिं छुमा बियाच्वंगु दु । खः, थ्व लुखाया दुने थुगुसीया नेपाल सम्बत ११३४ न्हूदँ हनेगु ज्या जूगु खः, नोभेम्बर १६ तारिख शनिबाः कुन्हु ।

नेवाः अमेरिकन दबूया पदाधिकारीतय् तसकं लिमलाः । गुम्हं सगं ज्वरे यायेगुली, गुम्हं दबू समाः यायेगुली । दबू समाः यायेत माःगु हलंज्वलंत थःथःगु छेँनं थन हयेधुंकूगु दु । ई याकनं वनी धकाः सकसियां नुगः कयकय्च्याः । सन्ध्याया प्यताः इलंनिसें बहनीसिया भिनिताः ईतक हल बुक यानातःगु अमेरिकन लिजन मेमोरियल सेन्टरया चक्कंगु हलय् सकलें ब्यस्त, थःथःगु ज्याय्, दबू समाः यायेगु ज्याय् । ज्याभ्वः सन्ध्याया न्याताः इलंनिसें न्ह्याइ । पाहापिंत न्याताः इलय् ब्वनातःगु । न्याताः ई जूबलय् इपां थिपां मसीक वा वयाबिल । पदाधिकारीत तसकं आँटे चाल । मनू यक्व पाः जुइगु जुल थौं । अथेसां न्याताः ई जूलिसे पाहांपिं थःथःगु मोटरं कुहां वयाच्वंगु खनेदत । दांभरि भाजु उदय महर्जन रजिष्ट्रेशनय् पाहाँपिनिगु धलःपौ ज्वनाः थःगु थासय् च्वनेधुंकल । वय्कःया लिसें निम्हं मिसामस्त छम्हेस्यां ह्याउँगु स्वां व मेम्हेस्यां मन्दः दुगु ब्याच पाहापिंत लःल्हायेत तयार जुइधुंकल ।

पाहां भाजुमय्जुपिंत लसकुस यायेत नायः भाजु गबलें लुखाय्, गबलें हलय् ब्यवस्थित जू मजूलिसे सगं तयार जू, मजू स्वयेगुली ब्यस्त जूगु खनेदु । वां भचा भचा दायेकाः पाहापिं दर्ता यायेत न्ह्याः वनाच्वंगु खनेदु । थौया ज्याभ्वलय् ब्वति कायेत भिदँ च्वय्यापिंत नीन्यातका डलर ल्हापं यानातःगु खः । गुम्हेस्या चेक बिल, गुम्हेस्या नगद बिल, गुम्हेस्यां न्हापां हे टिकट न्यानातःपिंस थःगु टिकट क्येनाः दर्ता यात ।

रजिष्टरं भचा न्ह्याकेवं खने दइ थुगुसीया मेगु छगू आकर्षण मिचिगनं थःगु कला ज्वनाः भ्फाःम्ह मय्जु चाँदनी सुवालया नेवाः कला ब्वज्या भ्वःलिक ब्ययातःगु दु । दकलय् न्हापां शिकागोय् जूगु थज्याःगु कला ब्वज्या स्वयाः पाहापिं तसकं लय्तायादिल । मन लुधंक, क्वथीक छगू छगू कला निरीक्षण यानादिल । कला ब्वज्या स्वये सिधयेकाः भ्फाइपिं पाहांपिंत सगं बीत नेवाः अमेरिकन दबूया मय्जुपिं जवंखवं च्वनाः सगं बीत तयार जुयाच्वंगु दु । ह्याउँगु व तुयूगु प्लाष्टिकया ब्वःताय् ख्यैं, न्या, छ्वय्ला, वःलिसे नीछदँ च्वय्यापिंत अय्लाः व क्वय्यापिंत जूसं जाःगु खवलाचा चाकःछिं टेबुलय् ब्यातःगु दु । वःलिसे मय्जुपिसं जाकि सिन्हः तिकेगु, म्हपुजा यायेबलय्या क्वखा क्वखायेकेगु, सगं बीगु ज्या मंगलधुनलिसें न्ह्याकी । सगं काकां सकल भाजुमय्जुपिं चाकलाःगु छाय्पियातःगु टेबुलय् नेवाः म्यैं न्यंन्यं सगं नयेगु ज्या सुरु जुइ । छगू न्ह्यइपुगु लकलय् थवंथवय् भिंतुनाया कालबिल यासें !

ज्याभ्वःकथं सगंज्याया लागि पीन्यागू ई ब्वथलातःगु खः । दबू भ्फःभ्फ धाः । दबूया दथुइ लाक्क नेवाः अमेरिकन दबूया ब्यानर 'नेपाल सम्बत राष्ट्रिय सम्बत खः' या लिसें शंखधर साख्वाःया शालिक, नेपाःया देगः, शिकागोया ल्याण्डमार्क व न्हूदँया भिंतुना सन्देशं सकसित तय्जु यानाच्वंगु दु । अथे हे दबूया दथुइ गणेद्यःया मूर्ति । नेपाल सम्बतया प्रवर्तक शंखधर साख्वाःयात स्वांमाः क्वखायेका तःगु किपा । ड्यासय् नेवाः परम्परागत पौभाः । जवखवं त्वाःदेवा । दबूया छखेपाखे भरायधंगु मय्जु चाँदनी सुवालया म्हपुजा यानाच्वंगु कला, मेखेपाखे बाजं थानाः

नेपाल सम्बत ११३४ या भिंतुना बियाच्वपिं नेवाःतय्गु कला । मानौ नेपाल सम्बत अमेरिकाय् मखु नेपालय् हे हनाच्वंगु सकल पाहापिसं अनुभव यानाच्वंगु दु ।

भाजु सर्वज्ञधर तुलाधरपाखें न्ववानादिल, "हनेबहःपिं भाजु मय्जुपिं नेपाल सम्बत ११३४ या लसताय् छिकपिं सकसित लसकुस ...." अथे हे अंग्रेजी भासं मय्जु श्रस्ता तायो ताम्राकारं नं लसकुस यानादिल । दकलय् न्हापां गणेद्यः पुजायालिसें गणेद्यःया भजन यायेगु ज्याय् बिश्वास प्रधान, निम्बस श्रेष्ठ व दिनेश प्रधानं ब्वति कयादिल । अनंलि नेवाः, नेपाली व अंग्रेजी राष्ट्रिय म्यँ (धुन) हालेगु ज्या जुल । अमेरिकन व नेपाली राष्ट्रिय धुनय् बासुरी, पीयानो व भ्वाईलेनय् संगीत बियादीपिं समिता, स्नेहा, संजय व सम्भवमान खः । थुगु समारोहया मूपाहां अमेरिकाय् यक्व न्ह्यवंनिसें च्वनादीम्ह मय्जु शान्ता मानन्धरपाखें त्वाः देवा च्याकाः उलेज्या यानादिल । वय्कलं थुगु तःधंगु ज्या यायेगु भालां थःत बियादीगुलिं लसता प्वंकादिल । सकल पाहां भाजुमय्जुपिंत लसकुस यायेगु भ्वलय् नेवाः अमेरिकन दबूया नायः केशरमान ताम्राकारं दबूया दछिया गतिविधि, नेपाल सम्बतया महत्व व दबूया भावी ग्वसाः बारे नवानादिल । लसकुस न्वचू न्हयः भिंतुना ..... भिंतुना ...' धकाः लसकुस म्ये छपुच दुजःया भाजुमय्जुपिसं हालाः लसकुस यानादीगु खः ।

स्वदँ न्हयःनिसें पिदनाच्वंगु नेवाः अमेरिकन दबूया ख्वाःपौ 'शिकागो नेवाः' ल्याः स्वंगूगुया बिमोचन यासें डा. सुवर्ण प्रधानं नेवाः व नेपाल मण्डलया उत्पति बारे मू पाहां कथं न्वचू बियादिल । शिकागो नेवाःया कभर पेज डिजाइन यानादीपिं शिकागोया नेवाः मस्त श्रष्ता तायो ताम्राकार, सुक्रिन श्रेष्ठ व सम्भवमान तुलाधर यात डा. उमेश जोशीं दसिपौ व सिरपाः लःल्हानादिल । समारोहय् भाजु जोशीं कलाकार चाँदनी सुवालयात हनापौ व शिकागोया वरिष्ठ भाजु राम बस्यालयात नं हनादिल ।

थुकथं ज्याभ्वःया न्हापांगु ब्व क्वचायेवं सांस्कृतिक ज्याभ्वःया न्हापांगु प्रस्तुति न्हय्दँ दुम्ह प्रणवि श्रेष्ठं 'छु जू रे छु जू छु जू' म्येय् प्याखँ हुलाः थःगु प्रतिभा न्हय्ब्वया दिल । अथे हे दिनेश प्रधानं थम्हं च्वयादीगु व हालादीगु नेवाः पुचः म्ये न्यंकादिल । मचापिं निखिल मानन्धरं थानादीगु पियानोया नेवाः धुनय् वय्कःया केहें सिजला मानन्धरं प्याखँ ल्हुयादिल । थ्वयां लिउ दिनेश प्रधानं 'छिपिं जक काली मखु, जिमि कलाः नं खः काली' लोकह्वाःगु म्ये हालाः सकसिगुं तालि कयादिल । श्रीकेश ताम्राकार व ससु तुलाधरया 'लुंयागु मारचा, वहःयागु कलिचा' म्येया ज्वः प्याखनं सकसिगु नुगः सालाकाल । अथे हे बिनय व बिश्व महर्जनं हुलादीगु प्याखं नं यक्वस्यां ययेकल ।

ज्याभ्वलय् नेवाः अर्गनाइजेशन अफ अमेरिकाया नायः सिजन श्रेष्ठपाखे नेवाः अमेरिकन दबूया आःतकया गतिविधि बारे मूल्यांकन न्वचु बियादिल । ल्याय्म्ह पुस्ताया नेवाः फेसन शो यायेगु भ्वलय् खुदँनिसें भिंछदँ व भिंछदँ निसें च्वय्या निगू ब्वय्या पुचः दयेकाः प्रस्तुत याःगु खः ।

लिपांगु ब्वय् नेवाः अमेरिकन दबूया पदाधिकारीतय्गु म्हसीका लिसें दांभरि भाजु उदय महर्जनपाखें ज्याभ्वः ताःलाकादीपिं व 'शिकागो नेवाः' पिकायेगु ज्याय् ग्वाहालि यानादीपिंत सुभाय् देछानादिल ।

अन्तिमय् नेवाः भ्वय् नयाः ज्याभ्वः क्वचायेकल । सत्यां मल्याक नेवाः व गैर नेवाःतय्सं ब्वति काःगु नेपाल सम्बत ११३४ न्हूदँ शिकागोय् हनेगु ज्याभ्वलय् नेपाल सम्बत नेपाःया थःगु हे मौलिक संवत खः थुकियात भीसं न्हियान्हिथं ज्याय् छ्यलेमाः धइगु महसुस सकलें पाहापिंसं यानादिल ।

केशरमान ताम्राकार

स्रोतः सन्ध्या टाइम्स न्हिपौ

ने. सं. ११३४ थिंलाथ्व ६ स पिदंगु ।

"भीगु भाषा मन्त धाःसा गय् थ्व नेपाः भीगु जुइ"

जनकबि दुर्गालाल श्रेष्ठ

"भाषा म्वाःसा जाति म्वाई"

महाकबि सिद्धिदास महाजु

सन्ध्या टाइम्स

नेवाः कासा म्हितुम्हितुं शिकागोय् नेवाः गुँभ्वय्

यँ (सन्ध्या टाइम्स) नेवाः अमेरिकन दबू, शिकागोया ग्वसालय् फरेष्ट पिजरभर्स अफ कूक काउण्टी, बंकर हिल धयागु थासय् शिकागो व जःखःया नेवाः व गैर नेवाःतय्गु दथुइ गुँभ्वय् न्यायेकेगु ज्या वंगु आइतबाः जुल ।

ल्वःमंका वनाच्वंगु नेवाः कासात लुमंका बीगु व थवंथवय् म्हसीकेगु आज्जु ज्वनाः न्ह्याकूगु उगु गुँभ्वजय् नेवाः कासा, कानाकाना पिच्चा, डाङडुङकासा, यकंधाला, सुलाकासा लिसें मेमेगु कासात नं म्हिकेगु ज्या जूगु खः ।

ज्याभ्वलय् वःपिंसं धिमे बाजं थानाः न्ह्याइपुकूगु खः । थीथी कासाय् सिरपाः त्याकादीपिंत दबूया ल्यू नायः श्रवण श्रेष्ठं सिरपाः लःल्हानादीगु खः । समय्बजि नकाः न्ह्याःगु उगु गुँभ्वय्या संयोजन नेवाः अमेरिकन दबूया छ्याञ्जे उदय महर्जनं यानादीगु खः ।

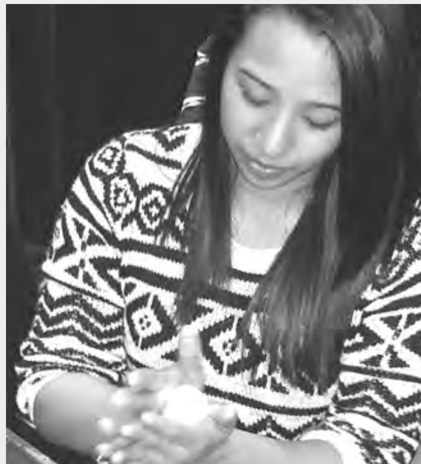
स्रोतः सन्ध्या टाइम्स निहपौ
ने. सं. ११३४ दिल्लाथ्व ५ स पिदंगु ।

अमेरिकाय् यःमह्रि दयेकेगु तालिम

यँ (सन्ध्या टाइम्स)/नेवाः अमेरिकन दबू, शिकागोया ग्वसालय् अन च्वंपिं नेवाः मस्त व मेपिं इच्छुकपिंत यःमह्रि दयेकेगु कार्यशाला प्रशिक्षण ज्याभ्वः जुल ।

अनया हिमालयन रेष्टुरेन्टय् शिकागो व जः खः लागाय् च्वंपिं नेवाःतय्त दबूया दुजः मय्जु रमि प्रधानं यःमह्रि दयेकेगु प्रशिक्षण बियादीगु खः ।

यःमह्रि प्रशिक्षणय् पीम्ह स्वयां अप्वः सहभागीतय्सं ब्वति काःगु खः । उगु तालिमया संयोजन दबूया छ्याँज्ये मय्जु जूनु तुलाधरं यानादीगु खः । तालिमया भ्वलय् दबूया नायः केशरमान ताम्राकारं तालिमय् ब्वति कयाः व मेमेगु कथं ग्वाहालि यानादीपिं सकसितं सुभाय् बियादिल ।

नेपालं पिने नं नेवाः तजिलजि जीवन्त याना तयेगु दबूया उद्देश्य कथं उगु यःमह्रि दयेकेगु तालिम बीगु ज्या जूगु खः ।

स्रोतः सन्ध्या टाइम्स निहपौ
ने. सं. ११३४ चिल्लागा ७ स पिदंगु ।

उज्यालो ९० एफ एमय् बुखँ ११३४ चिल्लागा ६ स प्रशारित

शिकागोय् यःमरी सम्बन्धि कार्यशाला व प्रशिक्षण

लक्ष्मी शाक्य
नेपाः

शिकागोय् म्हिगः यःमरी सम्बन्धि कार्यशाला व प्रशिक्षण ज्याभ्व याःगु दु । शिकागोया हिमालयन रेष्टुरेन्टय् शिकागो व जःखःया लागाय् च्वंपिन्त यःमरी सम्बन्धि कार्यशाला यानाः यःमरी दयेकेगु प्रशिक्षण नं ब्यूगु खः । दबूया दुजः रमि प्रधानं नेवाः समाजया दुने यःमरीया महत्वया बारे ध्वाथुइका दीगु नेवाः अमेरिकन दबूया नायो केशरमान ताम्राकारं जानकारी बिया दिल । प्रशिक्षण ज्याभ्वलय् नेवाःमस्त लिसें शिकागो व जःखः लागाय् च्वंपिं पीम्हं मयाकसिनं ब्वति काःगु नायो ताम्राकारं जानकारी बिया दिल ।

दबूया छयाञ्जे जुनु तुलाधरया ब्यवस्थापनय् न्ह्याःगु ज्याभ्वः बिदेशय् नं नेवाः तजिलजि ल्यंका तयेगु दबूया आजु कथं हे न्ह्याःगु ताम्राकारं जानकारी बिया दिल ।

Happy New Year
Nepal Sambat 1135

नेपाल सम्बत ११३५ या
लसताय् सकल नेपाःमिपिन्त

Dr. Sujit, Dr. Bela, Isabel & Sasha Shrestha
Peoria, IL

Newa American Dabu activities in picture.

Newa American Dabu activities in picture.

Newa American Dabu activities in picture.

Newa American Dabu activities in picture.

Newa American Dabu activities in picture.

Photo Courtesy
Rajendra Manandhar, Satrughan Shrestha, Sushil Joshi, Simrik Tuladhar, Surya Shrestha, Uday Maharjan, Nabin Chitrakar

Newa American Dabu activities in picture.

न्हूदँया भिंतुना

नेपाल सम्बत ११३५ या

लसताय् सकल नेपा:मिपिन्त भिन्तुना !

The Executive members & their families of Newa American Dabu hereby cordially extend warmest greetings on the auspicious Nepal Era 1135.

Happy New Year Nepal Sambat 1135

Keshar Man Tamrakar, Shrawan Shrestha, Junoo K Tuladhar, Uday Maharjan, Kiran Byanjankar, Sushil Joshi, Rami Pradhan, Prawan Ranjit, Raju Prajapati, Sarita Dhaubhadel, Manesh Pradhan, & Kedar Manandhar